

భారతి

మా స్వప్రతిక

సంపాదకుడు :

శివరెంక శంభుప్రసాద్

జూలై 1966

సంపుటము 4టి :

: సంచిక 7

విడివ్రతిక వెలి ఒక రూపాయి

విషయానుక్రమణిక

జూలై 1966

వర్షావిలాసము	శ్రీ పేరాల భరతశర్మ	1
శ్రీ అరవిందుల నవ్యతంత్రం	శ్రీ వేలూరి శివరామ శాస్త్రి	3
ఏకపక్షరాజ్యాంగ సంక్షోభం	శ్రీ డబ్ల్యు. ఆర్థర్ లూవిస్	8
మారన మహాకవి కాలము	శ్రీ దేవమళ్ల కామేశ్వరరావు	17
“అవదలో అబల”	శ్రీ రంగధామ్	25
“కథలు వ్రాసినవాళ్లు కఠినశిక్షలు”	శ్రీ తుమ్మలపల్లిరామలింగేశ్వరరావు	42
అష్టభాషలు	శ్రీ నిడుదవోచి వెంకటరావు	51
“వరణవీణ్ణి” తామ్రశాసనము :	శ్రీ మునునూరి	
తుల్యభాగానది	సాంబశివరామమూర్తి	59
రూపాయి విలువ తగ్గింపు	శ్రీ ‘ఆంగీరస్’	67
కలగూరగంప		74
గ్రంథ విమర్శలు		78

—

వ ర్షా వి లా స ము

శ్రీ పేరాల భరతశర్మ

(వాల్మీకమున కిష్కింధాకాండము 28 వ సర్గమున వర్షమును వర్ణన మున్నది.
అందలి కొన్ని శ్లోకముల కీ క్రింది పద్యము లనువాదములు.)

సప్త కిరణాళి సర్వరసముగ్రగోలి
పూర్ణగర్భము నవమాసములు వహించి
యంబ రాంగన ప్రసనించు నదృశ్యముగ
సకల జన సేవ్యమైన రసాయనము.

మేఘ సోపాన పంక్తిపై మిన్నజేరి
కుటజ సర్వార్జున కదంబ కుట్మలముల
నింపుగా భాస్కరు నలంకరింపవచ్చు
(నంతరస్తు నారాయణు నరయవచ్చు).

సాంధ్యరాగోత్థితము లలి సాంద్ర పాండు
రాంతములునగు స్నేగ్ధాంబు దాంశుకముల
నంబరము వ్రణ బద్ధమైనట్లు దోచె
(విరహిణీ మానస ప్రతిబింబ మట్లు).

మందమారుత నిశ్వాస మంజులము
సాంధ్యవందన రంజిత సకలగ్రాత
మగుచు నాపాండు జలదమై యంబరము
కనగ కామాతురముగ గానవచ్చె.

అంబుదోదర మందుండి యవతరించి
యబ్జ సుఖ శీతల స్పర్శ మనుభవించి
మొగలి పూరేకులందున బొదలినచ్చు
తరుణ పవనము దోసిళ్ల ద్రావవచ్చు.

అణగెన్ రజస్సు, వాయువు
దనరెన్ హిమవంత మగుచు; తాపమాలడగెన్;
జననాథుల యాత్రలుడిగె;
చనుచుండిరి పాంథులింటి చాయల కింకన్.

అక్కతిని తేటిఁ బోలి రసాకులమయి
నేరెడుంబండు కోర్కిమై నారగింప
బడుచునుండె; పవనహతి బడుచునుండె
నామ ఫలము విపక్వమై యధికరుచుల.

నిగనిగ లాడెడు పచ్చిక;
వగలు వగల నృత్యములను బఱిపెడు బర్హల్;
తెగకురిసి విడుచు ఘనములు;
వగలు నడిమి జాము వనుల పరగున్ సాగసుల్.

జలముల భారము నిడుకొని
తల రొప్పుచు రోజు చంబుధర్ముల్ తుంగా
చలశృంగ్రామ్యులపై
నలనల్లన యాగియాగి యరుగుచు నుండున్.

ముదమున ఘన సంవర్కము
మదిగోరి బలాక పంక్తి మలగెన్ దివిపై;
చదలున వ్రేలుచు గాలికి
జెదరిన కమలముల మాల చెలగెడు భంగిన్.

షట్పదాళిచే సంగీతశాల లటుల
నీలకంఠాళి నర్తనశాల లటుల
వారణోద్రాళిచే మదవంతులటుల
వరలె నైక్వాశయిణులన వనుల గములు.

సురతామర్ద విభిన్నామర తరుణి కంఠహార మాక్తిక మాలా
పరిరమ్యమ్ముగ దిశలన్ దరలెన్ వర్షాంబుద నవ ధారా తతులున్.

వర్షమేకధారగఁ బట్టె పటుతరమ్ము
వీచె ఘోషించి వాయువుల్ వేగవేగ
వొడ్డు విరియ నదులు రెచ్చెనొక్కతోప
తెన్ను లేక జలమ్ముల తీవగతుల.

శ్రీ అరవిందుల నవ్యతంత్రం

శ్రీ డేలూరి శివరామ శా

శ్రీ అరవిందుల పూర్వయోగం అనే సముద్రంలో తంత్రం, వేదాంతం అనే నదులు మరి పెక్కు 'నదులతోపాటు సంగమించినై. ఆ సరిత్ సాగర సంగమ స్థలంలో ఒక కొత్త క్షేత్రం తలచూపింది. ఈ నవ్య క్షేత్రాన్ని చూడబోయే ముందు వేదాంతానికిన్నీ తంత్రానికీన్నీ సామ్యం ఎక్కడో వైషమ్యం ఎక్కడో మనకీక్కడ ఉపయోగించేటంత కొలదిగా పరిశీలించి ముందుకు పోదాం.

వేదాంతం

'వేదాంతం, వేదాంతం', అని అంటున్నావు; వేదాంత మేదో ముందు పరిష్కరించు' అని అంటే ఆదిలోనే హంసపాదు పెట్టవలసి వస్తుంది. సాంఖ్యలూ యోగులూ అద్వైతులూ విశిష్టాద్వైతులూ యోగ—సాంఖ్యేతరులైన ద్వైతులందరూ 'మాదే వేదాంతమంటే 'మాదే వేదాంత'మని అంటారు. ఎవరి కుపయోగించేటంత 'వేదాంతం' వేదాంతానికి అర్థమైన ఉపనిషత్తులలో ఉంది కాబట్టి ఎవరితో మనకు తగవు?

భరత ఖండంలో సేతువు దగ్గరనుంచీ శీతాచలం వరకూ ఉన్న పామరులు కూడా జన్మదుఃఖ మనిన్నీ జన్మ లేకుండా వుంటే పీడ పోతుందనిన్నీ అనుకుంటారు. ఇక వేదాంతుల మాట చెప్పనే అక్కరలేదు. పామరుల ఈ దుఃఖానుశీలనమే అద్వైతాది వేదాంతాలకు

పునాదియేమో అని అనిసిస్తుంది. చివరకు చార్వాకు లనబడే నాస్తికుల 'బుట్టెడు బూడిదైపోయే శరీరం మళ్లా వస్తుందో రాదో! బుణం చేసి నేండు తాగు' అన్న సాహసోక్తిలో గూడా పై యభిప్రాయం తొంగి చూస్తున్నటులు కనబడుతుంది.

వేదాంతాల తుదిమాట బ్రహ్మము. కొన్ని కొన్ని వేదాంతాలకు సగుణ బ్రహ్మ. ఇది సచ్చిదానంద స్వరూపం. 'ఏకమేవాద్వితీయమ్'. వ్యాపకం.

ఈశ్వరుడూ పురుషుడూ అనబడే వారు బ్రహ్మ యొక్క రూపాంతరాలు. ఇతడు స్రష్ట. ఈశ్వరుడే సృష్టి కళీశ్వరుడు. సృష్టికి రెండు కారణాలు లుండాలి. ఒక బొమ్మను గీయడానికి చిత్రకారుడున్నా పరికరాలూ ఉండవూ? అలాగే సృష్టికిన్నీ ఉండాలి. ఈశ్వరుడు ప్రధాన కారణం లేక సమవాయి కారణం. ప్రకృతి అప్రధాన కారణం లేక నిమిత్త కారణం. అంటే ప్రకృతితో పదార్థాల సృష్టి. పంచదారతో ఎన్నో రకాల బొమ్మలూ ఏనుగులూ గుఱ్ఱాలూ చింకలూ మొదలయినవి చేయరూ! అలాగే ఈ ప్రపంచంలోని వస్తువుల సృష్టిన్నీ. ఈ ప్రకృతి, పురుషుని భోగం అనగా అనుభవంకోసమే ఇన్ని పదార్థాలుగా మారి ప్రపంచం అయింది. పురుషుడు లేక ఈశ్వరుడు స్థిరుడు. ప్రకృతి స్థిరంగా ఉండక

పోవటమేకాక పరిణామం చెందుతూ వుంటుంది. పురుషుడు నిత్యముకుడయినా ఆ పురుష సత్త్వ ఆవరించి ఉంటుంది ప్రకృతి. అయినా ఈ పురుషుడు లేక ఈశ్వరుడు ప్రకృతి బద్ధుడు కాడు. శంకరాచార్యులవారున్నూ తదను యాయులున్నూ ఈ ప్రపంచం మాయాసృష్టి అని అన్నారు. అది అఘటన ఘటనా పటీయనీ. అది లేనిదాన్ని ఉన్నట్లు చూపుతుంది. తాడు పామల్లే కనబడదూ! అది మాయ.

జీవుడు తన్ను బ్రహ్మమునుగా తెలిసి కోవడమే ముక్తి. ఇది అద్వైత వేదాంత—ఉప దేశం. ఈ సాధనలో ప్రకృతి కంటే తాను వేరని తెలిసి జ్ఞానయోగం అవలంబించి కైవల్య మోక్షం పొందవచ్చు. భక్తియోగంతో ప్రపన్నుడై సనాతనపురుషసాయుజ్యం పొంద వచ్చు. కర్మయోగంతో సర్వకర్మలు ఈశ్వ రార్పణం చేసి ప్రకృతి నుజ్జగించి నిష్కాముడై పరమ పురుష లాభం పొందవచ్చు. భగవద్గీతలో జ్ఞాన భక్తి కర్మయోగాలు చూచేది.

తంత్రం

తంత్రంలో 'పరాసంవిత్' అనేది వేదాంతాల బ్రహ్మము వంటి పరవస్తువు. అది సచ్చిదానంద రూపం. దీనిలో స్థితిగతులు రెండూ వున్నవి. మరి సమానంగా కూడా ఉన్నవి. సృష్టి జరగడానికి ముందు ఈ సచ్చిదానందవస్తువు యొక్క గతి ఉన్నది. దాని పేరే 'అద్యాశక్తి', లేక జగన్మాత. సచ్చిదానంద వస్తువులో ఉన్న గతిమయమయిన శక్తి 'అద్యాశక్తి'. ఇది కొందరు వేదాంతులు చెప్పే మాయాకాదు; ప్రకృతీకాదు. ఈ శక్తి సచ్చిదానందమయి.

పరసంవిదూవుడే పరశివుడు. అతని గతే ఆదిశక్తి. పరశివుడు తనకు వేరుకాని ఆది శక్తి రూపంతో ఈ ప్రపంచం సృజించాడు. ఈ ఆదిశక్తి స్వేచ్ఛా కల్పితమైన మాయా

యోగంతో తన్ను తాను మెట్టుమెట్టుగా సంకుచితం చేసికొని ప్రకృతిగా వెలిసింది.

'గచ్ఛతి జగత్'. గతిశీలమయినది జగత్తు అని నిరుక్తి. గతితో కూడినది ప్రకృతి. ప్రకృతి కిన్నీ బాహ్యప్రకృతికిన్నీ అంతః ప్రకృతికిన్నీ పైన 'పరా ప్రకృతి' ఒకటి ఉన్నది.

భూమిరాపోనలో వాయుః

ఖం మనో బుద్ధి రేవ చ

అహంకార ఇతియం మే

భిన్నా ప్రకృతి రష్టధా

అవరేయ, మితన్వన్యం

ప్రకృతిం విద్ధి మే పరామ్

జీవభూతాం మహాహృ

యే నేదం ధార్యతే జగత్.

(గీ. ౩-౩౬)

"పంచభూతాలూ మనోబుద్ధ్యహంకారాలూ అనే ఎనిమిదివిధాలుగామాత్రిన నాప్రకృతి అవరాప్రకృతి. దీనికి వేరుగా జీవభూతమయిన నాప్రకృతి పరాప్రకృతి. ఈ ప్రకృతియే—జీవభూతమయిన ప్రకృతియే, జగత్తును ధరించేది."

అదీ భగవానుడూ ఒకటి, లేక భగవంతుని అంశం. 'మమై వాంశః'.

లేక ఆదిశక్తి స్వరూపం లేక అంశం. ఈ

స్వరూపంతో అది గతిశీలం. ఇలా బా అది

సచ్చిదానందవస్తువు యొక్కయే స్వందం శిస్తుడే

శక్తిరూపంతో గతిశీలుడైనాడన్న మాట. ఈ

మాటే 'సప్రకృగాత్' అనే 'ఈశావాస్యం'.

సః 'అత్మ'; పరి+అగాత్=పరివేషించాడు.

లేక ఆచ్ఛాదించాడు. దేనితో? శరీరరూపంలో,

జీవరూపంతో సగుణుడై 'అచ్ఛాదించాడు' అని

సత్యానందుడు. కాబట్టి గతి మయమైన 'అద్యా

శక్తి' మాయాకాదు ప్రకృతీకాదు. ఆ శక్తి

శివసచ్చిదానందమయి. తంత్రసాధనకు లక్ష్యం— పరమయిన 'ఆద్యాశక్తి' ఈ ఆదిశక్తి లాభం కలిగితేనే పరసంవిలాభం లేక సచ్చిదానంద లాభం కలుగుతుంది. ఎంచేతనంటే 'ఆద్యాశక్తి' కిన్నీ పరసంవిత్తుకున్నూ—సచ్చిదానంద రూపుడైన పరమశివుని కిన్నీ ఏమీ లేడ లేదు.

ఈ పరసంవిద్రూపుడైన పరమశివుడు నిష్క్రియఁడు. ఎప్పుడూ సమాధిలో ఉంటాడు. కాని శక్తిలాభం కలిగితే పరమ శివ పదం పొందవచ్చు. వేరే పురుష సాధనతో పనిలేదు. శక్తి లాభ మంటే శక్తి రూపంగా ఉండిపోవడమే. పరమ పురుషార్థం ఇదే. 'అపరావృత్తి' ఈ పరశక్తి యొక్కయే బహిర్వికాసం. కాబట్టి మన ప్రకృతిని జీవశక్తిగా మార్చుకోవాలి. మరి బహిర్ముఖమైన ప్రకృతి యొక్క స్పందాన్ని, 'ఉన్ననీ'గా చేయాలి. అనగా సహస్రారంలోకి పంపాలి. ఆలా చేస్తే విశ్వప్రసవయిన ఆది శక్తితో జీవ శక్తి కి యోగస్థాపనం సంభవం అవుతుంది. ఈ అవస్థలో నిజప్రకృతిలో జీవ పురుషుడు స్వతహాగానే ముక్తుడై శివావస్థ పొంది ఆదిశక్తితో అయిన చిరంతన మేళనం వల్ల కృతార్థత చెందుతాడు.

ఉన్ననీ గతి నవలంబించి జీవుడు సాజంగానే 'పరాగతి' చేరతాడు. స్థితిలో ఉన్నా గతిలో ఉన్నా ఆ వస్తువంతా సచ్చిదానందమే. సచ్చిదానంద స్థితిని శివుడనిన్నీ గతిని శక్తి అనిన్నీ అంటారు. స్థితిగతులు రెండూ ఇవట వేరుపడక పాలలో పాలుఏకమై పోయినట్టు ఏకమై పోయినవి. జీవుడు నిజప్రకృతిలో ఈ సమ్మేళ నానందంలో మునిగి ఉంటాడు.

టూకీగా వేదాంత సాధనలో పడయ దగినది—ముక్తి. తంత్రసాధనలో పడయ దగినది భుక్తి, మహాభుక్తి. అది శివశక్తి మేళనం వల్ల స్థితిగతుల మేళనంవల్ల కలుగు

తుంది. పురుషసాధనలో—పరమశాంతి. శక్తి సాధనలో లీలానందం.

అరవిందుల నవ్యతంత్రం

అరవిందుల సాధనలో ప్రకృతిపురు షోభయ సాధనలు కలిసిన్నే ఈసాధనకు ఫలం కేవలముక్తికాని కేవలభుక్తికాని కాదు. ఇది ఒక కొత్తలక్ష్యానికి బాటవేసింది. ఇది ప్రకృతినే రూపాంతరంగా మార్చివేయడం. పూర్ణ యోగంలో ముక్తిభుక్తులు స్వతస్సిద్ధాలేకాని అపరావృత్తిని గూడా పరసంవిత్తుయొక్క దవ్యచేతనచే మొదలంటా మార్చివేసి యీ ప్రపంచంలో 'ఈశ్వరశక్తి' యొక్క ఒకానొక ప్రకృతిని వికసించజేయడం విశేషం. అంటే 'సమాధిలోఉన్న యీ స్థిర పురుషుడు చిచ్ఛక్తి యోగంతో ప్రకృతిని మార్చి ఇహలోకంలో అవతరించడమే కాక ప్రతిజీవునిలోనూ జాగ రూకంగా అవతరిస్తాడు' అని. మరిన్ని ఈశ్వరుడు 'ఆద్యాశక్తి' యోగంతో ప్రకృతిని ఊర్ధ్వముఖంగా చేయడమేకాక 'ఆద్యాశక్తి'ని అవతరింపజేస్తా డనడం కూడా ఈ తంత్రంలో ఒక కొత్త అంశం. ఇది అరవిందుల లక్ష్యం.

వేదాంతుల సాధనలో ప్రకృతికి తావు లేదు. తంత్రసాధనలో ప్రకృతికే ప్రాధాన్యం. అనగా మూలాధారంలోని కుండలినీశక్తిని సహస్రారంలోనికి నడిపించి పరశివునితో మేళనం చేయడం లేక మేళనం కావడం. అరవిందుల నవ్యతంత్రంలో లేక పూర్ణ యోగంలో—మూలా ధారంలోని కుండలినిని మేలుకొలడం అవశ్యకం కాదు. పైగా అవావశ్యకం. ఎంచేతనంటే ఈ పూర్ణ యోగంలోని సాధన తంత్రసాధనలోని మొదటి మెట్టుకంటే పె మెట్టు మీంచి మొదల

Our synthesis takes man as a spirit in mind much more than a spirit in body

and assumes in him the capacity on that level, to spiritualise his being by the power of the soul in mind opening itself directly to a higher spiritual force and being and to perfect by that higher force so possessed and brought into action the whole of his nature.

The Synthesis of Yoga.

పురుషోత్తమ తత్వం

ఈ పూర్ణయోగంలో పరమసత్యం పురుషోత్తముడు. ఈ పురుషోత్తముడు నేదాంతుల పురుషునికీన్నీ (చూ.కఠ) సైవాడు. ఈ పురుషోత్తమతత్వంలో స్థితిగతులు సవిశేష నిర్విశేషాలు కలిసి ఉన్నవి. శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస ఒక పెడ బొమ్మా, ఒక పెడ బొరుసూ ఉన్న రూపాయలో పోల్చారు పర తత్వాన్ని—

‘యో లోకత్రయ మవిశ్య
దిభ రత్నవ్యయ ఈశ్వరః’

గీ—౧౩.౧౩

పురుషోత్తముడు కర్త. ‘అద్యాశక్తి’ కర్త. పురుషోత్తముని ఇచ్చాశక్తి రూపమయిన ‘అద్యాశక్తి’ పురుషోత్తమునికంటే వేరు కాదు. ఇవట స్థితిగతులు రెండూ ఒక విశేషోద్దేశ్యాన్ని అవలంబించుకొని అమడలవలె ఉన్నవి. ‘ఆ విశేషోద్దేశ్య మేమిటయ్యా?’ అని అంటే ప్రకృతిని ప్రకృతిని సచ్చిదానందంతో సంపూర్ణంగా మార్చి వేయడం. ఇట్లా గనుక చేస్తే ఏమి మార్పు కలుగుతుంది? ప్రకృతి అద్యాశక్తి యొక్క సాక్షాత్ ప్రకాశంగా మారుతుంది. జీవుడు సచ్చిదానందం యొక్క సాక్షాద్రూపంగా మారుతాడు.

తంత్రంలో పురుషుడు ఎప్పుడూ సమాధిలో ఉంటాడు, శవంలాగా. అరవిందుని పూర్ణయోగంలో పురుషోత్తముడు అప్సరమూ జాగరూకుడు. ఆయన యొక్కయే ఇచ్చ

శక్తి లోపల నుండి వికసిస్తుంది. ‘అద్యాశక్తి’ శవంవంటి శివుని మీద ఎక్కికూచోడు, శవాసన కాదు. సర్వదా జాగరూకుడైన శివునితో కలిసియున్న అర్థనారీశ్వరి, రాజరాజేశ్వరి, రి.

శ్రీ అరవిందుల సాధనలో ప్రకృతిలో ఉన్న జీవుడు పరమపురుషాభిముఖ్యంగా ఆత్మ సమర్పణ చేసికొని ఆ పరమపురుషునియే ‘పరాశక్తి’ సన్నిధిలో తన ఉనికి నెర్లనిస్తూ అప్రజెప్పు కుంటాడు. ఈ సాధనలో జీవప్రకృతి ‘పరమా ప్రకృతి’ ద్వారా రూపాంతరం పొందుతుంది. పరమపురుషుడే ఈ యోగానికి నియంత, సారథి. అతని యిచ్చను సాధించే అతనియొక్కయే శక్తి ‘పరా ప్రకృతి.’

ప్రకృతి సంపూర్ణంగా మారిపోయి నప్పుడు సచ్చిదానందం ఏ సమాధిలోనో కాదు, ఏ శివలోకంలోనో కాదు, ఏ కైవల్యంలోనో కాదు, మరి ఇహలోకంలోనే నిండారా అవతరిస్తుంది. అప్పుడు సాధకుని శరీరంలో ప్రకృతి సహజములని అనుకోనబడే చావు పుట్టు మొదలయిన ధర్మాలండవు. ప్రకృతినే ధక్కుడు చిద్ భువన విగ్రహుడవుతాడు. ఇట్లా మారు రూపు పొందిన జీవునిలో పరిపూర్ణమయిన భగవానుని నరలిం ఒకానొక ‘ఐశి శక్తి’ యోగంతో సార్థకం అవుతుంది.

ప్రకృతిని ప్రకృతిని మార్పు పొందించడమనే కోత్త లక్ష్యం ద్వారా అరవిందు డోకానొక దివ్యతంత్రానికి ప్రస్థు ఐనాడు. (కుంభకోణం యోగి అని చెప్పబడే కంచుమర్తి వెంకాసామి రావుగారు (C. V. V.) ఈ మార్పు పరిమేరనూ మేరనూ పాపపాప మాచారమో అని అనిపిస్తుంది,—కొన్ని కొన్ని శేదాలతో) అరవిందుల సాధన తంత్రసాధన యొక్కయే ముందడుగు.

ఇది జరగక తప్పని పరిణామం. ఇది ఇట్లా మున్నూ సృష్టి కిదే ఉద్దేశ్యమని అనడమున్నూ జరగకపోతే ప్రకృతిసాధనా శక్తిసాధనా సశేషంగా పాడికాదు. పైగా అవచారం. తంత్రనుతంత్రం ఉండిపోతై. 'పరావకృతి' పరమస్వందం కేవల సచ్చిదానందం యొక్క శక్తి అఘటన ఘటనా సచ్చిదానంద స్వరూప లీలలో మగ్నమై ఉండ పటేయసి అయితే జగత్తు నంతా పూరాగా దానికేకాక 'అపరా ప్రకృతి'లో అవతరించడానికి మార్పు పొందించే నేర్పుగూడా ఆ శక్తి కెందు ఎన్నడో ఎన్నడో ఏర్పాటై వుంది. ఈ విశ్వా కుండదు? పురుషోత్తమునికి కూడా అదే స్వంతా సృష్టించిన 'అద్యాశక్తి' అఘటన ఘటనా అభిప్రాయమని శ్రీ ఆరవిందు లంటారు. పటేయసి అయితే ఆ సృష్టిని ఎల్లకాలమూ ఆరవిందుల యోగంలో 'అద్యాశక్తి' చేయబోయే చావుపుట్టుల రాటంలో పెట్టి తిప్పితిప్పి నలిపి ఈ కొత్త సృష్టే తంత్రాని కొక కొత్త నలిపి మిథ్యాపూర్ణంగా ఉంచుతుందని అనడ జన్మకూడా ప్రదానం చేసింది.

ఏకపక్ష రాజ్యాంగ సంక్షోభం

శ్రీ డబ్ల్యు. ఆర్థర్ లూవిస్

[గతసంచిక తరువాయి]

పశ్చిమదేశాల పార్లమెంటుల్లో ఆయా ప్రయాతపు పద్ధతి ఎంతటి ప్రశస్తి వహించివున్నదో ఇప్పుడు చెప్పనవసరములేదు. కాని యీ పద్ధతి పశ్చిమఆఫ్రికా దేశాలలో పని చేయదు. ఆ పార్లమెంటుల పద్ధతి ఈ దేశాలకు అనువర్తించదు. ఈ దేశాలలో ఆది పని చేయనప్పుడు, పనిచేయడం ప్రమాదభూయిష్టం అయినప్పుడు మార్గాంతరం ఏమిటి? ఏకపక్ష రాజ్యాంగమా? లేక మిశ్రమ ప్రభుత్వ నిర్మాణమా? ఏకపక్ష రాజ్యాంగ పద్ధతివల్ల ఈ దేశాలకు నష్టమే నిగా, లాభంలేదు. కాబట్టి ఇక ఈ రాజ్యాలు ఆనవ రించడానికి తగిన మార్గం ఒక్క మిశ్రమ ప్రభుత్వ నిర్మాణ పద్ధతే అవుతున్నది.

ఇప్పుడు ప్రాసెర్వేన్ ప్రాతినిధ్య పద్ధతి అంటూ వున్నదంటే దానిలో వున్న లాభం ఇదే. ఆ పద్ధతి మిశ్రమ ప్రభుత్వాల ఏర్పాటునకు దోహదకారి, ప్రాధులకారి కాగలదు. ఇది విధిగా ఇట్లా జరుగు తుందని కాదు. అందుకు మంచి అవకాశం వుంది.

అయితే రాజకీయ శాస్త్రవేత్తలకు ఈ ప్రాసెర్వేన్ ప్రాతినిధ్యం అనగానే ఒక భయం. ఆది నమంటే, ఇందువలన చిల్లర రాజకీయ పక్షాలు అనేకం తలనిత్తి, వివిధ పక్షాల మధ్యన సహకారానికి, మిశ్రమ ప్రభుత్వాల ఏర్పాటునకు ప్రతిబంధకాలు కాగలవని వీరు అంటూ వుంటారు. అందుచేత ఈ పార్టీల సంఖ్య పాద్యమైనంతవరకు తగ్గి వుండటానికి కొన్ని ప్రక్రియలను గూడా చెబుతూ వుంటారు.

ఏ పార్టీకి ఈపద్ధతిలో మొత్తం ఓటులో రెండు శాతం ఓట్లు మాత్రమే వడి వెగ్గిందో, ఆ పార్టీకి అసలు స్టిట్లనే కేటాయించరాదన్నట్టు మొదలైన పద్ధతులు ఈ ప్రక్రియలలో వుంటావుంటాయి. అసలు నిష్ఠయం ఏమంటే, పార్టీలు చిన్నవైనంత మాత్రంచేత అవి సహకరించవని అనలేము. అవి తిరస్కరిస్తే ఆ దేశానికి వట్టి న జాడ్యం మోరమైనదని లర్థం. ఎలక్టోరల్ పద్ధతులలో లోపాలు వుండవనికాదు. అవి పూర్తిగా సవ్యంగా వుంటాయని కాదు. వానిలో వున్న లోటు పాట్లు వానిలో వున్నాయి. అయితే ఎప్పుడు చిన్నపార్టీలు కలిసిరావడానికి తిరస్కరిస్తాయో, అప్పుడు రాజకీయ వ్యవస్థకు పట్టిన జాడ్యం ఈ లోటుపాట్లు కన్నా కూడా తీవ్రతరమైంది. లనగా అక్కడ 'జాలి' లన్నది ఇంకా రూపువెందలేదని లర్థం. అప్పుడు జారి అన్న దానికి స్థితి లన్నదే లేదని కూడా చెప్పవచ్చు. ఆ దేశంలో అంతా ముకాలులు ముకాలుగా వుండి, ఒకరిలో ఒకరు సహకారం నెరవుకుంటూ పని చేయగల స్థితి అక్కడ ఏర్పడలేదని కూడా లర్థం చెప్పుకోవచ్చు. అటువంటి చోట ప్రజాస్వామ్యం పాద్యంకాదు. లన్నుడు ఆ దేశానికి నిరుంత అవసరం అవుతాడు. రాజకీయ పక్షాలు గనుక ఈ విధంగా దీర్ఘకాలం రమలో రాము సంఘర జలకు పూనుకొని, వానిని వదిలించుకోలేని పకండ్లో సె న్యం తాలాకు సేవాగులు ఎవరో బయటపడి అధికారాన్ని కాస్తా తమ హస్తగతం చేసు కుంటారు.

ఇది పెద్ద భయం. ఇప్పుడు ఇంకో అర్ధపు భయం కూడా వున్నది. కొన్నికొన్ని పార్టీలు మిశ్రమ ప్రభుత్వాల ఏర్పాటుకు కలిసివస్తాయి. కాని అవి నిలకడగా వుండవు. నిత్యము బుద్ధి మారుతూ వుంటాయి. అయితే

దీనిని గొర్తిగా చెడ్డవిషయం అవలేదు. అమెరికా వున్నది. అచ్చట కాంగ్రెస్ లో పూర్తిగా ఇటువంటి నిలకడలేని సంఘటనలతోనే పనిచేస్తూ వుంటుంది. ఈ పద్ధతి మీద ఆధారంతోనే అచ్చట మనులు జరుగుతూ వుంటాయి. 'ఏ' అనే సభ్యుడు వున్నాడు. ఒక బిల్లు "ప్యాసు" కావడం కోసం ఆరూ "బి" "సి" అన్న సభ్యులతో చేతులు కలుపుతాడు. ఇంకో బిల్లు 'ప్యాసు' కావడం అతనికి ఇష్టం వుండదు. అప్పుడు "డి" "ఇ"లతో చేతులు కలుపుతాడు. "బి", "సి", "డి"లు కలిసి ఒక బిల్లును ఆమోదించే చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. అది "ఏ"కి ఇష్టంలేదు. అప్పుడు "సి" "ఇ"తో కలిసి, ఆ బిల్లు 'ప్యాసు' కాకుండా చూద్దామని యత్నిస్తాడు. ఈ పద్ధతిలో ఒక ఉపయోగం వుంది. వ్యక్తిగతమైన ద్వేష కావేషాలకు ఇచ్చట చోటులేదు. పార్లమెంటేరియన్ లలో మంచి వాతావరణం ఏర్పడ్డానికి కూడా ఈ పద్ధతి తోడ్పడుతుంది. ఇందుకు కారణం ఇది. ఇన్వార్ట్ నువ్వు ఒకరితో కలిసి పనిచేస్తావు. రేపు ఎవరితో కలుస్తావో తెలియదు. వర్గ సమాజాలలోని రాజకీయ తాత్వికతకు ఈ పద్ధతి నచ్చదు. అందుకు కారణాలు వున్నాయి. ఇచ్చట వర్గ పోరాటం లేకుండా చేయబడుతున్నది. దానిస్థానే సంతనాలు, రాజీ పచ్చి పని చేస్తున్నాయి. ఇది ఒక కారణం. రెండో కారణం ఇది. ఈ పద్ధతిలో ప్రభుత్వం కన్నా, పార్లమెంటు బలమైనదిగా రూపొందు తున్నది. బలం కలది అవుతున్నది. నిర్ణయాలు చేసే అధికారం ప్రభుత్వం చేతుల్లోంచి జారిపోయి పార్లమెంటు హస్తగతం అవుతున్నది. ఇందుమూలంగా ప్రభుత్వం బలహీనమైనది అవుతున్నది. వర్గ సమాజ వేదాంతాలకు ఇది ఇట్లా కావడం ఇష్టంకాదు. వారికి ప్రభుత్వం బలంగా వుండాలి. వర్గ సమాజాలు బలం గల ప్రభుత్వాలను వాంఛిస్తాయి. అయితే బహ్వంగ సమాజ సిద్ధాంతాలు వున్నారంటే, వారికి యుద్ధానికి బదులు మంతనాలు, రాజీ పద్ధతి నచ్చినట్లుగా ఇంకోక పద్ధతి నచ్చదు. చరిత్రకారులు కూడా కొంత పాపం చేశారు. చరిత్రలో వెపోలియన్ వంటి, చర్చిల్ వంటి ప్రపంచదులు అంటే మర్యాద మెప్పుకొలు కుదిరేట్లు చేశారు. కాని బహ్వంగ సమాజాలలో ఇటువంటి ప్రపంచ వ్యక్తులు ఏమీ చేయలేరు. ఈ సమాజాలలో పరిస్థితులు అగ్నిలాగా ఎప్పటికీ అప్పుడు మండిపోతూ

వుంటాయి. ఆడంబరంతో సంబంధంలేని, ప్రపంచ లక్షణ లక్షణాన్ని కలుగని ప్రధానమంత్రులు ప్రయోజనకారులైనట్లు ఇచ్చట తదితరులు కాలేరు. ఇచ్చట పరిస్థితులను ఎప్పటికీ అప్పుడు గాడి తప్పిపోకుండా చూచుకుంటూ వుండాలి. సమాజానికి సుస్థిరతను చేకూర్చాలి. అందువల్ల ఇచ్చట ప్రపంచం వలన లాభం లేదు. వారు ఏమీ చేసినా, ఏదో మిగిలిపోతూనే వుంటుంది. ఇచ్చట ఓర్పు లభింపరం. క్షమముఖ్యం. సహనం లేకుండా ఏదీ జరగదు. ఇటువంటి లక్షణాలు వున్నారంగా గల వ్యక్తులే బహ్వంగ సమాజాలలో పరిస్థితులను ఒక గాడితో పడవేయగలిగి, సమాజంలో సుస్థిరతను సాధించగలుగతారు. వర్జిసుఆఫ్రికాలో సిర్రాలియోన్ సంగతి చూస్తే ఇది విదితం అవుతుంది. జరిగిన పది సంవత్సరాలలో అచ్చట ఈ ఓర్పు, ఈ కృషి, యీ సహనములు గల నాయకులు పని చేసి, ఆదేశాన్ని సంఘటిత పరచగలిగారు. వెస్ట్ ఇండిస్ ను తీసుకు చూస్తే, ఇటువంటి నాయకత్వం లేనందు వల్ల, అచ్చటి నాయకులు ప్రపంచ లక్షణం కలవారు కావడం వలన ఎటువంటి విలయం జరిగిపోయింది తెలుస్తుంది. ఏదో సుస్థిరమైన ఫెడరేషన్ అచ్చట ఏర్పడవచ్చు ననుకుంటే, ఆ నాయకులమధ్య సంఘర్షణ మూలంగా ఆ ఆశాపాత్ర ఆడుగంటిపోయింది.

ఇంతకీ ప్రాచీన నల్ ప్రాచీనిధ్యం పద్ధతిని అనుసరించడం వలన వర్జిసుఆఫ్రికాలో చిలువ చిలువ రాజకీయవక్తలు తలెత్తడం జరుగుతుందని నిరారణగా చెప్పలేము. అందుకు కారణం కన్పించదు. 1950 అనంతరం పడిచిన చరిత్రను బట్టి చూస్తే, అచ్చట ఇట్లా చిలువ చిలువ వక్తలు అధికంగా ఏర్పడగలవన దానికి తగినంత సౌక్యం లభించడంలేదు. కనుక యీ దేశాలలో ఏ రకమైన ఎలక్టోరల్ పద్ధతిని అనుసరించినా, రెండు, మూడు లేక నాలుగు ప్రబలిమైన రాజకీయ వక్తలు ఏర్పడగలవన్న అభిప్రాయానికి రావడానికి తగు కారణం కన్పిస్తున్నది.

ఇచ్చట చేస్తున్న యీ వాదయొక్క మూల లక్షణం ఇది. ఏవో కొన్నిపార్టీలు కలిసి మిశ్రమ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడం కాదు ఇచ్చట జరగ వలసింది. అన్ని పెద్దపార్టీలు కలిసి యీ మిశ్రమ ప్రభుత్వాలను ఏర్పాటు చెయ్యాలి. ఇది తప్పక జరగ వలసిన పని. ఇందులో చిన్నపార్టీలు కలిసి రాకపోతే సేగి ఏమీలేదు. అల్పపు వక్తలు ప్రతిపక్షంలో వుండటం

మంచిది కూడాను. అట్లా జరిగితే, ప్రభుత్వం యొక్క ఆసాహజ్యాన్ని గురించి, విధానాలను గురించి, ప్రభుత్వంలో అవినీతి పెరిగితే దానిని గురించి, ఆ ప్రభుత్వంలో పున్న పార్టీల వలన తదితరమైన పార్టీల వలన విమర్శ అన్నది జరుగుతుంది. ఈ విమర్శ కూడా ఒక పద్ధతిలో వుంటుంది. సువ్యవస్థితమైన పద్ధతిలో సాగుతుంది. ఇది జరగడం అవసరము; ముఖ్యమూను. ప్రతిపక్షాలను గనుక మర్యాదగా చూస్తే, అప్పుడు కొన్ని చిన్నపక్షాలు ప్రభుత్వంలో చేరడం కన్నా, బయట వుండటంలోనే తాము ప్రయోజన కరంగా పని చేయగల విలు వున్నదన్న అభిప్రాయానికి వచ్చినా రాగల ఆవకాశం వుంది. విధ్వంసనము, విచ్ఛేదము, పరువునష్టము మొదలైన వానిని గురించి సరియైన శాసనములు అంటూ పున్నప్పుడు, ఆ దేశాలలో ఈ రకం అల్పపు రాజకీయ పక్షాలు తోకను కూడా రూపొందించలేవు. అది ఆసాధ్యమైన విషయం అవుతుంది.

ఏకైక రాజకీయ పక్ష పద్ధతికిన్ని, వ్యత్యత మైన మిశ్రమ ప్రభుత్వ నిర్మాణ పద్ధతికిన్ని పున్న తేడా అంతా ఇక్కడే వుంది. ఏకైక రాజకీయ పక్ష పరిపాలనలో, ఆ పాలకులను ప్రతిఘటిస్తున్న వారిని, విధానాలను విమర్శిస్తున్న వారిని జైళ్లకు వంపుతారు. స్వేచ్ఛాసత్తాకన్నైన మిశ్రమ ప్రభుత్వాలు ఏలుబడి సాగిస్తూ పున్న చోటులలో ఆ ప్రభుత్వం రాజ్యాంగ ధర్మాన్ని పాలిస్తూ వుంటుంది. విమర్శలకు స్వేచ్ఛ వుంటుంది. పార్టీగాని, వ్యక్తులుగాని ప్రభుత్వాన్ని, ప్రభుత్వ విధానాలను తమ ఇచ్చకువచ్చిన విధంగా విమర్శించవచ్చు. ప్రతిఘటించవచ్చు.

ఇందుకు నైజీరియాలో ఒకప్పుడు జరిగిన ఉదంతమే ఉదాహరణం. నైజీరియాలో అల్పసంఖ్యక వర్గాలు అధికంగా పున్నప్పటికీ, వీటిని మించి మూడు పెద్ద వర్గాలుగా జనం వున్నారు. ఈ జనం సగం మంది ఉత్తర నైజీరియాలో నివసిస్తున్నారు. వీరికి మంచి పలుకుబడి గల, శక్తివంతమైన ముస్లిం అమీర్లు నాయకులు. వీరు వస్తుతః మితవాదులు. ఏకాకారమైన, చిక సిద్ధాంతికమైన ఒకపార్టీని వీరు కట్టుకున్నారు. దీనికి ఇంగ్లీషులు ఎన్. పి. పి. ఆని పేరు. పూర్తిపేరు నార్తర్న్ పీపుల్స్ కాంగ్రెస్ ఆని. అర్థికంగా యీ ప్రాంతం చెప్పుకోతగినట్టిది కాదు.

నిస్సారమైనట్టిది. వర్షపాతం తక్కువ. దేశం యొక్కదక్షిణప్రాంతంలో “బబ్”లు “యెరూబా”లు నివసిస్తున్నారు. అచ్చట తూర్పుభాగం “బబ్”ల నివాస భూమి. వశ్యమప్రాంతం “యెరూబా”లకు అనాన స్థలం. నైజీరియాకు స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన రోజుల్లో తూర్పుప్రాంతం కూడా అంకించనంగానే వుండేది. ఆతర్వాత అచ్చట నూనెగులు పడ్డాయి. ఇందువల్ల ప్రభుత్వం ఆదాయం అప్రాంతం వలన పెరుగగల పరిస్థితి ఏర్పడింది. “బబ్”లు నేషనల్ కాన్ఫిరెన్స్ అఫ్ నైజీరియన్ సీటిజన్స్ అన్నపార్టీ వెనక వుండేవారు. వశ్యమంలో పున్న “యెరూబా”లు కొంత ధనవంతులు. ఆ ప్రాంతం సారవంతమైంది. వారు తమ బలాన్ని “ఏక్స్ న్ గ్రూపు”, నేషనల్ కాన్ఫిరెన్స్ అఫ్ నైజీరియన్ సీటిజన్స్ మధ్య పంచుకు కూర్చున్నారు. విధానం దృష్ట్యా చూస్తే, దక్షిణ ప్రాంతపు రెండు పక్షాలకు అట్టే తేడా యేమీ కన్పించదు. వారు రాజకీయాలలో మాధ్యమికులు. ఉత్తర ప్రాంతంవారు మితవాదులు.

నైజీరియాకు స్వాతంత్ర్య ప్రధానం జరుగ బోతూ పున్న రోజుల్లో నేషనల్ కాన్ఫిరెన్స్ అఫ్ నైజీరియన్ సీటిజన్స్ పక్షం నాయకులుగా డా. అజీకినే వుండేవారు. అప్పుడు గనుక దక్షిణప్రాంతాలు ఉత్తరప్రాంతపు పక్షాలకు విరుద్ధంగా సంఘటితం అయినట్లయితే నైజీరియా ఫెడరేషన్ కు ప్రమాదం తప్పదని ఆయన గ్రహించారు. ఆదే సంఘటిత పడితే ఉత్తరదక్షిణాల మధ్య సంఘర్షణ తప్పదు. అందు వల్ల ఆయన ఒకసారి చేశారు. ఉత్తరాది రాజకీయ పక్షాలతో చేతులు కలిపారు. ఆ పక్షానికి నాయకుడు సర్ అబుబకర్ టఫావా బలావా. ఆయనయే వ్యత్యత నైజీరియాకు ప్రధానమంత్రి అయినారు. దేశంలో మూడు పెద్ద పక్షాలు వున్నాయి. ఈ మూడు పక్షాలు కలిపి మిశ్రమ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేస్తే సేగాని లాభంలేదని సర్ అబుబకర్ అభిప్రాయపడ్డారు. అందుకు “ఏక్స్ న్ గ్రూపు” నాయకుడు శ్రీ ఆఫ్ లోవో అంగీకరించలేదు. ప్రతిపక్షంలో కూర్చుంటూ మన్నారు. ఇక్కడ ఒక చిన్నకథ సందింది. “ఏక్స్ న్ గ్రూపు” నాయకులలో డా. అకిన్బోలా కూడా ఒకరు. ఆయన శ్రీ అకిన్బోలాతో ఏకీభవించలేదు. దీనితో “ఏక్స్ న్ గ్రూపు”లో చీలికలు వచ్చాయి. అది రెండుగా విభక్తం అయిపోయింది. ఇందుకు

ఈ తగాదా ఒక్కటే కారణం కాదు. ఇంకా వున్నాయి. కాని ఇది ప్రధానమైంది. ఇప్పుడు శ్రీ ఆకివీట్లా తమముతాలతో ఉత్తరాది వక్తాల్లో చేతులు కలిపారు. ఇందుమూలంగా ఆఖిలవక్తా మిశ్రమ ప్రభుత్వం నైజీరియాలో ఏర్పడినట్లు యోగ్యం; కాని అప్పుడే యుగ వత్తుగా తూర్పుపాఠం ఉత్తరపాఠాల మధ్య తగాదా వచ్చింది. డా. అజీకీవేకు అంతవరకు కుడి భుజంగా వుంటూ వచ్చిన డా. ఓక్వారాకు ఉత్తరాది వక్తాలంటే అసంతృప్తి అరంభం అయింది. ముఖ్యంగా ఈ మిశ్రమ ప్రభుత్వంలోని సహచరుల పట్లనే ఆయనకు సరిపోనితనం ఏర్పడింది. ఇందుకు ఆమీర్లు కారణం అంటారు. ఆ ఆమీర్లు ఆయన్ను తమ ప్రాంతంలో పని చేయనియరేదు. ప్రతిబంధకాలు కల్పించారు. ఓక్వారా ఇప్పుడు నేడనల్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ నైజీరియన్ సిటిజన్స్, నైజీరియన్ పీపుల్స్ పార్టీ సంఘటనతో తెగతెగులు చేసుకొని పశ్చిమపాఠపు “ఏక్స్ ప్రెస్ గ్రూపు”తో చేతులు కలపడానికి నిశ్చయించు కున్నారు.

ఉత్తర, దక్షిణ ప్రాంతాలమధ్య తగ్గూ అంటూ సంభవిస్తే ఏమి జరుగుతుందని 1959 లో డా. అజీకీవే భయపడ్డారో, అది 1964 డిశంబరు ఎన్నికలలో దాదాపు జరగనే జరిగింది. అ సరితాల నైజీరియా ఫెడరేషన్ కు వివత్తర కారణంగా పరిణమించాయి. ఫెడరేషన్ దాదాపుగా నాశనం అయినంత పని అయింది. ఈ మూడు పెద్ద వక్తాలు కలిసి గనుక మిశ్రమ ప్రభుత్వం ఏర్పాటుకోసం పని చేయని వక్తలతో యీ ప్రమాదం నైజీరియాకు ఎప్పుడైనా వున్నదే. వీరికి బ్రిటిష్ వారి వలన సంక్రమించిన వర్గసమాజపు రాజకీయ భావప్రపంచం మూలంగా ఒక విభజన విచారధార అచ్చట ప్రాబల్యంలోనికి వచ్చింది. నాది గెలుపు, నీది ఓటమి—అన్న విచారధార అది. బహిష్కార సమాజాలలో ఇటువంటి విచారధార పనికిరారు. అచ్చట ఇటువంటి భావ ప్రపంచాన్ని నిషేధించవలసి వుంటుంది.

ఇచ్చట వాదం ఇది. మిశ్రమ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేస్తే పెద్ద పార్టీలు ఏర్పాటు చెయ్యాలి. ఒక్కరాజ్యాంగ సూత్రాల వల్ల మూతమే ఇది బిరగదు. ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయడంకోసం రాజ్యాంగ సూత్రాలను మార్చవచ్చు. ఎక్కువ బలంతో ఎన్నికలలో

వెగిన పార్టీ నాయకుణ్ణి దేశాధ్యక్షుడు ఆహ్వానించి ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా కోరాలని రాజ్యాంగంలో వుంటుంది. దానిని మార్చవచ్చు. ఎన్నికలలో 20 శాతం కన్నా ఎక్కువగా ఓట్లు పడిన పార్టీ నాయకులను పిలిచి, వారి మధ్యగాని లేక మిశ్రమ ప్రభుత్వం ఏర్పాటులో సహకరించి పని చేయదలచు కున్న పార్టీల మధ్యగాని మంత్రులంతానే పాఠాలను దేశాధ్యక్షుడు వంచగల విధంగా కూడా రాజ్యాంగంలో సేర్వేదమవుతుంది. అందు అనుకూలంగా రాజ్యాంగాలను పరిదిద్దవచ్చు. ధర్మాను శాసనం నైతికమైన ప్రాబల్యం లేకుండా వుండదు. ప్రజలకు, ప్రజానాయకులకు కూడా అది నడకకు ప్రమాదాలు నిర్ణయిస్తుంది. సంతకు సరిస్థితులంటూ ఏర్పడినప్పుడు సైన్యం కల్పించుకొని అంతెకురాని రాజకీయచేతల చేత దానిని పాటించేట్లు చెయ్యవచ్చును. అందు వలన ఇప్పుడువున్న ప్రభుత్వపక్ష ప్రతిపక్షాల పద్ధతి ఏర్పాటును తొలగించి దానిపైనే మిశ్రమ పద్ధతి ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసితిరాల్సింది విధిని రాజ్యాంగ ధర్మంలోనే విధించవచ్చు. ఇట్లా చేయడం కూడా ఎంతగానో ముందు అడుగు వేసినట్లు అవుతుంది.

ఇచ్చట ఒక్కవిషయాన్ని గుర్తించక తప్పదు. వ్యవస్థా సంబంధమైన ఎన్ని సూత్రన ప్రక్రియలను తెచ్చిపెట్టి, యీ దేశంలో పెద్ద పార్టీ మధ్య పోరాటానికి బదులు సహకారాన్ని పెంపొందించునుకున్నా అవి ఆచూకం హతాత్తుగా పనిచేయడం ప్రారంభించవు. ప్రజాస్వామ్యంలో అవతలి వారిని పథక్కరణం చేయడమే ప్రధానంగాని సహకారం చేయడం కొదవ అర్థం వారిలో వున్నంతకాలం వృధక్కరణమే చేస్తారుగాని సహకారం కోసం ముందుకురారు. ఈ విషయాన్ని గూర్చి ఆమెరికన్ రాజకీయ తాత్వికుడు శ్రీ థియోడోరిక్స్ The theory of Political coalition అన్న తమ గ్రంథంలో ఈ విషయాన్ని గురించి కొంత వ్రాశారు. రాజకీయాలను గనుక—నున్నా—అంకే అటగా పరిగణించినట్లయితే, ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటుచేసే రాజకీయవక్తల నాయకులు తక్కువ సంఖ్యగల పార్టీలతో మిశ్రమ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేస్తాడేగాని, ఎక్కువ పార్టీలను కలుపుకొని వ్యవహరించదు. తక్కువ పార్టీలతో అయితే వేగడం లేక. ఎక్కువ పార్టీలను తెచ్చిపెట్టుకున్న

కొద్దో వారికి ఎక్కువ “రాహితీ”లు ఇవ్వాలి. అప్పుడు తాను తలపెట్టిన కార్యక్రమం ఎందుకూ వనికీరా నిదిగా తయారై పోయే ప్రమాదం ఏర్పడుతుంది. అధికారాన్ని వశం చేసుకొని, ఒకవర్గం ప్రజలను కాదని ఒకవర్గం ప్రజలకే రాఫం చెయ్యంన్న దృష్టితో రాజకీయవేత్తలు వ్యవహరించినప్పుడు దేశంలో పెద్ద పార్టీలు అన్నింటిని కలుపుకొని మిశ్రమ ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చెయ్యడం అన్నది ఎప్పుడూ పడదు. బహుళ సమాజాలలో అధికారధూర్వహలైన వారి రాజకీయ మౌలిక సిద్ధాంతాలలోనే పెద్ద మార్పు ఇచ్చట అందువల్ల ఆవనరమని చెప్పబడుతున్నది.

మనుష్యులకు వున్న అభిప్రాయాలను మారు దామన్న అభిప్రాయం కలవాడు వట్టి “అభిప్రాయ వాది”. ఒకవిధంగా ఆదర్శవాది కూడాను. అతనిని చారిత్రిక నియంతివాదులు, మనుష్యదనేవాడు వ్యతం త్రుడు కాదు, పరిస్థితులు—పరిస్థితులు ప్రభావము వలన మనిషి అయినవాడైనని నమ్మకమును పెట్టుకొన దలచుకొన్నవారు—ఈ ఆదర్శవాదిని వాస్తవ విషయ ములతో ఎదుకవున్న వానినిగా భావించరు. కాని రాజకీయాలలో సంప్రదాయములు, కట్టుబాట్లు— సంస్థలు ఎంత ముఖ్యమో అంతటి ముఖ్యమూ లయినవి. సంప్రదాయములు కట్టుబాట్లు సత్ప్రవర్తనకు నియ మములు, నిబంధనల వంటివి. ఈ సత్ప్రవర్తన ఒక పరిస్థితి వలనగాని, పరిస్థితి వలనగాని, లేక ఆసక్తి మాత్రము చేతగాని కల్గడంలేదు. మరి ఎందు చేత కలుగుతున్నది? మానవుడు నైసర్గికముగా నైతిక జీవి అనడంచేత కలుగుతున్నది. కొన్ని కొన్ని పరిస్థితులు ఏర్పడినప్పుడు, ఆ పరిస్థితులగురించి ఒకానొక సంఘము, లేక సమాజము ఎట్లా వ్యవహరించు చేస్తుందో, లేక ఏమి ఆనుకొని ఏమి చేస్తుందో. రాజకీయ సిద్ధాంతం లైనవారు—ఇది ఇట్లా జరుగుతుంది—అని చెప్పగల దక్కులు కారు. కారణము ఇది. ఒక సమాజము యొక్క నడవడికను నియమించడము అన్నది నైతిక ప్రమాణములకే సాధ్యముగాని తదితరమునకు కాదు. ఆ ప్రమాణములు ఎట్టివి? ఆ సమాజము గౌరవించ వలయునని పెట్టుకొన్నటుంటివి. అందుకుగాను తమ్ము తాము శిక్షించుకొన్నట్టివి.

ఈ కారణముచేత ఒకానొక మిశ్రమ ప్రభుత్వము ఏర్పడి అది నిలకడగా వుండటము అన్నది

రాజకీయవేత్త మీద అధారపడి వున్నదని చెప్పడము వలనకాదు. అది ప్రజల మీద అధారపడి వున్నది. మాకు ఇది కావాలి అని ప్రజలు చేసుకునే నిర్ణయం మీద అధారపడి వున్నది. రాజకీయవేత్తలకు స్వార్థము తప్ప ఇంకొక్క గుణము వుండదు. ఎప్పుడున్నా వ్యతం తలాభము కోసమే యీ రాజకీయవేత్తలు అంగలా రుస్తూ వుంటారు. అందువలన ఇచ్చట ఒక్క పని చేయవలసి వుంటుంది. సాధించవలసి వుంటుంది. రాజకీయవేత్త వున్నాడు. రాజకీయంగా పైకి రావాలని ఆతనికి వుంటుంది. అభ్యుదయమును చెందాలని వుంటుంది. ఇతరులైన రాజకీయవేత్తలలో ఆ రాజకీయవేత్త సహకరించి పని చేసినప్పుడే ఆ దయమునకు, లేక ఆస్థికి రావడమునకు మార్గము కావలయునన్న భావమును ప్రజలలో సృష్టించగల్గిన నాడు పరిస్థితి ఒకవిధంగా ఏర్పడుతుంది. దీనిని సాధించ డము కష్టముతో కూడిన పని. లసాధ్యము మార్గము కాదు. ఇట్టి భావము ప్రజలలో ఏర్పడ్డానికి ముందు వారి మనస్సులయందు నుండి ప్రజాస్వామ్యాన్ని గురించి ఇప్పుడు వున్న అయిత ప్రయోజన పద్ధతి ఆర్థం పూర్తిగా రహితం అయిపోయేట్లు చేయవలసి వుంటుంది. అందువల్ల ఇది కష్టము. మరి లసాధ్యము కాదన్నాము కదా! ఎందుచేత? బహుళ సమాజాలలో మిశ్రమ ప్రభుత్వాలతోపాటు మరి ఇంకొక ప్రభుత్వం పరిగ్గా పని చేయలేదు గనుక. మిశ్రమ ప్రభుత్వాలే బహుళ సమాజాలలో వాంఛనీయుములు, అవశ్య కములు గనుక. కొంము, ఒకటాను రెండూ కలిసి వస్తే పట్టు ఆ ఫిజికల్ ముందుతరం వారికి యీ మిశ్రమ ప్రభుత్వంయొక్క లక్ష్యతలు, నుంచి రక్షణలు అచగతం కాక మాన్పు. ఇప్పుడు ఇంగ్లండు వారికి అయిత ప్రయోజన పద్ధతి అచగతమౌతున్నట్లు.

రాజకీయము అనే క్రిడ యొక్క విధులు నిబంధనలు కూడా వారు వేరుగా వ్రాసుకుంటారు. ఎట్లా వ్రాసుకుంటారనగా మిశ్రమ ప్రభుత్వ నిర్మాణానవసర సమున్మితలైన రాజకీయవేత్తలకు మూలమే లభ్యదయము, పైకి రావడము సాధ్యమై రాగలదన్న పద్ధతిలో ఆ మార్గా లను నిబంధిస్తారు.

ఇప్పుడు పట్టుమట్టిదా రాజ్యాలలో ఏకపక్ష రాజ్యాంగ పద్ధతి చెల్లుబాటు అవుతున్నది. ఇప్పుడు ఈ రాజ్యాలలో రాజకీయపు భవిష్యత్తు ఏవిధంగా

పుంటుంది అన్న విషయాన్ని గురించి—ఇది ఇట్లా పుంటుంది అని చెప్పడం—ఈ ఏకపక్ష రాజ్యాంగ ధర్మాన్ని గురించి ఎవరు ఎట్లా ఆలోచన చేస్తున్నారు, ఎట్లా అర్థం చేసుకుంటున్నారు—అన్న దానిమీద ఆధారపడి వుంది. ఈ అర్థం చేసుకోవడం లేక వర్తిమ అఫ్రీకా రాజ్యాలలో ఏకపక్ష రాజ్యాంగ ధర్మం ఏర్పడ్డాన్ని గురించి వివరించడం—మూడు విధాలుగా సాగుతున్నది.

పీనిలో మొదటి వివరణము ఇట్లా వున్నది. ఈ వర్తిమ అఫ్రీకా రాజ్యాల అవసరాలు అట్టివి. అచ్చట వరిస్థితులను ఎదుర్కొనడానికి యీ ఏకపక్ష రాజ్యాంగ ధర్మం ఒక్కటే మార్గం. అందువల్లనే ఆ పద్ధతి అచ్చట అవసరించబడుచున్నది. ఈ మాటను ఆ దేశాల రాజకీయవేత్తలే అంటున్నారు. పాశ్చాత్య రాజకీయ సిద్ధాంతాలు బలపరుస్తున్నారు. ఇంతవరకు యీ వాదాన్ని వివరించడము, తీర్మానించడము జరిగింది.

రెండవ వివరణము ఈవిధంగా వుంది. స్వార్థపరులైన పెత్తందార్లు పుంటారు. అధికారాన్ని కాజేయడం వారి పద్ధతి. ఇది మామూలుగా జరుగు తుంది. ఇటువంటి కర్మ వలలో పడకుండా తప్పించు కొనడము బాగా అభివృద్ధి చెందిన సమాజములకు మౌళిక సాధ్యము. అంతకుముందు అధికారంలోవున్న సామ్రాజ్యవాది దేశాలు అచ్చటి నుండి వైదొలగిపోయి ఈ రాజ్యాలలో నిరాధార స్థితిని ఒక దానినిపైష్టించాయి. అప్పుడూ చుట అధికారాన్ని నీచినియమాలు లేనివారు హస్తగతం చేసుకోలేదు అంటే ఆశ్చర్యంగా వుంటుంది. వర్తిమ అఫ్రీకా వాసులు ఇంకా బాగా అభివృద్ధి చెంద లేదు. అధర్వపరుల చేతుల్లో అధికారం పడిపోకుండా రక్షించుకోగలంతటి మానసికమైన జెన్నేత్యం ఇంకా వారికి అబ్బలేదు—మొదలైన వాదాన్ని కొందరు ప్రదర్శి సాతరు. ఈ వాదమే గమక యుద్ధార్థమైతే అదేశాలలో అధికారం కోసం పోరాటాలు సాగించుకొనకుండా, పెద్దపార్టీలు ఒకటితో ఒకడు సహకరించుకుంటూ పని చేసుకునేటా వుండాలని ఆశించడం వట్టి అదర్శ వాదమే అయి పూరుకుంటుంది.

అయితే ఈ రెండో వాదంలో ఆసలు విషయం కంటే అనుకోవడం ఎక్కువగా వుంది. అధికారంలోకి వచ్చిన సారథా అధర్వపరులు కారు. నగంనుండి అటువంటి వాళ్లు వుండవచ్చు. తక్కినవగం నుండి

వాళ్లు. దేశభక్తులు. ఇక రాజకీయంగా మానసిక అభ్యున్నతిని చెందడము అనగా పాశ్చాత్య వేషభాషా భావాభివృద్ధి అని అర్థం చెప్పకూడదు. తమ పాలన దాము దున్నకుంటూ ఒరికే రైటుజన సమాజం వున్నదంటే, వారు ఎంతగా నిద్రుల నేర్పినవారు వార పోయినా, ఆ సమాజం రాజకీయంగా కార్మిక సమాజం అంతటి రాజకీయ చైతన్యాన్ని భజించడంలేదని కూడా అనలేము. వర్తిమ అఫ్రీకాలో కొంతమంది జాతి పెద్దలూ, పెత్తందార్లు నిరంకుశులైనా, అచ్చట తెగలైతుకులో స్వయంపరిపాలనకు సంబంధించిన సంప్రదాయాలు అలాగే నిద్రులగా చరామణి అవుతూ వస్తున్నాయి. ఐరోపాలో లైతుకులో జమిందారీ సాంప్ర దాయాలకు ప్రచారం ఎక్కువ. ఛోటా జమిందారులు, బడా జమిందారులు భూమిలేని కూలిజనం మీద అధికారం చలాయించే పద్ధతి ఇది. వర్తిమ అఫ్రీకాలో స్థితికినిపున్న తెగల పద్ధతిలో నిదిడమై వున్న స్వయంపరిపాలనా సంప్రదాయంలో ప్రజాస్వామ్యం పాడుకొనడానికి ప్రాశ్చాత్యదేశాలలో వుండివున్న పాఠకాశం కన్నా అధికమైన సాఠకాశం వుంది. వర్తిమ అఫ్రీకాలో అన్నితెగలు చర్చల ద్వారా నిర్ణయాలు చేసుకుంటాయి. ఒక మిశ్రమ ప్రభుత్వం ఎట్లా పని చేస్తుందో, అట్లా ఈ తెగలు పని చేస్తాయి. మిశ్రమ ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో నిర్ణయాలు ఏ పద్ధతిలో జరుగుతూ వుంటాయో, దాదాపు అదే పద్ధతిలో ఈ తెగలలో కూడా నిర్ణయాలు జరు గుతూ వుంటాయి. ఇది ప్రజాస్వామ్య పద్ధతి. ఈ పద్ధతి ఆ జనంలో నెలకొని వున్న అదివ్యవస్థలలో చెల్లుబడి అవుతూ వుంది. రాజకీయమైన చైతన్య ప్రాభవం విషయంలో వర్తిమ అఫ్రీకాలో పూదులలో దోషం ఏమీలేదు. దోషం అంతా శలకట్టులో వుంది. అచ్చట మధ్యతరగతి ఇంకా ఎక్కువ కాలేదు. ఒక వంద యేండ్ల క్రిందట ఐరోపాలో కూడా ఇంతే. ఇట్లాగే వుండేది. ఇచ్చట కూడా వర్తిమ అఫ్రీకా రాజ్యాలలోనే కొన్ని తేడాలు వున్నాయి. ఈ ప్రాంతంలో ఉత్తర దేశాలు వున్నాయంటే ఆదేశాలలో మధ్యతరగతి అన్నది వున్నదా లేదా, అనిపిస్తూ వుంటుంది. దక్షిణ దేశాలలో అట్లాకాదు. ఈ దేశాలలో ఎప్పటినుంచో మధ్యతరగతుల జనం రాజకీయాలలో ప్రవేశించడం, పని చేయడం అంటూ జరుగుతూ వస్తున్నది.

ఇక మూడో వివరణం వస్తుంది. ఇప్పుడు ఈ దేశాలలో ఏకపక్ష రాజ్యాంగ ధర్మం ప్రచారంలోనికి వచ్చిందంటే, అందుకు కారణం అప్పటి ప్రజాస్వామ్యం తత్కాలినితమైన ఉద్దేశాలవేత అది అదుమబింది. ఇది ఒక కారణం. ముఖ్యమైన కారణం వేరే వుంది. ఐరోపా వలన సముపార్జితమైన ప్రజాస్వామ్య భావ ప్రవచనమున్నా, సంస్థా ప్రవచనమున్నా ఈ రాజ్యాలకు పరిపాలన, ఆనగా వికటించాయి. ఇందువల్ల ఈ భావములను, ఈ సంస్థలను ఎవరు బలపరిచారో, వారు బలపరచుకుంటున్నారని. కర్తవ్యతా విమర్శలైపోయారు. స్వాతంత్ర్యము వచ్చిన ఉమ్మడి కౌత్సలలో కలిగిన భావోద్బంధము తగ్గిపోయిన కొద్దీ, ఆయా ప్రాంతములు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలు అవగతములు అవుతున్న కొద్దీ ఇప్పుడు ఉన్న ప్రభుత్వములు తొలగించబడి తిరిగి ప్రజాస్వామ్యము సంప్రదిత్యము కారణానికి అస్కారం ఏర్పడుతుంది. ఇది మూడవ వివరణము.

ఇప్పుడు వర్తమానప్రకారంలో పరిస్థితులుస్థిమితంగా లేవు. మనీకీనేమీ, బలముతోనేమీ అప్పటి ప్రభుత్వాల ఒక్కపద్ధతిలో లేవు. కొన్ని ప్రభుత్వాలకు ప్రజలలో కొంత పేరు వుంది. కొన్ని ప్రభుత్వాలకు కూలిపోయాయి. కొన్నిచోట్ల వారిలో వారికి తగాదాలు వచ్చి యీ ప్రభుత్వాల కూలిపోవచ్చు. మరికొన్నిచోట్ల రాజకీయవేత్తల నాటకాలు, తంతులు, అవినీతి, అసామర్థ్యం చూచి వదలేక విసిగి సైన్యమే కల్పించుకొని ఆ ప్రభుత్వాలను కూల్చివేయవచ్చు. వ్యక్తి సహకారం నిల్వదు. పైకి వస్తున్న తరాల వారు యీ రకమైన భేషణాన్ని సహించలేరు. తమ ముందుతరము వారి కాపట్టాలను వారు తిరస్కరిస్తారు. ఒక ప్రభుత్వం నియంతృత్వ లక్షణము కలది. అవినీతి కత్తులమైనది అయినంతమాత్రంవేత పతనం చెందదు. ఆ ప్రభుత్వం పతనానికి అంత మాత్రమైన కారణాలు చాలవు. సమస్తస్థితిమైన నియంతృత్వ పరిపాలన చిరకాలం నిల్వవచ్చు. కొంత మంది నియంతల మంచాలలో మరణిస్తారు. వర్తమాన అప్రకారంలో ఇంతటి సమర్థమైన వ్యవస్థానం లేదు. అది అధర్వం. హిల్లరు, స్టాలిను ఏకైక రాజకీయ పక్ష పద్ధతికి శిష్టాది గురువులై ప్రవర్తిస్తున్నారు. వారికి సమస్త పరిపాలనకు తగిన పిట్టలన్నీ సమస్త రవాణా సౌకర్యాల ఉన్నాయి. వీని సహాయమున వారు

పటిష్ఠమైన పార్టీ యంత్రాంగములను నిర్మాణం చేసుకోగలగారు. వర్తమాన అప్రకారంలో రాజకీయవేత్తలకు ఇవి యేమీ లేవు. పార్టీలలో ఎప్పుడూ తగాదాలు. అవి సంమూర్ఛనంచెందే సావకాశమేలేదు.

లాటిన్ అమెరికా రాజ్యాంగంలోని పరిస్థితులకు ఇచ్చటి పరిస్థితులకు సంబంధంలేదు. ఆ లాటిన్ అమెరికా దేశాలలో, అదేశాలకు స్వాతంత్ర్యాన్ని సైన్యాలు సాధించి పెట్టాయి. కొత్త రాజ్యాలను సృష్టించాయి. వానిలో ఒక రాజకీయమైన సంప్రదాయం ఏర్పడిపోయింది. వర్తమాన అప్రకారంలో తక్కిన మరికొన్ని దేశాలలోలాగానే సైన్యం ప్రగతి శీలమైన లక్షణం కల్గివుంటున్నది. సైన్యాధికారుల అదుపు ఉన్నంతవరకు దానివలన యేవిధమైన సేగి గాని లేదు. ఈ సైన్యాధికారులు రాజకీయవేత్తలకన్నా విద్యావంతులు. నెమ్మదితనం వారి లక్షణం. వాగ్ధరులకు కొట్టుకుపోయే రకంకాదు. ఏదో మరీ ముందుకు వస్తేనేగాని చేయి చేసుకోరు. కాని ఎన్నడో కలుగజేసుకుంటారు. అందులో ఆనుమనం ఏమీలేదు. తమ కుటుంబం ఒత్తిడివలన, ప్రజలలో అత్యున్నతావ్యసం అందుకొన్నవేళ్ళ వారు విధిగా కల్పించుకుంటారు.

ఏకపక్ష రాజ్యాంగం చెల్లుబాటు అవుతున్న రాజ్యాలలో కూడా లేదా ఉన్నాయి. నీ రాజ్యాలలో స్థిమిత ప్రతిష్ఠ కల్గివున్నాయి. మిగిలిన రాజ్యాలలో ఎప్పుడు ఉగ్రవర్తనలు బ్రదర్లొకరినొకరియదు. వర్తమాన అప్రకారంలో దక్షిణ ప్రాంతపు రాజ్యాలలో మంచి వర్తనలు వడతాయి. వ్యక్తిత్వపంటలు లాభదాయకంగా ఉన్నాయి. జనం చొప్పున చరిత్ర మధ్య తరగతి వుంది. ఆ రాజ్యాల త్వరితగతినీ అభివృద్ధి చెందుతున్నాయి. ఉత్తరప్రాంతపు దేశాలు పున్నాయంటే అవి ఇప్పుడే 18 వ శతాబ్దంలోంచి నిద్ర మేల్కొంటున్నాయి ఇప్పుడు ఏకపక్ష రాజ్యాంగ పద్ధతిమండి తరగత దూరం కాగల దేశాలు దక్షిణాదివిగానీ ఉత్తరాదివి కాజాలవు. ఈ దక్షిణ దేశాలలో గూడా లేదావుంది. కొన్ని రాజ్యాంగ కన్నా కొన్ని రాజులు మెరుగ్గా ఉంటాయి. ఈ మెరుగ్గా వున్న రాజ్యాలలో ముందు మార్పుల రాగల సావకాశం వుంది. ఈ మార్పు ఎంత ఇదిగా పోవసాగితే, అంత ఇదిగా అర్థిక సంబంధమైన తారతమ్యాలు తలపెట్టుతాయి. అందువల్ల సామాజికమైన ఉద్దేశాలు కూడా

ఏకపక్ష రాజ్యాంగ సంక్షోభం

అధికం అవుతాయి. ఏకపక్ష రాజ్య వ్యవస్థ వీనిని సముదాయించుకోగలిగియై ఎప్పుడూ ఉండజాలదు. ఇప్పుడు ఈ ఏకపక్ష రాజ్యాంగ వద్దతి చెల్లుబాడి అవుతున్న రాజ్యాలలో రాజకీయ వ్యవస్థలు సంస్థలు ఏదో మహామారి జాడ్యాలవలె పరిగణింపబడుతూ వుండటానికి ఇదే కారణం. ఏ దేశాలలో అయితే ఏకపక్ష రాజ్యాంగ వద్దతి పాడుకొంటుందో అచ్చట గనుక అది మంచి పేరును సంపాదించకల్గినట్లయితే, అప్పుడు తక్కిన రాజ్యాలకు గూడా ఆ వద్దతి ఇట్టే ప్రాకుటుంది. అదేవిధంగా యీ ఏకపక్ష రాజ్యాంగ వద్దతి గనుక ఒకదేశంలో చెడిపోతే, నిల్వ లేకపోతే అప్పుడు తక్కిన దేశాలలో దానికి పట్టే గతి కూడా ఏమి విధంగానే వుంటుంది. ఇటువంటి పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు కొత్త నాయకులు తలపెత్తుతారు. కొత్త మార్గాలను అనుసరిస్తారు. అప్పుడు పారికి ప్రజాస్వామ్యంపట్ల ఒక విధమైన వైముఖ్యం కల్గడం అన్నది అపార్యమేమికాదు.

తగినటువంటి నాయకులే గనుక లభ్యం అయితే, ఇప్పుడున్న యీ ఏకపక్ష రాజ్యాంగ ధర్మ వద్దతి మిశ్రమ ప్రభుత్వ ధర్మవద్దతిగా మారడం పెద్ద కష్టమైన విషయంకాదు. అయితే ప్రయత్నపద్ధతికి ఎట్లా మారవచ్చునో, యీ మిశ్రమ ప్రభుత్వ వద్దతి కిచ్చి అలానే మారవచ్చును. ఈ రాజ్యాలలో కావలసింది ప్రభుత్వసక్షమ ప్రతిపక్షాలనుధ్య సంఘర్షణ కాదు; బహుళ సమాజాలలో యీ వద్దతి వనిచేయదు. నల్గిమ అఫీసా రాజ్యాలలో చెల్లుబాడి అవుతున్న పరిస్థితులలో అసలు పని చేయదు. ఏకపక్ష రాజ్యాంగ ధర్మ వద్దతినుండి మిశ్రమ ప్రభుత్వ ధర్మ వద్దతికి మారడము తేలిక విషయము. టోగోలో, దహోమిలో ఇట్లానే ఏర్పడ్డాయి. పైన్యాలకుకూడా ఇటువంటి ప్రభుత్వాలను నెలకొల్పడానికి ఆ పైన్యాల ఆసక్తి చూపిస్తాయి. ఏకైక రాజకీయపక్షాలు అట్లా ఏకాకారంగావుండి పోదలనుకొనడంలేదు. చీండాం మంచిది అనుకుంటున్నాయి. ఆందువల్లనే ఈ పార్టీలలో లుకలుకులు, సంకట పరిస్థితులు ఏర్పడుతున్నాయి. ఈ కారణంచేతనే వేరు వేరు గ్రూపులు, పళ్ళమైన ఇతర మార్గాలలో కలిసి మిశ్రమ ప్రభుత్వాల నిర్మాణానికి కడంగగిరి నన్నుడు ఆ రాజ్యాలు ప్రజాస్వామిక ధర్మ సంబంధమైన రాజమార్గంలో వడినట్లు అవు

తుందనడానికి ఉపనత్తి కనిపిస్తున్నది. ఈ ప్రభుత్వాల ప్రధానమైన స్వతంత్ర్యాలను నాగ్గింటిని నేలకొల్పవచ్చు. రాజ్యాంగ ధర్మ పాఠాన్ని, రాజకీయమైన చర్చలకు విస్తృత స్వతంత్ర్యం, ట్రేడ్ యూనియన్ల పునరుద్ధరణ మొదలైన సుసకార్యాలను సాధించవచ్చు. అంతేగాక దౌర్జన్యంతో, హింసతో అధికారాన్ని కైవసం చేసుకుంటామని యత్నంచేసే పాపానికి రాజకీయమార్గాం విషయంలో అప్రమత్తంగా వ్యవహరించను కూడావచ్చు. ప్రాప్రొనల్ ప్రాతినిధ్యపు వద్దతిని స్వతంత్రమైన ఎన్నికలు జరపడం అంటూ పెట్టుకొని, ప్రజాస్వామ్య ధర్మ విహితమైన రాజకీయవర్షాలకు మాత్రమే ఆ ఎన్నికలలో పాల్గొనే అవకాశాన్ని కల్పించవచ్చు. ఇది అంచి అయీ దేశాలలో ప్రశాంతమైన పరిస్థితులు ఏర్పడినప్పుడు జరగవలసిన పని.

నల్గిమ అఫీసా రాజ్యాలలో ప్రజాస్వామ్యం బలహీనంగా వుంటున్నదంటే, అందుకు కారణం అక్కడ సమాజధర్మంకొలేదు. ఆ దేశాల సమస్యలు పరిష్కారం కావడానికి ప్రజాస్వామ్యం ఒక్కటే మార్గం. ఎందుచేతనంటే, ఆ ప్రజాస్వామ్య ధర్మపుచ్చటంలోనే ఆదేశాలలోని వివిధములైన తెగలవారు, మతములవారు కలిసి పని చేయడానికి, శాంతియుత సహజీవనం నెరవేరడానికి అస్సారం ఉంటూ ఉంటుంది. అయితే మరి యీ బలహీనత ఎప్పుడువుంది? ఈ దేశాలలో మార్పులు త్వరితగతిని తీవ్రంగా. అందువల్ల కొన్ని రకాలయిన అస్థిమిత స్థితులు ఉత్పన్నం అయ్యాయి. పైగా యీ దేశాలకు కొత్తగా స్వతంత్ర్యం సంప్రాప్తం అయిన కారణంచేత భవిష్యత్తు ఉప వర్ణన కూడా ఇచ్చట యీ పరిస్థితికి తోడ్పడింది. ఈ పరిస్థితిని ఉపయోగించుకొని నీతినియమాలలేనివారు, నదురుబెదురులులేనివారు ఈ దేశాలలో అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకున్నారు. వారు అట్లా అధికారాన్ని హస్తగతం చేసుకొనడానికి అయిన అనకాశం లచ్చట ఏర్పడింది. బ్రిటన్ వంశ, ఫ్రాన్సువంశ సంక్రమించిన సంస్థలు, భావ ప్రపంచము కూడా ఈ బలహీనతను ఎక్కువ చేశాయి. అవి అతీ ప్రజాస్వామ్యంగా ఉన్నాయి. ఆందువల్ల యీ రాజ్యాలలో ప్రజాస్వామ్యానికి, పైన్యాల ప్రవృత్తికి తేడా గోచరించలేదు. ఈ సంక్రమించిన సంస్థలలో ప్రజాస్వామ్యం పరిమితమై మాత్రమే చెల్లుతూ వచ్చింది. ఇచ్చట పరిమితమంటే అర్థం

ఇది. ఈ పద్ధతిలో అల్ప సంఖ్యకులకు, ప్రతిపక్ష పక్షాలకు ప్రాతినిధ్యం అంటూ లభించే పద్ధతి అంటూ లేదు. అందువల్ల అవి ఇచ్చట, యీ దేశాలలో దాదాపు వివలం అయిపోయాయి. ప్రజాస్వామ్య ధర్మ వ్యవస్థ ఇట్లా బలహీనం అయిపోవడంవల్ల ఈ రాజ్యాలలో అయోమయ స్థితి ఏర్పడింది. ఈ రాజ్యాలకు ప్రజాస్వామ్యం వనికీడాదు, అది యీ రాజ్యాలలో పని చేయదు అన్న వివరీత భావాలు వ్యాప్తిలోనికి వచ్చి నప్పుడు ప్రజలు వానిని అవళంగా ఆమోదించక తప్పని పరిస్థితి, ఆ మాటలు విజమే అనుకునే పరిస్థితి ఏర్పడింది.

పశ్చిమ ఆఫ్రికాలో ప్రజాస్వామ్య ధర్మం బలహీనంగా వుండడానికి ఇంకా కొరణం కూడా వుంది. ఆ దేశాలలో కొత్తగా విద్యావంతులయిన వారిలో ప్రజాస్వామ్యం పని చేస్తుందన్న నమ్మకం ఎంతగా ఉండాలో అంతగాలేదు. అనగా అధిక సంఖ్యకులలో తమ దేశాలలో పనిచేస్తుందనిలేదు. అట్లా ప్రజాస్వామ్యంలో నమ్మకం వున్నవారల్లా ఆ దేశాలలో రైరనికాదు. ఉన్నారు. గట్టిగా పమ్మేవారు ఉన్నారు. వారు సమర్థులు, శక్తివంతులు కూడాను. తమ యీ విశ్వాసాన్ని బలపరిచేవారు ఇతర దేశాలలో కూడా తమకు లభిస్తే సంతోషపడగలవారు. ఆ బలంవల్ల తాత్విక మైన, మానసికమైన అవంత్యస్థిని పొందవచ్చునని కూడా వీరు ఆశించారు. కాని వారి యీ అశ ఆడియాన లయిపోయింది. వారి యీ అన్వేషణ పరితార్థం కాలేదు. పాశ్చాత్య రాజ్యాలలోని ప్రజాస్వామ్య వాదులు పశ్చిమ ఆఫ్రికాను లెక్క చేయలేదు. పదిలి

పెట్టివేశారు. ఆఫ్రికా అంటే ఎంతకాలంనుంచో అనురక్తితో వుంటున్నవారుగూడా, ఆ దేశాలలో అధికారంలో వున్నవారు ఏవనుకొనిపోతారో అని అనుకరవ్యాన్ని వెరవేర్చడానికికూడా భయపడుతూనవచ్చు. ఇక రాజకీయ శాస్త్ర సిద్ధాంతాలు వున్నారంటే, వారి సిద్ధాంతాల ప్రచారం యీ ప్రజాస్వామ్యం లన్నది ఒక్క ఐరోపా రాజ్యాలలోతప్ప ఉత్తర అమెరికాలో తప్ప మరి ఇంకా ఎక్కడా కూడా పని చేయదని; ఇంతటితో వీరు అగతే బాగానే వుండును. “ఛారిస్మా” పేర్, “అధునికీకరణము” పేర, “జాతీయ బకవత్వము” పేర ఇంతమంది రోక్షిలు వెంట వేసుకొని, పెద్దగా కంకంలో ఉపన్యాసాలు దంచుతూ రాజ్యాన్ని ప్రభుత్వాన్ని కైవసం చేసుకొని, తనకు ప్రతిస్పర్థులయిన వారిని అణిచివేసే రకం మనిషి ఎవడు బయలుదేరినా, వానిని మెచ్చుకోవాలని, వానిని పమర్థించాలని మన మొదపడి వీరు గోంచేస్తూ వుంటారు.

హేతుమాత్రంచేత ప్రజాస్వామ్యం వృష్టి కాదు. కాని ప్రజాస్వామికులుఅయిన వారికి ప్రజాస్వామ్యం ఒక్కటేకాక, శ్రద్ధ, విశ్వాసము కూడా అవసరం అవుతున్నాయి. పశ్చిమ ఆఫ్రికాలో ప్రజాస్వామ్య ధర్మం నెలకొనవలెను అంటే, ఇప్పుడు పాశ్చాత్య విద్యను అభ్యసించి వస్తున్న జనులకు వారి అసలు సమస్యలు ఏమిటో అర్థం కావలసి వుంది. అంతేగాక కమలంకో కూడిన వివరణములకు వారు లొంగి పోరాదు.

(సమాప్తము)

—ఎన్ కౌంటర్ సాజన్యంతో

మారన మహాకవి కాలము

శ్రీ తేకుమళ్ల కామేశ్వరరావు

సంస్కృతములో రచింపబడ్డ మార్కండేయ పురాణమును మారన మహాకవి యదే పేరున తెలుగు చేసి, నాగయ గన్నయ యను సైన్యాధిపతికి సంతక మిచ్చెను. కృత్తిర్తయైన గన్నయను గుఱించి యా మహాకవి కొన్ని యంశములనైనఁ దెలిపినాడు; కాని తనను గుఱించి రెండే మాటలను, ఆరైనను, గద్యలోఁ జెప్పుకొన్నాడు—తండ్రి పేరు తిక్కన, గురువు పేరు తిక్కసోమయాజి. గ్రంథమును వ్రాసిన కవి యొక్క చరిత్ర యెంత ప్రధానమైనదో ఈ కావ్య వారమైన మన మెఱుంగుదుము. కాని యానాటి కవులెఱుంగకపోవుట చేత నెన్నియో చిక్కులు తటస్థించుచున్నవి. దానికి మారన కవి యొక నిదర్శనము.

మారనకవి తండ్రి పేరు తిక్కన కదా! తిక్కన యను పేరును బట్టి యా కవి కుటుంబము నెల్లూరి ప్రాంతముది యని మనము నిశ్చయింప వచ్చును. కాబట్టి యితఁడు సమీపముననున్న తిక్కన మహాకవి వద్ద శిష్యత్వమునకుఁ జేరినాడు. దానివలన యతఁడు తిక్కన కాలమువాడని స్థూలముగా నిర్ణయ మగుచున్నది. కాని మారన మహాకవి కాలమును నిశితముగా నిర్ణయించుటకు సాధనలేమైన సన్నపా యను విషయమును జరిక్కించుటకు ముందుగాఁ దెలిసి కొనవలసిన యంశములన్నవి.

ఈ గ్రంథ రచన మెచ్చట బరిగినది? గ్రంథ రచనకు దనను (మారయ్యను) బిలువబడినప్పుడు నాగయ గన్నయ యొక్కడ కొలువుదీరెనో కవి ప్రత్యేక ముగాఁ దెలుపలేదు. కాని గన్నయ సైన్యాధ్యక్షుడుగానె కాక, కలక పాలుడుగా కూడ నుండెనని కవి మూడు చోట్ల ఇట్లు విశదపరిచినాడు—కాకతిష్టా తలాధీశ కలకపాలుడు (అ 1—వ 39), కాకతి నరపాలక కలక పాలన స్థిరశౌర్య (అ 7—వ 286), కాకతిష్టి తీర్థర

పురపాలన ప్రకటశౌర్య (అ 8 వ 288). కాకతీయ సామ్రాజ్యముయొక్క కలకము (ముఖ్యపట్టణము) ఓరుగల్లు కదా! కాబట్టి ఓరుగంటి నగర పరిపాలకునిగా కూడ నాగయ గన్నయ ఉన్నాడు. అట్లు మార్కండేయ పురాణ రచన ఓరుగంటిలోనే జరిగినదని దృఢముగాఁ జెప్పవచ్చును.

గన్నయ పంశికుల శాసనము లింతవరకును బైటపడలేదు.

మారన కవి కాలమును గనుగొనుటకుఁ గల యాధారములు—1. అతఁడు తిక్కన సోమయాజికి శిష్యుడు. 2. అతడు గణపతిదేవ చక్రవర్తిని, ప్రభావ రుద్రదేవుని తన గ్రంథములోఁ బ్రశంసించినాడు. గణపతిదేవుని (క్రీ. శ. 1199—1260) గుఱించి యే సందేహముండుటకు నవకాశములేదు. కాని ప్రభావ రుద్రుని విషయమట్టిదికాదు. మొదట తిక్కన సోమ యాజిని బట్టి మారన కవి కాలమును మాక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకుఁ బ్రయత్నింప చూచెదము.

మనుమసిద్ధిరాజు నెల్లూరు ముఖ్యపట్టణ ముగా, చోడరాజ్యమును బాలించినాడు. అతని మంత్రి సత్తముడు తిక్కన మహాకవి. మనుమసిద్ధి వంశ వృక్షములోని యొక భాగమును, వారిలో నిద్దరి జీవితకాలములు నిచ్చట దెలిపెదను—

రాజేంద్ర మనుమసిద్ధి

తిక్కరాజు (1188—1256)

పేరు తెలియదు మనుమసిద్ధి (1215—1260)

మనుమసిద్ధిరాజు అస్థానమున తిక్కన కవి యుండినాడు కదా! అప్పటికి నతని వయస్సును

మాక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకుఁ దగిన సాధనలు లేవు. అయితే తిక్కనకు తన గ్రంథము నంకితమిచ్చిన మూలముటిక కేతన కవి కొంతనఱకు తోడుపడు చున్నాడు.

కేతన కవి తాను రచించిన దశకుమార చరిత్రను కొట్టరువు తిక్కన కవికి నంకితమిచ్చినాడు. అతని వల్లనే తిక్కన యొక్క ఇంటిపేరు కొట్టరువు వారని తెలియుచున్నది. దశకుమార చరిత్రను సంస్కృతములో దండి మహాకవి రచించియున్నాడు. దానిని కేతన కవి తెలుగు చేసినాడు. కేతనకు అభినవ దండి యను బిరుదమున్నది. ఆ బిరుదు అతఁడు వ్రాసిన తెలుగు దశకుమార చరిత్రవల్ల వచ్చినదో లేదో చర్చించవచ్చును. అతఁడు సంస్కృతాద్యనేక కావ్యరచనా విశారదుఁడు (పీఠిక, ప 24). అది సరే! అతఁడు దశకుమార చరిత్ర రచన నుపక్రమించుచు, తనకు అభినవదండి యను బిరుదున్నదని యిటు చెప్పుకొన్నాడు—

సీ. వేంగి విషయమున వెంటిరాంపపేర
నభిరామమగు నగ్రహారమునకు
నగ్రహియగువాని నభినవదండి వా
బోలువు మీతన వానిగ్గ బ్రోలనాఱ్య
ననుగదముగ్గవి, సంస్కృతాది భాషలఁ గావ్య
కర్తృత్వమున నుతిఁ గన్నవాని,
గొండిగ్గోత్రుని, బందరు కేత దం
దాధీశుఁడై, నద్యయన పరుని—

(పీఠిక, ప 23)

అంతియొకాక వా పీఠికలోనే 'దశకుమార చరిత్రము పెన్నుబానితినే' (పీఠిక, ప 25) అని వాక్కుచిప్పినాడు. కాణ్డెట్టి యతనికి గ్రంథరచనకుఁ బూర్వమే అభినవదండి యను బిరుదున్నట్లుగా మనకుఁ దోచును. కాని యతని మాటలను నమ్ముటకులేదు. అయితే అతఁడు గ్రంథ రచనను పొందిన తర్వాతనే, లేక ముగించిన పిమ్మటనే వచ్చిన బిరుదును గ్రంథావతారికలోనే యెట్లు పేర్కొనగలిగి వాడును వందేహము పుట్టకమానదు. అతడు ప్రబంధమును గొంతనఱకు వ్రాసియో, లేక సంపూర్ణముగా రచించియో, గ్రంథావతారికా రచన నెత్తుకొని, దానిలో తనకు లభించిన బిరుదును జెప్పకొన్నాడని చెప్పకతప్పదు. దానిని తర్కించుట

చుట కది యొక్కటే మార్గము. అభినవదండి వంటి పాగడికయే తిక్కన మహాకవికి గూడ మార్గమనేయి పురాణములోఁ గనబడుచున్నది. మారన కవి తిక్కనను స్తుతించుచు 'నవీన వరాశరమానుఁడు (ఆ 1 ప 10) అని పేర్కొన్నాడు. భారత రచనను బట్టి తిక్కనకు వచ్చినట్లు, దశకుమార చరిత్రను బట్టి కేతనకు గూడ పాగడిక వచ్చినదని మనము గ్రహించవచ్చును.

కేతన కవి వేగినాటి వాస్తవ్యుఁడు కా! అతఁడు పాకనాటి సీమలోనున్న తిక్కన వద్దకుఁ బోయి తన గ్రంథము నంకితమిచ్చెను. దానిని తిక్కన మహాకవి ప్రోత్సహించుటకు ెక ముఖ్యకారణము లేకపోలేదు. కేతనకవియొక్క మఱియొక బందరు కేతన. అతఁడు దండాధీశుఁడు; ఏ రాజు వద్దనో మూలము మనకఁ దెలియదు. కాని యతఁడు వేగినాటిని బాలించుచున్న వెలనాటి చోడ ప్రభువుల వద్ద నుండవచ్చును. అట్లు కేతన కవి నాదరించుటలో తిక్కన కవి కొంత రాజనీతిని గనబఱచుకపోలేదు.

తిక్కన, మహాకవియే కాక మంత్రికూడఁ కాణ్డెట్టి కేతన తన ప్రబంధము నంకితమిచ్చుటకే రెండు కారణములున్నవి. తిక్కన ఒక చిన్న రాజ్యము నకు మంత్రి. కాణ్డెట్టి యతఁడు తనకు తృణమో పణమో ముట్ట జెప్పవచ్చును. అక్కపాది పద్యములలో మూత్రము కేతన యెంతసేపూ తిక్కనయొక్క మంత్రిత్వమునే పొగడినాడు. రెండవ కారణము—తిక్కన యొక మహాకవి యని విన్న కేతన యతనికి తన గ్రంథమునిచ్చి ప్రత్యానితి బొందదలచినాడు. తిక్కన మహాకవి తెలుగు గ్రంథములనే కాక శిషంసస్మృత గ్రంథములను గూడ వ్రాసినాడు.

1. కొట్టరువు అను ఇంటిపేరు గల బ్రాహ్మణులు ఇప్పుడు కృష్ణా జిల్లాలోని పెదకేశేస్వరిలోఁ గూడ నున్నారు (వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు రచించిన ప్రజ్ఞాప్రభాకరము (1951) పుట. 5).

2. వంగును వంశజుడైన కంవరాజు భార్య గంగాదేవి తన భర్త విజయములను వర్ణించుచు వ్రాసిన మధురా విజయమును సంస్కృతగంధమునఁ దిక్కన సోమయాజిని సంస్కృత కవులలోజేర్చి వర్ణించినది. కాని ఆందునను నాతఁడు రచించిన గ్రంథనామముల నీయలేదు. (ఆంధ్రకవి తరిగిణి, సం 2. పుట 143.)

దశకుమార చరిత్ర ప్రబంధములో దిక్కున మహాకవి యొక్క గ్రంథరచనను గూర్చి ఈ క్రింది పాగడికలు గలవు—అపూర్వార్థ శబ్ద చారు కవితమై నెగడిన బాణాచ్చిష్టం జగత్త్రయం బసిన పలుకు నబలంబయ్యెన్ (పీ 90), కృతులు రచియించు...నొరునికిం దీరునె...తిక్కణ్డాక్కాడు దక్కన్ (పీ 91), తెనుగున సంస్కృతమున జరుగుండ్లై తానుభయకవి మిత్ర నానుము...తిక్కడు దాల్చెన్ (పీ 92), లలిత నానా కావ్యములు చెప్ప నుభయభాషలయందు ననుట ప్రశంస త్రోవ (పీ 93), ఉభయకవి మిత్రులకున్ (ఆ 4వ 129) కావ్యకథాధామిన్ (ఆ 5 వ 134), సారకవిరా స్రాణ చాతుర్య (ఆ 7 వ 164), కవితాధన్యుడు (ఆ 9వ 84). అన్ని పాగడికలను కేరణకవి తెలిపినాడు కాని ఆ మహా కవి వ్రాసిన యొక్క తెలుగు గ్రంథమునుగాని, సంస్కృత గ్రంథమునుగాని పేర్కొనలేదు. కాని పై పాగడికల నుండి మనము, తిక్కన ఒక్క ఉత్తర రామాయణమును వ్రాయుటయే కాక, ఆంధ్ర మహా భారతమును గూడ ఏ రచనతో చేసియుండవచ్చునని గ్రహింపవచ్చును. తిక్కన యొక్క హరిహరనాథ భక్తిని గుఱిచి కేతన కవి తన గ్రంథములో దెలుప లేదు. కాబట్టి యానాటి కింకను తిక్కనకవి మహా భారత రచనను బ్రారంభించలేదని నాదింపఁ జూచుట వ్యర్థము. కేతన కవికి అట్టి సూక్ష్మములతో సంబంధములేదు. అతఁడు స్థూలాంశములనే కాని సూక్ష్మాంశముల జోలికిఁ బోవువాడు కాదు. తిక్కన కవి యొక్క శిష్యుడైన మారనకవి తన గురువైన తిక్కనను స్తుతించిన పద్యము (ఆ 1 వ 10)లోనైనను తిక్కన యొక్క హరిహరారాధనపరతను గుఱించి చెప్పడయ్యె!

కేతన తన గ్రంథము సంకీర్తమిచ్చు కాలమునకు తిక్కనకవి సోమయాజియైనాడా లేదా యను మఱి యొక సవస్య కలదు. కేతన కవి తిక్కనకవి యొక్క యాజికత్వమును గూర్చి చెప్పిన పాగడికలు—త్రతు పురుషత్వ ప్రసిద్ధుడు (పీ 88), మహితదక్షిణలైన బహువిధ యాగంబు లొనరించుననుట వర్ణనము చొప్పు (పీ 93), అధ్వరాబ్ధి దివనాధనకున్ (పీ 95), సంతత పవన్మిత్ర మఖిఖిముఖ నిలిప సత్పురుషకున్ (పీ 96), యాగవిద్యాధిరాణ (ఆ 3వ 165), సతతాధ్వర క్రియాకర్తృ పాణిపద్మనకున్ (ఆ 5 వ 134), మఖి యంతోపిత పురుషసూజనకున్ (ఆ 5వ 135), యాజక

మండలీతమా (ఆ 8 వ 94), యాగహి (?) రణవిపుణ చిత్తుండు (ఆ 9 వ 86), ఆగమ గోషీఘటన ప్రదేశము (ఆ 10 వ 192). వాటిని బట్టి తిక్కనకవి దశకుమార చరిత్రము సంకీర్తము పొందినప్పటికే సోమయాజియైనాడని నిరభ్యంతరముగా జెప్పుకొన వచ్చును. అంతేకాదు. అతఁడు ఉత్తరరామాయణ కావ్యగద్యలోని తాను సోమయాజిని చెప్పుకొన్నాడు. భారత రచన కొంతయైనను దశకుమారచరిత్రను అంకితము గొన్నవాటికి జరిగియుండును. ఆంధ్ర మహాభారత పీఠికలో తాను తిక్కనకుని అని కూడ ఆ మహాకవి చెప్పుకొన్నాడు.

తిక్కన యొక్క జీవిత విశేషములనేనిప్పటినుండి తెలియజేయుగల యువకాశము కేరణ కవికి నుండినది. కాని దాని మనయోగించుకొనక లాంఛనపు పాగడికలలో నింపివేసినాడు. మారన మహాకవి తిక్కనను పరతత్వ బోధను (ఆ 1 వ 10) అని మాత్రమే పేర్కొన్నాడు. కేతన మారనలు తిక్కనకవి జీవితములోని యంశ ములను దెలుపక, తమకు గలిగిన యమూల్యవకాశము లను వ్యర్థము గాచింపుకొన్నారు. కేతనకవి దశ కుమార చరిత్రను గాక తిక్కన మహాకవి చరిత్రను వ్రాసియున్నచో వాఙ్మయుములో నతనికి పాటి జీవిత చరిత్రకారుడుండడు.

కేతన కవి తిక్కనకవికి తన ప్రబంధమును సంకీర్తమిచ్చు సరికి మనసుపిద్దిరాజు జీవించియున్నాడను విషయ మాగ్రంథమందె—“ఇట్లు కీర్తిప్రాతం బైన మనసుపిద్ది మహీవల్లభునకుఁ గరుణారస పాత్రం బైన కొట్టరుపు తిక్కనామాత్యుండు నిఱకులకమా గతంబగు మంత్రిపదంబున వర్తిల్లుచు (పీ, వ 20) అని చెప్పబడినది. అంతియొకాక మనసుపిద్ది యంత కాలము జీవించెనో తెలుపఁకొనుటకు ఇతరత్ర ఆధారము కూడ నున్నది. ఆ రాజు శాసనములు 1257 దాటి కనఁబడుటలేదనివాగంటి శేషయ్యగారు వ్రాసియున్నారు. కాని 1260 వాటి లింకానన మొకటి కృష్ణాదిల్లా నందిగాను లాలాకాలోని అనమంచివల్లెలోని శివాలయ గర్భాలయములో నున్నదని వీరేశలింగ కవి

3. ఆంధ్ర కవితరంగిణి పం 2, పుట 249.
4. ఆంధ్రకవుల చరిత్ర (1917) పుటలు 85, 98.

తెలిసినాడు. కాబట్టి యారాజు 1260 లో గూడ నున్నాడని నిరాక్షేపంగా జెప్పవచ్చును. అటుపిమ్మట నాశని కానములు దొరకనందున నదియే అతని ఆధిపత్యపురమని భావించుటలో విచిత్రమేమియు నుండదు. అతడు తనకుగా దాయాదులతో జరుగుచుండిన యుద్ధములలో పుత్రికెంది యుండవచ్చును. అతనికి తరచుగా పాయపడుచుండిన కాకతీయ చక్రవర్తి, అతని రాజ్యమును తన సామ్రాజ్యములో గలుపుకొని యుండవచ్చును. అట్లు దాయాదులకు రాజ్యాకాంక్ష వదిలియుండును.

మనుమసిద్ది వంశీయుల కాసనము తిత్తర స్థలి ములలో గూడ కనబడుచున్నది. అతనికి మనుమడని చెప్పబడినది. మనుమగండగోపాలుడు కొటివేన ముఖ్య పట్టణముగాఁ జరిపాలించుచు క్రీ. శ. 1297 లో నాక కాసనమును వేయించినాడు. ఇంక ప్రకృత విషయము—

తిక్కరాజు చాలకాలము రాజ్యపాలన చేసి 1256 లో స్వర్ణస్థుడు కాగా, మనుమసిద్ది సింహాసనమెక్కెను. అప్పటికి నతని వరుసన్న నలువది యన్య కొన్నవో నతడు సమూహులందు సంచత్తరములు మాత్రమే రాజ్యము చేసి 1260 కి దివంగతుడగుట చేత నలువదియైదేండ్ల చిన్న పాయమునకే జీవిత యాత్రను ముగించుకొని ననవచ్చును. కావున నతని జీవిత కాలము 1215 నుండి 1260 వరకు మాత్రమే యగును.

తిక్కన మహాకవిని మనుమసిద్ది మామ యని పిలుచుచుండుట చేత నా మహాకవి యారాజు కంటె పెద్దవాడని యూహింపవచ్చును. అ రాజు కంటె నతడు అయిదేండ్లు పెద్దవాడని చెప్పుకొన్నచో, తిక్కన జన్మ సంచత్తరము 1210 యగును.

మనుమసిద్దిరాజు పరిపాలించు చుండిన (1256-60) కాలమందే తిక్కన మహాకవి యతనికి ఉత్తరరామాయణము సంకీర్తించెను. ఆ గ్రంథరచనా కాలము 1256 ప్రాంతము కావచ్చును, అంతియొకాక మనుమసిద్ది పరిపాలించు చుండగానే కేతనకవి దశ కుమార చరిత్రను వ్రాసియుండుటచేత నా గ్రంథ రచనా కాలము 1260 ప్రాంతము కావచ్చును.

ఆ సమయమునకు దిక్కన మహాకవి ఉత్తర రామాయణమును ముగించి, మహాభారత రచనకుఁ

దొరకొన్నాడు. తిక్కన కవి చూడఁగలమునంతను రచించి ప్రపంచమునకుఁ బ్రచురించినాడోకేక ఒక్కొక్క పర్వమునె గార్చిచేసి విడుదలచేసినాడో యన్న ప్రశ్నలు చొప్పుదంటు ప్రశ్నలు మాత్రమే.

మారన మహాకవి వ్రాసిన మార్కెండేయ పురాణ రచనా కాలమును, అ మహాకవి జీవితకాలమును గుంగనవలసియున్నది. ఆ కవి తాను తిక్కన సోమ యాజి శిష్యుడనని గద్యలో—“శ్రీమదుభయకవి మిత్ర తిక్కన సోమయాజి ప్రసాద లబ్ధ సిరస్వతి పాత్ర, తిక్కనామాత్య పుత్ర, మారయ నామధేయ ప్రణీతంచైన—” అని చెప్పినాడు. అట్టి సందర్భములో మారన కవి 1260 కి ముందే తిక్కన కవికి శిష్యుడని భావించవచ్చును. ఓక్సఫోర్డు 1260 కి నిరూపదేండ్ల ప్రాయముండవచ్చును.

మార్కెండేయ పురాణములోని కృతిపతి వంశ వర్ణనమును బట్టి కూడ మారన కవి కాలమును నిర్ణయించుటకు బ్రయత్నించెదము.

మార్కెండేయ పురాణమును నాగయ గన్నయ సైన్యాధిపతి కృతి పొందినాడు. అతడు చిత్తూరు వర్ణజుడని యా గ్రంథమున నిర్ణీతముగా జెప్పబడినది. అంతకుంటే ఏ కులము వాడో తెలియదు. అతని వంశక్రమము (ఆ 1 వ 12-43) ఇట్లున్నది—

మల్లడు (=పోలాంబ) మేచయ
|
నాగయ (=మల్లాంబ)

గన్నయ (కృతిభర్త) ఎల్లయ మేచయ

మల్లయ, అతని కుమారుడు నాగయ కూడ సైన్యాధిపతుల! ఎవరి వద్దనో చెప్పబడలేదు. మేచయ మూత్రము గణపతిదేవ చక్రవర్తి యొక్క చిలవరి. అతని యల్లుడు నాగయ. కావున వారిద్దరును గణపతిదేవుని కాలములోని వారెయని గ్రహింపవచ్చును. నాగయ యొక్క పుత్రుడైన గన్నయ మూత్రము ప్రతాపరుద్రదేవుని వద్ద కుట్రపాలుడు. అతని తమ్ము లిద్దరును సైన్యాధిపతులు. వారిద్దరిలో మేచయను

గుఱింపి కవి ప్రత్యేకముగాఁ జెప్పినాడు. అతడు ప్రతాప రుద్రుని యొక్క సైన్యాధిపతి. ఈ వర్ణనలలోఁ జెప్పబడిన ప్రతాపరుద్రుడే డెవడు?

మారన తన గ్రంథములోఁ బ్రతాపరుద్రుడేవుని పేరును మూడుచోట్లు (ఆ 1 వ 12, 24, 43) తెలిపినాడు. అంతియొకాక లతపికి రుద్రుడేన నానుముగూడ కలదని ఇట్లు వ్రాసినాడు—

క. శ్రీ రుద్రుడేన నృపతి
స్ఫురదయూలజ్జ విభవ! శార్యేంద్రభవా!
మరాఠ్త దళిత ణి
నారిజన సుప్రసన్న! నాగయ గన్నా! (ఆ 5 వ 1)

మార్కండేయ పురాణములో 'చలమర్కగండ ప్రతాప మనుజువిభుడు' (ఆ 1 వ 43) అని చెప్పబడినది. కాలమును సూక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకు చలమర్క గండ బిరుదము తోడ్పడుటలేదు. ఏలనన, ఆ బిరుదు ఆ వంశము వారికి బిరుదము నుండి వచ్చుచున్నది. రెండవ బేతరాజు (క్రీ. శ. 1080—1115), గణపతిదేవ చక్రవర్తి యొక్క సైన్యాధిపతుడైన గంగయ పిహాణి, జన్నిసిపిహాణి, రుద్రాంజయొక్క సైన్యాధ్యక్షుడైన త్రిపురాంతక దేవుడును గూడ ఆ బిరుదును ధరించిరి.

ప్రతాపరుద్రుడు అనిసంతమాత్రమున ఫలానా ప్రతాపరుద్రుడని చెప్పలేము. గణపతిదేవుని తండ్రియైన రుద్రదేవుడు కూడ ప్రతాపరుద్రుడే. అతడు మొదటి ప్రతాపరుద్రుడు. కానియతడు చాల గ్రాంథపు వాడుగుటచేత వానితో నునకు బ్రసక్తి లేదు. మన పనికి యువనరమగు సంతమట్టుకు కాకతీయ వంక పుక్కు భాగము విందు తెలుపుచున్నాను.

6. కాకతీయ సంచిత ఆనుబంధము పుట 1.

7. కాకతీయాంధ్ర రాజముగ చరిత్ర 5 వ భాగము పుటలు 215, 408, 499.

వట్టు చరెలు

మావద్దనే

ఎందుకు కొనా?

?

సరసమైన ధరలు
నాజాకేన్ డిజైనులు
మెరిగే రంగు
ధరించుటకు మృదువైన
హాయి గొలుస్తది

లక్ష్మీ జనరల్ స్టోరు

ఫోన్ 467

బేసెంటు రోడ్డు..... గోవర్ధను పేట,
దిజయవాడ-2.

పోలరాజు II (1110—1158)

ర్యదదేవుడు మహాదేవరాజు ?
(1158—1195) (1195—1199)

గణపతిదేవుడు కుందమాంబ
(1199—1260)

—
కోట గణపాంబ ర్యదాంబ
(=గణపతి) 1260—1295
(= చాళుక్య వీరభద్రుడు)

—
పెంపుడు కూతురైన రుద్రయాంబ
ముమ్మడమ్మ (=ఇందులూరి అన్నయ
మాత్యుడు)
(=కాకతి మహాదేవరాజు*)

ప్రతాపర్యద్రుడు ||
(1295—1324)

* ముళుకుంటి తామరశాసనము—విశ్నీగ్రాఫికా కర్ణాటకా, తుమకూరు, నెం. 14 (భారత్ దేశంబరు 1960, పుట, 43)

* కాకతి మహాదేవరాజు అను నీతఁడు ర్యదదేవుని (1158—1195) పేరు తెలియని తమ్ములలో నొకని వంశుడు (భారతి, డిసెం. 1960, పుట 43)

గన్నని తాత మేవయ వాయుకుండు. ఆ మేవయ గణపతిదేవ చక్రవర్తి (1199—1260) యొక్క కొలుపులో నుండగా నతని కూతురి కొడుకైన గన్నయ రెండవ ప్రతాపర్యద్రుని కొలుపులో నుండెననడుగునా? 1260 కి ముందే తిక్కనకు శిష్యునిగా నుండిన మారయ సుమారుగా నలబది యేండ్ల పిమ్మట రాజ్యమునకు వచ్చిన రెండవ ప్రతాపర్యద్రుని కొలుపులోనన్న గన్నసేనానికి గృతినిచ్చెననుట సహజమా అను ప్రశ్నలను బరిశీలించవలసి యున్నది.

గణపతిదేవుని కాలములో నుండిన మేవయ వాయుకుని కూతురి “అగ్రజా”డయిన గన్నయ రెండవ ప్రతాపర్యద్రుని కొలుపులో నుండెననుకొనుటకు దీర్ఘ కాల ముద్దవచ్చుచున్నది. ఈక్రింది పరిశీలనబట్టి అది అసహజమని పొడగొట్టవచ్చును. ర్యదాంబ కాకతియ రాజ్యమును (1260 నుండి 1295) వఱకు బరిపాలించినది. అమె పెంపుడుకూతురి బిడ్డడైన రెండవ ప్రతాపర్యద్రుడే యామె నెనుక (1295—1323) రాజ్యధారణమును వహించినాడు. పీఠునకును దోహదీత్రునకును కాల వ్యత్యాసముండుట సహజము. గణపతిదేవుని కాలముననుండిన మేవయయొక్క దోహదీత్రుడు, ర్యదమదేవియొక్క దీర్ఘ పరిపాలనా కాలమునుదాటి రెండవ ప్రతాపర్యద్రునివచ్చెనే సైన్యాధిపతిగా నుండెనని చెప్పుట అసహజముగా గణబడుచున్నది. అందుచేత గన్నయ కొత్తిన ప్రతాపర్యద్రుడెవడో కనుగొనవలసియున్నది.

రెండవ ప్రతాపర్యద్రునికి (1295—1323) ప్రతాపర్యదీయమును సంస్కృత్యగ్రంథ మంకితమియబడినది. దానిలో గణపతిదేవునకు ర్యదాంబ యనెడి కూతురున్నదనియు, అతడు అమెను పురుష వేషము ధరించజేసి, సింహాసనమున గూర్చుండజేటి, ర్యదదేవమహారాజు అని పేరు పెట్టెననియు వివరముగా వ్రాసియున్నాడు. అంతయొకాక, అమెకు ముమ్మడమ్మ యను బాలికనిచ్చి పెండ్లి తంతు కూడ రిజరిపివారట! ర్యదాంబ లేక ర్యదదేవుండు గణపతిదేవుడు జీవించియున్నప్పుడే, అతనితో గలసి పరిపాలన చేపట్టుగా శాసనములనుండి తెలియుచున్నది. 1253 నాటిరైన రిజతాలపురశాసనములో ర్యదాంబయె ర్యదదేవుడను పేరితో రాజ్యము చేయుచున్నట్లు విశదమగుచున్నది. అలాటి సామంతులలో నొకఁడగు మల్లాలగుండ దండాధిపుండు 1259లో వేయించిన బాదపూరు శాసనములో “ప్రేమన్మహామండలేశ్వర ర్యదదేవ మహారాజులు ఒరంగల్లు మొదలి పట్టణముగా సుఖసంకథా మనోదంబుల బృద్ధిరాజ్యము సేయుచుండ” అని తెలిపినాడు. ర్యదాంబకు

8. అంశధీవాస పరిశోధక మండలి వారి సం. 3, భాగ 2, 3, 4, పుట 117.

9. అంశధీవాస పరిశోధక మండలి వారి సం. 7 భాగము 2 పుట 121.

నిజముగా వివాహమయినట్లుగా 1259 నాటి¹⁰ జాతీగ శాసనమునుండి గ్రహింపవచ్చును. అమె భర్త పేరు చాళుక్య వీరభద్రుడు. అయినను గూడ వాడు పురుష నామముతోనే వ్యవహరింపబడుచుండెను. గణపతిదేవుని యనంతరము అమె 1260లో సింహాసన మెక్కెను. అమె సైన్యాధ్యక్షుడైన త్రిపురాంకర కదేవ మహారాజు తాను వేయించిన¹¹ ఒక శాసనములో రుద్రాంబను పురుషనామమునదె—“రుద్రదేవ మహారాజ చరణ నశిన యుగళ సమారాధనుడ” అని తెలుపు కొన్నాడు. 1290 నాటిైన నొక్కరి ఇమ్మడి మల్లికార్జునుని శాసనములో కాకతి రుద్రాంబ గణపతి దేవుని పుత్రుడుగా వర్ణింపబడినది.

అట్లు రెండవ ప్రతాపరుద్రునకు (1295—1323) పూర్వము రుద్రాంబయే రుద్రదేవ మహారాజును పేరున బిలువబడినది. రుద్ర శబ్దమునకు ప్రతాప పదమును జేర్చుటలో వింత ఏమియులేదు. మొదటి రుద్రదేవునికంటె నట్టి విశేషమును జేర్చి వాడిన పట్టులు గలవు. మార్కండేయ పురాణములో ప్రతాప రుద్రదేవ, రుద్రదేవ అను పేర్లు రెండును గలనాడు చున్నవి కదా! కాబట్టి దానిలో జెప్పబడిన నామము రుద్రాంబదేవని యవ్యులదికాదు. విద్యానాథుని ప్రతాపరుద్రీయములో రుద్రాంబ పురుషనామముతో జేర్చినట్లునట్లే మార్కండేయ పురాణములో కూడను. అందుచేత నాగయ గొప్పరురుద్రాంబ వద్దనే సైన్యాధిపతిగా నుండెనని నిశ్చయింపవచ్చును.

ఇక్కడ మరొక విశేషము. మారయకవి గణపతి దేవుని కాలములో మేనయ నాయకుడు తలవరిగా నుండెనని చెప్పినాడు. అతని యల్లుడు ‘నాగచమూనిభుడు’ కదా! మామయల్లుడు ఏక కాలమున నున్నారనవచ్చును. కాబట్టి యతడు కూడ గణపతిదేవుని కాలములోనే ఉన్నాడని గ్రహింపవచ్చును. మారనకవి గణపతిదేవుని కాలమును గుఱించి చెప్పిన పిమ్మట ప్రతాపరుద్రుని గుఱించి చెప్పినాడు. ఆ ప్రతాప రుద్రుడే రెండవ ప్రతాపరుద్రుడైన పక్షమున, గణపతి దేవునికి బిమ్మట ముప్పదియైదు సంవత్సరముల దీర్ఘకాలము శాసనము చేసిన రుద్రాంబ (రుద్రదేవ మహారాజ) విషయమేమైనది? కవి పెద్ద కప్పడాటు వేసినాడా? రుద్రాంబ పరిపాణ పారలకు పరిపడ లేదా? కాబట్టి ప్రతాపరుద్రుడను పేరున మారన కవి రుద్రమదేవిని జేర్చినాడని చెప్పుకొనుట బహు

వమంజనము. అందుచేత మేనయ నాయకుడను నాని యల్లుడు నాగయయును, గణపతిదేవుని కాలములో బ్రాహ్మణి మహిమగా, మనుమండైన గప్పయ, రుద్రాంబ కాలములో జేరుపొందినాడు. మారనకవి జేర్చిన ప్రతాపరుద్రుడు రుద్రాంబయే.

గప్పయ పుట్టుక గణపతిదేవుని యాధి రాజ్య సంవత్సరమైన 1260 యని గ్రహింపవచ్చును. గప్పయ వయస్సును నిర్ణయించుటకు వితర సాధన లున్నవా?

మార్కండేయ పురాణములో గప్పయ వంశ వృక్షము వర్ణింపబడినది కదా! నాగయకు మేనయ తన కుమార్తె విచ్చి పెండ్లి చేసినని చెప్పి, వారి సంతానమైన ముగ్గురును వర్ణించెను. ఆ ముగ్గురిలోను పెద్దవాడు గప్పయ. అతడు పట్టి సైన్యాధిపతిగానె వర్ణింపబడినాడు కాని వివాహముగడని చెప్పబడ లేదు. కాబట్టి మార్కండేయ పురాణమును గృతి నందు వర్ణి గప్పయ కింకను జెండ్లి కాలేదని చెప్ప గలమా? అట్టిది సాధ్యముకాదు. కవులు తాము అంకితమిచ్చిన వారి వంశవృక్షమును దెలుపుచు, కృతి పతి యొక్క భార్యను, బిడ్డలను దెలిపినవారు దెలిపిరి, లేనివారులేదు. కేతనకవి యొక్క గ్రంథమును అంకితము బొందునప్పటికి దిక్పానకు యేబది సంవత్సరముల వ్రాయమైన నుండును. కాని యతనికి వివాహ సైన్యులైన, బిడ్డలున్నట్లుకాని కేతన వ్రాయ లేదు. అంతమాత్రము చేత తిక్కనను అనాటి కింకను వివాహమైన కాలేదనుట అజ్ఞానము కదా! కాబట్టి కృతిపతి యొక్క భార్యపుత్రులను వర్ణించిన వారు వర్ణించినారు, లేనివారు లేదు. అది కాలనిర్ణయమున కాధారమని పూర్తిగా భావించరాదు.

మారయకవి తిక్కనసమయానికి తన యిరువదియవ యేట కన్నులుకాగా, 1290కి అతడు ఏబది సంవత్సరములవాడై యుండను. 1210లో జన్మించినాడనబడెడు తిక్కన మహాకవి 1290 వఱకు

10. A. R. 343 of 1921 (అగ్రధ కవి తరంగిణి పం 3 పుట 42.)

11. (1) కాకతీయోగ్రంథయుగదానవర్ణిత పం 5 పుట 498.

(2) విశంక ఇమ్మడి మల్లికార్జునుని శాసనం (భారతి మార్చి 1959 పుట 18.)

జీవించియున్నచో ఎనుబది సంవత్సరములవాడై పాట్ల వండువలె నుండును. కాని తిక్కన నిర్యాణమును గుఱించి సాంప్రదాయకముగా వచ్చుచున్న పద్య విలునున్నది—

క. అంబర రవి శశి శాకా

బ్బంబులు చన¹² గళయుక్తి భాద్రపదపు మా
సంబున నంబరమణి బిం

అంబర దగు తిక్కయజ్ఞ బ్రహ్మయః జేరెన్. దాని ప్రకారము కవిబ్రహ్మ (క్రీ. శ. 1288 (శా. శ. 1210) నాడు నిర్యాణము చెందెనని చెప్పవలసియున్నది. అదియే నిజము కావచ్చును. కాబట్టి యాతడడు పరిగా డెబ్బది మేనిమిది సంవత్సరములు మూరమె జీవించియుండును.

అయితే మార్కండేయ పురాణరచనా కాలము నాటికి దిక్కన మహామహాడు జీవించియుండెనాయను ప్రశ్నకు సమాధానము లభించుచేమో చూచెదము. మూరనకవి తిక్కనకు శిష్యుడై. కాని యాకవి తన గురువును పేరు పద్యమున వ్రాసి చెప్పుకొనక, తన గ్రంథము యొక్క గద్యలో మాత్రమే పేర్కొన్నాడు. అయితే కవి స్తుతిలో నన్నయభట్టు కి పిమ్మట స్తుతించినాడు. దానిలో “సంతత త్రిభువన కీర్తనీయ యశుడు”ని తెలియజేసినాడు. అనదసంపుటిని బట్టి మార్కండేయ పురాణరచనా కాలము నాటికి తిక్కన కవి కీర్తి శ్రేష్ఠుడయ్యెనని చెప్పదగియున్నది. ఆ గ్రంథ రచన 1288 కి పిమ్మట జరిగియుండును. అయితే రుద్రాంబ పరిపాలన 1290 కి ముగిసినది. ఆ పుస్తకము ఆమె పరిపాలనా కాలములోనే వ్రాయబడినది. కావున మార్కండేయ పురాణము 1288—90 మధ్యకాలమున సృష్టింపబడినదని నిర్ణయింపవచ్చును. ఇక్కడ మరియొక చిన్న సమస్యను విచారించ వలసి యున్నది.

1323 లో ఠాకరీయ సామ్రాజ్యము నాళన మైనది. రెండవ ప్రతాపరుద్రుడు శ్రీతువుల చేజిక్కి నాడు. అతడే వాక అతని సైన్యాధిపతులు కొందఱు కూడ పట్టుబడినారు. వారిలో¹⁸ నాగయ గన్నయ యను వాడొకడున్నాడు. అతని చరిత్ర మహమ్మ

దీయ చరిత్రకారుల వ్రాతల నుండి తెలియుచున్నది. ఆ గన్నయ మహమ్మదీయ మతమును స్వీకరించినాడు. మల్లిక్ నకుల్చాల్ అను పేరును పెట్టుకొన్నాడు. పిమ్మట ఓరుగంటిని బొలింపటకు ఢిల్లీ సుల్తాను చేత బంపబడినాడు.

కాని యది సాధ్యముకాలేదు. ఇతర స్థలములలోఁ బరిపాలించి 1372—73 లో మరణించినాడు..... 1260 ప్రాంతములో జన్మించి, పిమ్మట మూరనకని నుండి మార్కండేయ పురాణమును గృతీగొనిన నాగయ గన్నయయేనా మతమును మార్చుకొన్నవాడు? అతడే యైన పక్షమున, నాగయ గన్నయ 1260 లో జన్మించి 1372 లో అనగా నూటవన్నెండవ యేట మరణించెనని చెప్పవలసియున్నది. అది బొత్తిగా అసంభవము. దానిని సంభవముగా చేయుటకు తల క్రిందులు లెక్కలను వేయవచ్చును. అంతట నదియె అసంభవమని రుజువుపఱచును. కాబట్టి వారిద్దఱును వేరేరు పురుషులని నిర్ణయించుట చేలు. ఈ గెండవ నాగయ గన్నయ యొక్క పుట్టుపు మనకు తెలియదు.

మూరన మహాకవి డెబ్బది సంవత్సరముల వఱకు జీవించియుండవచ్చును. అప్పటికి నతని జీవితము 1240 నుండి 1310 వఱకు యుండును. అట్లు రుద్రాంబకు బిమ్మట రెండవ ప్రతాపరుద్రుని కాలములో గూడ మూరనకవి యుండుట కవకాశ మున్నది. అయితే అతడు పేరు ప్రఖ్యాతుల క'నము తాపత్రయ వడి' వ్యక్తిగాగనబడడు. అనాటి చరిత్ర కొంతవఱకు, ఏకామరాధుని ప్రతాపచరిత్ర నుండి తెలియ, చున్నది. అందు మూరన పేరు గానరాదు. అతడ, చక్రవర్తినిగాక, యతని పిల్లని నాశ్రయించి కాలము వెళ్లబుచ్చినాడని మనము భావింపవచ్చును.

12. శా. శ. 1210 కాళయుక్తి గాక పర్యవారి యగుచున్నది. కాళయుక్తి పదము వెలివేసి సర్వధారిని వేసకొన్నవన పద్యలక్షణమునకు బాధలేదు.

13. భారతి, బహుధాన్య మాఘమాస సంచిక (ఆంధ్ర కవితరంగిణి సం 3, పుట 169.)

మారన మహాకవి కాలము

శ్రీ తేకుమళ్ల కామేశ్వరరావు

సంస్కృతముతో రచింపబడ్డ మార్కండేయ పురాణమును మారన మహాకవి యదే పేరున తెలుగు చేసి, నాగయ గన్నయ యను సైన్యాధిపతికి నంకిత మిచ్చెను. కృతిభిరైయైన గన్నయను గుఱించి యా మహాకవి కొన్ని యంశములనైనఁ దెలిసినాడు; కాని తనను గుఱించి రెండే మాటలను, అదైనను, గద్యలోఁ జెప్పకొన్నాడు—తండ్రి పేరు తిక్కన, గురువు పేరు తిక్కసోమయాజి. గ్రంథమును వ్రాసిన కవి యొక్క చరిత్ర యంత ప్రధానమైనదో ఈ కాలపు వారమైన మన మెఱుంగుదుము. కాని యానాటి కృతలెఱుంగకపోవుట చేత నెన్నియో చిక్కులు తటస్థించుచున్నవి. దానికి మారన కవి యొక నిదర్శనము.

మారనకవి తండ్రి పేరు తిక్కన కదా! తిక్కన యను పేరును బట్టి యా కవి కుటుంబము నెల్లూరి ప్రాంతముది యని మనము నిశ్చయించ వచ్చును. కాబట్టి యంతఁడు సమీపముననున్న తిక్కన మహాకవి వద్ద శిష్యత్వమునకుఁ జేరినాడు. దానివలన యంతఁడు తిక్కన బాలమువాడని మూలముగా నిర్ణయ మగుచున్నది. కాని మారన మహాకవి కాలమును నిశితముగా నిర్ణయించుటకు సాధనలేమైన సన్ననా యను విషయమును జరిగింపుటకు ముందుగాఁ దెలిసి కొనవలసిన యంశములన్నవి.

ఈ గ్రంథ రచన మొపుట జరిగినది? గ్రంథ రచనకు దనను (మారయ్యను) బిలువబడినప్పుడు నాగయ గన్నయ యొక్కడ కొలువుదీరెనో కవి ప్రత్యేక ముగాఁ దెలుపలేదు. కాని గన్నయ సైన్యాధ్యక్షుడుగావె కాక, కటక పాలుండుగా కూడ నుండెనని కవి మూడు చోట్ల ఇట్లు విశదపరచినాడు—కాకతిష్టా తలాధీశ కటకపాలుండు (ఆ 1—న 39), కాకతి సరపాలక కటక పాలన స్థిరశౌర్య (ఆ 7—న 286), కాకతిక్తి

పురపాలన ప్రకటశౌర్య (ఆ 8 న 288). కాకతీయ సామ్రాజ్యముయొక్క కటకము (ముఖ్యపట్టణము) ఓరుగల్లు కదా! కాబట్టి ఓరుగంటి నగర పరిపాలకునిగా కూడ నాగయ గన్నయ ఉన్నాడు. అట్లు మార్కండేయ పురాణ రచన ఓరుగంటిలోనే జరిగినదని దృఢముగాఁ జెప్పవచ్చును.

గన్నయ వంశీకుల శాసనము లింతవరకును బైటపడలేదు.

మారన కవి కాలమును గనుగొనుటకుఁ గల యాధారములు—1. అతఁడు తిక్కన సోమయాజికి శిష్యుడు. 2. అతఁడు గణపతిదేవ చక్రవర్తిని, ప్రతాప రుద్రదేవుని తన గ్రంథములలోఁ బ్రశంసించినాడు. గణపతిదేవుని (క్రీ. శ. 1199—1260) గుఱించి యే వందహాముండుటకు నవకాశములేదు. కాని ప్రతాప రుద్రుని విషయమట్టిదికాదు. మొదట తిక్కన సోమ యాజిని బట్టి మారన కవి కాలమును సూక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకుఁ బ్రయత్నించ చూచెదము.

మనుమసిద్దిరాజు నెల్లూరు ముఖ్యపట్టణ ముగా, చోడరాజ్యమును బాలించినాడు. అతని మంత్రి నత్తముండు తిక్కన మహాకవి. మనుమసిద్ది వంశ వృక్షములోని యొక భాగమును, వారిలో నిద్దరి జీవితకాలములు విచ్చటఁ దెలిపెదను—

రాజేంద్ర మనుమసిద్ది

తిక్కరాజు (1188—1256)

పేరు తెలియదు మనుమసిద్ది (1215—1260)

మనుమసిద్దిరాజు అస్థానమున తిక్కన కవి యుండినాడు కదా! అప్పటికి నతని వయస్సును

సూక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకుఁ దగిన సాధనలు లేవు. అయితే తిక్కనకు తన గ్రంథము సంకీర్తమిచ్చిన మూలపుటిక కేతన కవి కౌంతవఱకు తోడువడు చున్నాడు.

కేతన కవి తాను రచించిన దశకుమార చరిత్రను¹ కొట్టరువు తిక్కన కవికి సంకీర్తమిచ్చినాడు. అతని వల్లనే తిక్కన యొక్క ఇంటిపేరు కొట్టరువు వారని తెలియుచున్నది. దశకుమార చరిత్రను సంస్కృతములో దండి మహాకవి రచించియున్నాడు. దానిని కేతన కవి తెలుగు చేసినాడు. కేతనకు అభినవ దండి యను బిరుదమున్నది. ఆ బిరుదు అతఁడు వ్రాసిన తెలుగు దశకుమార చరిత్రవల్ల వచ్చినదో లేదో చర్చింపవచ్చును. అతఁడు సంస్కృతాద్యనేక వాఙ్మరచనా విశారదుఁడు (పీఠిక, ప 24). అది సరే! అతఁడు దశకుమార చరిత్ర రచన నుపక్రమించుచు, తనకు అభినవదండి యను బిరుదున్నదని యిట్లు ప్లు కొన్నాడు—

సీ. వేంగి విషయమున వెంటిరానుపేర
నభిరామమగు నగ్రహారమునకు
నగ్రహియగువాని నభినవదండి వా
బోలువు మితీన వానిఁ బ్రేలవారు
ననుగుదమ్ముని, సంస్కృతాది భాషలఁ గావ్య
కర్తృత్వమున నుతి గప్పవాని,
గొండిగ్యోతుని, బండరు కేత దం
డాశీశుమఱుది, నధ్యయన పరుని—

(పీఠిక, ప 23)

అంతియొకాక నా పీఠికలోనే 'దశకుమార చరిత్రము పెప్పయ్యానితివో' (పీఠిక, ప 25) అని వ్రాకుచ్చినాడు. కాణిట్టి యతనికి గ్రంథరచనకు బూర్వమే అభినవదండి యను బిరుదున్నట్లుగా మనకుఁ దోచును. కాని యతని మాటలను నమ్ముటకులేదు. అయితే అతఁడు గ్రంథ రచనను సాగించిన తర్వాతనో, లేక ముగించిన పిమ్మటనో వచ్చిన బిరుదును గ్రంథావతారిక లోనే యెట్లు పేర్కొనగలిగి నాడను వందేహము పుట్టకమానదు. అతడు ప్రబంధమును గొంతవఱకు వ్రాపియో, లేక సంపూర్ణముగా రచించియో, గ్రంథావతారిక రచన నెట్లుకొని, దానిలో తనకు అభించిన బిరుదును జెప్పకొచ్చాడని చెప్పకతప్పదు. దానిని తర్కిం

చుట కది యొక్కటే మార్గము. అభినవదండి వంటి పాగడికయే తిక్కన మహాకవికి గూడ మార్కండేయ పురాణములోఁ గనబడుచున్నది. మారన కవి తిక్కనను స్తుతించుచు 'నవీన వరాళరసూనుడు (ఆ 1 స 10) అని పేర్కొన్నాడు. భారత రచనను బట్టి తిక్కనకు వచ్చినట్లు, దశకుమార చరిత్రను బట్టి కేతనకు గూడ పాగడిక వచ్చినదని మనము గ్రహింపవచ్చును.

కేతన కవి వేగివాటి వాస్తవ్యుఁడు కదా! అతఁడు పాకవాటి సీమలోనున్న తిక్కన వద్దకుఁ బోయి తన గ్రంథము సంకీర్తమిచ్చెను. దానిని తిక్కన మహాకవి ప్రోత్సహించుటకు ాక ముఖ్యకారణము లేకపోలేదు. కేతనకవియొక్క మఱియిది బండరు కేతన. అతఁడు దండాశీశుఁడు; ఏ రాజా వద్దనో మాత్రము మనకుఁ దెలియదు. కాని యతఁడు వేగివాటిని బాధించుచున్న వెలవాటి చోడ ప్రభువుల వద్ద నుండవచ్చును. అట్లు కేతన కవి వాదరించుటలో అక్కన కవి కౌంత రాజు నీతిని గవజఱనకపోలేదు.

తిక్కన, మహాకవియే కాక మంత్రికూడ. కాణిట్టి కేతన తన ప్రబంధము సంకీర్తమిచ్చుటకే రెండు కారణములున్నవి. తిక్కన ఒక చిన్న రాష్ట్రము నకు మంత్రి. కాణిట్టి యతఁడు తనకు తృణమో పణమో ముట్టజెప్పవచ్చును. అశ్వాపాది పద్యములలో మాత్రము కేతన యెంతసేపూ తిక్కనయొక్క మంత్రిత్వమునే పాగడినాడు. రెండవ కారణము—తిక్కన యొక మహాకవి యని విన్న కేతన యతనికి తన గ్రంథమునిచ్చి ప్రభృతిని బొందదలచినాడు. తిక్కన మహాకవి తెలుగు గ్రంథములనే కాక శివసృష్ట గ్రంథ ములను గూడ వ్రాసినాడు.

1. కొట్టరువు అను ఇంటిపేరు గల బ్రాహ్మణులు ఇప్పుడు కృష్ణాజిల్లాలోని పెదకల్లేపల్లిలోఁ గూడ నున్నారు (వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు రచించిన ప్రజ్ఞాప్రభాకరము (1951) పుట. 5.

2. వంగమ సంకడమైన కంపరాజా భార్య గంగాదేవి తన భర్త విజయములను వర్ణించుచు వ్రాసిన మధురా విజయమును సంస్కృతగ్రంథమునఁ దిక్కన సామయాజిని సంస్కృత కవులలోజేర్చి వర్ణించినది. కాని అందునను నాతఁడు రచించిన గ్రంథనామముల నీయలేదు. (ఆంధ్రకవి తరంగిణి, సం 2. పుట 143.)

దశకుమార చరిత్ర ప్రబంధములో దిక్కున మహాకవి యొక్క గ్రంథరచనను గూర్చి ఈ క్రింది పాగడికలు గలవు—అవ్యూహార్థ శబ్ద చారు కవితమై నాగడిన బాణోచ్చిష్టం జగత్త్రయం బవిన పలుకు ననంబయ్యెన్ (పీ 90), కృతులు రచించున... నారునికిం దీరునె... తిక్కణ్ (పీ 91), తెనుగున సంస్కృతమునఁ జరుగుచున్న తానుభయకవి మిత్ర నామము... తిక్కణ్ (పీ 92), లలిత వానా కావ్యములు చెప్ప నుభయభాషలయందు ననుట ప్రతంస త్రోవ (పీ 93), ఉభయకవి మిత్రునకున్ (అ 4 వ 129) కావ్యకథాభూమిన్ (అ 5 వ 134), పారకవితా నిర్మాణ చాతుర్య (అ 7 వ 164), కవిరాధన్యుడు (అ 9 వ 84). అన్ని పాగడికలను కేతనకవి తెలిసినాడు కాని ఆ మహా కవి వ్రాసిన యొక్క తెలుగు గ్రంథమునగాని, సంస్కృత గ్రంథమునగాని పేర్కొనలేదు. కాని పై పాగడికల నుండి మనము, తిక్కన ఒక్క ఉత్తర రామాయణమును వ్రాయుటయే కాక, ఆంధ్ర మహా భారతమును గూడ ఏ రవ్యంతో చేసియుండవచ్చునని గ్రహించవచ్చును. తిక్కన యొక్క హరిహరచార భక్తిని గుఱించి కేతన కవి తన గ్రంథములో దెలుప లేదు. కాబట్టి యాచాటి కింకను తిక్కనకవి మహా భారత రచనను ప్రారంభించలేదని వాదించఁ బూనుట వ్యర్థము. కేతన కవికి అట్టి సూక్ష్మములతో సంబంధములేదు. అతఁడు స్వల్పాంశములచే కాని పూర్వజ్ఞానముల జోరికే బోవువాడు కాదు. తిక్కన కవి యొక్క శిష్యుడైన మారనకవి తన గురువైన తిక్కనను పుత్రించిన వద్యము (అ 1 వ 10)లోనైనను తిక్కన యొక్క హరిహరాధనపరతను గుఱించి చెప్పడయ్యె!

కేతన తన గ్రంథము నంకితమిచ్చ కాలమునకు తిక్కనకవి సోమయాజియైనాడా లేదా యను మఱి యొక సమస్య కలదు. కేతన కవి తిక్కనకవి యొక్క యాజిత్యమును గూర్చి చెప్పిన పాగడికలు—త్రతు పురుషత్వ ప్రసిద్ధుడు (పీ 88), మహితదక్షిణలైన బహువిధ యాగంబు లొనరించుననుట వర్ణనము చొప్పు (పీ 93), అధ్యరాజు దినవాతనకున్ (పీ 95), పంతత సమర్పిత ముఖిణిముఖ నిలిప పితృదర్శనకున్ (పీ 96), యాగవిద్యాధిరాజు (అ 3 వ 165), పతాభధర క్రియాకర్మక పాణిపద్మనకున్ (అ 5 వ 134), ముఖ్యంతోషిత మరుప్తిసూజనకున్ (అ 5 వ 135), యాజక

మండలత్తమా (అ 8 వ 94), యాగాహ (?) రణవిప్రుణ విత్తుండు (అ 9 వ 86), అగమ గోషిఘటన ప్రదేశము (అ 10 వ 192). వాటిని బట్టి తిక్కనకవి దశకుమార చరిత్రము నంకితము సాదినప్పటికే సోమయాజియైనాడని నిరభ్యంతరముగాఁ జెప్పుకొన వచ్చును. అతేకాదు. అతఁడు ఉత్తరరామాయణ కావ్యగద్యాలె రాను సోమయాజినని చెప్పుకొన్నాడు. భారత రచన కొంతయైనను దశకుమారచరిత్రను అంకితము గొన్నవాటికి జరిగియుండును. ఆంధ్ర మహాభారత పీఠికలో రాను తిక్కనరమ్యను అని కూడ ఆ మహాకవి చెప్పుకొన్నాడు.

తిక్కన యొక్క జీవిత విశేషములనెన్నిటినిో తెలియజేయుగల యవకాశము కేతన కవికి నుండినది. కాని దాని నుపయోగించుకొనక లాంఛనపు పాగడికలతో నింపివేసినాడు. మారన మహాకవి తిక్కనను పరతత్వ బోధను (అ 1 వ 10) అని మాత్రమే పేర్కొన్నాడు. కేతన మారనలు తిక్కనకవి జీవితములోని యంశ ములను దెలుపక, తమకు గలిగిన యమూల్యావకాశము లను వ్యర్థము గావించుకొన్నారు. కేతనకవి దశ కుమార చరిత్రను గాక తిక్కన మహాకవి చరిత్రను వ్రాసియున్నవో వాఙ్మయుముల నలనకి సాటి జీవిత చరిత్రకారుడండడు.

కేతన కవి తిక్కనకవికి తన ప్రబంధమును నంకితమిచ్చ నరికి మనసుసిద్ధి రాజు జీవించియున్నాడను విషయ మాగ్రంథమందే—“ఇట్లు కీర్తిపాత్రం బైన మనుమసిద్ధి మహీవల్ల భువకుఁ గరుణారస పాత్రం బైన కొట్టరపు తిక్కనామాత్యుడు విఠకులకమా గతంబగు మంత్రివదంబున వర్దిల్లుచు (పీ, వ 20) అని చెప్పబడినది. అంతియొకాక మనసుసిద్ధి యెంత కాలము జీవించెనో తెలుసుకొనుటకు ఇతరత్ర ఆధారము కూడ నున్నది. ఆ రాజు శాసనములు 1257 దాటి కవలుడులేదనినాగంటి శేషయ్యగారు వ్రాసియున్నారు. కాని 1260 వాటి శిలాశాసన మొకటి కృష్ణాత్రా నందిగమ తాలూకాలోని అనమంచినల్లెలోని శివాలయ గర్భాలయములో నున్నదని పీఠికలలో కవి

3. ఆంధ్ర కవితరంగిణి సం 2, పుట 249.
4. ఆంధ్రకవుల చరిత్ర (1917) పుటలు 85, 98.

తెలిసినాడు. కాబట్టి యారాజు 1260 లో గూడ నున్నాడని నిరాక్షేపబాగా జెప్పవచ్చును. అటుపిమ్మట నాతని శాసనములు దొరకవందున నదియే అతని ఆధార సంవత్సరముని భావించుటలో విచిత్రమేమియు నుండదు. అతడు తఱచుగా దాయాదులతో జరుగుచుండిన యుద్ధములలో వృత్తిజెంది యుండవచ్చును. అతనికి తరచుగా సాయపడుచుండిన శాకతీయ చక్రవర్తి, అతని రాజ్యమును తన సామ్రాజ్యములో గలుపుకొని యుండవచ్చును. అట్లు దాయాదులకు రాజ్యకాంక్ష వదిలియుండును.

మనుమసిద్ది వంశీయుల శాసనము లితర స్థలములలో గూడ కనబడుచున్నవి. అతనికి మనుమడని చెప్పబడిన పునుమగండగోపాలుడు కొఱచిన ముఖ్య పట్టబడుగా బరిపాలించుచు క్రీ. శ. 1297 లో నాక శాసనమును వేయించినాడు. ఇంక ప్రకృత విషయము—

తిక్కనా చాలకాలము రాజ్యపాలన చేసి 1256 లో స్వగృహము కాగా, మనుమసిద్ది సింహాసనమెక్కెను. అప్పటికి నతని వయస్సు నలువది యున్న కొన్నవో నతడు మహారు అయ్యు సంవత్సరములు మూత్రమ రాజ్యము చేసి 1260 కి దివంగతుడగుట చేత నలువదియైదేండ్ల చిన్నసాయమునకే జీవిత యాత్రను ముగించుకొని ననవచ్చును. కావున నతని జీవిత కాలము 1215 నుండి 1260వరకు మూత్రమయగును.

తిక్కన మహాకవిని మనుమసిద్ది మామయని పిలుచుచుండుట చేత నా మహాకవి యారాజు కంటె పెద్దవాడని యూహించవచ్చును. ఆ రాజు కంటె నతడు అందుదేండ్లు పెద్దవాడని చెప్పకొన్నచో, తిక్కన జన్మ సంవత్సరము 1210 యగును.

మనుమసిద్దిరాజు - పరిపాలించుచుండిన (1256-60) కాలమున తిక్కన మహాకవి యతనికి ఉత్తరమాయణము నంకితమిచ్చెను. ఆ గ్రంథరచనా కాలము 1256 ప్రాంతము కావచ్చును. అంతియొకాక మనుమసిద్ది పరిపాలించుచుండగానే తేనకవి దశ కుమార వర్ణితము వ్రాసియుండుటచేత వా గ్రంథ రచనా కాలము 1260 ప్రాంతము కావచ్చును.

ఆ సమయమునకు దిక్కన మహాకవి ఉత్తర రామాయణమును ముగించి, మహాభారత రచనకు

దొరకొన్నాడు. తిక్కన కవి మహాభారతమునంతను రచించి ప్రపంచమునకు బ్రచురించినాడో లేక ఒక్కొక్క పర్వమునె గార్చిచేసి విడుదలచేసినాడో యిట్లు ప్రశ్నలు వచ్చుంట్లు ప్రశ్నలు మూత్రమే.

మారన మహాకవి వ్రాసిన మార్కండేయ పురాణ రచనా కాలమును, ఆ మహాకవి జీవితకాలమును గుంగనవలసియున్నది. ఆ కవి తాను తిక్కన సోమయాజి శిష్యుడనని గద్యలో—“శ్రీమదుభయకవి మిత్ర తిక్కన సోమయాజి ప్రసాద లబ్ధి పరస్పరీ పాత్ర, తిక్కనామాత్య పుత్ర, మారయ నామధేయ ప్రజీతంబైన—” అని చెప్పినాడు. అట్టి సందర్భముతో మారన కవి 1260 కి ముందే తిక్కన కవికి శిష్యుడని భావించవచ్చును. ఐదువరకు 1260 కి నిరుపదేండ్ల ప్రాయముండవచ్చును.

మార్కండేయ పురాణములోని కృతిపతి పంశ వర్ణనమును బట్టి కూడ మారన కవి కాలమును నిర్ణయించుటకు బ్రయత్నించెదము.

మార్కండేయ పురాణమును వాగయ గన్నయ సైన్యాధిపతి కృతి పొందినాడు. అతడు ఎత్తుర వర్ణనాడని యా గ్రంథమున నిర్ణీతముగా జెప్పబడినది. అంతకుంటే ఏ కులము వాడో తెలియదు. అతని పంశక్రమము (ఆ 1 ప 12-43) ఇట్లున్నది—

మల్లడు (=పొలాంబ) మేచయ

వాగయ (=మల్లాంబ)

గన్నయ (కృతిభర్త) ఎల్లయ మేచయ

మల్లయ, అతని కుమారుడు వాగయ కూడ సైన్యాధిపతుల! ఎవరి వద్దనో చెప్పబడలేదు. మేచయ మూత్రము గణపతిదేవ చక్రవర్తి యొక్క అలవరి. అతని యల్లుడు వాగయ. కావున వారిద్దరును గణపతిదేవుని కాలములోని వారయని గ్రహించవచ్చును. వాగయ యొక్క పుత్రుడైన గన్నయ మూత్రము ప్రతాపరుద్రదేవుని వద్ద కుట్రపాలిండు. అతని తమ్ము లిద్దరును సైన్యాధిపతులు. వారిద్దరిలో మేచయను

గుణించి కవి ప్రత్యేకముగాఁ జెప్పినాడు. అతడు ప్రతాప రుద్రుని యొక్క పైవ్యాధివతి. ఈ వర్ణనలలోఁ జెప్పబడిన ప్రతాపరుద్రుడేను దేవడు?

మారన తన గ్రంథములోఁ బ్రతాపరుద్రుడేవుని పేరును మూడుచోట్ల (అ 1 వ 12, 24, 43) తెలిపినాడు. అంతియొకాక లభికి రుద్రుడేన నామముగూడ కలదని ఖట్టు వ్రాసినాడు—

క. శ్రీ రుద్రుడేన నృపతి
స్ఫురదయాలబ్ధ విభవ! శౌర్యేంద్రభవా!
మారాస్త్ర దళిత చేతో
నారీజన సుప్రసన్న! నాగయ గన్నా! (అ 5 వ 1)

మార్కండేయ పురాణములో 'చలమర్చ్యగండ ప్రతాప మనుజవిభుడు' (అ 1 వ 43) అని చెప్పబడినది. కాలమును సూక్ష్మముగా నిర్ణయించుటకు చలమర్చ్య గండ చిరుదము తోడ్పడుటలేదు. ఏలనన, ఆ చిరుదు ఆ పంశము వారికి చిరకాలము నుండి వచ్చుచున్నది. రెండవ బేతరాజు (క్రీ. శ. 1080—1115), గణపతీదేవ పక్రవర్తి యొక్క పైవ్యాధివతుడైన గంగయ పాహిణి, జన్నిగిపాహిణి, రుద్రాంబయొక్క పైవ్యాధ్యక్షుడైన త్రిపురాంతక దేవుడును గూడ ఆ చిరుదును ధరించిరి.

ప్రతాపరుద్రుడు అవినంతమాత్రమున పలానా ప్రతాపరుద్రుడని చెప్పలేము. గణపతిదేవుని తండ్రి యైన రుద్రుడేవుడు కూడ ప్రతాపరుద్రుడే. అతడు మొదటి ప్రతాపరుద్రుడు. కావీరుతుడు చాల గొప్పపు వాడుగుటచేత వానితో మనకు బ్రవక్తిలేదు. మన పనికి యవసరముగు పంతముట్టుకు కాకతీయ పంక పుష్క భాగము నిందు తెలుపుచున్నాను.

6. కాకతీయ పంచిక ఆనుబంధము పుట 1.

7. కాకతీయార్ధ రాజయుగ చరిత్ర 5 వ భాగము పుటలు 215, 408, 499.

వట్టు చరెలు

మావద్దనే

ఎందుకు కొనా

?

నీరసమైన దరలు
నాజాకైన డిడైనలు
మెరిసే రంగులు
రెంచుటకు మృదుత్వమును
హా గొలువని

భోను 467

బోసెంటు రోడ్డు..... గవర్నరు హేటె,
దిజయవాడ-2.

(పోలరాజు II (1110—1158)

రుద్రదేవుడు మహాదేవరాజు
(1158—1195) (1195—1199)

గణపతిదేవుడు కందమాంబ
(1199—1260)

కోట గణపాంబ
(=గణపతి)

రుద్రాంబ
1260—1295
(= చాళుక్య వీరభద్రుడు)

పెంపుడు కూతురైన రుద్రాంబ
ముమ్మడమ్మ (=ఇందులూరి అన్నయ
మాత్యుడు)
(=కాకతి మహాదేవరాజు*)

(ప్రతాపరుద్రుడు :
1295—1324)

* ముకుకుంటి తామ్రశాసనము—ఎన్.టి.గ్రాఫ్.కా
కర్ణాటకా, తుమకూరు, నెం. 14 (భారతి, డిశంబరు
1960, పుట, 43)

* కాకతి మహాదేవరాజు అను నీతఁడు రుద్ర
దేవుని (1158—1195) పేరు తెలియని తమ్ములలో
నొకని నంజ్ఞుడు (భారతి, డిశం. 1960, పుట 43)

గన్నని తాత మేచయ నాయకుడు. ఆ మేచయ
గణపతిదేవ చక్రవర్తి (1199—1260) యొక్క
కొలుపులో నుండగా నతని కూతురి కొడుకైన గన్నయ
రెండవ ప్రతాపరుద్రుని కొలుపులో నుండెననియునా?
1260 కి ముందే తిక్కనకు శిష్యునిగా నుండిన
మారయ సుమారుగా నలుబది యేండ్ల పిమ్మట
రాజ్యమునకు వచ్చిన రెండవ ప్రతాపరుద్రుని
కొలుపులో నున్న గన్నసేనానికి గృతినిచ్చెననుట సహజమా
అను ప్రశ్నలను జరిగింపవలసి యున్నది.

గణపతిదేవుని కాలములో నుండిన మేచయ
నాయకుని కూతురి “అగణ” యన గన్నయ రెండవ
ప్రతాపరుద్రుని కొలుపులో నుండెననుటకు దీర్ఘ
కాల ముద్దువచ్చుచున్నది. ఈ క్రింది పాఠముబట్టి అది
అసహజమని పొడగట్టుచున్నాము. రుద్రాంబ కాకతియ
రాజ్యమును (1260 నుండి 1295) వజ్రకు బరిపా
రించినది. అమె పెంపుడుకూతురి బిడ్డడైన రెండవ
ప్రతాపరుద్రుడె యామె నెనుక (1295—1323)
రాజ్యధారమును వహించినాడు. పోతనకును దోహ
తునకును కాల న్యత్యాసముండుట సహజము.
గణపతిదేవుని కాలముననుండిన మేచయయొక్క
దోహతుడు రుద్రమదేవియొక్క దీర్ఘ పరిపాలనా
కాలమునూటి రెండవ ప్రతాపరుద్రునివద్దనే సైన్యాధి
కారిగా నుండెనని చెప్పుట అసహజముగా గనబడు
చున్నది. అందుచేత గన్నయ కొల్లిన ప్రతాపరుద్రు
డెవడో కనుగొనవలసియున్నది.

రెండవ ప్రతాపరుద్రునికి (1295—1323)
ప్రతాపరుద్రునియును సంస్కృతగ్రంథ ఎంకిత
మీయబడినది. దానిలో గణపతిదేవునకు రుద్రాంబ
యనెడి కూతురున్నదనియు, అతడు అమెను పురుష
వేషము ధరింపజేసి, సింహాసనమున గూర్చుండజేటి,
రుద్రదేవమహారాజు అని పేరు పెట్టెననియు వివర
ముగా వ్రానియున్నాడు. అంతియేకాక, అమెకు
ముమ్మడమ్మ యను బాలికనిచ్చి పెండ్లి తంతు కూడ
రిజరిపినారట! రుద్రాంబ లేక రుద్రదేవుడు గణపతి
దేవుడు జీవించియున్నప్పుడే, అతనితో గలసి పరిపాలన
చేపింట్లుగా శాసనములనుండి తెలియుచున్నది. 1253
నాటిదైన శివలాపురశాసనములో రుద్రాంబయి రుద్ర
దేవుడును పేరితో రాజ్యము చేయుచున్నట్లు విశద
మగుచున్నది. అనాటి సామంతులలో నొకడగు మల్లాల
గుండ దండాధిపుడు 1259లో చేయించిన బూద
వూరు శాసనములో “శ్రీమహమ్మదలీలశ్వర
రుద్రదేవ మహారాజులు ఒరంగల్లు మొదలి
పట్టణముగా నుభవంకథా మినోదంబు బృహ్మరాజ్యము
సేయుచుండ” అని తెలిపినాడు. రుద్రాంబకు

8. అంగ్రేజీహాస పరిశోధక మండలి వారి
సం. 3, భాగ 2, 3, 4, పుట 117.

9. అంగ్రేజీహాస పరిశోధక మండలి వారి
సం. 7 భాగము 2 పుట 121.

నిజముగా వివాహమయినట్లుగా 1259 నాటి¹⁰ జాత్తిగ శాసనమునుండి గ్రహింపవచ్చును. ఆమె భర్త పేరు చాళుక్య వీరభద్రుడు. అయినను గూడ వామె పురుష నామముతోనే వ్యవహరింపబడుచుండెను. గణపతిదేవుని యనంతరము ఆమె 1260లో సింహాసన మెక్కినది. ఆమె సైన్యాధ్యక్షుడైన త్రిపురాంతక దేవ మహారాజు తాను నేయుంచిన¹¹ ఒక శాసనములో రుద్రాంబను పురుషనామమునచే—“రుద్రదేవ మహారాజ చరణ సళిన యుగళ సమారాధనఁడ” అని తెలుపు కొన్నాడు. 1290 నాటికైన నిత్యంక ఇమ్మడి మర్రికార్జునుని శాసనములో కాకతి రుద్రాంబ గణపతి దేవుని పుత్రుడుగా వర్ణింపబడినది.

అట్లు రెండవ ప్రతాపరుద్రునకు (1295—1323) పూర్వము రుద్రాంబయే రుద్రదేవ మహారాజును పేరున బిలువబడెను రుద్ర శబ్దమునకు ప్రతాప పదమును జేర్చుటలో వింత ఏమియులేదు. మొదటి రుద్రదేవునకుగూడ సట్టి విశేషణమును జేర్చి వాడన వట్టులు గలవు. మార్కండేయ పురాణములో ప్రతాప రుద్రదేవ, రుద్రదేవ అను పేర్లు రెండును గలవని చున్నవి కదా! కాబట్టి దానిలో జెప్పబడిన నామము రుద్రాంబదేవని యన్యులదికాదు. విద్యావాధుని ప్రతాపరుద్రీయముతో రుద్రాంబ పురుషనామముతో జేర్చబడినట్లే మార్కండేయ పురాణములో కూడను. అందుచేత నాగయ గుప్తయరుద్రాంబ వద్దనే సైన్యాధిపతిగా నుండెనని నిశ్చయింపవచ్చును.

ఇక్కడ మరొక విశేషము. మారయకవి గణపతి దేవుని కాలములో మేనయ వాయకుడు తలవరిగా నుండెనని చెప్పినాడు. అతని యల్లుడు ‘నాగవమూనిభిండు’ కదా! మామయల్లుళ్లు ఏక కాలమున నున్నారనవచ్చును. కాబట్టి యతడు కూడ గణపతిదేవుని కాలములోనే ఉన్నాడని గ్రహింపవచ్చును. మారనకవి గణపతిదేవుని కాలమును గుఱించి చెప్పిన పిమ్మట ప్రతాపరుద్రుని గుఱించి చెప్పినాడు. ఆ ప్రతాప రుద్రుడే రెండవ ప్రతాపరుద్రుడైన పక్షమున గణపతి దేవునికి బిమ్మట ముప్పదియైదు సంవత్సరముల దీర్ఘకాలము రాజ్యము చేసిన రుద్రాంబ (రుద్రదేవ మహారాజ) విషయమేమైనది? కవి పెద్ద కప్పడాటు వేసివాడా? రుద్రాంబ పరిపాఠ వారలకు పరిపడ లేదా? కాబట్టి ప్రతాపరుద్రుడను పేరున మారన కవి రుద్రమదేవిని జేర్చినాడని చెప్పకొనుట బహు

సమంజసము. అందుచేత మేనయ వాయకుడును వాని యల్లుడు నాగయయును, గణపతిదేవుని కాలములో బ్రాబ్ధులై మహింసగా, మనుమండైన గస్త్యయ, రుద్రాంబ కాలములో జేరుపొందినాడు. మారనకవి జేర్చిన ప్రతాపరుద్రుడు రుద్రాంబయే.

గస్త్యయ పుట్టుక గణపతిదేవుని యాధి రాజ్య సంవత్సరమైన 1260 యని గ్రహింపవచ్చును. గస్త్యయ వయస్సును నిర్ణయించుటకు వితర సాధన లున్నవా?

మార్కండేయ పురాణములో గస్త్యయ వంశ వృక్షము వర్ణింపబడినది కదా! నాగయకు మేనయ తన కుమార్తె నిచ్చి పెండ్లి చేసెనని చెప్పి, వారి సంతానమైన ముగ్గురును వర్ణించెను. ఆ ముగ్గురిలోను పెద్దవాడు గస్త్యయ. అతడు వట్టి సైన్యాధిపతి గానే వర్ణింపబడినాడు కాని వివాహితుడని చెప్పబడలేదు. కాబట్టి మార్కండేయ పురాణమును గృతి నందు సరికి గస్త్యయ కింకను జెండ్లి కాలేదని చెప్ప గలమా? అట్టిది సాధ్యముకాదు. కవులు తాము అంకితమిచ్చిన వారి వంశవృక్షమున దెలుపుచు కృతి పతి యొక్క భార్యను, బిడ్డలను దెలిపినవారు దెలిపిరి, లేనివారులేదు. కేతనకవి యొక్క గ్రంథమును అంకితము బొందునప్పటికీ దిక్పాతము యేబది సంవత్సరముల ప్రాయమైన నుండును. కాని యతనికి వివాహమైనట్లుకాని, బిడ్డలున్నట్లుకాని కేతన వ్రాయ లేదు. అంతమాత్రము చేత తిక్కనను అలాటి కింకను వివాహమైన కాలేదనుట అజ్ఞానము కదా! కాబట్టి కృతిపతి యొక్క భార్యపుత్రులను వర్ణించిన వారు వర్ణించినారు, లేనివారు లేదు. అది కాలనిర్ణయమున కారధరమని పూర్తిగా భావింపరాదు.

మారయకవి తిక్కనసమయానికి తన యిరువదియవ యేట రిష్యుడుకాగా, 1290కి అతడు ఏబది సంవత్సరములవాడై యుండును. 1210లో జన్మించినవాడనబడెడు తిక్కన మహాకవి 1290 వఱకు

10. A. R. 343 of 1921 (అగ్రధ కవి తరంగిణి పం 3 పుట 42.)

11. (1) కాకతీయోద్ధయగణపతిగ్రంథ పం 5 పుట 498.

(2) నిశంక ఇమ్మడి మర్రికార్జునుని శాసనం (భారతి మార్చి 1959 పుట 18.)

జీవించియున్నచో ఎనుబది సంవత్సరములవాడై పట్ల పండువలె నుండును. కాని తిక్కన నిర్యాణమును గుఱించి సాంప్రదాయకముగా వచ్చుచున్న పద్య మిట్లున్నది—

క. అంబర రవి శశి శాశా

బృంబులు చనలై గళయుక్తి భద్రపదపు మా
పంబున నంబరమణి బిం

అంబర దగు తిక్కయజ్ఞ బ్రహ్మయః జేరెన్. దాని ప్రకారము కవిబ్రహ్మ (క్రీ. శ. 1288 (శా. శ. 1210) నాడు నిర్యాణము చెందెనని చెప్పవలసియున్నది. అదియే నిజము కావచ్చును. కాణిట్టి యాతడు పరిగ డెబ్బది మేనిమిది సంవత్సరములు మూరమె జీవించియుండును.

అయితే మార్కండేయ పురాణరచనా కాలము నాటికి దిక్కన మహామహాడు జీవించియుండెనాయను ప్రశ్నకు సమాధానము లభించుచేమో చూచెదము. మారనకని తిక్కనకు శిష్యుడై. కాని యాకవి తన గురువును వేరు పద్యమున వ్రాసి చెప్పుకొనక, తన గ్రంథము యొక్క గద్యలో మాత్రమే పేర్కొన్నాడు. అయితే కవి స్మృతిలో నన్నయభట్టుకి పిమ్మట స్మృతినివాడు. దానిలో “సంతత త్రిభువన కీర్తనీయ యౌతుడ”ని తెలియజేసినాడు. ఆ పదసంపుటిని బట్టి మార్కండేయ పురాణరచనా కాలము నాటికి తిక్కన కన్న కీర్తి కేషుండయ్యనని చెప్పదగియున్నది. ఆ గ్రంథ రచన 1288 కి పిమ్మట జరిగియుండును. అయితే రుద్రాంబ పరిపావ 1290 కి ముగిసినది. ఆ పుస్తకము అమె పరిపావన కాలములోనే వ్రాయబడినది. కావున మార్కండేయ పురాణము 1288—90 మధ్యకాలమున సృష్టించబడినదని నిర్ణయింపవచ్చును. ఇక్కడ మరియొక చిన్న సమస్యను విచారించ వలసి యున్నది.

1323 లో కాకతీయ సామ్రాజ్యము నాట మైనది. రెండవ ప్రతాపరుద్రుడు శత్రువుల చేతికి నాడు. అతడే కాక అతని సైన్యాధిపతులు కొందఱు కూడ పట్టుబడినారు. వారిలో¹⁸ నాగయ గన్నయ యను వాడొకడున్నాడు. అతని చరిత్ర మహమ్మ

దీయ చరిత్రకారుల వ్రాతల నుండి తెలియుచున్నది. ఆ గన్నయ మహమ్మదీయ మతమును స్వీకరించినాడు. మల్లిక్ మక్కుల్ అను పేరును పెట్టుకొన్నాడు. పిమ్మట ఓరుగంటిని బాలించుటకు ఢిల్లీ సుల్తాను చేత

కాని యది సాధ్యముకాలేదు. ఇతర స్థలములలోఁ బరిపాలించి 1372—73 లో మరణించినాడు..... 1260 ప్రాంతములో జన్మించి, పిమ్మట మారనకని నుండి మార్కండేయ పురాణమును గృహిణిని నాగయ గన్నయయేనా మతమును మార్చుకొన్నవాడు? అతడే యైన పక్షమున, నాగయ గన్నయ 1260 లో జన్మించి 1372 లో ఆనా గుంటుపన్నెండవ యేట మరణించెనని చెప్పవలసియున్నది. అది బోత్తిగా అనంభవము. దానిని సంభవముగా చేయుటకు తల క్రిందులు లెక్కలను వేయవచ్చును. అంతట నదియే అసంభవమని రుజువుపఱచును. కాణిట్టి వారిద్దఱును వేర్వేరు పురుషులని నిర్ణయించుట మేలు. ఈ రెండవ నాగయ గన్నయ యొక్క పుట్టుపు మనకు తెలియదు.

మారన మహాకవి డెబ్బది సంవత్సరముల వఱకు జీవించియుండవచ్చును. అప్పటికి నతని జీవితము 1240 నుండి 1310 వఱకు యుండును. అట్లు రుద్రాంబకు బిమ్మట రెండవ ప్రతాపరుద్రుని కాలములో గూడ మారనకని యుండుట కవకాశ మున్నది. అయితే అతడు పేరు ప్రఖ్యాతుల కొనము లావలయు పడు పక్ష్య గాగవంబుడడు. ఆనాటి చరిత్ర కొంతవఱకు ఏకాగ్రమభావని ప్రతాపచరిత్ర నుండి తెలియ చున్నది. అందు మారన పేరు గారరాదు. అతడొ చక్రవర్తినిగాక, యతని పిల్లని వాల్మీయిని కాలము వెళ్లబుచ్చినాడని మనము భావించవచ్చును.

12. శా. శ. 1210 కాళయుక్తి గాక సర్వధారి యగుచున్నది. కాళయుక్తి పదము నెఱవేసి సర్వధారిని చేసుకొన్నను పద్యలక్షణమునకు బాధలేదు.

13. భారతి, బహుధన్య మాఘమాస సంచిక (ఆంగ్ల కవి తరంగిణి సం 3, పుట 169.)

“ఆపదలో అబల”

శ్రీ రంగధామ్

పాత్రలు:

నరసింహం	ఇంటి యజమాని. వయస్సు ఏబై అయిదు.
రమణరావు	గదిలో అద్దె కున్న విద్యార్థి. వయస్సు ఇరవై రెండు.
శర్మ	విద్యార్థి.
వేణు	విద్యార్థి.
మన్యం	విద్యార్థి.
సుబ్బారావు	నరసింహంగారి మేనల్లుడు. ఇంజనీరు.
దీక్షితులు—	వయస్సు అరవైలోపు. నరసింహంగారి చుట్టం.
కమల	నరసింహంగారి అమ్మాయి. వయస్సు ఇరవై.

మొదటి రంగం

[తెర ఎత్తగానే కన్పించేది వరండా. దానికి కుడి నైపు మొదట్లో రమణరావు గది వుందన్నమాట. కుడినైపు నీచి వుంటుంది. ఎవరైనా ఇంటివారిల్లు. స్టేజీ మీదకు రమణరావు గది తలుపు మూతమే కన్పిస్తుంది. వాటకమంతా వరండాలోనే జరుగుతుంది. బయటి నుండి వచ్చేవారు కుడినైపు నుంచి వస్తారు. నరసింహంగారు, కోటబేబులో చేతులు పెట్టుకొని వరండాలో నవాల్లు చేస్తుంటారు. శర్మ ప్రవేశిస్తాడు.)

శర్మ — (నరసింహంగారి నుద్దేశించి) రమణరావు వున్నాడండీ.

నరసింహం — ఎవరూ?

శర్మ — రమణరావు.

నర — నువ్వెవరబ్బాయి?

శర్మ — వేచాంతం కృష్ణ శర్మగా రబ్బాయిని.

నర — అంటే ఆ బ్రహ్మసమాజంలో చేరావా, ఆయనా?

శర్మ — యే! రమణరావు లేడా?

నర — నువ్వేం చదువుతున్నావు?

శర్మ — బి. ఏ.—వా పేరు రామశర్మ, వయస్సు పదైవి మిది. ఇప్పుడప్పుడే షెల్లి చేసుకోను. నూయిల్లు ఉల్లితోట చీనిలో వుంది. నాకు మేనరికం వుంది. మా అమ్మా నాన్నా అంతా కులాసా. మేము అయిదుగురన్నదమ్ములం. చెల్లెళ్ళు లేరు. (అని గబగబ చెప్పి) రమణరావు వెళ్లి ఎంత సేపయిందో చెప్పండి.

నర — అదేమిటి అలా ఏకరువు పెట్టావు.

శర్మ — లేకపోతే మీరు ఒక్కొక్క ప్రక్కా అడగడం, దానికి నేను సమాధానం చెప్పడం చాలాసేపు.

వద్దుంది. అందుకని అన్నిసమాధానాలూ నుండే చెప్పేశాను.

నర — బలేవాడివే. అయితే చూడు, నీతో ఒక చిన్న పనుంది.

శర్మ — నా దగ్గర డబ్బుల్లేవు.

నర — అహ! అదికాదు.

శర్మ — ఉన్నా మీకు చస్తే అప్పివ్వను.

నర — కుర్రాడివి అంత తొందర పనికిరాదు.

శర్మ — ఎందుకంటే మీకు గతక ఇస్తే మళ్ళీ మీరు తిరిగి ఇవ్వరు.

(విడంవైపు వెంక నుండి, రమణరావు ప్రవేశిస్తాడు. గళ్ళలుంగీ; బనీనూటర్కిటవరూ, చేతిలో నబ్బుపెట్టే, నోడలో సిగరెట్టులు అప్పుడే స్నానం చేసి బాత్ రూములోంచి వస్తున్నాడు.)

రమణరావు — హలో శర్మా! ఎంత సేవయిందిరా నచ్చి?

శర్మ — ఇప్పుడేరా

రమణరావు — ఎంతవరకూ వచ్చాయి ఏర్పాట్లు?

శర్మ — అంతా రెడీ అయిపోయింది. మేన రిక్షాలో మైక్రు ఏర్పాటు చేసి వాళ్ళని తిరుగుతుండ మని చెప్పి ఇలా వచ్చాను. ఇంక మనం 'లేడీ స్టూడెంట్సు' చక్కరికి వెళ్ళడమే తరువాయి.

రమణరావు — వాళ్ళు చెప్పనలసిన విషయాలన్నీ రాసిచ్చావా?

శర్మ — ఓ, బ్రహ్మాండంగా రాసిచ్చాను.

రమణరావు — ఏయే విధుల్లో తిరుగాలో చెప్పావా?

శర్మ — ఆ!

రమణరావు — కృష్ణారావు పాత్రీ వాళ్ళేమంటున్నారు?

శర్మ — మన 'ప్రేమగాంధీ స్టంట్సు' చూసి వాళ్ళు గాభరా పడిపోతున్నారు. మైక్రుతో విధులవెంట తిప్పి వెప్పించడం 'అయిదియూ' చూసి తెల్ల మొహాలువేసారు. వాళ్ళు కూడా అలాగే చెయ్యాలనుకుంటున్నారు.

రమణరావు — అడపిల్లల ఓట్లన్నీ మనకే వస్తాయంటావా?

— తప్పకుండా. మన టాయ్లెట్ బాక్కు అయిడియాకి గున్నెట్టేసారూ.

రమణరావు — అన్నట్టు టాయ్లెట్ బాక్స్ అన్నీ వచ్చాయా?

శర్మ — అన్నీ వీధిదంగా వున్నాయి. ఇక మనం వెళ్ళి ఇవ్వడమే తరువాయి. ఇంకో గంటవరకూ వాళ్ళు కాలేజీలో వుంటారు. తరువాత వెళ్ళి పోతారు.

రమణరావు — ఆ బాక్స్ లో అన్నీ పెట్టారా?

శర్మ — ఓ. మీ అండాన్ని ఇనుముడింప జేసే రేమీ స్నో, మీ ముఖవర్ణస్సును పెంపొందించే లక్ష్మి టాయ్లెట్ సాపు, మీ సౌందర్య భరిత ముఖ పగ్గాల్ని వికసింపజేసే పాండ్య పొడరు డబ్బా, మీ కళ్ళల్లోని కాంతిని ప్రతిబింబించే దర్పణం, మీ దిగనిగలాకే నల్లని కేశాల్ని పరిదిద్దే దువ్వెనా అన్నీ గ్రహించి, మీ వ్యక్తువైన హస్తాలతో రమణరావుకు వోటేయ్యండి. రమణరావుకే ఓటూ, రమణరావుకే ఓటూ, రమణరావుకే ఓటూ—అని చెప్పిం.

రమణరావు — నరే వేసిప్పుడే వస్తున్నాను డ్రెస్ చేసుకుని.

— త్వరగా రా.

(రమణరావు తన గదిలోకి వెళ్తాడు. శర్మ జేబులోంచి సిగరెట్టు పెట్టి తిసి అందులోంచి ఒక సిగరెట్టు తిసి ముట్టిస్తాడు. నరసింహంగారు అంత వరకూ దూరంగా వున్నారయన దగ్గరికి వస్తాడు.)

శర్మ — నాకు పెద్దవాళ్ళంటే చాలా గౌరవం. అందు కని వాళ్ళముందరే సిగరెట్టు కాలుస్తాను. ఎందుకంటే వాళ్ళముందర కాలికుండా వాళ్ళ వెనకాల కాలుస్తానని తెలిస్తే 'చూశవా, మనకే తెలియకుండా వీడు చాలా వెధవ వస్తు చేస్తున్నాడు' అని బాధపడతారు. అందుకని వాళ్ళ ఎదురుగానే కాలుస్తాను.

నరసింహం — చూస్తే అంతా ఎలక్షన్లు పోడావుడిలా వుండే.

శర్మ — అవును. రమణరావు కాలేజీ యూనియన్ పెక్కుటి పదవికి అభ్యర్థిగా నింబడ్డాడు.

నర — చాలాడబ్బు ఖర్చు పెట్టున్నట్లుండే.

శర్మ — విస్తుందేహంగా. అవతల పోటీదారు కృష్ణారావు నాస్తిక రెండు సినిమా హాళ్ళున్నాయి. నాడు

కాలేజీ కు రాళ్లందరికీ రండు ఉచిత ప్రదర్శన లేర్పాటు చేస్తున్నాడు. మన రమణరావు మేనమామకి ఒక పెద్ద హోటలుంది. అందులో అందరికీ ఉచిత భోజనాలు ఏర్పాటు చేస్తున్నాం.

సర — ఆడపిల్లలకి టాయ్లెస్ బాక్సు తిస్తున్నారా?

శర్మ — ఓ! ఎలా వుందంటారు మన 'అయిడియా'?

సర — (కొంచెం ఆలోచించి) నీతో ఒక చిన్నవనుంది.

— మీకో బాక్సింగ్ అంటారు. లాభంలేదు. అది ఓటు హక్కున్న ఆడపిల్లలకి గాని ఇతరుల కివ్వం. 'నో' 'నో' 'నో', వెరీసారి!

సర — అది బాబోయ్, అనలది ఎలా వుంటుందో చూద్దామని. ఏమాత్రం ఖరీదుంటుంది?

శర్మ — ఎంతైనా కానివ్వండి. ప్రజలు వెబుంటే దాని విలువ ఒక ఓటు మాత్రమే.

సరసీంహం — అయినా ఈ ఎలక్షన్ లంటే ఓ వేరం వెర్రియిపోయింది. ఆఖరికి కాలేజీలోకి కూడా రాజకీయాలు పోతాయి.

శర్మ — సబ్బే కదండీ. చేపి విద్యార్థులే రేపటి పౌరులు. కాలేజీలో రాజకీయాలు నేర్చుకుంటే తరవాత ఎలాగా జీవితంలో అవి పనికొస్తాయి.

సరసీంహం — మా రోజుల్లో చదువులో నస్తాచ్చిన కుర్రాడే కాలేజీ పెక్రటతీగా వుండేవాడు.

శర్మ — ఛ! ఛ! మరి అంతవోరంటుంది? చదువులో నస్తాచ్చినవాడు పెక్రటతీగా ఏం పనికొస్తాడండీ.

సర — అంటే నీ వుద్దేశం?

శర్మ — వాడు నత్తి దర్దమ్మ అని.

సర — అబో! అయితే చదువులో లాస్టు వచ్చినవాడు గొప్పవాడా?

శర్మ — 'నామరస్టి' అందులో సందేహమేముంది? పరిక్షలు ఫేలయిన కొద్దీ వాడి గొప్పతనం పెరుగుతుంది. అర్హత పెచ్చుతుంది.

సర — దీనినే వితంక వాదన అంటారు.

శర్మ — కదాని మీ చేర ఒప్పిస్తాను.

సర — నేనొప్పుకోను.

శర్మ — సరే కానుకండి. ప్రస్తుత విద్యవిధానం నత్తి గుమస్తాలకు తయారు చేయడానికే ఉప

యోగిస్తోందని పెద్దలంటున్నారు. మీ వుద్దేశం?

సర — అది నిజమే.

శర్మ — ఓ. ఏ. ఘట్టక్లాను పాసంపవాడు ఉద్యోగం దొరక్క అత్యవశ్య చేసుకున్న ఉదంతాలన్నాయి. అప్పుసంటారా?

సర — కావచ్చు.

శర్మ — ప్రస్తుత రాజకీయ నాయకులలో చాలా మంది కాలేజీలలో చదువుకోలేదంటే, కాదంటారా?

సర — అనను. కొంతమంది యం. యల్. ఏ లకూ యం. పీ.లకూ చదువు చాలా తక్కువ ఇన్న సంగతి నిజమే.

శర్మ — డబ్బు సంపాదించే కేపిటిస్టులూ, సీనిమా స్టార్లూ, అటగాళ్లూ వీళ్లల్లో చాలామంది ఏ నాడూ కాలేజీలో చదువుకొని వాళ్లైనంటే ఒప్పుకుంటారా?

సర — నిరభ్యంతరంగా.

శర్మ — ఇంక చదువెందుకో చెప్పండి. మీరు సీనిమా స్టార్లు కావాలంటే చదువక్కరలేదు. రాజకీయ నాయకులు కావాలంటే చదువక్కరలేదు. డబ్బు సంపాదించాలంటే చదువక్కరలేదు. అలాంటప్పుడు కాలేజీ చదువుల్లో నస్తు రావడం ఎంత దండుగో మీరే ఆలోచించండి.

సర — నువ్వు చెప్పిందీ నిజమేగాని చదువు అనవసరమని తెలుసుండి కూడా నువ్వు ఎందుకు చదువు తున్నావు?

శర్మ — ఇండాకే చెప్పిన కదండీ నాకు పెద్దలంటే చాలా గౌరవమని. మానాన్న, 'చదువుకోరా, ఎంత పెద్ద చదువు చదివితే అంత కట్టుం ఎక్కువ ముందు' అన్నాడు. ఆయన మాట కొట్టెయ్యలేక చదువుకుంటున్నాను.

(రమణరావు డ్రెస్ చేసుకుని వస్తాడు.)

రమణరావు — ఏమిటా ఆ వాదన?

శర్మ — అజ్ఞే ఏంలేదురా. కాలేజీలు గురికరాళ్లకు మెరుగు పెట్టాయనీ, ప్రజలను కాంతి విహీనం చేస్తాయనీ 'ఇంగ్లీష్ సాలో' చెప్పిన మాటలే చెప్తున్నాను.

రమణరావు—నూనాడు కాలేజీలో 'వెన్నపిక్కులు' వక్తృత్వపు పోటీ లన్నిటిలోనూ సమస్త ప్రజా మనవాడిదే.

సర — తెలుసుకొనే వుంది.

రమణరావు — సరే వదరా శర్మ, కాలేజీ కెళ్ళండి.

శర్మ — త్వరగా పడ. మళ్ళీ అమ్మాయిలు వెళ్ళిపోతారు.

సర — మిస్టర్ రమణరావు. మీతో ఒక చిన్నననుంది.

రమణరావు — రూము ఖాళీ చెయ్యడం గురించేవా? ఇంకా నెలరోజుల్లో తప్పకుండా ఖాళీ చేసేస్తాను. నేను కూడా గదుల కోసం వెదుకుతున్నాను.

సర — లబ్ధిబ్ధి. అదికాదు. మా అమ్మాయి చేతం ఇంకా రాలేదు. అందుకని కొంచెం డబ్బు కావాలి. ఓ ప్లాన్ రుపేసుంటే ఇవ్వండి.

రమణరావు — అరే, పోలి! ఖాళీ బాంకులోంచి డబ్బు తీద్దానునుకుని మర్చిపోయాను. అయినా ఇప్పటికే ఒకనెల అద్దె అద్దాప్పు ఇచ్చిరట్లున్నాను.

సర — అవును. ఇచ్చారు. ఇది కేవలం చేబదులుగా ఇవ్వండి. మళ్ళీ ఇచ్చేస్తాను.

రమ — చేబదులుగా మొన్న ఒక అయిదు రూపాయలు తీసుకున్నట్లున్నారు.

సర — అదీ, ఇదీ కలిపి ఇచ్చేస్తాను.

రమ — రేపు చూస్తాను. ఇవాళ నాదగ్గర ఎక్కువ లేదు.

సర — ఇలాగే కొంచెం అనవరం వచ్చింది. ఎలాగైనా సర్దుబాటు చెయ్యాలి.

రమ — లాభంలేదు. వస్తా. (అని శర్మ రమణరావు బయటికి వెళ్ళిపోతారు.)

సరసింహం — (కోపంగా) అయిదు రూపాయలిమ్మంటే లేదం గాదా పెద్దమనిషి! నేనేం ఎగ్నూననుకుంటున్నాడా? ముప్పై రూపాయలికి ఇంత నుంది గది ఎవడెక్కడిస్తాడు? ఆ విశ్వాసమైనా లేదు. ముప్పై అయిదు రూపాయలు ఇవ్వడానికి బాంకులోంచి తియ్యాలట. హా!

(కమల ప్రవేశిస్తుంది. అప్పుడే అఫీసునుంచి వస్తుంది. చేతిలో ఒక చిన్నసంచి, అందులో ఒక టిఫిన్ కారియరు వుంటాయి. రెండు జడలు పెనుకుని, చెవులకి రింగులు పెట్టుకుంటుంది. ఎత్తుమడసలు ఎనిమిదే జోళ్ళు! వెనుకుంటుంది.)

కమల — అమ్మ దగ్గర్నుంచి ఏమైనా ఉత్తరం వచ్చిందా? నాన్నా?

సర — లేదు.

కమల — అబ్బ! ఇంకా ఎప్పుడొస్తుందో నానా నాకు విసుగెత్తిపోతోంది.

సర — వెళ్ళిన పని లవమ్మటమ్మా. మీ అక్కయ్యకు పుగుడు రావాలా? ఆ తర్వాతగాని రావటానికి వీలులేదు.

కమల — ఇక్కడ ఈ చికాకులన్నీ ఎవరు పడతారు? ఇవాళ అఫీసులో ఎంత పని చెయ్యాలిసేవచ్చిందో మీకేం తెలుసు. నాలుగుంటలు అపకుండా టైపు చెయ్యాలి వచ్చింది.

సర — నాలుగుంటలే! అయ్యో, పాపం! అన్నట్లు కాఫీ కాఫీ ప్లాన్సులో పోశాను. వెళ్ళి త్రాగు. వెళ్ళు.

కమల — ముందర ఒంటిమీద పీళ్ళ పోసుకుంటేనే గాని తోవటంలేదు.

సర — నువ్వు గబగబ మొహం కడుక్కునిరా. నేను కాఫీ కప్పులో పోసిస్తాను.

(కమల బాత్ రూమ్ వైపు వెళ్తుంది. సరసింహం గారు ఇంట్లోకి వెళ్ళి ప్లాన్సు తెస్తాడు. కమల వెంటనే తిరిగి వస్తుంది. కోపంగా వుంటుంది. అవేశంతో మాట్లాడుతుంది.)

కమల — మళ్ళీ ఆ స్టూడెంటుగారు ప్లానం చేశారా?

సర — ఆ!

కమల — బాతురూములో ఒక్క నీళ్ళ మక్కలేకుండా చేశాడు. ప్రమ్మదిండా నీళ్ళు పెట్టి వెళ్ళాను. ఇంత దుర్వ్యయం ఎక్కడైనా వుంటుందా?

సర — ఆ. ఒక్కచుక్క కూడా లేవూ. అయితే అన్ని నీళ్ళూ పోసేసుకున్నా డన్నమాట.

కమల - చీ! చీ! వాడు మనిషి? పశువా? అక్కడ
మూర్ఖులంటే చెంబుకూడలేదు. అది తీసు
కెళ్లి రూములో పెట్టుకున్నాడు కాబోలు.

నర - కనుక్కుంటానుడు.

కమల - కనుక్కోవడమేమిట, నా మొహం.
ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టక నామాట వింటారా.
నే నెన్నిసార్లు చెప్పాను వాళ్ళి పొమ్మనండి అని.

నర - అతనూ కాళీ చేసేస్తానంటున్నాడు.

కమల - ఇంకా ఎన్నిరోజులు? ప్రొద్దున్నే నా కన్న
ముందు లేచి బాటరూములోకి వెళ్ళి తండ్రులు
వేసుకు కూచుంటాడు. గంటసేపు పొసం
చేస్తాడు. కొళాయిలు కట్టేస్తారని చప్పీ
చెడి ద్రమ్మునిండా నీళ్లు వట్టి పుంటిలో పోయి
దర్జాగా వాడేస్తాడు.

నర - అలా వీళ్ళేదని చెప్తాను.

కమల - స్నేహితు లందరీ పొగుజేసి, వరంధాలో
బాతాఖానీ. ఆ సిగరెట్లు పొగకంపుకో చస్తు
న్నాను. పె గా ఈ ఇంట్లో అడవాళ్లు
అటూ ఇటూ ఎలా వెనులు గారా? అనే
జ్ఞానం కూడా లేదు.

నర - ఆ స్నేహితులు రావడానికి వీళ్ళేదని
చెప్తేస్తాను.

కమల - మీకేం మీరు దర్జాగానే వుంటారు. మధ్య
చచ్చేది నేను. ఏమైనా వరే వెంటనే అతణ్ణి
కాళీ చేయించండి. లేకపోతే నేనీ ఇంట్లో
పుండజేసు.

నర - ఇదిగో ఇప్పుడే చెప్పేస్తాను. రేపు ప్రొద్దున్నే
కాళీ చెయ్యమని చెప్పేస్తాను.

కమల - ఏం ఇవాళ ఖాళీ చేసేయ్య మనకూడదా?

నర - ఇప్పటికప్పుడు ఎలా చెప్తాడు?

కమల - ఎందుకు చెయ్యలేదా, సుహరాజలా
చేస్తాడు. ఏ స్నేహితుడి రూములోనైనా
చేరతాడు.

నర - వరే అయితే అలాగే చెయ్యమని చెప్తాను.

కమల - అతన్ని కాళీ చేయించకపోతే దేమూరుకోను.
ఎవతే భరిస్తుంది ఈ చితాకులు. పెద్ద జమిం
దారునని డబులు కొట్టాడు. అారికి చెంబు
కొనుక్కొడానికి కూడా దిక్కులేదు.

నర - అతని చేత నేను ఖాళీ చేయిస్తానుగాని శుభ్ర
కాళీ తాగు.

కమల - (కాళీ తాగి) ఇప్పుడే కుంపటి మీద ఇసుక
వడేసి వస్తాను. (అని లోపలికి వెళ్తుంది)

నర - మీ అమ్మని వెంటనే రమ్మని రాపేస్తాను.
కావాలంటే మళ్ళీ వెళ్ళవచ్చు. అయినా నేరక
పోయి అద్దెకిచ్చాను. బుద్ధిచ్చింది. ఇంకె
ప్పుడూ ఎవరికీ ఇవ్వను.

కమల - (ప్రవేశించి) అగ్గిపెట్టె తీశారా?

నర - అగ్గిపెట్టె? భాదాకా రమణరావు కిచ్చినట్లు
జ్ఞాపకం.

కమల - (రాదాకారంలో) నేనెన్నిసార్లు చెప్పాను
అతనికి అగ్గిపెట్టె ఇవ్వద్దని. ఆ మానవుడు
మనవి ఎన్ని అగ్గిపెట్టెలు కాజేసాడో లెక్క
లేదు.

నర - అట్లే! ఒకసారి ఇమ్మంటే ఇచ్చా. మళ్ళీ ఇప్పుడం
మరిస్తారాదు.

కమల - ఇహ నా వల్లకాదు బాబూ. అతను వెంటనే
ఖాళీ చేసి తీరాల్సిందే. మన అగ్గిపెట్టెలన్నీ
అతనికి అతని స్నేహితుల సిగరెట్లకీ అయి
పోతున్నాయి.

నర - అంత నులమరుపేమిటి? తీసుకున్న వస్తువు
ఇచ్చేయ్యద్దు.

కమల - అసలు మీ రెండుకిన్నాళి? ఇప్పుడు మన
గతేంకాను? చుట్టూ కొట్టుకెళ్లి

నర - నే తెస్తాలే.

కమల - మీరు తెచ్చినా వరే, నే వివాళ వంట
చెయ్యను. అతనాగదిలోంచి ఖాళీ చేసేదాకా
నేను కుంపటి వెలిగించను.

నర - అక్కర్లేదు. నేను తప్పకుండా అతన్ని ఖాళీ
చేయిస్తాను.

కమల - అమాట మీరిదివరకు ఎన్నిసార్లున్నారా.
మళ్ళీ అతని దగ్గరికివెళ్లి చూట్లాడగానే
మారిపోతారు.

నర - ఈ సారి ఏమైనా వరే, అతన్ని ఖాళీ చేయించి
తీరుతారు.

కమల - అమ్మే గనక ఇప్పుడుంటే మూడు
నిమిషాల్లో ఖాళీ చేయించేది.

నర - నేనూ చేయిస్తాగా. || ౧౧ ||

కమల -- ఛీ! ఛీ! తల్లుకుంటే ఏడుపాస్తోంది. ఇంటి
ఉండలేకపోతున్నాం. ఏదో మర్యాదమట్టు
కదా అని అద్దోకిస్తే ఆ (పెద్దమ్మ), ఆ సిగ
రెట్లూ ఎంత ప్రాణం విసిగించేస్తున్నాడు.

నర — పైగా సాయంకాలం అయిదు రూపాయ
 తిన్నంటి ఏవేవో కబుర్లు చెప్పాడు.

కమల - (వరీక్షగా చూస్తూ) అతన్ని మీరు అయిదు
రూపా మలడిగారా?

నర -- (నోరు జూరవని గ్రహించి తప్పించుకుందా
మన్నట్లు) ఏదో మాటవరన కడిగాను.

కనుల — (చాచా) ఎందుకడిగరూ? అతన్ని అడగొద్దని చెప్పలేదా? అందుకే అతనికి చీరం లేదు అంత అలసడు.

నర — (డబాయింపుగా) అద్దె ఎలాగూ ఇవ్వాలి కాబట్టి
అడిగాను. ఏం తప్పా? మనకి రావలసిన డబ్బో
అడిగాను. అతనిదేమీ పూరికే ఇవ్వనలేదే.

కనుక — (విరక్తిగా) నాకేం తెలియదు. మీగతన్ని వెంటనే వాళి చేయిస్తే పరేసరి, లేకపోతే వేసు ఆఫీసుకు వెళ్ళు పెట్టి అమ్మ దగ్గరికి వెళ్ళిపోతాను. (అటు వక్రంగా తిరిగి ఏడుపు స్వరంతో) మీరు నా మాట విన్నారు. (అని జేబు రుమాలుతో ముక్కు గుడుచుకుంటుంది.)

సర -- (కమల దగ్గరికి వెళ్లి) చీ! నువ్వు అంత బాప
పడుక్కురేను. అవును రాగానే, ఇప్పుడే ఇవాళే
ఖాళీ చేయించేస్తాను. చెయ్యనంటే సామా
నంతా వీధిలో పారేసాను.

కమల - నా మీద ఒట్టేనా? (దీనంగా అతని వైపు చూస్తుంది.)

౪౪ — ఆ! ఒట్టే నా మాట నవ్వు.

కమల — సరే. (అని కళ్ళు తుడుచుకొని లోవలికి వెళుతుంది.)

(సరసింహంగారు ఆలోచిస్తూ నిల్చుంటాడు.

రమణలావునా, శర్మా పీఠిలోంచి వచ్చి, రూములోకి వెడతారు. రమణలావును చూడగానే వరసింహంగారు గురుకుమంటారు. ఆయన ఆటలు చూస్తాంటే

కమల మల్లీ (వవేశిస్తుంది.)

కమల — (మెల్లిగా) వాన్నా ఆతను వచ్చినట్లుంది.

నర.— అవును. ఇదిగో ఇప్పుడే వెళ్తున్నాను.

కమల — (రహస్యంగా, కసికా) వెంటనే ఖాళీ చెప్పేయ్య
మనంకి వెంటనే, వెంటనే.

సరసింహం - (రమణరావు గది వద్దకు వెళ్ళి) ఇదిగో
మిస్టర్ రమణరావు ఇలా ఒకసారి రండి.

రమణరావు - (తోవల్పించి నచ్చి) ఏమిటి?

వర — మీరు నెంటునే మా గది బాళి చెయ్యాలి.

రమణరావు — ఓ, అదా! చచ్చార మాట్లాడుదాం.
కొంచెం బిజీగా ఉన్నాను. (అని తోపకి
పోబోతాడు.)

నర -- ఏమంపాదే! అలా అంటే కుదరదు. తక్షణం మీరీ గది ఖాళీ చెయ్యాలి. మాట వినిపించుకోకుండా అలా వెళ్లిపోవారేమిటి?

రమణావు - (అగి, తెల్లబోయినట్లు చూస్తూడు)
ఏమిటంటారూ?

సర -- అదేసంఘీ. గది నిషయం.

రమ — ఇందాళా చెప్పాను కదండీ, వాద్దిరోజులు
ఓపిక వట్టమని.

నర - అలా వీళ్ళేదు. ఏమైనా సరే ఇప్పుడే ఖాళీ
చెయ్యాలి.

కమ — ఇప్పుడా?

నర - , అవును. ఈక్కుణిలో.

రను --- (నరసింహం వైపు చీకట్లుగా చూస్తాడు)
అది కుదరదు.

సర — ఎందుకు కుదరదా? చెయ్యాల్సిందే.

రమ — వేను చెయ్యను.

సర — చేసి తీరాలి.

రమ — నేను చెయ్యనూ, చెయ్యదల్చుకోలేదు.

నర — వెయ్యకపోలే, చేయిస్తాను.

రను — (కోపంగా) మీరేం చేస్తాలో చేసుకోండి.

సర — ఏం చేసావా? సామాన్యమీ విధితో పాడేస్తాను.

రమ — (మరీ కోపంగా) పారెమ్మగండి చూస్తాను.
నా నంగళి ఇండా మీకు తెలియదు. మర్యాదగా
పూరుకువ్వుంత సేపే నుంచినాళ్ళి. మల్లవా
తప్పితే వా అంత చెడ్డవాడు ఈ పూరు
మొత్తం అపేద లేడు.

వర --- ఏం? నన్ను కొట్టావా?

రమ — కొట్టడంలో భూ అలాచాదు. హల్లీ నువ్వం లోకి నముకలు లేకుండా విరగ్గడలాను.

కమల — (వెనకాల నుండి భయంగా) నాన్నా!

సర — (వినిపించుకోకుండా) ఇడిపిద్దా మనుకుంటున్నావా?

రమణిచావు — నేను జడిసించే నునిసివాను. మీరవన సరంగా నా జోలికి రావద్దని చెప్తున్నాను. ఇంజకుముందు మీరు మర్యాదగా అడిగారు కాబట్టి, కొన్ని రోజుల్లో ఖాళీ చేస్తా నన్నాను. ఇప్పుడు నన్ను అవమానించారు కాబట్టి అసలు ఖాళీ చెయ్యనని చెప్తున్నాను.

నరసింహం — ఎందుకు చెయ్యరు? ఇదేం మీ బాబు గారి ఇల్లా, ఇవ్వం పచ్చిపట్టు స్నేహితులతో చేరి నానాగడవా చెయ్యమనికీ.

రమ — ఏమండోయ్! నన్నంటే ఊరుకుంటానుగాని నా (ఫ్రెండ్స్) సెమైన్ అంటే పూరుకోను.

సర — ఏదో పెద్దమనిషిని కదా అని ఇల్లిచ్చాను. ఇలాటి రోడినివని తెలుస్తే ఇల్లివ్వక పోదును.

రమణిచావు — ఎవరికీ కావాలంటే మీ బొక్కి ఇల్లు. వర్షం పడితే గదినిండా నీరే. అల్మారు తలు పులూ, కిటికీ తలుపులూ నేను వేయించాను. గచ్చు నా డబ్బుతో బాగు చేయించాను. ఆ డబ్బంతా మీ దగ్గర వసూలు చేశాకగాని ఖాళీ చెయ్యను.

సర — అదంతా విన్నెనుడు చెయ్యమన్నాడు. నేను దమ్మిడీ ఇవ్వను.

రమ — అయితే నా కవనరంలేకపోయినారే శాశ్వతంగా ఈ గదిని వాక్రిందే వుంచేసుకుంటాను.

సర — నేను పోలిను రిపోర్టు ఇస్తాను.

రమ — ఇవ్వండి ఇన్ స్పెక్టరుగారు నాకు బాగా పరిచితులే.

సర — అదా, నీ డైర్యం! అసలు ఈ వీధిలోని పెద్ద మనుష్యుల్లందర్నీ పిలిపించి నువ్వు చేస్తున్న అల రంతా చూచిపో ను. వాళ్లే నీ మెడ బట్టి గంటేస్తారు.

రమ — అసలు మీరంటే ఈ వీధిలో ఒక్కరికైనా గౌరవం వుందా? అదరూ, మీ కక్కూరి

గుడానికి మిమ్మల్ని తీట్టు వాళ్లేనే. అలాటిది మీరు పిలుస్తే ఎవరాస్తారండి?

సర — అహో! నీలాంటి రోడి పిలిస్తే వస్తారా?, నువ్వం టే అందరికీ గౌరవ మనుకుంటున్నావా? నువ్వు నీ (ఫ్రెండ్స్) చేసే అల్లరికి అడవిల్లం తలిదండ్రులు ఎంత ఫోషిస్తున్నారో తెలుసా?

రమ — అబద్ధాలాడకండి, మేము కావాలని ఏడ్చించా మని ఒక్క అడవిల్ల చేత అనిపించండి, చూద్దాం. నేనుగానీ, నా (ఫ్రెండ్స్)గాని ఎవ రైనా ఏ మాటైనా అన్న వారెవరూ లేరు.

సర — అదంతా నా కవనసరం. గది వెంటనే ఖాళీ చెయ్యల్సిందే!

రమ — మీరు వెంటనే నోరముయ్యల్సిందే!

సర — నేను తల్పుకుంటే ఏమైనా చెయ్యగలను!

రమ — నేను తల్పుకోకుండానే చెయ్యవలసింది దేస్తాను!

సర — సరే చూసుకో!

రమ — మరే కాసుకోండి!

సర — తర్వాత నువ్వే విచారిస్తావు!

రమ — ముందే మీరు విచారించండి.

సర — అయితే ఖాళీ చెయ్యవన్న మాట.

రమ — ఇప్పటికీ నిజం తెలుసుకున్నారన్న మాట (అని గదిలోకి వెళ్లిపోతాడు).

(నరసింహం కోసంగా చూసి, కమల దగ్గరికి వెడతాడు).

సర — నేనూ కనుక్కుంటానన వీడి సంగతేమిటో.

కమల — (వీరసంగా) అయితే ఖాళీ చెయ్యమంటే కొట్టడానికి వస్తున్నాడన్నమాట. నేను అతనికి ఇవ్వద్దని మొత్తుకుంటానేవున్నాను. మీరూ, అమ్మా, చాలా తొందరపడిపోయారు.

సర — అయిపోయిందనికేం చేస్తాం. నే నిప్పుడే వెళ్లి మన భూషణంగారిలో విషయముతా చెప్పి వస్తాను.

కమల — ఏమో మీ యిష్టం. ఎలాగైనా అకన్న ఖాళీ చేయిస్తేనేగాని మనం పూరుకోకూడదు. ఇంతవరకూ వచ్చాక ఇంకా తగ్గ కూడదు.

నర — అదేలా కుదురుతుంది. దీని అంతేదో నేనూ కనుక్కుంటాను. (అని నరసింహం వీధిలోకి వెళ్ళాడు. కమల ఇంటికి వెళ్ళింది. రమణ రాస్తూ, శర్మ బయటికి వస్తారు.)

ఒరేయి, నీ కంఠ ఇబ్బంది కలిగితే మాయింటికివచ్చేయి. అనవసరంగా ముసలాయనతో తగువెందుకు?

రమణరావు — తగువేమిటా? కొద్దిరోజుల్లో ఏలాగ భారీ చేస్తానంటూంటే హఠాత్తుగా నల్లి ఇప్పుడే భారీ చేయమని కూర్చున్నాడు. నేనలా చేస్తాను.

శర్మ — అసలంతకూ కారణమేమిటట?
(కమల వరండాలోకివచ్చి వీళ్లను చూసి మళ్ళి లోపలికి వెళ్ళిపోతుంది.)

రమ — ఏమో.

శర్మ — ఇది ఆమ్మాయిగారి ప్రోద్బలం అని నా కనుమానం. అమెకూ నీకూ ఏమైనా తగు వచ్చిందా?

రమ — లేదురా. అసలు అమె నేనూ మాట్లాడుకుని చాలా కాలమైంది.

శర్మ — ముసలాయనకు తనంత తాను భారీ చేయమనేటంత దమ్ములేవు.

రమ — నక్కి కక్కుర్తిరకం. అడిగినప్పుడల్లా రెండో మూడో అప్పిస్తే చాలు.

శర్మ — అమ్మాయి నట్టుకు తల్లిపోలిక. పులి పిల్ల. అసలు కొంతమ్మ గారంటే వీధి విధంతా పొడలు.

రమ — అయితే ఎందుకు భారీ చేయమంటున్నారంటావు.

శర్మ — ఇంకెవరైనా ఎక్కువ అద్దె ఇస్తామన్నారేమో.

రమ — ఆ సంగతి చెప్పేయ్య కూడదూ.

శర్మ — అహ! అలా చెప్తే తాము అద్దె డబ్బులకి కక్కుర్తిపడ్తున్నామని లోకం అంటుందని.

రమ — వీళ్లకి తగిన పాతం చెప్పాలి.

శర్మ — వీళ్ల బెదిరింపులకు మనం బడిపినుట్లుండ కూడదు.

రమ — చూస్కో. వీళ్లని నా కాళ్ల బేరాలకి రప్పిస్తాను. వా ప్రెండ్లూ నేనూ కలిసి అల్లరి

చేస్తున్నామంటున్నాడు కదూ. ఇన్నాళ్ళూ మర్యాదకి బడిసి పూరుకున్నాను. ఇహ నుండి మనం పూర్తిగా విద్యంభించాలి. ఇవాళ రాత్రే ప్రారంభం.

— అంటే అల్లరి చెయ్యడమా?

రమ — అవును. మన 'గాంగు' నంతా వెంటబెట్టుకుని వచ్చేయి. రాత్రి తెల్లవారూ భజన ప్రాగం ఏర్పాటు చేద్దాం.

శర్మ — అలా కానీ హోటలుకువెళ్ళి టీ ఏర్పాటు కూడా చెయ్యనా?

రమ — అవును, అన్నట్లు అదికూడా వుండాలి.

— సరే వస్తా. (అని బయటికి వెళ్ళాడు.)

(రమణరావు కొద్దిసేపు వంటిగిరి వరండాలో వచార్లు చేస్తాడు. ఒక యువకుడు చేతిలో హోల్డరులో వ్రేవేరం. వయస్సు ఇరవై వుంటుంది.)

యువ — హెల్లో! రమణ!

రమణ — హెల్లో, వేణు ఎప్పుడొచ్చావ్?

వేణు — ఇప్పుడే రైలు దిగి వస్తున్నా.

రమణ — మంచి వని చేశావు. ఇంకా ఎప్పుడొస్తావా? అని ఎదురు చూసు న్నాను.

వేణు — సరీక్షలు ఇంకా మూడువెలలున్నాయనంతో. అయినా మౌనాశ్లో వుంటే చదువు సాగదని వచ్చేశాను. వాకేదైనా రూమచూసి పెట్టరా?

రమ — రూమా? (ఆ సమయంలో వరండాలోకి ఏదో ఎని మీద కమల వ్రేవేరించి వీరిద్దరిని చూస్తుంది.) వేరే రూమెందుకు? నా రూము లోనే వుండు.

(వేణు కుమర్ని చూసి చిన్న చిరునవ్వు నవ్వు కుంటాడు తనలో.)

వేణు — ఆ ఎందుకురా నీ కిబ్బంది!

రమ — ఛ! ఛ! ఇబ్బందేమిటరా. ఇలాంటి రూము నీకు ఎక్కడా దొరకదనుకో. ఇది చాలా ప్రత్యేక మైన రూము.

వేణు — అంటే?

రమ — అబ్బే, వాన కురిస్తే ఒక్కచినుకు బయటకు పోదు. దేవతలు అమృతవర్షం కురిపిస్తున్నారని

నంతోసిందాని. రాత్రిళ్లు ఎదుకుంటే ఎంతో అస్వస్థంగా ఎలుకలు చప్పు నీ క్షేమ సమాచారాలు కనుక్కుంటూ వుంటాయి. అంతెందుకు ఈ దోమల సంగతం తోటి, ఆ మరుక్కాలున కంపుతోటి, తెల్లవార్లు మేలుకుని చదివి నువ్వు పానకపోతే ఎలాటి పందెమైనా ఓడిపోతాను.

(కమల కోపంగా చూసి వెళ్లిపోతుంది.)

వేణు — (కన్నగోటుతూ) మంచి చాన్స్ కోట్లాపురా.

రమ — (విరక్తిగా) పోనీరా ఎవడిక్కావాలి?

వేణు — ఏం? అలాటి రకం కాదా?

రమ — (పెచ్చరిస్తూ) ఏడిశావు. చాలా ‘రెస్పెక్టుబుల్’ ఫామిలీ. ఒళ్లు దగ్గరుంచుకుని ప్రవర్తించు.

వేణు — అల్ రైట్ బన్! ఇంతకీ ఇలాంటి రూములో నువ్వే ఇబ్బంది పడుతుంటే నేను కూడా ఎందుకూ?

రమ — అక్కడే వుంది గమ్యం. ఇంటాయన నన్ను వెంటనే ఖాళీ చెయ్యమన్నాడు. నేను కాళీ చెయ్యనవ్వను. ఆయన ఎలాగైనా నా చేత ఖాళీ చేయించాలని చూస్తున్నాడు.

వేణు — ఇంటాయనంటే ఆ అమ్మాయి తండ్రా?

రమ — అవును.

వేణు — ఎందుకు ఖాళీ చెయ్యమంటున్నాడు?

రమ — ఏమో! ఆ విషయం ఆయనకే తెలియాలి.

వేణు — (కోర్కిగా అలోచించి) దీన్నిబట్టి చూస్తూంటే నీక్కూ అయనకూ పడలేదని తెలుస్తోంది. షే

రమ — సరిగ్గా గహించావు.

వేణు — అందుకే నిన్న రూము ఖాళీ చెయ్యమంటున్నాడు.

రమ — అవును.

వేణు — నువ్వు ఖాళీ చెయ్యదల్చుకోలేదు. పానీ అతన్నే కాళీ చేసేయ్యమందాం.

రమ — భలే బడియా!

వేణు — అవును. పెప్టెంబరు పరీక్షకు చాలామంది మన స్నేహితులు వస్తున్నారు. ఈ రెండు నెలలూ ఆయన్ని వేరే చిన్న యిల్లు తీసుకుని అద్దె కుండును.

రమ — బాగానే వుంది. ఆ మన ఖాళీ చేస్తాడంటావా?

వేణు — మర్యాదగా చెయ్యమందాం. లేకపోతే మన గోలకు భరింపలేక ఆయనే ఖాళీ చేసేట్లు చేద్దాం. నువ్వు ‘ఊ’ అను. ఆయన్ని ఖాళీ చేయించేస్తాను.

రమ — వరే. కానియ్య.

వేణు — పద, అలా కాఫీహోటలుకు వెళ్లి కాఫీ తాగొద్దాం.

రమ — నీ హోటాలు రూములో పెట్టు.

రమ హోటాలు రూములో పెట్టుక ఇద్దరూ బయటికి వెడతారు. సరసించాగారు గబగబ వస్తారు. ‘కమలా’ అని పిలుస్తారు. కమల రోప ల్నంబ వస్తుంది).

సర — నేను స్నేహితుగారితో మాట్లాడాను. వెంటనే రిజిష్టరు నోటీసిద్దం అన్నారు.

కమల — ఏమని?

సర — గది ఖాళీ చెయ్యమని.

కమల — చెయ్యకపోతే.

సర — అప్పుడెలాగా కోర్టుకు వెళ్దాం.

కమల — బాగానే వుంది. ఈలోపల ఇతనితో బోలెడన్ని తగాదాలు పడాలన్నమాట. వెంటనే ఖాళీ చేయించే మార్గమేమి లేదా?

సర — ఏదైనా కోర్టుకు వెడితేనేగాని లాభంలేదు.

కమల — మనం కోర్టుకు వెళ్ళామని తెలుస్తే, మరి గౌరవ ప్రార్థనో.

సర — అలాంటిదేమీ కుదరదు. అంతవరకూ వెచ్చించింటే న్యూసెన్సు కేసు పెట్టమన్నారు స్నేహితుగారు.

కమల — పైగానే ఇండాకెవో స్నేహితుడు నాకు నుంచి వచ్చాడు. వాడిని కూడా తనతో పాటు ఈ రూములోనే వుండమంటున్నాడు.

సర — ఎంత సాహసం! వీల్లేదని చెప్పేస్తాను.

కమల — మన మాట విప్పించుకుంటేనా?

సర — మన రూము తను ఇంకొకడికి ఎలా ఇస్తాడూ? అని.

కమల — ఇన్నాళ్ళూ కొంచెం పెద్దమనిషి లాగ నటించేవాడు. ఇప్పుడు అసలు రంగు బయట పడింది.

నర -- అనంతవరకూ ఇటువంటి వాడికి అద్దెక్కివు
లేదు. ఈసారి పొరపాటు పోయింది.

కమల -- ఇప్పుడెలా ఖాళీ చేయించడం? నాకు
పిచ్చెత్తుతోంది ఈ నమస్కారం.

నర -- నాకూ ఏం తోచటంలేదు. మీ అమ్మ వుంటే
ఏదో సలహా చెప్పేది.

కమల -- అమ్మయితేనా మూడు నిమిషాల్లో ఖాళీ
చేయించేది.

(వేణు ప్రవేశించి, రమణరావు గది వైపు
వెడతాడు).

కమల -- (మెల్లగా) అదుగో. అతనే కొత్తగా వచ్చింది.
అతన్ని కూడా తన రూములో వుండ
మంటున్నాడు.

నర -- ఆలాగా, ఆ సంగతిమీటో కనుక్కుంటూ
నుండు. (వేణు దగ్గరికి వెడతాడు) ఆ!
ఎవరండీ మీరు, ఈ రూములో వుండమని
రమణరావు చెప్పాడట. అదంతా విశ్లేషించు.

వేణు -- (కొద్ది ఆశ్చర్యంగా ఆయన వైపు చూసి,
తలవ్రూసి) మీరేనా ఈ యింటి యజమాని?

నర -- అవును.

వేణు -- (అతి వివరంగా) నమస్కారం. నా పేరు
వేణు అంటారు. వేణి గదిలో వుంటాననే
అభిప్రాయం మీకెలా కలిగింది? నా కుటుంబం
పుద్దేశం ఎంతమాత్రం లేదు.

నర -- ఎందుకంటే రమణరావునే ఖాళీ చేయమని
చెబుతున్నాను. అతను మొండిగా కదలటంలేదు.

వేణు -- అబ్బే వాడు వక్రి మొండి పుటం అండీ.
పాపం మీరు చూస్తే నాలా పెద్ద మనుష్యులగా
వున్నారు. మావాడి గురించి మీకంతగా తెలియ
దనుకుంటాను.

నర -- ఇప్పుడిప్పుడే కొంచెం తెలుస్తోంది. కాని
మొదట తెలియదు.

వేణు -- ఎక్కడైనా మనవాడి చరిత్ర ఒకలాగే
వుండవచ్చు మాట (నిట్టూరుస్తాడు).

నర -- అంటే మనస్సు కూడా ఇలాగే జరిగిందా?

వేణు -- ఆ వాడింతకు ముందు చదివిన పూర్వకంగా
వాడి చరిత్ర వింటే ఆశ్చర్యపోతారు.

నర -- అహో! అంతటి ప్రబుద్ధుడా?

వేణు -- బెజవాడ కాలేజీలో డిస్మిస్ చేసినప్పుడు
(ప్రీప్రెంటుకి వాళ్ళ పినలండ్రి స్నేహితుడు
కాబట్టి అంతతో పూరుకున్నాడు. లేకపోతే
ఏ కాలేజీలోనూ సీటు లేకుండా అయిపోయేది.

కమల -- అబ్బా!

నర -- అంత అల్లరి చేసేదా? ఎందుకు డిస్మిస్
చేశారు?

వేణు -- ఎందుకో అడక్కుండి. మొట్టమొదట
కాకినాడ కాలేజీలో డిస్మిస్ చేసినప్పుడు
మేముండా అంతో చెప్పింది 'నీ మతం మార్చు
కోరా' అని. నసేమిరా ఒప్పుకోందే.

నర -- అంటే బెజవాడ కాలేజీలో డిస్మిస్ అనడం
రెండో సారిన్నమాట.

వేణు -- అబ్బే! మూడోసారి.

కమల -- మూడోసారి! ఇతని కిదాక 'హాబీ' కాబోలు.

నర -- అంటే చాలా రోజు అన్నమాట.

వేణు -- అందుకు ఏమాత్రం సందేహం లేదు.
విశాఖపట్నంలో లెక్కరారు ఏదో అన్నాడని
కాసులో వాడి దవడపళ్ళు పూడగొట్టేడు.

నర -- ఆ, అంతటివాడా?

వేణు -- బెజవాడలో 'స్టూడెంట్స్' రెండు
పార్టీలుగా చీలిపోయారు. వీడొక పార్టీకి
లీడరు. ఒక్కడు ఆ రెండో పార్టీలో
నలుగుర్ని చావ చితక కొట్టేశాడు.

నర -- ఆ! ఒక్కడనా?

వేణు -- ఆ. వాడికి కోపం వస్తే సోడాబుడ్డిలు
ఎగరేసి కొడతాడు. వందమందైనా వాడి
ధాటికి అగలేరు.

నర -- సోడాబుడ్డే!

వేణు -- ఆ. మీ రెప్పుడైనా చూశారో లేదో,
సోడాబుడ్డి ఎగరేసి ఒకటి చేతితో పట్టుకుని
కొట్టే ఎదుటి వాడి నంటి పిండా గాజా
పెంకులు చొచ్చుకుపోతాయి.

నర -- గాజాపెంకులే! చాలా బాధిస్తాయే!

వేణు -- బాధంటే అలాగా, అలాగానా! ఒక స్టూడెంటు
హాస్పిటల్లో చేరి రెండునెలలైనా ఆ గాయాలు
మాసలేదు. మరొకడికి కన్నీటి పోయింది.

కమల - - నాన్నా! ఒకసారి ఇలా రండి.

నర - - మమ్మన్నానమ్మా. కానీ మంచినిళ్ళు తెచ్చి పెట్టు. ఆ, ఇంతకీ ఎందుకు కోపం వస్తుందిట అతనికి?

వేణు - - ఎందుకేమిటండీ. వాడి మాట విన్నంత కాలం వాడంత పెద్దమనిషి ఉండడు. కాని ఎవడైనా వాడిని రెచ్చగొట్టే వాడు మరి మనిషి కాడు.

నర - - చాలా ప్రమాదమే.

వేణు - - అలా ఏదైనా తిక్కవచ్చిందంటే రోజూ కన్నా ఒకటిరెండు గాల్లను లెక్కున త్రాగుతాడు.

నర - - మంచినిలే.

వేణు - - మంచినిళ్ళు కాదు. వ్యచ్చమైన విదేశీ పానీయం. వాడెప్పుడూ స్కాచ్ విస్కీ తప్ప మరేమీ త్రాగడు.

నర - - ఏమిట? సారాయే? వచ్చి తాగుబోతన్నమాట.

కమల - - నాన్నా! ఇదంతా మనకు అనుభవంలేదు. ఆయన మూడునాలుగు నెలల నుండి మనింట్లో వుంటున్నారని మాకు ఎప్పుడూ త్రాగుబోతులా కన్పించలేదు.

వేణు - - ఎందుకు కన్పిస్తాడూ? జాగా త్రాగిన రోజున క్లబ్బులోనే రాతంతా వుండిపోతాడు వాడు సీటీ క్లబ్బులో మెంబర్లన్న సంగతి మీకు తెలుసుగా.

నర - - నాకేమీ తెలియదండీ. ఏమైనా తెలుసున్నా గది అద్దకిచ్చేవాణ్ణి కాదు. ఇప్పుడేం చెయ్యాలో తోచటంలేదు.

వేణు - - ఇక్కడేదైనా గొడవ జరిగిందా?

నర - - ఏం?

వేణు - - ఏంలేదు. అరడజను సోడాబుడ్లు తన రూముకు సంవమని కొట్టువాడితో చెప్తున్నాడు. ఎందుకా?—అనుకున్నాను.

నర - - (భయంగా) రూముకే! ఎంత దారుణం!

వేణు - - మీకు నేనొక్కటే సలహా ఇవ్వదల్చుకున్నాను. వాడితో ఎప్పుడూ ఏ తగురూ పెట్టుకోకండి.

నర - - అబ్బే! అతనితో వా తెండుకండి తగువు.

వేణు - - ఎందుకుచ్చే, బెజవాడలో ఇంటాయన ఏదో అన్నాడని ఆయన్ని సోడాబుడ్లతో కొట్టేతాడు.

నర - - అయితే సోపానం లతన్న అరెస్టు చెయ్యలేదూ? కోర్టులో కేసు పెట్టులేదూ?

వేణు - - మీకు తెలియదేమిట, నీడు మంత్రిగారికి బంధువు. వాడి నరెస్టు చేసే దమ్ములు ఎవడి కున్నాయండీ. అదలు వాడేం చేసినా దానికి అప్పీలు లేదు.

నర - - ఘోరం! దారుణం!

వేణు - - నిజంగా ఆ బెజవాడాయనను చూస్తే నాకు చాలా జాలేసింది. ఆయన ఏమీ అన్నేదు సమండ్లీ, ‘మా రూము ఖాళీ చెయ్యండి’ అన్నాడు. అంతే, మా వాడికి కోపం వచ్చేసింది. ఖాళీ చెయ్యనన్నాడు. ఆయనికొంచెం గట్టిగా అనేసరికి వీడాయన్ని కొట్టేతాడు.

నర - - రామ్! రామ్!

(రమణారావు, శర్మ ప్రవేశిస్తారు. వేణు వాళ్ళ వద్దకు వెడతాడు. ముగ్గురూ రూములోకి వెడతారు).

నర - - (కమల వద్దకు వెళ్లి) మన జాగత్తలో మనం వుండాలి.

కమ - - నాన్నా! ఇకనెవరో మనని జడిపించాలని కోశలు కోసున్నాడు. అన్నీ అబద్ధాలని నా నమ్మకం.

నర - - ఏమోనమ్మా! ఏం చెప్పగలం. అప్పుడప్పుడు నాకూ సందేహం కలుగుతూంటుంది, రమణ రావు తాగుతాడేమోనని.

కమల - - ఇంతకీ ఈ వచ్చిన కుర్రాడు కూడా ఈ రూములోనే తివ్వ వేసేటట్లు వున్నాడు.

నర - - అది కుదరదని ముందరే చెప్పేలాగా.

కమ - - ఏమైనా సరే. రేపు ప్రాద్దున్నే ఇతన్ని ఖాళీ చేయించాక్కోదే.

నర - - అందుకు తగిన మార్గం నేనాలోచిస్తాగా, లోపలికి పడ.

(కమల నరసింహం లోపలికి వెళ్తారు. శర్మ వేణూ, రమణారావు గది లోంచి బయటికి వస్తారు)

శర్మ - - అయితే ముసలాడికి మంచి డోసు ఇవ్వనప్ప మాట.

వేణు - ఇక మన జోలి రాదులే.

శర్మ - లేకపోతే తక్షణం భాళి చెయ్యమంటాడా? ఎవ్విసార్లు రమణరావు దగ్గర చేబడుళ్లు పుచ్చుకున్నాడు. ఆ విశ్వాసంలేదు.

వేణు - బ్రతికి చెడ్డవాడులా కనిపిస్తున్నాడు.

శర్మ - అందుచేతే కూతురి చేత ఉద్యోగం చేయిస్తున్నాడు. ఈ ఇల్లా ఆ అమ్మాయి జీతం తప్ప వేరే ఆధారమేదీ లేదు.

వేణు - ఆ అమ్మాయికి పెళ్లి చెయ్యడం చాలా కష్టమవుతుంటుంది.

శర్మ - (కొంచెం వెనుకారంగా) ఏం బ్రదర్స్, ఆ అమ్మాయి మీద కంట జాతి పడుతున్నావు నీ కేమైనా పెళ్లి చేసుకోవాలని ఉందా?

వేణు - అబ్బే! అచికారులా. ఆ అమ్మాయి చాలా సుకుమారంగా కనిపిస్తోంది. సాచం ఆఫీసులో ఎలా పని చేస్తోందా, అని.....

... నీలా జాలివడే వాడెడదయినా పని సాయం చేసి పెడుతున్నాడేమో.

వేణు - అయినా అడపిల్ల నలుగురి మగాళ్ల మధ్య పని చెయ్యాలంటే ఎంత సిగ్గుగా వుంటుంది.

శర్మ - అవును మరి. మొట్టమొదట అలాగే వుంటుంది. తరువాత మాత్రం ఆ అమ్మాయి హాయిలు చూడలేక, ఈ మగాళ్ల సిగ్గు పడతారు.

వేణు - పదిమందిలో ఒక్కడికైనా ఆ అమ్మాయిని ఎలా గౌరవించాలో తెలియని పంపులో మొదలడం ఎంత కష్టం!

— చాలాకష్టం. గౌరవించడం సంగతెలాగున్నా! పదిమందిలో తొమ్మిదిమందికి ప్రేమించడం మట్టుకు తెలుసు.

వేణు - తన లోటి వరసన్న వాళ్లు హాయిగా పెళ్లి చేసుకుని కాపురం చేస్తాంటే, తను ఆఫీసులో మగ్గిపోతూ తన స్థితిని తలచుకుని ఎంత కృంగిపోతుంది!

శర్మ - ఒక్కప్పుడు ఆ పెళ్లి చేసుకున్న అమ్మాయిలే, ఇప్పుడే అల్లవారిళ్లలో మగ్గిపోతూ ఆఫీసులో పనిచేసే అమ్మాయిలతో తమ స్థితిని పోల్చుకుని కృంగిపోవడం కద్దు.

వేణు - ఎంతైనా, భర్త యొక్క సాన్నిధ్యంలో ఎన్ని కష్టాలైనా మరిచిపోతుంది భార్య.

శర్మ - ఆఫీసులో తన్నారాధించే రోమియోల సాన్నిధ్యంలో కూడా ఎన్నికష్టాలైనా మరిచిపోతుంది మోడరన్ జాతియంటే.

వేణు - అంటే పిల్లి చేసుకోవడం కన్నా, ఆఫీసులో పని చెయ్యడమే అడపిల్లల్ని పడకారంటావా?

శర్మ - ఉద్యోగాలు దొరక్కగాని, ఆఫీసులో అడపిల్లలకున్నంత హాయి పెళ్లి చేసుకోవడంలో ఎక్కడుందిరా.

వేణు - ఏమిటా ఆ హాయి? ఆఫీసులో నలుగురి కళ్లా తనని నవ్వి పర్యంతం పరిక్ష చేస్తూంటే, తనని గురించి గుసగుస లాడు తూంటే ఏమాత్రం అవకాశం వచ్చినా, వంచించాలని ప్లాన్లులు చేస్తూంటే, వాళ్ల సీచమైన బుద్ధులు గ్రహించి ఎంత బాధ పడుతుందిరా ఆ అమ్మాయి!

- అక్కడే వుంది కిటుకు. అడవి అందకుండా దూరంగా వున్నంత సేపే ఆమెలో అకర్మణ వుంటుంది. చేతి కిందినవాడు మళ్ళీ ఆమె వె పై తిరిగి చూడడు మగవాడు. కానీ తెలివైన అడవి తే తనమటా. వున్న మగాళ్లను తెగ ఏడిపిస్తూ తను చాలా ఆనందించగలడు.

వేణు - కొందరు నట్టి పుణ్యానికి ఆ పిల్ల మీద 'స్పాండల్' వేస్తారు. రుజువు లేకండానే నమ్మేస్తారు తక్కినవాళ్ళు.

శర్మ - రుజువులేని 'స్పాండల్' మీదున్న గొజా అది రుజువైతే పోతుంది. ఒకటి రెండు అలాటివి ఆమె పేరుతో జోడస్తే ఆమె విలువ మరి పెరుగుతుంది, సారా పులిసిన కోడ్డి కై వెక్కువై నట్లు.

వేణు - మనది భారతదేశం అనీ, భారతవారి అంటే పవిత్రతకు చిహ్నం అనీ మరిచిపోయావా?

శర్మ - భారతవారి అంటే నీలా, సానిక్రి, దుమ్ముంతి వాళ్లకే చెల్లింది. ఆ కృతయుగంలో. అప్పుడు పురుషులు కూడా శ్రీరముడూ, సత్యసంతుడూ, నలుడూ మొదలైన వాళ్లుండే వాళ్లు. కాని ఇది కలికాలారా బ్రదర్,

మగాళ్లైనా, అడాళ్లైనా అంతా ఇమిలేనవని నరుకు. మన పాశ్చాత్యుల ననుకరించడంలో ప్రాచుర్యం శూన్యం.

వేణు — ఎంతైనా అడవాళ్లు ఉద్యోగాలు చెయ్యడానికి కాలం మంచిది కాదురా.

శర్మ — దీనికిపేరే కలి కాలంరా అంటే ‘కలికికాలం’ అన్నాడు మహాకవి. కలికి అంటే అడవి. వాళ్లదేరా, ఇప్పుడు పైచెయ్యి.

(కమల వరండాలో, ప్రవేశించి పైమాటలు విని శర్మ వైపు కోపంగా చూస్తుంది.)

వేణు — అందంగా వున్న అడవాళ్లు కోపంతో మరి అందంగా కన్పిస్తారురా.

శర్మ — ఎందుకంటే వాళ్లకు కోపం హెచ్చిన కొద్దీ వీళ్లకు తాపం హెచ్చుతుంది.

(కమల గిరుక్కున తిరిగి వెనక్కి ఇంట్లోకి వెళ్లిపోతుంది.)

వేణు — మన మాటలకు చెప్పుకుంది కొబ్బోలురా.

శర్మ — కాదురా అబ్బాయి. నువ్వు తన అందాన్ని మెచ్చుకుంటున్నావని తెలుసుకుంది.

వేణు — వాళ్ల నాన్నతో చెప్పి మనల్ని బయటికి గెంటిస్తుందేమో.

శర్మ — ఆ ప్రయత్నం ఇండాకా ఒరిగింది. అది ఫలితకే ఆ కోపం.

వేణు — నువ్వేమైనా అను, ఆ అమ్మాయి అంటే నా కదోక అభిమానం ఏర్పడింది. ఇండాక రమణరావు ఈ రూములో వుండమన్నప్పుడు నేనంత ఇష్టపడలేదుగాని ఇప్పుడు నాకింక ఈ రూమును వదిలి వెళ్ల బుద్ధి కావటం లేదు.

శర్మ — మొత్తానికి మనవాడు గది భాతి చెయ్యక పోవడానికి మరొక కారణం ఏర్పడిందన్నమాట. (రమణరావు ప్రవేశిస్తాడు.)

రమ — ఒరేయ్, వరండాలో కుర్చీలు వేసుకుందాం. (ముగ్గురూ తననల్లులని కుర్చీలు తెచ్చి వేసుకుని కూచుంటారు.)

రమ — ఇండాకా అడవిల్లలు మనటాయ్లెట్ బాక్సెన్ చూసి తెగ మురిసిపోయింటుందిరా.

శర్మ — ఆ ‘అయిడియా’ మంచి ‘సక్సెస్’ అయిందిరా.

రమ — ఏరా వేణూ అలా వున్నావేరా?

శర్మ — మనవాడికి ఇండాకా కావిన ఎండకు గాళువు కొట్టండిలే. దాన్ని ప్రేమగాళువు అంటారు. ఆ దెబ్బకి వాడి తల దివ్వేసాయింది.

వేణు — ఉత్తినే నా మీద అభిమానం చెయ్యకు.

శర్మ — సిగ్గెందుకురా వెళ్లి తండ్రి! మేమందరం నీ మేలు కోరే వాళ్లమేగాని నీకు పోటీదారులం కాము.

రమణరావు — ఫ! ఆ అమ్మాయి వైపు కన్నెత్తి అయినా ఎవడు చూస్తాడురా. పాలిపోయిన మొహం, తేలిపోయిన కళ్ళూ, ఏం బావుంటుందిరా.

వేణు — ఒరే! అందం అంటే ఏమిటో తెలియని నీలాటి వాళ్లతో ఆ దేవత సౌందర్యం గురించి మాట్లాడ్డం అనవసరం.

రమణరావు — అయినా నీ అభిరుచి ఇంతిలా దిగజారి పోతుందని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు. నా స్నేహితుల్లో మంచి కళాభిరుచి కలవాళ్లలో నువ్వొకడిని అనుకున్నాను.

వేణు — కళాభిరుచి కలవాడిని కనుకనే సౌందర్యాన్ని చూడగానే పోల్చేశాను.

రమణరావు — నువ్వు పోల్చింది సౌందర్యంకాదు, వికారం.

వేణు — నీ కళ్లకు కన్పించింది అదేనేమో గాని నాకు మాత్రం ఎక్కడా అది కన్పించలేదు.

రమణరావు — నీకన్నా ఎక్కువకాలం నుంచి ఇక్కడ వుంటున్నాను. నాకు తెలిసినట్లు నీకేం తెలసను.

వేణు — సూర్యోదయాన్ని చందేళ్లు రోజూ చూసినా అందులోని అందాన్ని సామాన్య మానవుడు గ్రహించలేడు. కాని కళాకారుడు ఊహ తెలియగానే ఒక్కరోజున సూర్యోదయం చూసి అందులో అందం గ్రహిస్తాడు.

రమణరావు — సూర్యోదయానికి పాంట్స్ (క్రీము, యార్ద్ లీ పాడూ, పెదపులకు లిప్ స్టిక్, జడలో నవరం, బ్రాన్ అవసరమూ వుండవు, దాని అందం గ్రహించడానికి. అని లేకుండా నువ్వు మనిషిని చూస్తే నీకు జ్ఞానోదయం అవుతుంది.

శర్మ — అక్కడే వుండి క్షిటుకు. ఊరికే అందంగా వుండాలని ఏవేవో ప్రయత్నాలు చేస్తారని అనలు వేకప్పే లేకుండా అందంగా కన్పించే అమ్మాయి వృష్టిలో చాలా అరుదనకుంటాను.

వేణు — అలాటి అమ్మాయి నీకు కన్పించిందా?

శర్మ — కన్పించింది కొబ్బెట్టె, వృష్టి మీదా, దేవుడి మీదా నమ్మకం కలిగింది.

వేణు — ఎవర్రా ఆ అమ్మాయి?

శర్మ — నా మనసులోని ఒక మధురకాంక్ష; నా కళ్లలోని వెలుగు; నా ఊహలోని వెరుపు; నా హృదయంలోని వేదన; నా వ్యవస్థనుండల్.

వేణు — ఆమెకు ఊరూ పేరూ ఉన్నాయంటావా. రమణరావు — ఆ, పూర్తి యుద్ధమంది వాడి దగ్గర.

! — పేరులో ఏముంది. గులాబీని గులాబీ అని కాకుండా మరో పేరుతో మాత్రం పిలిస్తే ఆ సౌందర్యం, ఆ పరిమళం మృగ్యమౌతాయా? పేరు అనేది ఖద్ద అనవసరం.

రమణరావు — ఆ తెలివితేటలు లవ్ లెటరు రాసి నప్పుడేమయ్యాయి? క్రింద గార్తీ పేరు సంతకం పేట్టేశావే.

వేణు — ఏం? ఏమైంది?

రమణరావు — ఆ అమ్మాయి అన్నలూ, మేనమామలూ అంతా మనవాళ్ళి లోలోలో వరామర్శించడానికి వచ్చారు. అప్పుడు వేనుండబట్టి పరిశోధించింది.

వేణు — కొంపతీసి ఈ అమ్మాయికి కూడా మేన మామలూ, అన్నలూ ఎవరైనా వున్నారేమిటి?

రమణరావు — వాళ్ళెవరూ లేరుకానీ వాళ్ళమ్మ వుంది. వెయ్యిమంది మగాళ్ళకు సమాధానం చెప్పనప్పకాని అనిడికి మాత్రం సమాధానం చెప్పలేము. ఆ మనసలాయన అనిడ సుంచో మంటే సుంచో వాలి; కూనోమంటే కూనోవాలి.

వేణు — పాపం ఆ మానవుణ్ణి చూస్తే జాలేస్తుంది. (సరసింహంగారు ప్రవేశిస్తారు. కమల వెనకాల నిలబడి వుంటుంది.)

సర — ఏమిటి గోం? రాత్రిళ్ళు మమ్మల్ని ఏదో పోనియ్యరా? వరండాలో రైటార్చేస్తాను.

రమ — అలా వీల్లేదు. మాకు పనుంది.

సర — పనుంటే రేపు ప్రొద్దున్న చూడవచ్చు.

రమ — అది రేపు ప్రొద్దున్న పనికాదు. ఇప్పుడే

సర — వేనీ ఇంటి యజమానిని. వేను చెప్పినట్లుగా వినాలి. (వేణు కమలవైపు చూస్తూంటాడు. శర్మ వాడివైపు చూసి నవ్వుతూంటాడు. కమల మొహం తిప్పుకొంటుంది.)

రమణరావు — నేను అద్దె ఇస్తున్నాను. నా యిష్ట ప్రకారం జరగాలి.

సర — అద్దె ఇవ్వగానే పరిశోధి. మర్యాదగా నడుచుకోవాలి. ఇవతలి వాళ్ళకి ఎంత ఇబ్బంది కలగుతుందో చూడాలి.

— అలా చూసే కాబోలు వెంటనే గది ఖాళీ చెయ్యమని ఒత్తిడి చేశారు.

సర — అది నా యిష్టం. ఇంటి యజమానిగా నాకా హక్కుంది.

రమ — అయితే అద్దె కున్నవాడిగా నాకూ హక్కుంది. నా యిష్టమేమిటో తెలుసుకోండి. మీరు వీల్లే సంత ర్పరతో ఆ ఫ్లెరప్స్ ఖాళీ చెయ్యండి.

సర — (నిర్బంధపడి) మేనా! ఖాళీ చెయ్యాలా?

రమ — అవును. నా స్నేహితులు కొందరు సెప్టింబరు పరీక్షలకు వస్తున్నారు. వాళ్ళకోసం గదులు కూడా అద్దె కు తీసుకోదలచుకున్నాను.

వేణు — ఆ బెజవాడాయనకు కూడా అదే చెప్పింది. మింటేనా. మరి మొండిగా మనవాళ్ళి ఇలు ఖాళీ చెయ్యమంటే మన వాడికి కోపంవచ్చింది.

సర — (కొద్దిగా భయపడ్డట్టు చూసి) అది కాదండీ. ఇక్కడ మీరు ఇలా తెల్లవారల్లా బాలాఖానీ కొద్దే మాకు నిద్రలా పడుతుంది.

వేణు — ఒరే శర్మా! ఎందుకైనా మంచిది ఆ సోడా బుడ్లు కొట్టువాడికి తిరిగి పంపించెయ్యి.

రమణరావు — వీల్లేదు.

కమల — నాన్నా ఒక్కసారిలా రండి.

సర — మున్నానమ్మా (అని కమల వద్దకు వెడ్డాడు.)

కమల — ఇవాళికి ఊరుకోండి నాన్నా తరువాత చూసుకుందాం.

సర — అబ్బే! వేనోం అనలేదు.

కమల — పొనిండి ఎందుకైనా మంచిది ఊరుకోండి.

నర — అలా పూరుకుంటే లాభంలేదు. వాళ్ళకి తగిన బుద్ధి చెప్పాలి.

కమల — త్రాగుబోతులతో దెబ్బలాట లేమిటి. (రమణరావు ఆశ్చర్యంగా చూస్తాడు. శర్మ వేణూ సైగ చేసుకొని చిరునవ్వు నవ్వుకుంటారు.)

నర — బాగా చెప్పావు. అవలు అద్దెకివ్వడమే మనది పారపాటు.

కమల — అయినా మనిషిన్నవాడికి ఒకసారి చెప్పే బుద్ధుండాని. (రమణరావు కొవంగ చూస్తాడు.)

నర — అబ్బే! ఆమాత్రం బుద్ధుంటే ఇంకేం కావాలి.

కమల — మొండి వాళ్ళనే చెయ్యగలం.

నర — అందుకే మొండివాడు రాజుకన్నా బలవంతు డన్నారు.

(రమణరావు 'ఓహో!' అన్నట్లు తలవ్రుతాడు.)

కమల — మనం అమాయకులం కాబట్టి అందరూ పెద్దమనుషు లనుకుంటాం.

నర — అందుకే మోసపోయాం.

(రమణరావు కొద్దిగా ముందుకు వెళ్తాడు.)

కమల — ఇన్నాళ్ల నుండి మనిటో అద్దెకున్నది రోడ్డిలని తెలుసుకోలేకపోయాం.

నర — రోడ్డిలుకూడా ఇంత దారుణంగా ప్రవర్తించరు.

రమణరావు — ఒరే శర్మా! ఒక సోడాబుడ్డి తేరా.

(శర్మ సోడాబుడ్డి ఒపెనరూ తెస్తాడు. కమలా, నరసింహం భయంగా చూస్తారు. రమణరావు ఒక్క నిమిషం ఆ బుడ్డిని చేత్తో పట్టుకుంటాడు. అందరూ అతని వైపే చూస్తారు.)

నర — కటిక కసాయివాడికైనా జాలి మర్యాదా వుంటాయి.

కమల — (గద్గదకంఠంతో) నాన్నా, బాధపడకండి. ఏం చేస్తాడో చెయ్యనియ్యండి. (రమణరావు సోడా కొట్టేసి గడగడ త్రాగేస్తాడు. త్రాగేసి సీసా రోపలికి పెడ్తాడు. నరసింహం కమలా ఇంట్లోకి వెళ్లిపోతారు.)

రమ — ఈమూలని అడవిలో అంది కాబట్టి సరిపోయిందిగాని మరొకరయితే రక్తం కళ్ళజాసి వుండును.

వేణు — అడవాళ్ళ మాటలకే గడక శక్తి వుంటే అటుబాంబు లవనవరంలా బాబూ.

శర్మ — పెద్ద తుఫానులా ఉరుములూ, వెరుపులూ సెళసెళ లాడింది. వేణూ, నీ ఆరాధ్య దైవం మహాకాళీ స్వరూపం దాల్చిందిరా.

రమ — ఇలా పూరుకుంటే లాభంలేదు. వేణుగా డబ్బులు వీళ్ళ చేత ఇల్లు ఖాళీచేయించే ప్రయత్నంలోకి దిగాలి.

వేణు — ఈసారి ముసలాయన గడక మనల్ని ఖాళీ చెయ్యమనడానికి వస్తే ముందే మనం ఏమండి ఎప్పుడు ఖాళీ చేస్తారు ఇల్లు? అని మొనరెడ్డాం.

శర్మ — ఒరే! రమణరావు నిన్ను అన్నిమాట లంది కదా నీలో పొరుషం అంతా ఏమయిపోయిందిరా? ఒక్కదానికీ జవాబు చెప్పకుండా, అలా బెల్లం కొట్టిన రాయిలా నుంచుండిపోయావు.

వేణు — అదే నాకూ ఆశ్చర్యం కలిగింది. నా మట్టుకు నాకు ఏమిటో అనాలని లనిపించేది కాని, మళ్ళీ నోట్లోంచి మాట పెగిలేదికాదు.

రమణరావు — అయినా అలా నిలవనూ అబద్ధా లాడేమటంటే ఏం అనాలో నాకే తెలియలేదు. ఆ అమ్మాయి అలా అంటూంటే భీరకు నేనొక త్రాగుబోతుననీ, కసాయివాడననీ, మొండి రోడ్డిననీ నాకే అనుమానం వేసింది.

వేణు — ఆ అమ్మాయి గొంతుకతో ఏదో ఆకర్షణ వుందిరా.

- మరే. కాస్త ఆ ధోరణి నీ మీదకి తిరుగుంటే ఆ ఆకర్షణ ఏదో తెలిసేది. ఒరే రమణా, ఈ వేణుగాడు ఏదో పెద్దఎత్తులో వున్నాడు. ఆ అమ్మాయి ఏంచేసినా భాభాళి అంటున్నాడు. (మన్యం ప్రవేశిస్తాడు.)

మన్యం — ఒరే! రాత్రి పేటలు వేద్దాం అని రమణ రావు చెప్పే వచ్చాను. మీరంతా ఏదో గొడవలో వున్నట్లున్నారు. అట వుందా? లేదా?

రమణరావు — అవునురా, ఇవాళ శనివారం కదా. కాసేపు పేటలాడుదాం.

— ఈ ఇంటాయనతో దెబ్బలాడి వీరనం వచ్చింది.

వేణు — నాకు ఏనుగంత బలం వచ్చింది.

శర్మ — అప్పున్నాయనా, నీకా అమ్మాయి మాటలు అమ్మతదారలా పున్నాయి, కాబట్టి బలం వచ్చింది.

వేణు — అలా ప్రతిదానికి ఖంగారు వడకూడదు.

శర్మ — మరినువ్వు కూడా ఆ అమ్మాయి గురించి ఖంగారు వడకు. ఆ అమ్మాయి కొక బావ పున్నాడు. వాడూ ఆ అమ్మాయీ ప్రేమించు కున్నారట.

వేణు — అంతా శుద్ధబద్ధం, నే న్నమ్మను.

రమణరావు — ఒరే ఆటగురించి ప్రయత్నం చెయ్యండిరా

శర్మ — నాకేం అభ్యంతరం లేదుగాని, మళ్ళీ ఆ మనస్ లాయనతో చెడుగుడు ఆదాల్సి వస్తుందేమోనని భయం.

వేణు — అడితే ఆడదాం. అది మరి హుషారుగా వుంటుంది.

శర్మ — ఏదీ, ఆ అమ్మాయితో దాగుడు మూతలాడ్డం అనుకుంటున్నావా.

రమ — ఒరే, మీరిద్దరూ అగోడనవాలింది దారిలోకిరండి.

వేణు — పేకాటకేంగాని మనస్సంగట్టే రెండుపాటలు పాడమన్నా. చాలా చక్కగా పాడతాడు.

మన్యం — నాగొంతుక బాగాలేదురా నే పాళ్లేనూ.

శర్మ — సోనీ వేణూ, నువ్వొకపాట పాడకూడదురా అవతలనుంచి ఆ అమ్మాయి అందుకుంటుంది. దాంతో అది యుగళగీతం అయిపోతుంది.

వేణు — నాకేం అభ్యంతరం లేదుగాని ఆ అమ్మాయే ముందర పాడితే బావుంటుంది.

శర్మ — అయితే ఆ అమ్మాయిని ఆడుగుదామా? పాడమని.

రమ — ఇండాకా పాడిందికా మంగళహారతి. ఇహచాలు. ఒరేయ్, మీరంతా విసండి. నాకు ఒళ్ళు మండి పోతోంది. అనల విశ్వ సంగతేమిటో పూర్తిగా కనుక్కోందే పురుకోసు. ఇవాళ రాత్రి తెల్ల వారూ భజనకాలక్షేపం ఏర్పాటు చేశాను. ఇలా రోజూ ఇక్కడ భజనలూ, పురాణాలూ ఏర్పాటు

చెయ్యడల్పుకున్నాను. వాళ్ళ బుద్ధితెచ్చుకుని కాళ్ళ బేరానికైనా వస్తారు. లేకపోతే మనబాధ వడలేక ఇల్లు ఖాళీచేసిపోతారు.

వేణు — దానికి భజనలూ, పురాణాలూ ఎందుకూరా, రోజూ రాత్రి కళ్ళబుద్ధి పేకాట మానేసి ఇక్కడే పేకాటపెట్టేసిరి.

శర్మ — లేకపోతే ఏదైనా నాటకసమాజంచేత రిహార్సల్స్ చేయించినానరే.

మన్యం — ఒక చిన్న డాన్సుస్కూలు ప్రారంభిస్తే.

రమ — ఒరే, వాటన్నిటికీ కూడా ఒక్క ప్రమాదముంది. ఇంటిలంవాళ్ళు వీధిలో నలుగురితోనూ—మూ ఇంట్లో అద్దెకున్న కుర్రాడు తెల్లవారూ పేకాడుతున్నాడనిగాని, నాటకాలేస్తున్నాడనిగాని చాస్తే వీధివాళ్లంతా కూడా ముక్కుమీద వేలేసుకుని మనకు బుద్ధిచెప్పడానికి వస్తారు. అదేమనక భజన కాలక్షేపమో పురాణమో అయితే వాళ్ళ కూడా వివదానికి వస్తారుగాని మనల్ని పల్లెత్తుమాటల రసరు. ఇవతల వీధికి కూడా తిక్కబాగా కుదురుతుంది.

శర్మ — భలే విడియారా బ్రదర్. నాకూ ఇలాంటి 'విడియా' తట్టింది. ఒకస్సామీజీనో నన్నామీనో లీప్ కచ్చి రూములో వుంచి అతన్ని అందరి ముందరా పొగడేశామంటే మనదర్శిద్రం తీరిపోతుంది. స్సామీజీ దర్శనానికి వచ్చేవారంతా ఎలాగా దక్షిణా పళ్ళూ ఫలాల్లా తెస్తారు. అవి మనం ఉపయోగించుకోవచ్చు.

వేణు — నిజమేరా స్సామీజీ దర్శనానికి ఆడపిల్లలు కూడా చాలామంది వస్తారు.

శర్మ — వీల్లేదు. స్సామీజీ బ్రహ్మచారి. అలాటివేషాలు వేసికేరావు.

వేణు — తప్పు తప్పు. స్సామీజీ మహాజ్ఞాని. ఆయన అలాంటి అడ్డు ఎన్నటికీ చెప్పరు. ఆయన దృష్టిలో స్త్రీ పురుషులంతా సమానం.

శర్మ — ఆయనకు అడదంటే మహాలిరాకు. ఆయన హిమాలయాల్లో పన్నెండేళ్ళు ఘోర తపస్సు చేశారు.

మన్యం — అయితే ఆయనదగ్గర కొన్నిసిద్ధులుంటాయి.

శర్మ — ఉంటాయి ఏమిటి. కళ్లారా మేము చూస్తే. ఆయన దగ్గర ప్రసాదానికిని అరటిపళ్లు పెట్టేవాటిమీద ఎవరూ రాయకుండా కొన్నివాక్యాలు కనిపిస్తాయి.

వేణు — అనేకమంది భక్తులు తలుచుకున్న కోరికలు నెరవేరాయి.

రమ — ప్రమాదాలు చెప్పగలరనుకుంటూ.

శర్మ — ఔను. స్వామిజీ రమణరావుగనక రూము లాళీ చేస్తే ఈకొంపకు నివ్వంటుకుని, కాలిపోతుందని చెప్తారు.

వేణు — అంతేకాదు. నన్ను ఈరూములోనే వుండమని స్వామిజీ ఆజ్ఞ.

శర్మ — మరే. శిష్యుడుకోరింది త్వరలోనే లభిస్తుందని స్వామిజీవారి ఆశీర్వాదం.

మన్యం — భక్తుల కోరికలు తీర్చటమే ఆయన ఆభిమతం.

రమణ — ఇంతకీ స్వామిజీవారి పేరేమిటి?

శర్మ — అవునా ఏదైనా మంచిపేరు పెడదాం. స్వామి 'ఆభయనంద' అంటే ఎలావుంటుంది.

వేణు — అట్టే! కొంచెం రొమాంటిక్ గావుంటేనేగాని ఆడవాళ్లకి ఆకర్షణకలుగదు.

— 'అఖండ సచ్చిదానంద బ్రహ్మచారి స్వామిజీ' అంటే.

రమ — బాగానేవుంది.

వేణు — ఆ బ్రహ్మచారి అన్నమాటెందుకురా?

శర్మ — అదిమాంచి 'ఎఫెక్టు' రావడానికి. మనమంతా బ్రహ్మచర్యం కదూ. అందుకని. ఆయనా బ్రహ్మచారే.

మన్యం — అయితే ఇంతకూ స్వామిజీ ఎవరూ?

రమ — ఇలాంటివేషాలకు మన కృష్ణంలాజా చాలా బాగుంటాడు. వాడికి కాస్త గడ్డా లూ, మీసాలూ తగిలింది కాషాయ బట్టలు తొడిగించామంటే సరిగ్గా స్వాములవారిలా వుంటాడు.

శర్మ — కాని ఒకటే ప్రమాదం. వాడు నోరునిప్పితే అన్నీ తిట్టే. మనం ఆ దరిదాపులో వుండలేం.

రమ — అసలు స్వామిజీ చాలాకాలంనుండి మౌనప్రళయంలో వున్నారన్న సంగతి మర్చిపోయావా. అంతా సంజ్ఞలే గాని మాటాడరు.

శర్మ — రక్షించారు.

రమ — చదవండి అలా కాఫీహోటలుకు వెళ్లి టీ తాగి, తిరిగి వచ్చేటప్పుడు భజన సమాజాన్ని పిలుచుకొద్దాం.

(అందరూవీధిలోకివెడుతంటే తెరవాలి.)

“ థలు వ్రాసినవాళ్ళకు కఠినశిక్షలు ”

శ్రీ తుమ్మలపల్లి రామలింగేశ్వరరావు

సాహిత్యం (కవితగాని, కథలుగాని, మరియు ఇతర కల్పనాకాణిని) ఎందుకనే ప్రశ్నె ఘట్టిడి కాదు. దానికి మనపుర్య ఆలంకారికులు సమాదా నాలు వ్రాశారు. యశస్సుకోసం, ధనం కోసం, అనుగణాన్ని పరిపారించడంకోసం, లోకంలో వ్యవహారవేత్తత్వాన్ని పెంపొందించడం కోసం, విశ్వ శ్రేయస్సుకోసం—అని పరిపరి విధాలుగా సమా ధానాలు చెప్పారు. పాశ్చాత్య సాహిత్యకారులలో అదృతన కాలంలో అమితమైన కీర్తిప్రతిష్ఠలు సంపా దించిన సాత్రే—మేడమ్ బ్యూవోయర్—వంటి వాళ్ళు కూడా I Wanted to be widely read in my life time, to be esteemed, to be loved (నా రచనలు నేను బ్రతికిఉన్న కాలంలోనే ఎక్కువగా చదువబడాలి—వన్న లోకం గౌరవించాలి— సాహిత్య భావుకుల హృదయాలలో నాకు స్థానం లభించాలి) అని చెప్పుకున్నారు. కీర్తిప్రతిష్ఠల కోసం కాకుండా, భావుకుల ప్రేమాభిమానాలకోసం కాకుండా— నమ్మిన సిద్ధాంతంకోసం సాహిత్యకృషి చేస్తున్న వాళ్ళు ఉన్నారు. ఒక సిద్ధాంతంలో తమకు కన్పించిన హేయత్వాన్ని దుయ్యబడుతూ విజృంభించి సాహిత్య సృష్టి చేసినవాళ్ళు ఉన్నారు. వాళ్ళు కీర్తిని ఉపలక్ష్యంక గుప్తనామాలు ధరించినా లోకంనిండా వాళ్ళ కీర్తిప్రతిష్ఠలు అలముకుపొవడమున్నూ జరుగుతూ ఉంటుంది.

రష్య దేశంలో ఈమధ్య ఇద్దరు ప్రముఖ రచయితలపైన నేరారోపణలు చెయ్యబడి, వాళ్ళు నేరాలు చేసినట్లు న్యాయస్థానంలో నిర్ణయింపబడి, వాళ్ళకు కఠినమైన శిక్షలు విధింపబడ్డాయి.

సాహిత్యంలో ప్రసిద్ధుల్ని శిక్షలలో హింసిస్తున్నారనే వార్తలు—ధనికవాద దేశాలైన అమెరికానంటి దేశాలలో ఉన్న మేధావుల్లేకాక—సోదర కమ్యూనిస్టు దేశాలలో ఉన్న రచయితలలో కూడా తీవ్ర సంచలనం కలిగించాయి. ఇంతకూ ఆ ఇద్దరు రచయితలూ చేసిన నేరమేమిటి? రష్యదేశంలో ఆచరణలో ఉన్న కొన్ని సిద్ధాంతాలలో తమకు కన్పించిన హేయమైన గుణాలను దుయ్యబడుతూ సాహిత్య సృష్టి చెయ్యడమే. ఒక కథలో, ఒక నవలలో చెప్పబడిన విషయాల మీద హానుధూములు చెయ్యడం ఎంతవరకు నాగరక మనిషింతుకుంటుంది? కొన్ని అభిప్రాయాలు కలిగి ఉండటమే క్షమింపరాని నేరమైనట్లు భావింపబడితే—ఆ భావన అనం భావ్యమైనది కాదా? (It is making crime of an opinion out of a misdemeanor of opinion.) ఇందువల్ల ఉత్తమసాహిత్యకృషికి నిరూపాహం ఏర్పడదా? ఆ రచయితల రచనలవల్ల కలిగే విఘాతంకంటే—ఇటువంటి శిక్షలవల్ల సామ్యవాద వ్యవస్థకు తట్టుకోజాలని మర్యాదాతం అవుతుంది కదా? అసలు ఇటువంటి అనాన ప్రవర్తన కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతానికే నహజమా? ఆ రచయితల పైన అరోపింపబడిన నేరాల వివరాలు, ఆ నేరాలను ఎట్లా వివరించారు, ఇచ్చిన తీర్పు ఎట్లా ఉన్నది—ఇవి పరిశీలిస్తే—పై ప్రశ్నలకు సమాధానాలు లభిస్తాయి.

అబ్రాం టెర్ట్జ్ (Abram Tertz) అనే పేరు ప్రపంచ సాహిత్య భావుకులకు చాలా పరిచితమైనది. అతని పుస్తకాలు పశ్చిమదేశాల్లో—దాదాపు ఇరవై భాషలలో—ప్రకటింపబడ్డాయి. అతడు

“కథలు వ్రాసినవాళ్ళకు కఠినశిక్షలు”

1959 వ సంవత్సరంలో ప్రకటించిన “సామ్యవాదంలో వాస్తవికత” (On Socialist realism) అనే తాత్త్వికరచన బగద్వీళ్ళాతి చేకూర్చి పెట్టింది. రష్యోలో కళామర్మ రసజ్ఞాన విషయికుంగా (Aesthetic) ప్రభుత్వంవారి అభిప్రాయాలకు విరుద్ధమైన ఊహలు ఎన్నో ఉన్నాయి ఈ తాత్త్విక రచనలో. అతనికి ఊహా ప్రవర్తికా శైలిలో (Phantasma gorie) నూ, జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానించేటప్పుడు వికారమైన (Grotesque) వర్ణనలు కాకుండా వాస్తవికతకు సన్నిహితంగా ఉండాలనే సిద్ధాంతంలోనూ, నమ్మకాలు ఉన్నట్లు ఆ తాత్త్విక రచనవల్ల విద్యమానం అవుతున్నది. అతని యీ నమ్మకాలు అతని చిన్నకథలలోనూ, నవలలలోనూ నవలికలలోనూ ప్రస్ఫుటంగా కన్పడుతున్నాయి. “విచారణ ప్రారంభమౌతున్నది” (The trial begins) “శాంతికోసం ప్రయోగం” (The make peace experiment.) “మంచుకట్ట” (The Icicle) మొదలైన అతని రచనలలో—అతని ఊహలు, అతని సిద్ధాంతాలు కథానందరంగా సునిశితంగా వులవబడ్డాయి. అతని రచనలు, మనోహరమైన శైలికి, సుమధురమైన చమత్కారానికి, విమోక్షన వర్ణనాదక్షతకూ ఖ్యాతిని గడించాయి. స్టాలిన్ హయాము (1920) ముందునుంచీ ఇప్పటివరకు వచ్చిన ఉత్తమ రష్యో సాహిత్యంలో—అతనికి సుస్థిరమైన—ప్రథమశ్రేణి స్థానం ఉన్నదని సాహిత్యభావుకులు అంగీకరిస్తున్నారు.

ఊహాగనంలో అతడు లెస్కోవ్ (Leskov)తో పరితూగగలడనీ, వ్యంగ్యరచనలో గోగోల్ (Gogol)తో సమానుడనీ, వైచ్చితోల్ కప్కా (Kafka) కంటే పైచెయ్యి అనీ విద్వాంసులు అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చారు. మానవ జీవితాన్ని మధురం చెయ్యాలనీ—మానవ హృదయాన్ని ప్రేమాహింసలకు స్థావరం చెయ్యాలనీ—అతడు వెలిబుచ్చిన వేదన, విశ్వవిఖ్యాతి గడించిన డోస్టొవెస్కీ (Dostoevski) రచనల్ని జ్ఞాపకం తెస్తాయి. ఖండంతరాలలో అతని

కీర్తి కిరణాలు వెన్నెలలు కాసిన్నై. కాకపోతే బూల్ స్టాయి లాగా, ఛెకోవ్ లాగా, డోస్టొవెస్కీలాగా అతడు వక్రమై పండిన (Maturity) రచనలు చేశాడా? అవే ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పడం కష్టమే. అయివా అతని రచనలలో ఒక పైయిక్టిక వ్యగ్రత, నవ్యత్వం, సిద్ధవాస్తవం, కన్నడుతూనే ఉన్నాయి. అతని రచనలలో వ్యంగ్యవైభవం ఉన్నత శిఖరాలు చేరుకున్నప్పటికీ—అతడు మానవ ద్వేషి అనిగాని, అతడు పుట్టిపెరిగిన అతను చుట్టూ వున్న సంఘంమీద అతనికి ప్రబలమైన ద్వేషం ఉన్నదనిగాని—చెప్పటానికి ఆస్కారం కనిపించడంలేదు.

రష్యోలో ఉన్న కొన్ని సిద్ధాంతాలని తీవ్రంగా విమర్శించి—ఈమధ్యకాలంలో రష్యోలోనే ప్రకటించిన వాళ్ళా వున్నారు. అటువంటి రచనల్ని ప్రభుత్వవారు పట్టించుకోనూలేదు. కాని ఇతని రచనలలో ఉన్న అతి నిశిత మాధుర్యమైన వ్యంగ్యదోహణి, అజిహాస్త వికతగా భావించే శయ్యాస్తభవమూ—ప్రభుత్వానికి తలనొప్పి తీసుకువచ్చి ఉండటంలో ఆశ్చర్యకారణం లేదు. ఇతని రచనలు రష్యోలో ప్రకటించడం టానికి ప్రభుత్వంవారి అనుమతి వస్తప్పటికీ లభించదు. అతని వ్యంగ్యస్ఫూర్తి అంత తీవ్రంగాఉంటుంది.

అబ్రాం టెర్ట్జ్ (Abram Tertz) ఉత్తమ రచయిత. అతడు కీర్తి విస్తారడు. కాని అతని అసలుపేరు ఇదికాదు. అతని నిజమైనపేరు ఆండ్రీ సినియవోస్కి (Andrei Siniavski). ఇతడు రష్యో దేశంలో ఉత్తముడైన, అగ్రశ్రేణి సాహిత్య విమర్శకుడుగా ఖ్యాతి గడించాడు. ఆపేరు మొన్న మొన్నటి దాకా రష్యోదేశం దాటి బయట తెలియనే తెలియదు.

ఆండ్రీసినియవోస్కి 1923 వ సంవత్సరంలో జన్మించాడు. రెండవ ప్రపంచయుద్ధం వచ్చేటప్పటికి అతని వయస్సు 16 సంవత్సరాలు. రష్యో యుద్ధరంగంలో ప్రవేశించిన తర్వాత అతడు సైన్యంలో

చేరవలసి వచ్చింది. యుద్ధానంతరం అతడు తిరిగి మాస్కో విశ్వవిద్యాలయంలో చేరి విద్యాభ్యాసం చేశాడు. ఆరోజుల్లో—స్వెటలిన్ కూతురు స్వెత్లనా (Svetlana) అతనికి సహాధ్యాయిగా ఉండేది. అతడు 1950 వ సంవత్సరంలో (జన 27 వ నీట) మాస్కో విశ్వవిద్యాలయంలో సాహిత్యంలో డాక్టరేటు పుచ్చుకున్నాడు. అతడు డాక్టరేటు లీసుగున్నప్పడు వ్రాసిన వ్యాసవివరణం—మాక్సిం గోర్కీ (Maxim Gorky) ని గురించి అసి—ముఖ్యంగా గోర్కీ వ్రాసిన దీర్ఘ, అసంపూర్ణ నవల క్లిం సంగిన్ (Klim Samgin) గురించి అసి తెలుస్తున్నది. మాస్కో విశ్వవిద్యాలయంలో డాక్టరేటుకోసం ప్రయత్నం చేసేటప్పుడే—అతను కొంత ఆధ్యాపక వృత్తిని చేపట్టి నట్టూ, వ్యాపారా, గ్రంథవిమర్శలూ వ్రాసినట్టూ, భోగట్టూ తెలుస్తున్నది. ఆ తర్వాత తర్వాత అతడు మాస్కో విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంగణంలో మేధావులలో అగ్రగణ్యుడుగా గౌరవం సంపాదించాడు. అండి సీనియర్ వాస్కోవ్ చెప్పగానే, సాహిత్యచరిత్రయం ఉన్న రష్యా దేశము డెబరైవా—“పాస్టర్ నాక్ శిష్యుడు” (Disciple of Boris Pasternak) అని చెప్పేస్తాడు. డాక్టరు ఝివాగ్ (Zhivago) అనే నవలతో నాబులు బహుమానం గడించి—రష్యా ప్రభుత్వంవారి ఒత్తిడిని భరించలేక—ఆ బహుమానాన్ని తిరస్కరించిన బోరిస్ పాస్టర్ నాక్ కీర్తి అన్నిఖండాలతోనూ ఉన్నది.

పాస్టర్ నాక్ కవితాసంకలనం ప్రభుత్వం వారి కత్తిరింపులకు లోబడి రష్యాలో 1961 లో వెలువడింది. అందులో అనేక ఉత్తమ కవితా ఖండికలకు స్థానం లభించలేదు. ఈకవితా సంకలనాన్ని 1962 వ సంవత్సరంలో (మార్చి) నోవ్మిర్ (Novyimir) అనే పత్రికతో సీనియర్ వాస్కోవ్ ముద్దాచేశాడు. ఈ నోవ్మిర్ పత్రిక రష్యాలో స్వేచ్ఛా భావవాదులకు ఆటనట్టుగా ఉంటున్నది. ఆ ముద్దాచుచాలా ఉత్తమస్థాయిలో వున్నది. ఆ సంకలనం

అసంపూర్ణంగా ఉన్నదనీ, ఎన్నో ఉత్తమరచనలు దానిలో నిర్బంధించబడినాయనీ—అలజడి చేసి—ప్రభుత్వంవారి సమ్మతితో 1965 సంవత్సరంలో ఇంకో సంకలనం ప్రకటించబడింది. ఈ మాత్రన సంకలనానికి సీనియర్ వాస్కోవ్ సంపాదకుడు. ఈరెండో సంకలనానికి సంపాదకుడుగా అతడు వ్రాసిన పీఠిక రష్యాభాషలో సాహిత్య విమర్శ శాఖలో వరాకాష్క స్థితి చేరినట్లు పండితులు ప్రశంసించారు. సాహిత్యనిలబలు తెలిసిన భావుకుల దృష్టిలో ఈ పీఠిక ప్రపంచ సాహిత్యంలోనే మౌళిక రచనగా పరిగణించబడుతున్నది.

విశ్వజీవితంలో అతిపామాన్య సంఘటనలు తీసుకొని వుత్తన్న గంధిరమైన కవితారచనలు పాస్టర్ నాక్ చేశాడని సీనియర్ వాస్కోవ్ ముద్దీర్చమైన వివరణ వ్రాశాడు. సీనియర్ వాస్కోవ్ దృష్టిలో అమెరికా వాస్తవ్యుడైన ప్రఖ్యాతకవి రాబర్ట్ ఫ్రాస్ట్ (Robert Frost) కున్నూ, పాస్టర్ నాక్ కున్నూ — కొన్ని సామాన్యలక్షణాలు ఉన్నట్లు వివరించాడు. మన జనపూర్ లోల్ వెప్రూగా రిక్తి—అమెరికాలో అజరా మరుడైన కెన్నెడీగరిక్తి — ఈ ఫ్రాస్ట్ చాలా అభిమాన కవి. అమెరికా ప్రభుత్వంవారి ఫ్రాస్ట్ కు లోకోత్తరమైన గౌరవాన్ని తెచ్చుడం—అద్యతన చరిత్రకు సంబంధించిన విషయం.

సీనియర్ వాస్కోవ్ 1964 వ సం. లో (జనవరి) నోవ్మిర్ పత్రికలో రాబర్ట్ ఫ్రాస్ట్ కవిత్వాన్ని గురించి ప్రశంసా పాత్రమైన వ్యాసం వ్రాశాడు. సీనియర్ వాస్కోవ్ విమర్శలు అతని విద్వత్తును అతినిరీత సాహిత్య దృష్టిని ప్రస్ఫుటం చేసేవిగా ఉన్నాయి.

సీనియర్ వాస్కోవ్ ప్రభుత్వచర్యలలో చాల రోజుల నుంచి మంచపేరు లేనేలేదు. ప్రభుత్వ చర్యలలో సిడివాదంతోయుక్తినిరపేక్షమైన మూఢసమ్మూలను అంటిపెట్టు కునివున్న వాళ్ళను (Dogmatists) విమర్శిస్తూ అతను అనేక రచనలు చేశాడు. అటువంటి రచనలలో ప్రముఖమైనవి—సిడివాదులు—జన్మలో మరచిపోవడానికి నిలులేనివి చాలా ఉన్నాయి.

“కథలు వ్రాసినవాళ్ళకు కఠినశిక్షలు”

సోవియట్ సృజిత 1964 డిసెంబరు సంచికలో అతడు ది బ్లైట్ (The Blight) అనే నవలను (By Ivan Shevtsov—కర్త ఐవాన్ షెవత్సోవ్) సమీక్ష చేస్తూ వ్రాసిన వాక్యాలు అన్ని వర్షాలగానే వనిచేశాయి. పిడివాడాన్ని నిరసించే—భావస్వేచ్ఛావాదులైన సోవియట్ రచయితలనీ—కళాకారులనీ—ఆ నవల పరమవైచ్యంగా, నేరమర్దులుగా, అలీపీనులుగా చిత్రించింది. భావస్వేచ్ఛావాదులు పరమదుర్మార్గులనీ—వాళ్ళు ప్రభుత్వాన్ని కూల ద్రోయటానికి గూడుపుతానీ చేస్తున్నారనీ—సినల్మెన సిద్ధాంత వాదులైన ఉత్తములు విస్ఫూరయస్థితిలో పడిపోతున్నారనీ ఈ నవల చిత్రించింది. సినియవోస్కీ ఈ నవలపై చేసిన సమీక్ష సోవియట్ సాహిత్య కారులలో ఉదారభావ స్వేచ్ఛావాదులకూ—పురాతన రూఢ మార్గవాదులకూ—జరిగిన సంఘర్షణలలో ఒక ఘట్టంగా బానించవలసి ఉంటుంది. సినియ వోస్కీ సమీక్ష చాలా ఉదారంగానూ—నాగరకం గనూ ఉన్నదనీ—అతని ఉత్తమ సంస్కృతిని ప్రతిబింబించేటట్లుగానూ ఉన్నదని తెలిసినవాళ్ళు అభిప్రాయపడుతున్నారు. సోవియట్ సాహిత్య విమర్శలను ఇతర అభ్యుదయ భావలలో ఉన్నట్లుగా ఒక నాగరిక సాహిత్య శాఖగా రూపొందించడంలో సినియవోస్కీ కృషి అనల్పమైనదే.

పురాతన రూఢమార్గవాదులతో అతడు ఎన్నో తలపట్లు పట్టాడు. సంక్షిప్త సాహిత్యకోశము (Concise Literary Encyclopedia) లో విస్తృత పూర్వ కవితా రచనలపై (Pre-revolutionary Poetic School) అతడు వ్రాసిన వ్యాసాన్ని—సోవియట్ రష్యా సాహిత్య చరిత్ర మూడవ సంపుటంలో అనౌచిత్య యుద్ధవీర గాథలపై అతడు వ్రాసిన విమర్శనూ—పురాతన రూఢ మార్గవాదులు తీవ్రంగా నిరసించారు. సంక్షిప్త సాహిత్యకోశంలో ఏకటిన బడిన అతని వ్యాసం—అవరసక్వబుద్ధికి విదర్శనమనీ సాహిత్యచరిత్రలో అతని వ్యాసం—వివాదపాత్రుగా.

ఉన్నదనీ—వాళ్ళు అక్రమంగా వెళ్ళబోతారు. వాళ్ళకు సినియవోస్కీ సమాధానాలు ఇచ్చాడు. ఆ సందర్భంలో అతని వాక్యాలు కొంత దురుసుగానే ఉన్నవని చెప్పవచ్చును.

అతిస్వేచ్ఛావాదులైన నవ్యకవులలో వోజ్నె సెన్ స్కీ (Voznesenski) యేవ్తూ షెంకో (Yevtu shenko) అఖ్మదులీనా (Akhmadulina) మొదలైన వాళ్ళ కవిత్వాండకలని ప్రశంసిస్తూ సినియవోస్కీ వ్రాసిన వ్యాసం (For Poetic Activity) కమ్యూ నిస్టుపార్టీలో సాహిత్యపరిశీలనాశాఖకు “కంపరాయ మానం” అయింది.

విప్లవం కచ్చిత తొలిరోజుల్లో (1917—20) సోవియట్ భూమిలో ప్రాదర్శనించిన కవిత్వంపై సినియవోస్కీ రచించిన ఉద్గ్రంథం ప్రపంచ భావలలో ఈమధ్య వెలువడిన ఉత్తమ గ్రంథంగా ప్రస్తుతంపబడింది. ఈ గ్రంథం సంపాదించిన కీర్తి కూడా అతని ప్రత్యర్థులకు సహింపరానిదే అయింది. సాహిత్యంలో యుక్తి విరపేక్షమైన పిడివాడదృష్టి ఉండరాదనీ—భావస్వేచ్ఛాత్వం ఉండాలనీ—అతని నిశ్చిత మైన అభిప్రాయాలు.

ప్రఖ్యాత చిత్రకారుడైన పబ్లో పికాసో (Pablo Picasso) ను గురించి, అతని చిత్రకళలో గల ఔన్నత్యాన్నిగురించి, ప్రత్యేకతనుగురించి—సినియవోస్కీ ఒక చక్కని గ్రంథం వ్రాశాడు. అది అక్షరావేలి అమ్ముడుపోయింది.

బహువిధాల మేధావుల భావస్వేచ్ఛాత్వం కోసం—రూఢమార్గంనుంచి కఠన సముద్ధరించడం కోసం—అతడు గణనూనమైన కృషిచేశాడు.

కాబట్టి అతణ్ణి నేరమర్దుగా నిర్ణయించి పట్టుకున్నారని వివాదం రష్యాభూమిలో ఉంటున్న ఉదారభావ స్వేచ్ఛా ప్రయత్నంగల మేధావీవర్గం—హాహాకారాలు చేసింది. ఇది సాహిత్యంలో భావస్వేచ్ఛా

త్యానికే అశనిపాతముని మేధావనర్థం విలసిందింది. వాళ్ళ విలాసం అరణ్యగోడనమే అయింది.

సినియవాస్కో అంతప్రసిద్ధుడుకాదు రెండో నేరస్తుడు. స్లావ్, ఇండియన్, కాకేషియన్ భాషలనుండి కలిపి రష్యాభాషలోకి అనువదించాడు డేనియల్.

అనువాదాలు ఉత్తమస్థాయిలో ఉన్నాయని విజ్ఞులు భావించారు. ఒక యంత్రుత్వ ప్రభుత్వం— ఒకరోజు పాఠకుల స్వేచ్ఛానికానీ ప్రకటించి ఇష్టం వచ్చినట్లు పాఠ్యం చెయ్యవచ్చునంటే—దేశం ఏమౌతుంది—అనేభావాన్ని నిరూపిస్తూ ఉహాగనంగా “మోస్కో మాటాడుతున్నది” (This is Moscow Speaking) అనే నిఘాంతి కల్పనా రచన చేశాడు డేనియల్. ఒక శాస్త్రవిద్యార్థి ధ్యానైక దృష్టిని సంపాదించి—గర్భవ శిశువు పురుష శిశువో—స్త్రీ శిశువో—తప్పులేకుండా చెప్పగలుగుతున్నట్టు. ఆ విద్యార్థి ధ్యానిస్తున్నది శారత్ మార్క్స్ ను. అతడు రచించిన “The man from Minap” అన్న కథలో ఉన్న విషయమిది. అతడు అవలంబించిన గుప్త నామం అర్జాక్ (Arzhak.)

ఈ రచయిత లిద్దరూ క్షమింపరాని దేశ ద్రోహం చేశారని భావించి అరెస్టు చేయబడ్డారు. న్యాయస్థానంలో విచారించబడ్డారు.

సోవియట్ చట్టం ప్రకారం ఒక రచయిత తన రచనల వ్రాత ప్రతిని—విదేశాలకు పంపడం—నేరం కానేకాదు. “డాక్టరు రిఖ్వాగ్” నవల వ్రాత ప్రతిని ఇబ్లిదేశానికి పంపినందుకు పాస్టర్ నాక్ ను రష్యే ప్రభుత్వంవారు దండించలేదు. ‘ఏడవ వార్డు’ (Ward 7) అనే నవల వ్రాత ప్రతిని విదేశాలకు పంపినందుకు వేలెరి టార్సిస్ (Valery Tarsis) ఏ శిక్షా అనుభవించలేదు. సినియవాస్కో సంగతి సాహిత్య చరిత్రలోనే అపూర్వమైన సన్నివేశం. అతడు రెండు భిన్న నామాలతో—భిన్నభిన్న సాహిత్య శాఖలను తీసుకొని వాటిలో ఉన్నత శిఖరాలు చేరుకున్నాడు. ఈ భిన్ననామాలతో చేసిన రచనలు భిన్నమైన

శైలిలతో ఉన్నాయి. వాక్యవిన్యాసం, భాష విస్తృతి—భిన్నభిన్నంగా ఉన్నాయి. ఈ రెండూ—ఏక పాస్త్ర సంజనితాలనీ—ఏక కపోల కల్పితాలనీ భావించడానికి వీలులేకుండా వున్నాయి. అయినా ఒక నామంతో ప్రతిపాదించిన సిద్ధాంతాల గాఢత్వమే—రెండో నామంతో కల్పనచేసిన కథలలోనూ నవలలోనూ ప్రస్ఫుటంగా విద్యమానం అవుతున్నది. అసలా సిద్ధాంతాలకు కల్పనాసాహిత్య రూపమే ఈ కథలూ, నవలలూ.

పాస్టర్ నాక్ రచించిన ‘డాక్టర్ రిఖ్వాగ్’ నవలకు నోబులు బహుమానం వచ్చినప్పటికీ రష్యే ప్రభుత్వం వారు—బహుమతి ప్రధాన సంఘాన్ని దుమ్మెత్తి పోశారు. ప్రభుత్వవారి ఒత్తిడిని భరించలేక పాస్టర్ నాక్ బహుమానాన్ని తిరస్కరించాడు. మొన్న మొన్ననే ఇంకో సోవియట్ రచయితకు నోబులు బహుమానం వచ్చింది. షోలోఖోవ్ (Sholokhov) రచించిన (The Quiet Don) (ప్రశాంతమైన దాన్ నది) అనే నవలకు. ఈసారి సోవియట్ ప్రభుత్వం వారు బహుమతి ప్రధాన సంఘాన్ని దూషించలేదు. సోవియట్ ప్రజలు, పత్రికలు, ప్రభుత్వము పార్షించారు. సాహిత్యవిషయంలో సోవియట్ ప్రభుత్వం వారి దృష్టి కొంత మృదుత్వాన్ని సంతరించుకున్నదని సాహిత్యపియులు సంతోషించారు. ఇంతలోనే ఈ సినియవాస్కో—డేనియల్ అరెస్టు, విచారణ, కఠిన శిక్షలు—ఇవి యావత్ ప్రపంచంలోనూ సాహిత్యవీధులలో దిగ్భ్రాంతిని కలిగించాయి.

ఈ రచయితలపై న అరోపించబడిన నేరం— “దేశద్రోహం”. సోవియట్ శిక్షాస్ఫుటి 64 వ స్థూతము ప్రకారం (Article 64 of the R F S R Criminal Code) ఈ నేరానికి శిక్ష—పదివదిసేను సంవత్సరాల కారాగారవాసంనుంచి మరణదండనవరకూ ఉన్నది.

కథలలోనూ, నవలలలోనూ వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలను—అభిప్రాయాలతోనే ఎదుర్కోవలసి

‘కథలు వ్రాసినవాళ్ళకు కఠినశిక్షలు’

ఉన్నదిగాని, రక్షకభటులకూ, న్యాయస్థానాలకూ అనంతశక్తిగల అభిప్రాయాలని రూపుమాపు చెయ్యడం సాధ్యమా?

కీ. శే. మైఖేల్ జోష్నెంకో—పూర్వం స్టాలిన్ కాలంలో—ఒక హాస్యకథ వ్రాశాడు. అది ఒక కోతియొక్క సాహస కృత్యాలనుగురించి, ఆ కథనల్లా ఆ రచయితకు సోవియట్ జీవితవిధానంమీద నిరాదరణ ఉన్నదని నిర్ణయించబడి—ఆ రచయిత తిరిగి ఏ రచనా ప్రకటించడానికి వీలులేకుండా చెయ్యబడ్డది. అయితే అది స్టాలిన్ కాలంలో జరిగింది. స్టాలిన్ మరణించి దాదాపు 13 సం.లు జరిగినవి. అప్పుడు రచయితకు కారాగారశిక్ష విధించబడలేదు. ఇప్పుడు చెజ్నెవ్. సోవియట్ ప్రభుత్వం రచయితల విషయంలోనే ఇంతకఠినంగా ఉంటే—దృష్టిలో మార్పులు తెచ్చుకోవడం అంటూ లేనేలేదని శాంతివాదులు భయవిస్మయాల్ని తెలిబుచ్చుతున్నారు.

స్టాలిన్ మరణానంతరం రష్యాలె అనేక మార్పులు వచ్చిన మాట వాస్తవమే. నేరవిచారణా విధానంలో కూడా అనేకమార్పులు వచ్చినమాట యధార్థమే. నేరం బుజువు అయ్యేదాకా నేరస్తుడు నిర్దోషిగా భావింపబడవలసిన (Presumption of innocence) దనీ, నేరస్తునికి న్యాయవాది సాహాయ్యము లభింపచేయవలసి ఉంటుందని (Right to Counsel)—నేరస్తునికి కూడా అనేకమైన హక్కులు వున్నాయు (Rights of the Accused) నీ నాగరక మైన న్యాయమాత్రాలు సోవియట్ న్యాయవిచారణా విధానంలో ఈమధ్య కాలంలోనే స్థానాన్ని చేకూర్చు కున్నాయి.

స్టాలిన్ మరణానంతరం గత పదిసంవత్సరాల లోనూ వచ్చిన న్యాయవిచారణా విధానంలో మార్పుల వల్లనూ—దేశంలోవున్న సామ్య రాజకీయ వాతావరణం వల్లనూ—పినియవోస్కీ—డేనియల్ లెకు—ఏదో ఒక విధమైన విచారణ అంటూ లభించింది. వాళ్ళు చేసిన ప్రతివాద ప్రసంగాలు పట్టించుకున్నవాళ్ళు లేక

పోయివా—న్యాయస్థానంలో—ధైర్యంగా ప్రతివాదం చెయ్యడానికి సావకాశం లభించింది. సోవియట్ దేశంలో న్యాయవిచారణ పరిత్రమ పరిశీలిస్తే—ఇది చెప్పుకోతగిన మార్పు. హర్షింపదగిన వుడుత్వమే. గణనీయమైన నాగరక గుణమే.

న్యాయస్థానంలో నేరారోపణ చేసినది సోవియట్ రచయితల సంఘంవారు. ఆ సంఘంవారు చెబు తున్న మాటలనుబట్టి—ఈ రచయితలు తమకు ఇష్టమైన రచనాసంవిధానం అవలంబించినందుకు కాదు—నేరం మోపబడింది. సోవియట్ ప్రభుత్వాన్ని, సోవియట్ ప్రజలను, సోవియట్ జీవన విధానాన్ని, కమ్యూనిస్టు పార్టీని—వ్యంగ్యదూషణలమూలంగా అన విందలపాలు చేసినందుకు. ఏ ప్రభుత్వమైనా—తన్ను దూషించేవారినుండి తన్ను కూలదోసేవారినుండి—రక్షించుకుంటుందికదా! సోవియట్ ప్రభుత్వం కూడా అంతే చేసింది.

ఈ రచయితల విచారణలో అవలంబించిన న్యాయ మాత్రాలు శాస్త్రమీయంగా ఉన్నాయనీ—ఉదారమైన సోవియట్ న్యాయ చట్టాన్ని శిరసాసహించినవిగా ఉన్నాయనీ—సోవియట్ రచయితలేకాకుండా ఇతర వృత్తి పర్ధాలవారు కూడా అభిప్రాయపడుతున్నారు.

వితే సోవియట్ భూమిమీద శిక్షరాగ్రస్థితిలో ఉన్న మహామేధావులు ఎవ్వరూ—ఈ విచారణా సందర్భంలో నోరు విప్పలేదు. కీర్తిప్రతిష్ఠలుగల ఏమేధావీ—ఈ రచయితలకు అనుకూలంగాకాని ప్రతి కూలంగాకాని మాట్లాడలేదు.

మనదేశంలో ఏదైనా ఒక కేసు కోర్టు విచారణలో ఉండగా దానిలోఉన్న న్యాయాన్యాయాల్ని గురించి మాట్లాడకూడదు. నర్రనర్రంసహాధికారం గలిగిన తోకనభకూడా ఆ విషయాన్ని చర్చించదు. అట్లా చెయ్యడంవల్ల నేరస్తునికి అన్యాయం జరుగ వచ్చునని (Subjudice) మనం అభిప్రాయపడతాము.

ఈ రచయితల విచారణ సందర్భంలో సోవియట్ ప్రతికలూ, ప్రభుత్వమూ, ఈ విగ్రహాన్ని అవలం

మూలశంకకు త్వరగా నష్టకమైన

చీకత్తును పొందండి -శస్త్రచీకత్తు అవసరములేదు!

సహించలేని బాధ ఉందా! తీవ్రంగా దురద వుందా? మంటతో నెత్తురు పడుతుందా? అమోఘమైన చికిత్స ఎంతమాత్రము కాల యాపన చేయవద్దు! ఉపశిస్తే తీవ్రమైన పరిస్థితులకు దారితీసే శస్త్ర చికిత్స తప్పనిసరి ఔతుంది. సకాలంలో హెడెన్ సాతో ఉపశమనాన్ని పొందండి, ఇది నమ్మకమైన జర్మను మూలశంక విరోధనము. 108 దేశాలలో వైద్యులందరూ శిఫారసు చేస్తున్నారు. హెడెన్ సా శీఘ్రంగా గుణాన్నిచ్చి బాధను దురదను శమింపజేస్తుంది—విరోధనము ఎంతమాత్రము కష్టమనిపించదు. హె డెన్ సా లో ఉండే అమోఘమైన మందులు సామర్థ్యంగా గుణాన్ని కలిగించి క్రమశీలము ముకుళింపజేసి ఆరోగ్యకరమైన తీవ్రమైన రంధ్రాల ప్రవృద్ధికి సహకరిస్తుంది. గమనించండి. మూలశంకలకు సకాలంలో హెడెన్ సా చికిత్స చేసుకుంటే మున్ముందు శస్త్ర చికిత్స అవసరముండదు! హెడెన్ సాలో మత్తును కల్గించే మందులు ఏవియు లేవు.

అనలైస్, జర్మన్ మాత్రాంతి అనుగుణంగా
బెంజిమార్క్ వంటి కఠినమైన కేసులకు ఉపయోగపడుతుంది.

ది డాక్టర్ కంపెనీ

337, కంబెస్ట్ స్ట్రీట్ మద్రాసు-1.

ప్రసిద్ధి పొందిన కేసులకు ఉపయోగపడుతుంది.

బిందలేదు. కేసు విచారణ ప్రారంభం కాకమునుపే రేడియోలోనూ—ప్రభుత్వవారి పత్రికలలోనూ—ఈ రచయితలమీద దూషణ దుమారం రేగింది. రెండు ముఖాల లాక్ష సులహీ—సోవియట్ ప్రభుత్వానికి, మాతృభూమికి, సోవియట్ సాహిత్యానికి మహాద్రోహం చేసినవాళ్ళనీ—అల్పమైన మతివమైన రోతపుట్టించే కుర్రతనపు ఉపాదానమి—దేశద్రోహందకా, పిళ్ళ చెయ్యనిది లేదని—ప్రచారాలు సాగినవి.

విచారణ ప్రారంభం అయింది. సోవియట్ రచయితల సంఘంవారి తరపును శ్రీమతి కేద్రినా (Kedrina), అర్కాడి యన్. వాస్సిలెవ్ (Arkadi N. Vassilev) పిర్యాదులుగా (Prosecutors) వ్యవహరించారు. 'నేరస్తులుగా' ఎంచబడిన ప్రతివాది రచయితల తరపున కూడా వాదించడానికి న్యాయవాదుల్ని నిర్ణయించడం జరిగింది.

విచారణ తొలిదశలో—ఎన్నో నేరాలు మోసబడ్డాయి. కాని చివరకు మిగిలినవి మాత్రం రెండే. సోవియట్ ప్రజలను వ్యంగ్య చిత్రణం మూలంగా నష్టపోయేసే అవనిందలనాలుచేసేటట్లు, తమ రచనలలో కష్టాశ్చర్యాలతో కూడా జర్మనీలోవలె యూదు జాతీయులను ద్వేషించడం ఉన్నట్లుగా చిత్రించి—అసత్యాన్ని ప్రచారం చెయ్యడం, (నిజానికి వాళ్ళ రచనలవల్ల వాళ్ళే యూదుజాతి ద్వేషం కలవాళ్ళని కన్నుడుతూన్నదలు)—ఇది వాళ్ళు చేసినట్లుగా చెప్పబడిన ముఖ్యమైన నేరాలు.

సోవియట్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకమైన వచార సాహిత్యం తయారుచేసినా—దగ్గరవుచు కున్నా—నంచినట్టినా — (సోవియట్ శిక్షాస్పృతి 70 వ మాత్రం) ఏడు సంవత్సరాలు కఠినశిక్ష—అయిదు సంవత్సరాలు ఒపాష్కారము—ఉన్నది గనుక విచారణ మొదలుపెట్టిన నమయానికే—ఈ రచయితలకు శిక్షలు తప్పని అందరికీ తెలుసు. కాని న్యాయస్థానంలో ఈ రచయితలు చూపించిన

“కథలు వ్రాసినవాళ్ళకు కఠినశిక్షలు”

దైర్యం, ప్రసంగ చాతుర్యం, హుందాతనం—ఏభాషా సాహిత్య చరిత్రకైనా అలంకారప్రాయంగా ఉన్నాయి.

యుద్ధం జాతి విద్వేషాన్ని గురించిన నేరం విచారణలో నిలువలేదు. నిజానికి అది అసంగతమే. సీనియర్ వాళ్ళ రచించిన నవలలో కొన్ని ప్రాతలు ఆ అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చినా—వాటిని మరికొన్ని ప్రాతలు ఖండించాయి. చెరియలికట్టు నవలలో రంగారావు అభిప్రాయాలనుబట్టి శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు సమాతన మత విరోధి అని ప్రచారం చేసినట్లుగా ఉన్నది ఆ నేరారోపణ. ఆ ఆరోపణ ఉపసంహరించుకోబడింది. ఇక మిగిలింది మొదటి నేరమే.

సోవియట్ రచయితల సంఘం తరఫున ఫిర్యాదులుగా వ్యవహరించిన ఇద్దరు రచయితలు కాకుండా—వాళ్ళకు సహాయంగా ఒక న్యాయవాది కూడా ఉన్నాడు. ఆయన పేరు ఒలెగ్ టెముష్కిన్ (Oleg Temushkin). విచారణ జరిపిన న్యాయాధిపతుల అధ్యక్షుడు స్మిర్నోవ్ (Judge Smirnov.)

న్యాయస్థానంలో డేనియల్ విచారణ సందర్భంగా జరిగిన సంభాషణ పరిశీలించ తగినదిగా ఉన్నది. దీనిని ప్రముఖ పాశ్చాత్యవ్రాతకలు యిదివరకే వ్రకటించాయి.

ఫిర్యాది టెముష్కిన్: ప్రతివాది డేనియల్! నువ్వు ‘మాస్కో మాటాడుతున్నది’ (Moscow Speaking) అన్న రచనలో వ్యక్తం చెయ్యదలచుకున్న అభిప్రాయాలు ఏమిటి?

డేనియల్: ఒక విచిత్ర పరిస్థితిలో ఉన్న జనాసకంయొక్క మానసిక పరిస్థితిని (Psychology) అభివ్యక్తం చెయ్యడానికి నేను ప్రయత్నించాను. దానికి రాజకీయమైన ఊహలు అంటుకట్టరాదు. అది మానసిక శాస్త్ర దృష్ట్యా చెయ్యబడిన వ్యంగ్య చిత్రణం మాత్రమే. మీరు గ్రహించి ఉంటారు—నేనొక విచిత్ర పరిస్థితిని కల్పించి—ఆ పరిస్థితిలో మానవ మానసిక స్థితిని అభివ్యక్తం చెయ్యడానికి ప్రయత్నించాను. నిజంగా అది భ్రాంతిపూర్ణమైన ప్రహేళిక.

టెముష్కిన్: అట్లా అయితే కథాస్థలంగా ఇంకో నగరం దొరకకపోయిందా? ఉదాహరణకు ఫిరాతున నగరం బానిలోన్ పనికిరాదా? వెట్టి భ్రాంతుల చిత్రణతో స్వజానాన్ని అపహాసం చెయ్యడం దేనికి?

డేనియల్: అది కళాశిల్పం.

న్యాయాధిపతి స్మిర్నోవ్: సోనియట్ ప్రభుత్వం యశోచ్ఛగా పాత్రలు చెయ్యడానికి హంతకులకు ఒక స్వేచ్ఛాదినం ప్రకటిస్తుందని ఎవ్వరు నమ్ముతారు?

డేనియల్: ఎవ్వరూ నమ్మరని నిర్ధారణ అయినప్పుడు—ఈ వ్యంగ్య చిత్రణంతో ఎవ్వరినో అపహాసం చేస్తున్నట్లుగా, అపనిందలపాలు చేస్తున్నట్లుగా అనాకొవడానికి ఆస్కారం లేదు.

న్యాయాధిపతి స్మిర్నోవ్: అపనిందల పాలు చెయ్యడమంటే (Slander) తప్పుడుమైన అభిప్రాయాల ప్రచారం చెయ్యడమే. అనగా నువ్వు చేసిన రచన అపనిందాకరంగా ఉన్నదన్నమాట.

డేనియల్: కాదు. అది కళాత్మకమైన అతిశయోక్తి అలంకారము మాత్రమే.

న్యాయస్థానంలో జరిగిన ఈ సంభాషణ వ్యాఖ్యానానికి లేకుండా అవగాహన అవుతున్నాడే ఉన్నది.

న్యాయాధిపతులు మాత్రం—ప్రతివాదుల పట్ల గౌరవమూ, మర్యాదా చూపించినట్లున్నూ, చివరి దాకా శాంతి సుహృదంతో వ్రతించినట్లున్నూ కన్నులు తున్నది. ప్రావదా, ఇతర ప్రభుత్వ, ప్రభుత్వేతర వ్రాతకాలూ, ఈ సహనాన్ని ప్రతీకరించలేదు. అవి ఈ రచయితలైన కించపరిచుకున్నా కూడా చూపించలేదు. వాళ్ళ అభిప్రాయాలు ఏమిటో—అవి ఎందుకు నేరంగా భావించబడుతున్నాయో విశదీకరించడానికి ప్రయత్నమూ చెయ్యలేదు.

న్యాయస్థానంలో ప్రతివాదులు నేరం చేసినట్లు అంగీకరించలేదు. న్యాయాధిపతి వర్గానికి అధ్యక్షుడు (Chairman of the Court) ప్రశ్నించగా, ప్రతివాదుల

తాము నేరం చేసినట్లుగాని, తాము సేవియుల్ రేకమైన ప్రచారం చేసినట్లుగాని, తమ రచనలు రవ్యదేశానికి వ్యతిరేకంగా ఉపయోగబడవచ్చుననిగాని అంగీకరించలేదు.

ఈ రచయితలపైని విచారణ, ఓక్కా ఇట్లా ఉండగా—ఈ తరంగాన్ని తీవ్రంగా అధిక్షేపణ చేస్తూ ప్రభుత్వ వ్యతిరేక కవి, యెసెనిన్ వోల్పిన్ (Yesenin Volpin) కావించిన ప్రసంగాన్ని ప్రభుత్వ ప్రతికలు ప్రకటించాయి. ఈ రచయితలకంటే ప్రముఖుడైన వేలరి టార్సిన్ ను ప్రభుత్వంవారు ఇంగ్లాండు వెళ్ళి పోవనిచ్చారు.

రష్యోలో పుట్టి, రష్యోలో పెరిగి, రష్యోలోనే విద్యాబుద్ధులు నేర్చి రష్యో ప్రజలతో పెనమేసుకు పోయిన రక్తబాంధవ్యాలు కలిగి—ఈ రచయితలు రష్యో వ్యతిరేకమైన సాహిత్య సృష్టికి ఎందుకు పూను కున్నారు? అనలు వాళ్ళు కల్పించిన సాహిత్యం ఎంత వరకు సోవియట్ వ్యతిరేకమైనది? ఈ ప్రశ్నలకు సంపూర్ణమైన సమాధానాలు—అందరికీ తృప్తిని కలిగించేవి—చెప్పడం కష్టమే.

రష్యోదేశంలో జనసామాన్యం—ఈ రచయితల రచనలలో అభివ్యక్తం చేయబడిన అభిప్రాయాలను తెలిసిన వాళ్ళే నవీ—ఆ అభిప్రాయాలు సోవియట్ ప్రజలకు గౌరవాప్యదంగాలేనని అంగీకరిస్తారనీ ఒప్పుకోకతప్పదు. కాని అంతమాత్రంచేత ఆ జనసామా

న్యానికి ఈ రచయితలమీద పేయభావం లేదు. అభిమానం కూడా ఉన్నది. వాళ్ళ ధైర్యానికి, హుందా తనానికి మెచ్చుకోలు కూడా ఉన్నది. అయితే వాళ్ళ అభిప్రాయాలతో అంగీకారం లేనేలేదు.

ఇంతకూ ఈ విచారణ, ఈ తీర్పు—ఈ తంతు, యావత్తు సోవియట్ భూమిలో ఉన్న పరిస్థితుల్ని ప్రతిబింబించేదిగా ఉన్నదని చెబితేమాత్రం నిర్వివాద విషయం. అటూ ఇటూ ఇన్ని వివరాలు, నిశ్చితర జాలు, పరిశీలించిన తర్వాత మనం ఫిర్యాదుల పైన గాని, ప్రతివాదుల పైనగాని ఆగ్రహం పడటం సమంజసం కాదు. ఇటువంటి సన్నివేశాలలో కోసం—అల్పమైన అమేధా విలక్షణమే (Cheap anti-Intellectualism) అవుతుంది.

ఈ వ్యాసానికి ముగింపుగా ఏదైనా ముక్తా యింపు మాటలు కావాలనుకుంటే—ఇట్లా అను కుందాము. కళాకారుల ఆవేశాత్మక సృష్టిని తీవ్ర పరిశీలన చెయ్యకుండా—అది అతని తాత్త్విక భావనా ప్రతిబింబమనిగాని—రాజకీయ సిద్ధాంత చింతనా స్వరూపమనిగాని—చెప్పడానికి సాహసం చెయ్యకూడదు. అత్యస్తో భాదపడుతున్న, ఏదో అన్యాయానికి తాము గురి అయిపోయినట్లు వెతచెందుతున్న కళాకారులూ, రచయితలూ, అన్నిదేశాలలోనూ అన్ని వ్యవస్థలలోనూ, అన్ని రాజకీయ సిద్ధాంతాల క్రింద—ఉంటూనే ఉంటారు. అదే మానవసృష్టి సహజత్వం.

అష్టభాషలు

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు

కైలుసుకపులు ప్రాకృత భాషలలో పాండిత్యము సంపాదించిన వెనుక, అష్టభాషలనునవి ప్రచారములోనికి వచ్చినవి. నన్నయ కాలమునగాని, తిక్కన కాలమునగాని ఉభయభాషలనియే కాని, అష్టభాషలను వ్యవహారములేదు. క్రీ. శ. పదునాల్గవ శతాబ్ది ప్రారంభము నుండియు అష్టభాష వ్యవహారము వచ్చినది. ఇదియే—చారిత్రకముగా, సమంజసముగా నున్నది. ఏలయనగా—ఉభయభాషలనగా, సంస్కృతము, తెలుగు—అననవి—రెండు. వీనితో గూడ, ప్రాకృత భాషభేదము లాఁపింటి—చేర్చి అష్టభాషలని లాక్షణికల మతము. అప్పకవి వీనినిట్లు వివరించినాడు.

గీ. సంస్కృతము, ప్రాకృతంబును శౌరసేని జగతిపై మాగధియును బై శాచియును జాతికయు నప్భంశంబు సోదిదినంధ్ర భాషయును నివి యను నష్టభాషలనగ.

1. సంస్కృతము, 2. ప్రాకృతము 3. శౌరసేని 4. మాగధి 5. పై శాచిక 6. చూళిక 7. అపభ్రంశము 8. ఆంధ్రభాష—ఇవి అష్టభాషలు.

ప్రాచీనకపులలో భాస్కర రామాయణ రచయితలలో నొకడును, భాస్కర కవిప్రభుడును అగు మల్లికార్జునభట్టు గద్యలో “క్రిమి దష్టభాషా కవిమిత్ర కుల పవిత్ర భాస్కర పత్నీవిప్రత్ర మల్లికార్జునభట్టు ప్రణీతంబైన” అని అష్టభాషా విషయము ప్రస్తావించినాడు. అట్లే వెన్నెలకంటి అన్నయయు షోడశ కుమార చరిత్రమున “అష్టభాషల మధు రాకు విస్తర చిత్ర కవితల—(6—13) అని వ్రాసియున్నాడు.

క్రీ. శ. 1656 సంవత్సరమున అప్పకవి పై విభాగము చెప్పియున్నను—సంతకుముందీ ప్రాకృత భాషా భేదములలో భేదమున్నట్లు తెలియుచున్నది.

క్రీ. శ. 1537 లో తాళ్లపాక అష్టనూ చార్యుల మనమడు—విసతిరుమలాచార్యుడు—అష్టభాషా దండకము అనునొక దండకము—వినిమిది భాషలలో రచియించి యున్నాడు. అది ముద్రితమైనది.¹ మూలము—రాగిరేకుల పైని వ్రాయబడి యున్నది.

అందున్న భాషలు—

1. సంస్కృతభాష 2. ప్రాకృతభాష 3. శూరసేన భాష 4. మాగధభాష 5. పై శాచభాష—అపభ్రంశభాష 6. ప్రాచీభాష 7. అపంతిభాష 8. పార్వదేశిభాష—లేక నాగరభాష.

కాని యివి అప్పకవి యిచ్చిన వానికంటె భేదింపబడుచున్నవి. విశదముగా నుండుటకై వారిచ్చిన పేర్లను ఎదురెదురుగా విచ్చుచున్నాను.

అప్పకవి	తాళ్లపాక చిన
1. సంస్కృతము	సంస్కృతము
2. ప్రాకృతము	ప్రాకృతము
3. శౌరసేని	శూరసేనభాష
4. మాగధి	మగధభాష
5. పై శాచిక	పై శాచ—అపభ్రంశభాష
6. చూళిక	ప్రాచీభాష
7. అపభ్రంశము	అపంతిభాష
8. ఆంధ్రభాష	పార్వదేశిభాష.

అప్పకవి కన్న 130 యేండ్లు పూర్వభాగం చీనతిరుమలాచార్యుడు చెప్పిన వానికిని—అప్పకవి చెప్పిన దానికి ప్రాకృత భాషలలోనే భేదమున్నది. అప్పకవి ఆంధ్రభాషను చేర్చియున్నాడు. అపభ్రంశము

1 Minor works of Tallapakam Poets, T. T. Davastanam Publication—పుటల. 151—156.

దీని సరియగు ఇంగ్లీషు తేదీ—7-11-1537.

వేఱుగానిచ్చినాడు. చివరిరుసులయ్యవకారము—అంధ్ర భాష—ప్రాకృతముతోలేదు. కాని పార్వదేశి—అను దానితో అంధ్రభాష పరిగణితమైనట్లు గ్రహింప నచ్చును. ఏలయునగా దానిని 'నాగభాష' అని కూడ యాతడు వ్యవహరించి యున్నాడు.

తాళ్లపాక వారి కృతులతో పరిచయమున్న అప్పకవికి ప్రాకృతభాషా విషయమున నిట్టి భేదము లను వివరించుటకు గల కారణము దురూహ్యముగా నున్నది.

క్రీ. శ. 1550 ప్రాంతము వాడుగు దోనూరి కోనేరు వాదకవి తాను "సీ. భాసుర సంస్కృత ప్రాకృతాదిక శాస్త్రభాషా కవిత్వ సౌభాగ్యవిపులు" అనియు "వినుతాష్ట భాషాకవిత్వ వ్రచండు" అని చెప్పుకొన్నాడు.

హంసవింశతిలో ఆయ్యలరాజు నారాయణా మాత్యుడు అప్పకవి చెప్పిన అష్టభాషలు పేర్కొన్నాడు. (3—127).

ధరణీదేవుల రామమంత్రి దశావతార చరిత్రలో—
సీ. శ్రీరామ కరుణా రహస్యభాష సంస్కృత
ప్రాకృతాద్యష్ట భాషాకవిత్వ
తత్త్వసంపేది" అని (1—26) లో చెప్పుకొన్నాడు.

శ్రీశృంగార వేంకటాచార్యుడు శ్రీనివాస విలాస సేవధిలో "ధర సంస్కృత ప్రాకృత ముఖ భాషలను ద్రవిడాంధ్రముల బ్రజంధము తెన్నియైన" (అనంతాదిక) అని తన ప్రాకృతభాషా పరిచయము తెలుపు కొన్నాడు.

దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయము

దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయమున వెలసిన సాహిత్యము లో ప్రాకృతభాషా వ్రసక్తి యున్నది. క్రీ. శ. 1614—1633 వఱకు తంజావూరిని పాలించిన రఘునాథనాయకునికాలమున—అష్టభాషలలో సమస్తా పూరణము జరిగినట్లు యజ్ఞనారాయణ దీక్షితుడు సాహిత్యరత్నాకరము ౧౧ పర్వ 34 వ శ్లోకములో చెప్పియున్నాడు. ఆ సమస్యలను బట్టి ఆకాలమున "అష్టభాషలు" అనగా, సంస్కృతము, ప్రాకృతము శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికా పైశాచి, అప

భ్రంశము, ఆంధ్రము (తెలుగు) అని పుష్పమగు చున్నది. ఇవి అప్పకవి యిచ్చిన వివరణముతో సరిపోవు చున్నవి. కాని క్రీ. శ. 1633—1673 ప్రాంత మున విజయరాఘవుని కాలములోనున్న రంగాజమ్మ తన మన్మారుదానవిలాసమున నీ ప్రాకృత భాషలను, వేఱుగా పేర్కొన్నది.

1. చూళిక 2. అపభ్రంశము 3. ప్రాకృతము 4. పైశాచి 5. శౌరసేని 6. మాగధి 7. దేశి 8. సంస్కృతము—ఇవిగాక, "బాండిరభాష" అని యొక ప్రాకృతభాషా భేదము పేర్కొనబడినది. దాని లక్షణము.

భాండిరభాష

"కాంభోజా మాగధీ గాఢీ మహారాష్ట్రీ కళింగజా గైర్వాణీ మిక్రితాభాషా భాండిరీతి ప్రకీర్తితా" ఈ భాషాపూరణము చూచిన నిది 'పార్వదేశి' అగును.

శ్రీకృష్ణ నానందకరు

తుహ మన్మారుదానరే

తుహూ మానంద కరుహే

రాయ గొప్పాళు చె నయా.

రఘునాథనాయకునికాలమున—మధురవాణి— ప్రాకృతభాషా కవయిత్రి అని తెలియవచ్చు చున్నది. కాని ఆమె రచనలు కానరాలేదు. ఇక, దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయమున వెలసిన ప్రాకృత రచనల నొకవో చూపినచో, ప్రాకృత భాషావేత్తలయిన విద్వాంసులు, ఆయా భాషాభేదములను గుర్తింతురని యిచ్చట వానిని వివరించుచున్నాము.

విజయరాఘవుని కాలమున మధురకవి యిచ్చిన ప్రాకృత సమస్యలను సకల విద్యా సార్వభౌముడు పూరించినవి.

సమస్య

ప్రాకృతము—జయయు సయా వియయై రాహవో రాయా

"వయజ రుయి వియయ చందో

2. 'రేప జకార నిర్ణయముపట్లు—"తాళ్లపా కాన్వయోదధి ధువశధీధితి పెద తిరుమల దేశికుండు"— అని తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్యగారి రేప జకార నిర్ణయమును—పేర్కొన్నాడు.

వయఁబ విలాసహిసందియాయరియో
జవయఁబజణ నమయఁబో
జయయు నయో వియయ రాహవో రాయా

శౌరసేని—న. శుభావృద్ధావో తమోహరది
“సుయ్యోభనం మహందో
మర్జ్ఞా రుదాన భమావాళ
జాత్రణ్ణి మంఖుదాశిం
తుభావృద్ధావో తమోహరది”

మాగధి—న. వియమునదాళూడ శాహవో జయది
“శహాణ బంహణ శంఖం
లుకండె లజ్జలంఖుణో వేదో
అన్నాళియ మహిమసిహీ
వియయ వహళూడ శాహవో జయది”

పైశాచి—న. తుఝు వమోనద్ది భూతలంమికయా
“మన్నలతాసోకు నాది బూమివయూ
వెన్నునరిచోవిజ్ఞే
పున్నమ చంద్రిద్దంననం మితునుం
దహునాథ తమాయ పునో
తుఝువమోనద్ది బూతలంమికయా.”

మాళికాపైశాచి—న. మన్నలుతాసోకునాదికోబూమివయూ
“దవతి వన్నె దమ్మితేతి
తునాతినకంకితాయింవలాయిం
బత్తాననాహిలాదో
మన్నలుతాసోకునాదికోబూమివయూ

అపభ్రంశము—న. రాహువియయరాహాహ
“వెణ్ణపాపునయోజాద
భమరికియమానసు
నయో జయది తంకేసు
రాహువియయ రాహా వో
మన్నారుదాన విలాసము

మాళిక.

ఖమళ విశోచణ మధశే
యాచక రుణ ధౌవ్యపాధపా యేసో
బాహోబళ బళపద్దో
ఆరవికారయ వియయరాహవో వియయ”.

అపభ్రంశము

పుణుకావిగోడితుంపే
దళ్ళాణమణ్ణేణ్ణ రూపు అనమాణు

తాయియ విర్భర విరహ
పుహపు మర్జ్ఞారుదాసు భూపాళు.

ప్రాకృతము.

భద్దం దేయు పుణేతుహ
చంపయ రజ్జుప్ప యేన సంచాళో
చోరిద్ద బంయితదుజ్జ్వల
మందిర విహయాయ రాయగోపాళో

పైశాచి.

సేనజ్యో గునచంతో,
బమ్మన హచ్చాసు పూళనద్ద మహదావో
నార్యవెన్నునమానో
శోకవిశోకస్స పుణ్ణే విమ చందో”

శౌరసేని.

విరద యసో వత్తదిసో
జయయు సుహర్షణ్ణి యేసో
కణ్ణునదభత్తి సీళో
మర్జ్ఞారుదాసో మహీపాళో

మాగధి.

పుశువ శరాశువ శరిశే
రూవేణ హరియ్య మహిమాయే
దాణేహిం రాహియే
వియయయు రహాణాహాళామి సంతానే

తిహాచణకర్తారతునుం
ధణేసుదాతారు గాణ బయకారు
నమర హళభృత దునెదారు
మహోదారు మన్నారు.

ఈశ్వరీప్రాకృతము లేడింటిలో—సంస్కృతము
కలిపిన—అన్యభాష లగుచున్నవి. ఇవి అన్యభాష దండక
భాషలలో వరిసిల్లిన ఇట్లుండును.

తిరుమలాచార్యుడు	రంగాజమ్మ
సంస్కృతము	సంస్కృతము
ప్రాకృతము	ప్రాకృతము

3. గ్రంథ విస్తర భీతిచేత నీ ప్రాకృతములకు
సంస్కృత చ్ఛాయలవియలేదు. వాని సంపూర్ణ వివరణ
మునకు నా “దక్షిణ దేశీయాంధ్ర వాక్యాయము”
‘సాహిత్య పరీక్ష’ చూడవగును.

శూరసేని	శూరసేని	పై శాచి		
మగధభాష	మాగధీ	సంస్కృతము	పై శాచి	తెలుగు
పై శాచి—	పై శాచి	అలక్ష్మి	అలక్ష్మి	లక్ష్మి
ప్రాచీభాష	చూళిక	శక్కులి	శక్కులి	చక్కులి
అవంతిభాష		ఉర్లు	ఉర్లు	ఉర్లు
సార్వదేశి	దేశి	అలింగం	అలింగం	తెలుంగు, తెలుగు, తెనుంగు.
దీనినిబట్టి—చూళిక—ప్రాచీభాష — అప్రభం				
శము—అవంతి భాష యని సమన్వయంవ వచ్చునేమో				
ప్రాకృతభాషా విద్వాంసులు—విచారణ సేయుదురుగాక.				

19 వ శతాబ్ది

ప్రాకృతమున మనకు పై నిధముగా నెనిమిది భేదము లగుచున్నను, అప్పకవి చెప్పిన రీతిని ఆలు ప్రాకృతముల నుండి తర్జనము లేర్పడినవి. మామిడి వెంకయ్య—అను పండితుడు (1764—1834) తన ఆంధ్రదీపికావిమలము అవతారిక 4 యందిట్లు వివరించియున్నాడు.

ప్రాకృతము

సంస్కృతము	ప్రాకృతము	తెలుగు
చక్రవాకః	చక్రవాకా	జక్రవ
ఉపాధ్యాయః	ఒజ్జావో	ఒజ్జ
దీప్త	దిప్త	
బ్రహ్మ	బ్రహ్మ	బ్రహ్మ
కాంక్ష్యవ్	కంక్షో	కంక్షు
యశః	యసో	అనము

శౌరసేని

సంస్కృతము	శౌరసేని	తెలుగు
యజ్ఞాపవీతవ్	జన్మిదవ్	జన్మిదము
ప్రతిజ్ఞాతవ్	పదిన్నదవ్	పదిన్నము
హితాల	హితదు	హితము
హరిదాళః	హరిదళో	అరిదళము
ధాతు	దాదు	జాదు

మాగధీ

సంస్కృతము	మాగధీ	తెలుగు
నేదిష్టవ్	నేదిష్టవ్	నేస్తము
గోహన్తః	గోహన్త	గోహ్త
కన్యవ్	కన్యవ్	కన్తి
రామా	రామా	రేను

చూళిక

సంస్కృతము	చూళిక	తెలుగు
బృంద	పుండ	పిండు
బుద్ధ	పుద్ధ	పెద్ద
స్వర్ణవ్	పానో	పాన్పు
మృగః	మెకో	మెకము
బ్రహ్మః	పద్దో	ప్రాద్దు, పాద్దు

అప్రభంశము

సంస్కృతము	అప్రభంశము	తెలుగు
బ్రాహ్మణుడు	బ్రాహ్మణుడు	బ్రాహ్మణు
అబద్ధవ్	అబద్ధన్	బద్దు
ప నవ్	తను	నను
శ్రుతవ్	సూడు	చదువు

పై భాషలు వ్యవహారముననున్న దేశములు—

ప్రాకృతము	మహారాష్ట్రదేశము	దక్షిణము-పశ్చిమము
శౌరసేని	శూరసేన	ఉత్తరదేశము మధురా

మాగధి	మగధ	బీహారురాష్ట్రము
పై శాచి	సాంధ్యకేయ	దక్షిణ—ఉత్తరములు
చూళిక	గాంధార, నేపాల, కుంతల	ఉత్తర - దక్షిణములు
అప్రభంశము	అభిరదేశము	దక్షిణ—పశ్చిమము

పై శాచిభాష పై దేశములందొకాక బాహ్యక, సహ్య, సుదేష్ట, భోట, హైవ, కన్నోజ దేశములందు వ్యాప్తిలోనున్నది. అప్పకవీయము (1—81)

4. ఆంధ్రదీపిక అవతారిక అముద్రితము. మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగార వివరణ సంపుటి. 5. గ్రంథ సంఖ్య 44.

ప్రాకృత సాహిత్యము

ప్రాకృతభాషలు మాట్లాడునట్లే ప్రదేశములు పదిహేసింటిలో పైశాచి, చూళికాపైశాచి మాట్లాడు ప్రదేశములే హెచ్చుగా నున్నవి. అవి పదనొకొండు—వానిలో—రెండు—పాండ్య—కుంతల అనునవి దక్షిణమున గలవు. తక్కిన తొమ్మిదియు ఉత్తర హిందూస్థానమునకు సంబంధించినవే. మిగిలిన నాల్గింటిలోను—మహారాష్ట్రము—అధీరము రెండు దక్షిణమున గలవు. తక్కిన రెండును ఉత్తరభారతమునకు సంబంధించినవి.

ప్రాకృతము కంటే, పైశాచీ భాష మాటలాడు ప్రదేశములే హెచ్చుగానున్నను, తెలుగువారికి నన్నిహితవైనదీ, వారు వర్తిశము చేసినదీ మహారాష్ట్రదేశీయ ప్రాకృతమేయని విశ్వయముగా చెప్పవచ్చును. తెలుగు దేశమునకు వర్తిమదేశమున నుండుటయే గాక ఆంధ్రరాజధాని—మహారాష్ట్రములోనే యున్నది. ఇంతేకాక ప్రాకృత భాషలన్నింటిలో సారస్వతమున్నది, మహారాష్ట్ర ప్రాకృతభాషలోనే యగుటయు నీ విషయము ధృఢపఱచుచున్నది.

పై భాషలో కూడ, తెలుగు కవులు వర్తిశము చేసినట్లే వరకే చూపితిని. కాని ఆ వర్తిశము, అయీ కవుల భాషా పరిజ్ఞానమే తెలుపునుగాని తెలుగుభాషకు, ఆ ప్రాకృత భాషలకు జన్యజనక సంబంధమున్నదని యెంతమాత్రము నిరూపింపజాలదు.

పై ప్రాకృతములలో—అప్పకవి చెప్పక, తక్కిన తెలుగుకవుల ప్రాకృత రచనలలో, 'దేశి' అను ప్రాకృత భేదము మనకు చాలముఖ్యమైనది. ఈ 'దేశి' అనునది ప్రాకృత భాషలోనే, అవ్యుత్పన్నము అను సర్వము గలది. కాబట్టి ఆ దేశి పదములు, ప్రాకృతమున వ్యవహరించున నున్నను, వాని వ్యుత్పత్తి నెఱుగట దుస్సాధ్యమగుటచేత హేమచంద్రాచార్యుడు ఆ పదములను ప్రత్యేకముగ నిడదెప్పి, వాని కొక విఘంటువు రచించి యున్నాడు. 'దేశినామమాలా' అని దాని పేరు. దానిలోని కొన్ని పదములు, తెలుగులో దేశీకి మూలము అనదగినవి కలవు.

ప్రాకృత కావ్యమైన గాధానష్టకతి యందే స్పష్టముగా తెలుగు పదములని చెప్పదగినవి యుండుట

చేత—తెలుగు, ప్రాకృతభాష లేర్పడు వాటికి ముందు కాలముననే వ్యస్తీలో నున్నట్లు విశ్వయింపవచ్చును.

ప్రాకృత సాహిత్యమున గల శాలివాహన నష్టశతి యే ప్రధానముగా తెలుగులోనికి వచ్చినది. దీని వివరము :

1. శాలివాహన నష్టశతి—క్రినాథకృతము—
అలభ్యము

"నూనూగు మీసాల నూత్నయౌవనమున
శాలివాహన నష్టశతి నొడివితీ" అను వాక్యము దీని కథారము. మూడు పద్యములు దక్షిణవి. వానిని మూలప్రాకృతముతో నుదాహరించుచున్నాను.

1. గాథ—

విక్సిణ ఇ మాహమానమ్మి
పామరోపాయడింపలియేణ
జిద్దును ముమ్మరవ్వితి
సామవియధణో పడిచ్చనో

చాయ—

విక్సిణీతే మానుమాసే
పామరః ప్రావరణం బలీవర్దేన
నిర్దామముర్మరవిభా
శ్యామల్పాస్తనో పశ్యన్

(3—88)

తెలుగు. మానుమానంబు పులివలె మలయు చుండ
బచ్చడం బమ్ము కొన్నాడు వనరమునకు
ముదిత చన్నులు పాగలేని ముర్మరములు
చలికి నొరగోయ కే లుండు సైరికుండు.
(క్రీడా. 262.)

2. గాథ—

ఝజ్జావా ఉత్తజివీ
ఘరమ్మి రో ఊణ జీపహ జీవణ్ణమ్
దావేణ గలవణలం
విజ్జజ్జో ఓ జలహరాణం

చాయ—

ఝజ్జావాతోత్త
గృహేరుదిత్వా విప్రహవిషణ్ణమ్
దర్శయితీవ గతపతికాం
విద్యురుద్యోతోజలధరాణామ్.

(4—15)

తెలుగు. పట్టుకుంటూ పవనోత్సాహముతో
భద్రంబున బట్టెకం
కటిపై ముచ్చముడింగి నిర్భర వియోగగ్లావి
శోషించి యె
క్కుటి నిద్రించుచున్న పాంధవనితన్
గర్జన వచః ప్రాధేమన్
దటదుద్యోతము చూపునట్టి నడురే
ధారాధర శ్రేణికిన్. (క్రీడా 60)

పై రెండు పద్యములు క్రీడాభిరామములోనివి.

3. గాథ—

కన్న వ జిహ్వా రోహి
దట్టూరిపి ఆశి నవ్వులు అహరిం
సభమర పడమగ్నాశి
వారిల వామే సహసు ఏషిం.

చాయ. కన్యాసభవతి రోహిణ్యస్తా
ప్రియాయా స్సవణ మధరం
సభమర పద్మాసూయిణి
వారిత దామే సహస్పదానిమ్. (7—34)

తెలుగు.

వారణసేయ దావగోపవా? నవవారిజమందు తేటి క్రొ
వ్వారుచు నుంట నివేరుగదా ప్రియదా తెలుగంటింగంటికె
వ్వారికి గెంపురాదె తగదా మగవారలయూ నీ విభుం
డారసి నీ నిజం బెఱుగునంతకు సంతకు నోరవ్వనెచ్చెలి.

పై పద్యము శ్రీనాథుని సప్తశతిలోనిదని—
తొలుత కీ. శీ. మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగార
ప్రకటించిరి వారిచ్చిన పదములో ‘క్రొవ్వారుచు
నుంట’ అనుటకు బదులు “క్రొవ్వారుచు
నంట” అనియు, “నీ వెఱుగవ్యాపియ
వాతెఱుగంటి” అనుటకు బదులు “నీ వెఱుగవ్యాపియ హా
తెఱుగంటి” అనియు సాళ భేదములు కలవు. వీని నీ
తరువాతి విమర్శకులు గుర్తించినట్లు లేదు. ఇది
ఏ లక్షణ గ్రంథము నుండి గ్రహింపబడినదో తెలియ
లేదు. 73 వ పుటలోనే పుట యడుగున “శ్రీనాథుని
సప్తశతి అ. ౪” అని కలదు. దీనిని బట్టి శ్రీనాథుని
సప్తశతి వారికిపూర్తిగ లభ్యమైనదని తెలియుచున్నది.
అది నాల్గొక్కనామర కృతికానోపును. ఏలయనగా

పై గాథ 7 వ శతకము 34 వది. ఇదివరలో
అందఱుదాహరించినది—యీ పద్యోదాహరణము ననుస
రించియే యని తెలియవగును.

ఆంధ్రీకరణములు

తెలుగున సప్తశతికి భాషాంతరీకరణములు
తిరిగి ఇరువదవ శతాబ్దము నందనియే చెప్పవచ్చును.
వానిలో నొకటియే సమగ్రము. తక్కినవి కొన్ని గాథల
కనువాదములు మాత్రమే.

1. కీర్తిశేషులు వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి
గారు కొన్ని గాథలను తెలిగించిరి. ఇది క్రీ. శ. 1925
ప్రాంతము కావున. ప్రథమము.⁶

2. శ్రీ తల్లానమ్మల శివశంకరశాస్త్రి గారు—
శతకమునకు 14 గాథల చొప్పున ఏడు శతకముల
నుండి 98 ఆద్యంత శిష్యుత్తులు రెండును కలిపి
నూఱు గాథలను తెలుగు చేసిరి.

3. శ్రీ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు—‘గాథా
సప్తశతీసారము’ అనుపేర నిందలి గాథలను—
400—తెలిగించిరి.

4. సప్తశతీసారము. క్రీ. శ. 1410 ప్రాంత
మున పెదకోనటి వేమభూపాలుడు రచించిన
నూటనాల్గు గాథల సంస్కృత వ్యాఖ్యానసారముగ
తెలుగులో వెలసినది. దీని రచయిత దిగుమర్తి
సీతారామస్వామి ఎస్. ఏ.⁷

5. కుమార సంభవము. ప్రథమ ముద్ర
ణము. ప్రథమభాగము పుట 73. ఈ పద్యమును
గూర్చిన సమగ్ర విచారణ శ్రీ తిమ్మావర్ధులు కోడండ
రామయ్య గారి ‘తెలుగు మరుగుల’లో గలదు.

6. పరిశోధన సం. 1. సం. 3. ఆగస్టు
సెప్టెంబరు 1954. శ్రీ ప్రభాకర స్మరణ సంచిక
పుట 56.

7. ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు వారిచే క్రీ. శ.
1951 లో ముద్రితమైనది.

5. గాథాసప్తశతి సంపూర్ణానువాదముః-ఘట్టి లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి.

సేతుబంధము

దండి మహాకవి కీర్తించిన ప్రవరసేనుని సేతు బంధ కావ్యమును సంపూర్ణముగా శ్రీ మేడేపల్లి వెంకటరమణాచార్యులు గారు తెలిగించిరి.

క్రీ. శ. 1620 ప్రాంతములో మన్న తంజా పూరి రఘునాథ వాయకుని రామాయణమున నముద్ర పర్ణన నందర్పమున సేతుబంధమునగల పర్ణనలకు చాయలున్నవి.

అద్యతన యుగమున ప్రాకృతభాషా వాఙ్మ యములను గూర్చి గ్రంథము, వ్యాసములు ప్రక టితములైనవి. వ్యాసములలో ఒక్కటి తప్ప తక్కినవి కేవలము భాషా విషయముకన్నే నవే.

1. ప్రాకృత భాషాత్పత్తి⁹ క్రీ.శీ. శ్రీ మేడేపల్లి వెంకటరమణాచార్యులుగారు.

2. ప్రాకృత గ్రంథకర్తలూ ప్రజాసేవాను— ఇది ప్రాకృత వాఙ్మయ స్వరూపమును తెలుపు నేకైక వ్యాసము. క్రీ. శీ. వంచాగ్నల అదివారాయణ శాస్త్రిగారిది.

ఇది వ్యాస సంగ్రహము— అను సంపుటమున ప్రకటితమైనది.

(గిడుగు రామమూర్తి సప్తతికము సమ్మాన సంపుటము) 1933; పుటలు 145—226; 18 పుటల వ్యాసము.

దీనిని ప్రత్యేక గ్రంథముగా ముద్రించిన— ఇందలి విషయములు వెల్లడి కాగలవు.

3. కీ. శీ. శ్రీ పరమహంస రామానుజస్వామిగారు. ప్రాకృత భాషావ్యాసములు¹⁰—వీరాంగ్లేయ భాషలోను— తెలుగునను గ్రంథములు వ్యాసములు వ్రాసియున్నారు. వారి ప్రాకృత భాషా సేవ నిరుపమానము.

వాని వివరములు. ఇంగ్లీషు—గ్రంథములు. దేశీనామమాల — ఆచార్య పామచంద్రుని నిఘంటువు వీరి సంపాదకత్వమున ప్రకటిత మే నది.

తెలివీ కను డాక్టరు లద్వా పండితుడు వ్యాకరణమున జర్మను భాషలో వెలియించిన కుపోద్ఘాతము తెలివీ కను వ్యాకరణము యొక్క విపులోపోద్ఘాతమునకు ఇంగ్లీషు అనువాదము.

వ్యా స ము లు

1. భానుని ప్రాకృతము— వెంకటేశ్వర ప్రాచ్య పరిశోధనాలయప్రతిక

2. ప్రాకృత భాషాకళా పరిణామము

3. ప్రాకృత వ్యాకరణము విజయనగర మహారాజు లందలి మతద్వయము కళాశాలా ప్రతిక

4. ప్రాకృతభాషా విభాగములు (1922—1925)

5. కుందమాలలో (గ్రీయర్సు సమ్మాన ప్రాకృతము సంపుటము)

తెలుగు

సంస్కృత ప్రాకృత భాషలు—భారతి—1930

గాథాసప్తశతిలోని తెలుగు పదాలు—

శ్రీ తిరుమలరామచంద్ర

ఇది ప్రశస్తమగు వ్యాసము. తొలిసారిగా ప్రాకృతభాష యందలి తెలుగుపదములను వెలుగు లోనికి తెచ్చినది.¹¹ విపుల ప్రచారము గావించినది.

ఇట్లు తెలుగున నన్నయ నాటినుండి నిన్నటి వఱకును గల తెలుగు ప్రాకృత సంబంధముల పరిశీల నము వలన తేలిన యంశము.

1. తెలుగుభాష, ప్రాకృతభాష లవతరించు నాటికి ముందే తెలుగునాట వ్యవహారములో నున్నది.

2. ప్రాకృతభాష తద్భవము లేర్పడుటకు సహకరించినది.

3. తద్భవ ప్రక్రియకు తప్ప, తక్కిన వ్యాకరణ కార్యముల కేవిధమైన సంబంధము లేకపోవుట చేత తెలుగున 10 వ శతాబ్ది కిపూర్వము వ్యాకరణ

8. సమగ్ర ఆంధ్రసాహిత్యం వాలుగన సంపుటం రెడ్డిరాజుల యుగం, శ్రీనాథుడు, పుట 134 లో యిట్లు వారుట సరికాదు.

“శ్రీనాథుని తరువాత ఈ గాథా సప్తశతి నిధి జోలికి అనంత కృష్ణ శర్మగారు తప్ప ఇంకెవరూ పోలేరు” పై భాషాంతరములన్నియు ఈ గ్రంథ రచనకు ముందునే గదా!

9. ఆంధ్రసాహిత్యసరిషత్తు వారిచే ప్రకటితము.

10. భారతి. నవంబరు—1930.

11. భారతి. సం. 29. సం. 3.

రచయితలు లక్షణ గ్రంథకర్తలు ఎవ్వరూమా తెలుగు వ్యాకరణములలో ప్రాకృత భాషాప్రవక్తిని తెచ్చినవారు కారు.

4. తద్భవ ప్రక్రియలు నిరూపించునపుడైన తెలుగు లాక్షణికలు ప్రాకృత ప్రకృతులను చూపనే లేదు. ఈ కారణము చేతనే వర్ణనమామూయమును వివరించు సందర్భమున వారు సంస్కృత వర్ణనమామూయమును, ప్రాకృత వర్ణనమామూయము విడదీయలేదు.

5. దీనిని బట్టి సంస్కృత ప్రాకృత వర్ణనమామూయములనువిడదీసిన ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి 16 వ శతాబ్దిని రచితమైనదని స్పష్టము.

6. ప్రాకృత భాషలో రచన చేసిన తెలుగు కవులను ప్రేళ్ల పైని లెక్కింపవచ్చును.

అష్టభాషా దండకము రచించిన తాళ్లపాక చిన తిరుమలాచార్యుడు.

అష్టవిధ పార్వతములలో రచనచేసిన రంగాజమ్మ.

ప్రాకృత భాషలో కవిత చెప్పిన క్రీ. శ. పేరి కాశీనాథశాస్త్రి వీరకాపురాస్థానకవులు. వేంకట రామకృష్ణ కవులు. (1856—1918).

7. భాషావిషయమున—ఆయా ప్రాకృతముల నుండి యేర్పడిన తద్భవములను—ఏ భాషా చరిత్రకారులును వైయాకరణులు చూపలేదు. క్రీ. శ. 1750 ప్రాంతమున మంచెళ్ల వాసుదేవ కవి వ్రాసిన వైకృత చంద్రికతో కొన్ని వందల ప్రాకృత తద్భవములను చూపియున్నాడు. ఆ గ్రంథమును గూర్చిన ప్రశంసయే నేటి భాషా విషయిక చర్చలలో (శ్రీ వడ్డమూడి గోపాలకృష్ణయ్య గారి రచనలలో తప్ప) కానరాదు.

8. తెలుగులో తద్భవములను గూర్చి యింత వజుకు పరిశ్రమ జరుగలేనది.¹² సంస్కృత ప్రకృతులను తద్భవములను చూపుచు 'వైకృతచంద్రిక' అను పేర కీర్తిశేఖరు బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులు గారు (క్రీ. శ. 1888 లో రచించిరి. ఇందు 2400 పదములు గలవు. క్రీ. శ. 1918 లో వాదెళ్ల పురుషోత్తమ కవీయము అనుపేర నొక గ్రంథము వచ్చినది. ఇందు 2500 పదములు గలవు. ఇందు వీరికంటే ధ్వనిస్మాతములు కొన్నిగలవు.

భాషా పరిశోధన ప్రారంభము కాగానే ఆధునిక భాషాశాస్త్ర పద్ధతులను ధ్వనిశాస్త్రమును ననుస

రించి తద్భవములను గూర్చి పరిశ్రమ జరగవలసి యుండెను. కాని భాషాశాస్త్రమునుగూర్చి పరిశ్రమ చేసిన వారట్టి పనికిపూనుకొనలేదు. తెనుగు భాషా తత్త్వమును నిరూపించుటకు తద్భవ పరిజ్ఞాన మత్యంతావశ్యకము. ఏలననగా, తద్భవములతో పాటు, దేశి, అచ్చ తెనుగు విభాగములు వ్యాకరణమున నున్నవి. ఇవియు తద్భవ లక్షణములు గలిగియున్నవి. క్రమ క్రమముగా, దేశి, తద్భవములు నొకదానితో నొకటి కలిసిపోయినవి. పూర్వవైయాకరణులు దేశి అచ్చుత్పన్న మున్నారు. ఆవాడు, దేశి శబ్దములేవో, తద్భవములేవో తెలుసుకొనుట కాధారములేదు. దేశి శబ్దములుగా వ్యాకరణములలో నిరూపితమైనవి, ప్రాకృతములుగా నేడు కానవచ్చుచున్నవి. ఉదా. కరణి, నవలా, నరన ఇట్టివి దేశ్యములుగావు. ఇవి కరణి, నలయా, నరన (నర్మళ) అను ప్రాకృతములు¹³. ఇట్లు భాషలోని ప్రతి తద్భవమును పరిశీలించి శబ్దస్వరూప నిర్ణయము గావించవలసి యున్నది. ప్రాకృత భాషా పదములనిచ్చి ధ్వనిస్మాతముల ననుసరించి వాని పుష్పత్తులను చూపవలసి యున్నది. ఇట్టి కోశ నిర్మాణము జరిగిన యెడల తెలుగు ప్రాకృతముల సంబంధము, సుస్పష్టమగును.

ఇట్టి కోశమేగాక, ప్రాకృత కావ్యములైన గాథా సప్తశతి, సేతుబంధము, గౌడవహో మున్నగునవి తెలుగు లిపిలో, సంస్కృత చ్ఛాయతో ముద్రితములు కావలెను. వానికి టీకాతాత్పర్య శాబ్దిక విశేషములతో విపులమైన వ్యాఖ్యానము రచితము కావలెను.

కేవలము, చారిత్రికమైన పరిశ్రమకన్న— శబ్దమును గూర్చి పరిశ్రమ చేసిన, తెలుగున తద్భవ స్వరూపమే గాక, ప్రాకృత భాష తెలుగుభాషావికాసమున కెట్లు తోడ్పడినదో, అను విషయము ద్యోతమానుగును.

12. మదరాసు విశ్వవిద్యాలయమున ప్రాచ్య భాషా పరిశోధన పంప వలెకొల్పబడుటకు పూర్వము— ద్రవిడ భాషా శాస్త్రప్రవ్యాసకులుగా తొలుత నియమితులైన కీ. శ. డాక్టరు బుర్రా శేషగిరిరావుగారు, తమ నియమిత కాలమున (కీ. శ. 1914—1917) తద్భవములను గూర్చి వ్రాసినవియమైన పరిశ్రమ చేసిరి.

13. చూడుడు. శబ్ద రత్నాకరాసంబంధము.

'వరణవిన్ది' తామ్రశాసనము:

తుల్యభాగానది

శ్రీ ముసునూరి సాంబశివరామమూ

1965 ఏప్రిల్ “భారతి” మాసపత్రిక యందువాచే బ్రచరింపబడిన “వరణ విన్ది” తామ్ర శాసనమున “తొలివాయి” అనబడు “తుల్యభాగానది” గలదు (29 పుట 1 కా.) అని వివరించితిని. అందుపై 1965 నవంబరు “భారతి” మాసపత్రిక 91—92 పేజీలలో శ్రీ వి. ఆర్. మేడపాటిగారు “తొలివాయి ఏది?” అని ప్రశ్నించుచు తొలివాయి = తుల్యభాగానది కాదేమో యను సందేహమును వెలిబుచ్చిరి. ఆ పై వి 1966 సం. మార్చి “భారతి” మాసపత్రిక 67—71 పేజీలలో “సిరియూరు (కడలి) తామ్రశాసనము దానవల్లం నిర్ణయము” అనువ్యాసమున “...ఇట్లు నేవారు లోగడ “వరణ విన్ది” శాసనము బ్రకటించుచు అందుదాహృతమైన “తొలివాయిని గుర్తించుటలో గూడ డోలాయమానస్థితికి లోనైరి” అని యుదాహరించుట మూలమున నా విద్యుక్తమును ప్రబోధించిన వారైరి. కావున నేనిపుడి ప్రత్యుత్తరమున నాయోపి నంతవరకు బాధ్యతాయుతముగఁ దెలవవలసినవాడ నైతిని. కారణాంతరముల వలన కలిగిన యీ ఆలస్య మునకు మూత్రవస మన్నింపగోరుచున్నాను.

భీమఖండములోని వదులను వివరింపవలె నన్నచో బ్రహ్మాండ పురాణాంతర తమైన గౌళమీ మాహాత్మ్యము, స్పృందపురాణాంతర తమైన భీమ ఖండము, శ్రీనాథభట్టసుకవి భీమేశ్వరపురాణము, ఏనుగ లక్ష్మణకవి తుల్యమాహాత్మ్యము, సంఘారి బాపయమంత్రి గౌళమీ మాహాత్మ్యము మొదలగు వాటి నెన్నిటివో పరిశీలించవలసి యున్నది. అంతియొగాక

చేజ్జేరు కాలములందలి శాసనములను బరిశీలించవలసి యున్నది.

శ్రీ వి. ఆర్. మేడపాటిగారు శ్రీ. శ. 1390 లోని అనసౌతారెడ్డి “అనుపట్టి” శాసనమునను; శ్రీ. శ. 1434 లోని అల్లయవేముని “అల్లాడ రెడ్డి వేమనరము” శాసనమునను; శ్రీనాథభట్టసుకవి భీమేశ్వరపురాణమును ఉదాహరించుచు పై సందర్భములందు వారందరు “తుల్యభాగానది” అని పేర్కొనియుండగా ఈ శాసనముందలి “తొలివాయి”ని సుప్రసిద్ధముగ “తుల్యభాగానది”లో సంబంధ మొన గూర్చుట కట్టుకథగా ఉన్నదని వ్రాసియున్నారు. అందుకు గల కారణము “తొలివాయి”యే “తుల్య భాగానది” యైనచో పై సందర్భములందు వారు “తుల్యభాగానది” యనియేల వాడిరి? “తొలివాయి” అని యేల వాడియుండలేదు? అని వారి సందేహము. అనగా పదియవ శతాబ్దమునందే తూర్పువాళుక్కులు వాడిన యీ “తొలివాయి” వదమును మరి నాలుగు శతాబ్దముల పిమ్మట (౧౩ వ శతాబ్దమున) రెడ్డి రాజులను, వారి కవులను అనుయాయులును వాడి యుండలేదు. కావుననే ఆ విషయము పరికాదు అను నిరూపణమునకు ప్రమాణముగ గైకొనిరి. అయితే వారు అందుదాహరించిన విషయములే వారి వ్యాసము నకు బలహీనత చేకూర్చు చున్నవి. ఏమన —

1. ఈ “వరణవిన్ది” తామ్రశాసనము దొరకిన మురముండ ప్రాంతమందే చరిత్ర (పురాణ) ప్రసిద్ధి

గన్న తుల్యభాగానది యున్నదనుట వాస్తవమే అని
యుద్ధాహరించుట.

2. ఈ తుల్యభాగానదివే జానపదులు (నిరక్ష రాష్ట్రులు) జీవించాయి, తోలిజాయి—తోలేభాయి అని వ్యవహరించురని పేర్కొనటం.

3. తొలివాయి = తుల్యభాగానది కాదనినప్పుడు
అదియేది (నది) యో నిరూపింపకుండుట.

4. ఈ “తూర్తివాయి” “తుల్యభాగా” అను
పదముల వ్యత్యుతు అను వివరింపకుండుట.

ఇంతకును ఈ “తొలిపావు” అను పదము సందలి “అ” కారము కేవలము శబ్దజేషము మాత్రమే కాదనియు పూర్వు శాసనములలో నిది బహుశాక్షర నమస్కరముననియు గుఱివేసకుండుటయే ఈ భ్రమ ప్రమాదములకు మూలకారణమగు చున్నది. ఈ శాసన వ్యాసమునందే (25 పుట) “ఏకీషిక్షరములు” అను శ్లోకంలో “అ, ర, డ, ద, ఛ, ల” అను అక్షరములకు బదులుగా “అ” అక్షరము వాడబడినదని స్పష్టమైన ముగా నిరూపించియుంటిని. 28, 29 పేజీలలో “తొలిపావు” “తొలిపావు” = అని చదువవలెను. అనగా “గోదావరి” అనబడు గోతమీ నదియొక్క మొదటి పాము అని వివరణ. ఇందుకు ప్రమాణము “తుల్యైత్రేయ్యా, భరత్యుతీ, గోతమీ, వృద్ధగోతమీ, కాశీకీచ నవీష్యాచ నస్తథా పరికిరీతాః”. గోతమీ మాహాత్మ్యం నస్తపాగర మాహాత్మ్యే. తుల్యసాగర పంగమ మాహాత్మ్యం. అనగా(గోతమీ) గోదావరియొక్క యేడు పాయలలోను మొదటిపాము (తొలిపావు) తుల్యనదియే యనుట విశ్వయుము. ఈ తుల్యనదినే సంస్కృత, ఆంధ్ర (తెలుగు) కవులు కూడ “తుల్య నది”. “తుల్యభాగనది” అను రెండు పేర్లతోను వ్యవహరించియున్నారు. కావున తుల్యనది, తుల్య భాగనదియు నొక్కటే యనుట గూడ నిష్పందే వాము. ఈ తుల్యనదినే జానపదులు “తొలిపాము— తొలిపాము—తొలిభాము, తోలేభాము” అను పేర్లతో గూడ వ్యవహరించుచున్నారు అని 1965 నవంబరు “భారతి” 92 వే.నో వారే యుద్ధాహరించియున్నారు.

అయితే ఆ వెనువెంటనే ఆఖరు సేదాయందు
తిరిగి ఆ విషయమునందే “అలివాయి—తుల్యభాగా
సంబంధము ఒక కట్టు కథగా వీచుచున్నది” అని

ప్రాసివారు. అనగా “తుల్య, తుల్యభాగానది” అనబడునది “తొలిపాంపు, తొలిభాంపు” అని అంగీకరించి యున్నను అయ్యదియే “తొలిపాంపు” అనునవిధానజయే ఈ సంశయ విచ్ఛేదమునకు కొనసాగిన ముఖ్యంశము.

“జూలివాయి” పదములోని “జు” అను యక్ష
రము కేవలము భాషా సౌందర్యమువై న శకట షేషము
మాత్రమే కాదనియు; పూర్వకాసన లిపి యుండిది
బహుశాకర సమన్వయమనియు గదా చెప్పితిని.

1965 ఏప్రిల్ 25 "భారతి" 25 పేజీలోని "నిజాపూర్ ములు" అను శీర్షిక కుండు ఆ కావనములోనే యేయే టేకలిలో ఏయే పంకి యుండు ఏయే పదములో ఏయే ఆక్షరముగా వాడబడినదో తేటతెల్లము గావించియున్నాను.

అంతేగాక పూర్వశాసనముల విరికించిన ఈ “ఁ” అను అక్షరము సంస్కృత శబ్దములందలి “ట, థ, త, ర, ఛ”లను కన్పడమునందు “ఁ” అను అక్షరము వాడిన దనుటకుదాహరణముగా ప్రతి హస్త=పరిహాస్తాన్వ, ప్రతిహారి = పక్షహరి, నక్షహరి, పక్షహరి, ప్రతిపాదిక = పక్షపాపుగె. ఈ రీతిగ సంస్కృత శబ్దములకు “త” కారమునకు బదులుగా “ఁ” అను అక్షరము వాడబడినటుల గోచరించు చున్నది. ఇటులనే శ్మశాసనములందలి “గ, ట, డ, త, ద, న, మ, య, ర, ఱ, ల, న, స, ఛ” అను ద్వయల యందు తెనుగున సందర్భానుసారముగా “ఁ” అను అక్షరము గానవచ్చుచున్నది. కావున ఈ “తొలి వాయి” పదమునందలి “ఁ” అక్షరమునకు ప్రాతి పదికమ్మైన “త” కారమైనపు డాపదము “తొలి వాయి” అనుటకు మారుగా “తొలివాయి” అగును. ఇదియే క్రమక్రమముగా జానపదమందు “తొలి వాయి, తొలేవాయి”గా వాడుకబడినది. అందుచే “తొలేవాయి” అను పదము “తత్సర్వభాగ” క్షనః పదము నుండి వచ్చినదనుట కంటె “తొలివాయి” అను పదము నుండియే కలిగినదనుట సమంజసమై యుండును.

“వాంఛ” అను పదమునకు “బావీ, కొరిన్సు, నదీ, గ్రామము” లకు ప్రయోగించబడినది. అందు కుడావారణముగా “రాళ్ళ వాంఛిక, వాంఛి గ్రామము”

అను పదములు గ్రామసామములుగా వాడబడినట్లు ప్రాచీన కాలమందు గుప్త శకమున దామోదర శాసనమున నున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. శకములలో కలవాండు శతకము, ఇంటిపేర్లలో “కపిలవాండు” శబ్దము లున్నవి. అనంతపురము జిల్లాలో “బరువాండు, పాలవాండు, మేళవాండు” గ్రామములున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. అయితే ఇంది “తొలివాండు” అను పదము గ్రామసామముగా గాక సదీవాచకముగా నుపయోగింపబడినది. అందుకు ప్రమాణముగ ఈ పదము గ్రామ సరిహద్దుగా నియత “క్షేత్రసీమ” సరిహద్దుగా వ్రాయబడినది. “క్షేత్రసీమ” అనఁ పదము పూర్వ శాసనములలో పంటపొలములకు వాడబడి యున్నది. కావున “వరణ విన్ది” అను గ్రామమందలి “క్షేత్రసీమ” పంట పొలమున కు పడముటి సరిహద్దున “తొలివాండు” = తొలివాండు, లేక తొలివాండు అని రూపి గానించుచున్నది. కావున ఇది “సది” వచకముగానే ఉపయోగింపబడినది. దీనికి అనుకూలముగా జానపదులైన నీ ఊర్వకతైల “ఎలేమూరు తొలే బాండు మామయ్యో తొలిచాపున వలపు నిలిపి కులుకుజెందితి—మామయ్యో— కులుకు జెం అని వరణించి పాడుచుండుటయు గలదు. ఈ “తుల్యనది” “తుల్యభాగ”ను “తొలేబాండు” అని పాటక జనులు పాడుదురని వారే వ్రాసియున్నారు. అందుచే ఎన్నివిధముల యోజించినను ఈ “తొలివాండు” అను పదము “తొలివాండు” అగుటచే (గౌతమీ) గోదావరి యొక్క మొదటిభాగమైన తుల్యనది (తుల్యభాగానది) యే గాని వేరకాదని ధృవపడుచున్నది. ఇక వారి సందేహము:— ఈ “తొలివాండు” తుల్యనదియైనచో ఈ శాసనమునకు తరువాతి (4 శతాబ్దములకు) రెడ్డిరాజుల కాలమున ఆ శాసన కర్తలుగాని ఆ పౌరాణికులుగాని “తొలివాండు” పదమునే వాడక “తుల్యభాగానది” యని వాడయున్నారు అనునది.

ఇది యొక మహాసముద్రమువలె నుండును. అంచు దరిగానరావు. ఈ తుల్యనదిని గూర్చి తెలపుటలో బ్రహ్మాండపురాణాంతర్గతమైన “తుల్య మాహాత్మ్యమే” మూలాధారమైనట్లు శాసనచ్చుచున్నది. అయితే దానినే ఆధారముగ గొన్న ఆంధ్ర (తెనుగు) కవులు ఆ తుల్యకు గల ప్రాతిపదిక నామము నందు విభిన్నమార్గముల నునుపరించిరి.

“సప్తధావళజన్ గంగామృషయస్తత్రవారద... జామదగ్నితు పాశ్చాత్యవ్యధిష్ఠాతు సప్తదా; తైస్సప్త బుష్టిస్తత్రయష్టమిష్టైర్మృత్యుభిః” అనుగౌతమీ మాహాత్మ్య పదవనఃసారమున తొలుదొల్త నీ తుల్యనది “జామదగ్ని”గా సుదాహరింపబడియున్నది. కాని ఆ వెనువెంటనే సరియొక యధ్యాయమున “షడ్విర్భాగైః పత్రమృత్యు స్వసామర్థ్యాన్యనాగతా ప్రవిష్టా సాగరే తేన తుల్యభాగేతి కీర్తితా” అని ఆ తుల్య సార్వకనామముగ నుగ్గడింపబడినది. ఆంధ్రకవులును ఆ విషయమునే సమర్థించుచు “తుల్య, తుల్యభాగ” అను సార్వకనామములనే వాడుచున్నది. అందుచే “తుల్య, తుల్యభాగ” అనుపేర్లు జన్మతః (పుట్టుకతోనే) ఉన్న పేరునకు సాటిరాదు కలుగబోదనట సర్వ సామాన్యమే.

అయితే “సప్త ర్షిణాంచామృతా సప్తగంగా స్తతోవిదన్” అనియు “తేషాంనామాని మునిభిః నిర్దిష్టాని స్వసామభిః” అనియు నుదహరించుచు “తుల్యతేయా భరద్వాజే గౌతమీ వృద్ధగౌతమీ కౌశిక్య, పసిష్టావ సప్తభాగాః ప్రకీర్తితా” అను దావినసవరించి తొలుదొల్తైన తుల్యనది తుల్యనామ మహర్షిచే కొనిరాబడియున్నదని చెప్పవలసి యున్నది. కాని వెనువెంటనే వారదుడు “తుల్య కేనాపృతాపూర్వం కేనతుల్యభగవత్పురా” అని యొక చోటను “లోకే కేనాపృతా పూర్వం కేన తుల్య భగవత్పురా” అనియు వ్రాసించెను. అనగా (గౌతమీ), గోదావరి యొక్క యొకర వాండున్నట్లనెనె యీ మొదటి వాండుని గూడ “తుల్యనామ” మహర్షియే తన పేర తిసికొని వచ్చినచో ఈ ప్రశ్నకు తావెక్కు డిది? ఆ విషయమునకు భిన్నముగా ఇట్టి ప్రశ్న కలుగఁట చేతనే ఈ విషయమున “తుల్య” “తుల్య భాగ” అను పేర్లు సర్వసామాన్యముగాక వైశేషిక మార్గమున నూలించుచున్నవని గోచరించును. అందువలనే కాబోలు “సా గౌతమ్యా మహాసద్భాగ దానవాసా తరంగిణీం పూర్వకౌలే-సమత్సన్నా సమాసితా మహాత్మనా తుల్యభాగాభిధానే దానవేన తపస్వినా” అని ఇతిహాసికులపై భారము మోపుచు గౌతమీ మాహాత్మ్య మూలాధికమైనవైన ఈ సూతన విధానము స్ఫూరిత పురాణాంతర్గతమైన భీమఖండమునందు తలెత్తినది. దానిని బలిష్ఠము చేయుచు “సతుల్యభాగో

దైత్యాపి సతతం సామవర్తకః పరాత్పతత్వవిజ్ఞాతా
 వక్తవేతవివర్జితః సురాసురాదాం కంపాం నివారయతి
 మధ్యగః” “తుల్య భాగ సమరిత్యా—తృదైత్యే
 స్వర్ణవాసుకః తస్యనామ్నోవమోకన్యాం తుల్యభాగేతి
 కీర్తితాః పుర్యగోతమకన్యాయాః కన్యకా సౌ తరంగిణీ”
 అనుచు తుల్యభాగుని, తుల్యభాగానదిని ప్రశంసించుచు (పూర్వము) తొల్లి గోతమకన్యక (గోతమి)కు
 కన్యకయైన ఆనది నాటి నుండియు ఆ తుల్యభాగుని
 పేర ప్రసద్దమయ్యెను—అనుటచే ఆ తుల్యభాగుని
 ప్రసన్నతచే పునఃపునీతమై “తుల్యభాగ” యని
 పిలువబడెననియేగాని తుల్యభాగుడను ఋషిచే తీసికొని
 రాబడెనని ధ్వజము కాలేదు. అందువల్లనే శ్రీనాథ
 కవిసార్వభౌములు “అనురులకు వాశయంబైన—
 యానంతరి తుల్యభాగావ్యయంబు దైత్యుండు తేర
 బూర్వమున గోతమింగగ బుట్టివచ్చె నందు రితిహాస
 తత్త్వజ్ఞులైన బుధులు” అని తెలిసిగొనినారు. అనగా
 భీమఖండములోని “సమానీతా” అను శబ్దమును
 “తేర” అను పదముతో నాంధ్రీకరించి వైశిష్టిక
 మార్గమును గోచరింపజేసెను. అనగా (పుట్టెను)
 “తీసికొనివచ్చెను” అనుటకు ఒప్పుకొనక “ప్రసన్నత
 నొందెను పునఃపునీతమయ్యెను” అను యర్థమున
 పుష్టి గావించెను. అందుచే తుల్యభాగునిచే
 బ్రహ్మలి నందిన యీ తుల్యభాగానది అంతకుబూర్వమే
 గోతమినదినుండి పుట్టియుండెననియు దానికి
 ప్రాతిపదికమైన వేరొక పేరుగలదనియు తేటతెల్ల
 మగుచున్నది. అప్పుడు “షడ్భిర్యాగై ఫలైస్తుల్యా
 స్వసామర్థ్యాత్సమాగతా ప్రవిష్టా సాగరే తేన తుల్యభాగేతి
 కీర్తితా” అనియున్నను తొలుదొల్ల గోతమి నుండి
 తీసికొని వచ్చిన ఋషి పేర నందువలెను. ఆ ప్రాతి
 పదిక నామమునే పరిశీలింపవలెను. అందుకు “వాసిష్ఠ్య
 దక్షిణా చ స్యా ద్వైక్యామిత్రీ తదుత్తరా వామదే
 వ్యాపరాజ్ఞేయా గోతమీ మధ్యహా శుభా భారద్యతీ పరా
 జ్ఞేయా ఆతేయాశు తతఃపరా జామదగ్నితు
 పాశ్చాత్యా న్యపదిష్టాతునవధా తై వృత్త ఋషిభిఃసృత
 యష్టమిష్టైర్వహోతుభిః” అని యుండుటచే
 గోతమి (గోదావరినది) యొక్క అన్ని పాయలలోను
 పైనన్న (తొలిపాయి) “తుల్య” అనబడు దాని
 యొక్క ప్రాతిపదికము “జామదగ్ని” అని వెల్లడి
 యగుచున్నది. అంతేగాక “ఆత్రేయా కౌశికీ కణ్వా
 గోతమీ వృద్ధగోతమీ” అని వేరొక అధ్యాయమున

బేర్పొనబడెను. ఇందు “వామదేవ్యాపరాజ్ఞేయా”
 అన్నచోట “వృద్ధగోతమీ” యని వాడెను. “తుల్య
 త్రేయా” అను దాని యందు గూడ “వామదేవినీ”
 “వృద్ధగోతమీ”గానే వాడియుండెను. అయితే మిగిలిన
 ఆఱువాయలలోను “తుల్య” అని సార్వకనామము
 గను “జామదగ్ని” అని ప్రాతిపదిక నామముగను వాడిన
 ఆ తొలిపాయను మాత్రము ఈ పైచోటున “కణ్వా”
 అని యుదాహరించెను. అందుచే ఈ “తుల్య” అన
 బడు “జామదగ్నియు” కణ్వనదియు ఒకేచోటున
 (దగ్గరగ) పుట్టి, సాదవునను చాల సమీపముగ (సమా
 నాంతరముగ) బ్రహ్మించుచు మధ్యమధ్య మశువుల
 యందు కలిసిపోవు చుండెనేమో యను సంశయము
 కలుగుచున్నది. అందు కనుకూలముగా శ్రీనాథకవి
 సార్వభౌములు తమ కౌశీఖండము నందు—

అంతః ప్రవాహియై యావిర్భువించె నే
 ధరణీధరముపాంత తల్లిబాని ।

పాతె నేతైలంబు పాదమూలంబున

గల్గెటితో వృద్ధగంగవాని ।

యువయించె నేకొండ యుత్తరాశా రసా

తలకుక్కి నవగోదావరంబు ।

జనియించె నేతైలోచ్చయము దక్షిణమున

గణ్వాపాని యుప్పుకడలికొమ్మ ।

పద్మగిరి తోడబుట్టు వే సర్వతంబు ।

బలిసియుండె నేయిదికి బంచలింగి ।

యట్టి వీరభద్రాక్షముపాచలమున ।

కర్మగుండెచే నింధ్యమదాచహరి ॥

అని నుడివియుండెను. కావున యీ కణ్వనది
 నవగోదావరి యుత్పత్తిస్థానముగ వీరభద్రచైలము
 నందే అనగా గోదావరి యొక్క అన్ని పాయలకును
 పైచే బుట్టి ఉప్పుటేరుగా మారి నముదమున
 గలియుచున్నదని తేటతెల్లము గావించుచున్నది.
 అందుకు తోడుగానే శ్రీనాథకవిసార్వభౌముల
 భీమేశ్వర పురాణము నందును “తుల్యభాగా తరంగిణీ
 తోడుగాగ । గణ్వాపానితో గూడ—గుకరత్న దివ్య
 పరిధాన సహితంబు—దేవభర్త । ధరణి భీమేశ్వరున
 కిచ్చి ధారవోస” నని వక్కాణించెను.

కావున దీని సారాంశమేమన “జామదగ్ని,
 తుల్య, తుల్యభాగా తొలిపాయి, తొలిపాయి, తొలి
 పాయి, తొలేపాయి” అనబడునది మార్కండేయు

క్షేత్రమునకు దిగువనను, కణ్వనది ఆ మార్గందేయ క్షేత్రమునకు ఎగువను బట్టి, సహజాంతరముగా బ్రహహించి సముద్రమును చేరినవనట యదార్థము. అందుచే కణ్వ పుట్టి నది మొదలు కలియు వరకును తుల్యకు యుత్తరమునచే ప్రవహించినది.

ఇక నీ తుల్యనదీ విషయమున ఆంధ్రకపులనుసరించిన మార్గముల వనతోకింతము. గౌతమి (గోదావరి)నండి ఏడుగురు మహర్షులును తమ తమ పేర్లతో తమ తమ ఆశ్రమముల మీదుగా సాగర సంగమము గావించిరిని గదా పై సుదాహరింపబడినది. ఆ సప్తమహర్షులెవరు? “కశ్యపాతి విశ్వామిత్ర—గౌతములను, విసుభరద్వాజ జనుదగ్గులును వసిష్ఠుడనం జగంబుల వెల్ల—చేర్చునిన బుష్టులు; వారి సప్తర్షి గణమండ్రు—కారవేంద్ర” అని భారతమున గలదు. దాని కనుగుణముగానే కవి సార్వభౌమ శ్రీ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశ్వాస్తీ వారును తమ గౌతమీ మాహాత్మ్యమున “కశ్యపాతి భరద్వాజ కౌశికులను, జామదగ్ని, వసిష్ఠులు ప్లవదేశములకు గంగ గోంపోవచ్చి మునిని గంగ బ్రార్థనముజేసిరి రమ్మర్క—మృగంను భిక్తి” అనిరి. అందు కనుగుణముగానే ఏనుగు లక్ష్మణమాత్యుడును తమ “తుల్యమాహాత్మ్యము”నందు “తుల్యయు, ఆత్రేయయు భరద్వాజయు, గౌతమీయు, కాశ్యపీ యను పుద్గయు, కాశికీయు, వశిష్ఠయు ననందగి పూర్వవరంబున...” అని నుడివియున్నాడు. దీని సారాంశమేమనగా గోదావరి నేడువాయిలుగా దీసికొని వచ్చిన మహర్షులతో “వశిష్ఠుడు, కౌశికుడు, (విశ్వామిత్రుడు), గౌతముడు, భరద్వాజుడు, ఆత్రి” అను అయిదుగురు మహర్షులు అన్నిదిగ్గముల స్థితికరుణులై యున్నారు. వారి పేర్లతోనే గోదావరి అయిదు పాయిలును ప్రసిద్ధములై యున్నవి. వీటి విషయ వేషంబేమమును లేదు. కాగా మిగిలిన “తుల్య, పుద్గ, గౌతమీ” అను రెండు పాయిలును మాత్రము విమర్శింపవలసి యున్నది. ఈ తుల్యుడును, పుద్గ, గౌతముడును మాత్రము పస్తర్నలతో భేర్సొనబడలేదు. అందువల్లనే ఆంధ్రకపుల ఆంధ్రీకరించుటలో యీ విభిన్నమార్గముల ననుసరింప మూలకారణమై యున్నది.

ఇందు మొదటిదైన తుల్యనదిని గురించి యోజించుటలోను “తేషాంనామాని మునిభిః నిర్మిష్టాని వ్యవహుభిః పస్తర్నాణాంనామ్నాదా సప్తగంగాత్తోవిదత్” అని యుదాహరించుటచే “తుల్య త్రేయ, భరద్వాజీ, గౌతమీ, పుద్గ, గౌతమీ, కాశికీ, వేషాసిష్ఠి, పస్తభాగాః ప్రకీర్తితా అని యుదాహరించినను, పస్తర్నలతోలేని “తుల్య, పుద్గ, గౌతములు” తలజాపుటయు, సుప్రసిద్ధులైన “కాశ్యప, జనుదగ్గులు” అదృశ్యులగుటయు గమనింపవలసినది. దీనికి తోడుగా “ఆత్రేయ, కాశికీ, కణ్వ, గౌతమీ, పుద్గ, గౌతమీ, భరద్వాజీ, వాసిష్ఠి, పస్తభేదేతి గౌతమీ” అనుటలో “తుల్య”యు సదృశ్యమై “కణ్వ” వెలయుటయు గమనింపవలసిన విషయమే. అంతతో పరిపాక “తుల్యకేనాహూతా పూర్వం కేనతుల్యభవత్పురా” అను ప్రశ్నయు తార్కాణమగుచున్నది. అందుచే ఈ “తుల్య, పుద్గ, గౌతములు” సార్వకనామములు కాని కేవల జన్మజనిత నామములు కావు. అందువల్లనే “సా గౌతమ్యాం మహానద్యాం దాననానాం తరంగిణీ పూర్వకాలేనముత్యన్నా పమానీతా మహాత్మనా, తుల్యభాగాభిధానేన । దానవేన తపస్వినా ఇతితీర్థాన తత్త్వజ్ఞా ప్రవదంతి మనీషిణః” అనియు “తస్మాదేవై ప్రవేకవ్యాం । తుల్యభాగేతి కీర్తితా పూర్వం గౌతమకన్యాయాః కన్యకాసతరంగిణీ” అనియు “తుల్య, తుల్యభాగా” నామధేయము సార్వకనామములగు పమర్దింపబడినవి. అన్యగా తొల్లి గౌతమ కన్యకయైన గౌతమీ నది యొక్క పాయి యగు నీ నది తుల్యభాగాని పేరను(తిరిగి) ప్రసిద్ధి నొంది నది వక్కాణించెను. అయితే ఏనుగు లచ్చయమాత్యుని తుల్య మాహాత్మ్యముతో మాత్రము తుల్యుడను “ముని మిగుల సంతోష మొదగు గౌతముని వేడినను మెచ్చి గంగగీతి. నతని వెనువెంట వేగి తూత్యాజ్య గాంచి క్షిప్రగతి సాగరము ప్రవేశించెనంత” అనియును దెలుపబడెను. ఇందు “క్షిప్రగతి సాగరము ప్రవేశించెనంత” అని యుండుటచే ఆతుల్యునిచే గౌతమిని వేడి (తుల్యనది నుండియై యుండవోవు) యొక్క వాయి తీసికొని వెళ్లెననియు, అదియు తుల్య పేరితోనే నీతి సముద్రమును చేరెనని గోచరించుచున్నది. కాని శ్రీ వి. ఆర్. వేడపాటి గారు తమ వ్యాసములో “గౌతముని అననుతి లేకుండ తుల్యుడను

మహర్షి ఈ నదిని తొలుత దీసికొని నర్మిసట్కును
 “యిది అంతర్వాహిని అయిపోవునట్లుగా శపింపబడి
 నట్లును ఒక గాథ కలదు” అని వ్రాసిరి. పై సుదాహ
 రించిన ప్రకారము తుల్యమాహాత్మ్యముతో తెలుప
 బడి యుండుటచే తుల్యుడు తుల్యుని గౌతమిని వేడి
 తెచ్చెనేకాని అనుమతి లేకుండ అనుహరింపలేదు.
 కావున తుల్యుని గౌతమిని శాపము లేదు. (వసిష్ఠుని
 యనుమతి లేకుండ వై నతేయుడు “వై నతేయ”
 అను శాపము లనుహరించి గొంపొట్టుచే ఆ వై న
 తేయకు వసిష్ఠుని శాపమునట్లుగా గౌతమీ మాహాత్మ్య
 సాగరసంగకథనము నందుదాహృతమై యున్నది.) కాని
 ఆ వెనువెంటనే సముద్రమునలె పుణ్యదినములు,
 ఆదివారములు తప్ప యితర దినములంత ప్రాము
 ఖ్యము లేకబోవుట కిదియే కారణమై యుండును
 అని వ్రాసియున్నారు. అనగా ఒక నది అంతర్వాహిని
 యగుటయు తిరిగి ఒక నది ప్రాముఖ్యము జెందు
 టయు పునఃపునఃపొందుటయు వారోగిన విషయమే
 యయును వారు దానిని అన్యవిధమున మలుపులు
 సాగించిరి. ఎట్లన “సప్తధిర్మువివర్జైస్తా । మాసీతా
 పుణ్యవాహినీం తే దానవాతేషు రియం । శుష్కతోయా
 భవతితి । తతస్సేస్తాదానవానాం తేవపుణ్య తరంగిణీ
 దేవర్ష యస్సప్తతేషు । రపుణ్యేయం భవత్యతి” అను
 శాప కథన గాథయును “ఇత్సుక్తే దైత్యమునయ ।
 స్తదానక్రుః ప్రసాదతః । అంతః ప్రవాహం సప్తర్షి
 ప్రవరాతే వాహినీం సప్తర్షుర్యశ్య తటినిం । తేషాం
 తపస్వినాం । అయనద్వయ చంద్రార్క గ్రహణాది
 దినాదిషు పుణ్యకాలేషు చక్రుః । శ్రీత్యాక్షయ
 ఫలప్రదాంస్థానదాన జవక్రాద్ధ హోమదేవార్చనాదిః ।”
 అని స్కందమున జేర్చెనిరి. దీనినే శ్రీహరి
 కవిసార్వభౌములు ...దానపులు సప్తర్షి సమాసిత
 మైన యువాహిని శుష్కతోయ మయ్యెడు మని
 యును; మునులు దానపులకు సమాశ్రయమైన
 పుణ్యవాహిని యపూజ్యయై యస్పృశ్య యయ్యెడునని
 యును శపించిరి. రాక్షసులు సప్తముని సింధుపు
 నకు నంతః ప్రవాహంబును, మునులు తుల్యభాగ
 నుతరాయణ దక్షిణాయన పుణ్యకాలంబులను, మూర్య
 చంద్ర గ్రహణంబులను, బ్రతి భ సంచారంబునను
 దర్శన పొరల్గనాసీ ప్రభృతి మహాపర్వకాలంబులను
 సంక్రమణంబులు మొదలైన విశేష కాలంబులను

న్నాన దాన జవ తప హోమ క్రాద్ధ దేవార్చనా
 విధంబు లక్రయఫలంబుననట్లుగాను — బలిసమే
 తంబుగా నతికి రజన్యలత్నాదంతరాయంబు లేక
 యధ్యశ్యయన బ్రాహ్మచర్యసవాన నియమంబుతో
 భానువార చతుష్టయంబు ప్లాసంబు సిద్ధించిన సంతాన
 ప్రాప్తియోగనట్లుగాను వరంబు బ్రసాదించిరి” అని
 యాంధ్రకరించిరి. అందుచే “సప్తగోదావరి” దానవ
 బుష్మలనే శుష్కతోయ మగునటు శపింపబడి,
 తుల్యభాగుని తీర్పుచే తిరిగి అంతఃప్రవాహిని యగు
 నటుల పునరుద్ధరింపబడెను కావున అంతః ప్రవాహిని
 యైనది “సప్తగోదావరి” కాని “తుల్యభాగనది”
 కానేరదు. అయితే తుల్య (తుల్యభాగనది) మాత్రము
 దేవర్షులచే అపూజ్యయు, అస్పృశ్యయు కానటుల
 శపింపబడి తుల్యభాగుని తీర్పు ననుననించి వర్షకాల
 విశేష పవిత్రతయు, వశోద్ధారక సంతాన ప్రదాత
 యునై పునరుద్ధరింపబడినది. ఈ విషయము వా
 రెరుగనిదికాదు. అయితే వారేలనే పారపడియ
 టుల్లైఖించిరిని భావించవలసి వచ్చును.

తుల్య—తుల్యభాగానదికి ప్రాతీపదకమైన జన్మ
 జనిత నామమును దెల్పుటలో కవిరాజ శ్రీపాద కృష్ణ
 మూర్తి శాస్త్రిగారు ‘కశ్యపాశ్రీ విశ్వామిత్ర’ అను
 ప్రమాణమునే గొకనుట “కశ్యపాశ్రీ భరద్వాజ కౌ
 కులును జామదగ్ని వసిష్ఠులు వల్లవదేశములకు
 గంగగోపానచ్చి— మునిని గంగ— బ్రాహ్మణముజేసిరి
 రమ్మర—మృతము భక్తి” అని తెలిపించుచు ఆపైని
 “కశ్యపమానిజాష్టమయి— కంధినిబొందిన వాక—
 దేవతా—వశ్యము నెల్లవాకలకు—జాయనితుల్యఫలంబు
 నిచ్చుటన్—గాశ్వసీ తుల్యభాగయని కశ్యపు దాడకు
 దోడితెచ్చుటన్ గాశ్వసీ యందు నామముల—గాల్ప
 వసుంబుల సేవశాశిన్” అని తమ గౌతమీమాహాత్మ్యము
 నందును, అందు కనుగుణముగా. “...గశ్యప,
 వసిష్ఠ, విశ్వామిత్రాది తాపసీశ్రమ లగ్నోదావరి
 ననేక ప్రకారంబుల సుగ్ధించివును నల్లన గౌతమముని
 వల్లభునిజేరి యిట్లనిరి. “తొలుతం గశ్యపుడను
 మునితిలకుడు గెని గోంపోయి గంగ—తీర్థంబులు
 పెక్కులు వెలయగ జలనిధిలో గలిపెం దుల్యయన
 నదియే—కాదె తనర్చున్” అని శ్రీ మధిర సుబ్బన్న
 దీక్షితులుగారు తమ సప్త సాగరసంగమాహాత్మ్యమున
 సమర్పించివారు. అయితే నిమగు లక్ష్మణమాత్యులు

మాతము తమ తుల్యమాహాత్మ్యమున 'తుల్యయు ఆత్రేయయు, భరద్వాజయు, గౌతమియు, కాశ్యపియును పృథ్వయు, కౌశికియు, వసిష్ఠయు ననందగివ' అని యుగ్గడించిన ప్రకారము గోదావరి (గౌతమి) తొలిపాయి 'తుల్య' 'తుల్యభాగా' నదియే కాని, 'కాశ్యపి' కాదనియు, 'కాశ్యపి' యనునది "వామదేవి" యగు పృథ్వగౌతమి యనియు నిర్ధారణయ్యచున్నది. అట్టి తతి "తుల్య" "వడ్డిర్పాగై పల్లెనుల్పా స్వసామర్థ్యాత్పరమాగతా ప్రవిష్టా సాగరే తేనా తుల్యభాగేతి కీర్తితా" అను గౌతమీ మాహాత్మ్య ప్రమాణము చేతను, "సా గౌతమ్యాం మహాసద్యాం దానవానాం తరంగిణీం పూర్వకాలే సముత్పన్నా నమానీతా మహాత్మనా తుల్యభాగాభిధానేన దానవేన తపస్వినా ఇతితిహాస తత్త్వజ్ఞాః ప్రవదంతి మనీషిణః" "తస్యనామైచ్చిన మేకన్యాం తుల్యభాగేతి కీర్తితా పూర్వం గౌతమ కన్యాయాః కన్యకా సా తరంగిణీ" అను స్మృందపురాణాం తర్కత భీమఖండ ప్రవచనము చేతను తన సార్థక నామము చేతనే బ్రసిద్ధి కెక్కినను. కావున దాని జన్మజనిత నామధేయమును తెలిసికొనవలయును గదా? గౌతమీ మాహాత్మ్యము, భీమఖండము, భీమేశ్వర పురాణము, తుల్యమాహాత్మ్యము మొదలగునన్నిటి యందును (గౌతమి) గోదావరి యేడు పాయిల నుదాహరించుటలో "తొలిపాయి" "తుల్య" అని యుదాహరింపబడుటచే దానికిక సందేహమేలేదు. ఇక దాని జన్మజనిత నామ నిర్ధారణకై బరికింపగా "వాసిష్ఠా దక్షిణావస్థాద్వైకామిశ్రీ తదుత్తరా వామదే వ్యావరాజ్ఞేయా ఆత్రేయీతు తతోపరా జానుదగ్గీతు పాశ్చాత్యా వ్యవదిష్టాతు సప్తధాః" "తైస్సప్తఋషిభి స్తత్ర యష్టమిష్టైర్మహాత్మభిః" అని బ్రహ్మాండ పురాణాంతర్గతమైన గౌతమీ మాహాత్మ్యమున నుగ్గడింపుటచేలోకులు "తుల్య", "తుల్యభాగా" నామములచే వ్యవహరించుచున్నయినదికి జన్మజనిత నామము "జామ దగ్గి" యని నిర్ధారణ యగుచున్నది. అందువలన 'తుల్య, తుల్యభాగా' నామములు సార్థక నామము లనియు, దానికి "జామదగ్గి" అనునది ప్రాతిపదిక మైన నామమనియు గ్రహింపవలసి యున్నను దానిని లోకమే విస్మరించినది. అందువలననే కాబోలు సుప్రసిద్ధాంధ్ర కవులును ఈ తుల్యను "కాశ్యపి" అని కొందరును, మఱి కొందరు ఈ సందిగ్ధమున కాలిద

వివృగింపకయు తమ కావ్యముల బూర్తి జేసికొనిరని తోచుచున్నది. ఆ కారణముననే మహాకవులు మొదలు సామాన్యుల వరకును సందిగ్ధ కారణమైన "కాశ్యపి" "జామదగ్గి" వదముల వదలి సార్థక నామములైన "తుల్య, తుల్యభాగా" నామములనే వాడుచున్నారు. అంతేగాక జానపదులు (నిరక్షరాస్యులైన పాటక జనులు) ఈ "తుల్యభాగా" నామధేయమును గూడ వదలి ప్రకృతి సంబంధమైన "తొలివాయి, తొలి పాయి" రాసురాసు (క్రమ క్రమముగ) "తొలేభాయి, తొలేబాయి"గా వాడజొచ్చిరి. దానినే అనాటి (పూర్వపు) శాసనాక్షరములలోనిదగు "జా" అను అక్షరముగా (వాసియున్నను భాషాధ్యవ్యససారముగ "తొ" అను అక్షరముగా మార్చి చదువునప్పు డది "తొలివాయి" అగుటచే అయ్యది అన్నివిధముల చేతను ఈ వరణవీధి శాసనమందలి "తొలివాయి" "తొలివాయి" అయిన "తుల్య, తుల్యభాగా" నదియేగాని వేఱకాదు. కావున దానికిక సందేహింప నవసరములేదు.

ఇంకొక సందేహము:—తుల్యభాగాకు ౧౦ వ శతాబ్దమునందే (తూర్పు చాళుక్యుల కాలముననే) "తొలివాయి = తొలివాయి" అను పేరు వాడుక యందున్నచో అంతకుముందున గాని, ఆ తరువాత మఱి వారు శతాబ్దములకు (౧౮—౧౯ శతాబ్దములు) రెడ్డిరాజుల కాలమున కవులుగాని, శాసనకర్తలుగాని ఆ "తొలివాయి—తొలివాయి" పదమునే ఉపయోగింపక "తుల్యభాగా" అని యేల వాడిరి అని ప్రశ్నయున్నది గదా. స్థల, జల సంబంధమైన నామములు కాలానుసరణముగ మారుచుండుట సర్వసామాన్యము. లోక విదతము. సహజము. అందువల్లనే కదా నాటి భరత ఖండము నేడు భారతదేశము, హిందూదేశము, ఇండియా అను పేర్లతో మార్పుజెందినది. అటులనే ఎన్నో పట్టణములు, గ్రామములు, నదులు, సరస్సులు మొదలగు వానిపేర్లు నిత్యము కాలానుసరణముగ మారుచునే యున్నవి. నేటి ద్రాక్షారామము ఒక్కప్పుడు డాకిరేమి, పెదడాకిరేమి, దక్షిణపాటిక, దచ్చారామ, అనంతారామ, దార్పికనగరము అను పలుపేర్లతో పిలువబడినది. అట్లే అమరావతిని అమరదావి, ధాన్యకూడి నామములతో వాడియున్నారు. విన్నటివరకును బెజవాడ యని నేడు దానినే విజయ వాటిక యనుచున్నారు గదా. ఇట్లేన్ని మారుట

లేదు. అఖండ గౌతమి నుండి వీడి ద్రాక్షారామము వరుకున్న “నవగోదావరి” నదిని నేడు ద్రాక్షారామ మందున్న యొక్క కోనేరునే ఆ నవగోదావరిగా వాడుటలేదా? అట్లే “గౌతమి” నేమిట “గోదావరి” అను పార్థకవామమునే సుప్రసిద్ధ నామము గావించలేదా? అంతమాత్రమున గోదావరి గౌతమి గాకుండునా? అట్లే ప్రాతిపదికమైన (జన్మజనిత మైన = పుట్టుకతో వచ్చిన) “జామదగ్ని”యే సర్వలోక విదితమైన, పార్థకవామముగు “తుల్య—తుల్యభాగ” అను పేర్లలోనే సుప్రసిద్ధి గాంచినది. ప్రకృతి సిద్ధమైన అన్యధావామముగ “తొలివాయి = తొలిపాయి”గా సర్వసామాన్యమే వాడబడినది. శాసనాక్షర సాంప్రదాయానుసారముగ నాడు ఆ “తొలివాయి”యే “తొలిపాయి” అని వ్రాయబడినది. అంతేగాక దేనినైనను ఒక నామధేయముచే బిలువబడిన దానిని సందర్భానుసారముగను, కాలానుగుణ్యముగను వేరొక ప్రతినామముచే బిలువగూడదను విధిని పేద్రములు గాన్పింపవు. లేక ఒక్కప్పుడొక పేరుచే వాడ బడిన దానిని మరియొక్కప్పుడు దేశ కాల పాత్రతల ననుసరించి వేరొక (ప్రకృతి, పార్థకాది నామముల) పేరు వాడబడినంతమాత్రమున ప్రాతిపదికమైన లేక పూర్వప్రయోగ దక్షిణమైన నామధేయము సరిగాడు తప్పని వక్కాణింప నెవ్వరు సాహసించ గలరు?

ఈ తుల్యకు గల నామములను పురాణాను సారముగ సుదాహరించితిమి. ఇక శాసనమార్గముల వివరింతుము. ౧౮—౧౯ శతాబ్దముల అనపోతారెడ్డి “అనుపణ్ణి” శాసనమున, అల్లాడ వేమారెడ్డి “అల్లాడ రెడ్డి వేమవర” శాసనమున ఆ “తుల్యభాగ” నామధేయమునే ఉగ్గడించిరి. అయితే ఆ తుల్య నదినే అంతకు బూర్వము ౩ వ శతాబ్ద

ముననే విష్ణు కుండిన జగ్నాశ్రయ మాధవవర్మ తన పులింబూరు తామ్రశాసనముందు “దళియవాయి” అని వాడియుండెను. ఇప్పుడా “దళియవాయి” శబ్దము వాడబడుట లేదు సరిగదావారి తకులకు దప్ప ఇతరులకా శబ్దమున్నట్లే గోచరించుటలేదు. అందునల్ల అవాడు ఈ తుల్యనదికి అనాడు “దళియవాయి” అనుపేరు లేదనియు, దళయవాయి పేరు అనియు నిరూపించ వీలుగలుగునా? వాటి పులింబూరు నేటి పొలమూరు కాని, వాటి మైండ్లలివాటిక నేటి మహేంద్రవాడ కాని కాదని నిరూపింపగలమా? అట్లే “వెలుంబలి” వెలుంపాలెముగాను “ఏలునల్లి” “ఏరుం బలి” గాను ఎన్నో మాఱుచునే యున్నవి. ఇందుకు తార్కాణముగా ఈ తామ్రశాసన దాన స్థలముగు వాటి “వరణవిన్ది” గ్రామము నేడు “మురమండ” గ్రామము ఇంతకుముందు “మునుమండ” గను అంతకుముందు వేడిమంగళముగాను కాలానుసరణముగా మార్పులు జేరినది.

పై విషయములు బాగుగా గమనించి ఈ శాసనముందలి “తొలివాయి”గా లిఖించ బడినది “తొలివాయి”గా పేకరించి, అయ్యదియే నేటి తుల్యగా తుల్యభాగగా నంగీకరింతురని నమ్ముచున్నాను. అంతేగాని విమర్శనాత్మకమైన యీ వర్తమాన యుగముందు శాసనముందలి “తొలివాయి”కి సుప్రసిద్ధమైన “తుల్య భాగ”నది” సంబంధము జతగూర్చి కట్టుకథల గల్పించితిని (భిమించనలదని కోరిక. అట్టి (కల్పిత గాథల) కట్టుకథలతోనే నిల్చిన, దానిని ఉత్తరించు టకు వలయు కనిలి కట్టులెన్నియో సమకూరక బోవునను భయమును లేని సాహసమునకును పాల్పడు వాడను కానని మనవి చేయుచు, యదార్థమునే స్వీక రింతురని నమ్ముచున్నాను.

రూపాయి విలువ తగ్గింపు

శ్రీ “ఆంగీరస్”

1966 జూన్ ఐదవ తేదీనాడు రూపాయి యొక్క మారకపు రేటు తగ్గించబడింది. 1949 లో కూడా ఒకసారి ఇట్లానే తగ్గించారు. అప్పుడు ఈ విలువ 30 శాతం తగ్గించబడింది. అయితే ఆ రోజులలో బ్రిటన్ మొదలైన దేశాలు కూడా ఇదేవిధంగా చేశాయి. అందువల్ల పెద్ద బాధలేకపోయింది. ఇప్పుడు అట్లా కాదు. మనం ఒక్కళ్లమే తగ్గించాము. ఈ తగ్గింపు 36.5 శాతం. ఈ 36.5 శాతం మదింపు చేసిన పద్ధతి ఇది. పూర్వం రూపాయి ఒకటికి విలువ 0.186621 గ్రాము బంగారంగా నిర్ణయం అయి వుంది. ఇప్పుడు ఈ విలువ మార్పిడిలో 0.118516 గ్రాముగా నిర్ణయించారు. అంటే 36.5 శాతం రూపాయి యొక్క విలువను తగ్గించారని అర్థం.

రూపాయి విలువను ఒక్కబంగారం రూపంలోనే గాక ఇతరదేశాల ద్రవ్యాల దృష్ట్యా గూడా మదింపు చేయవలసి వుంటుంది గనుక, మనం వ్యాపార రీత్యా ముఖ్యంగా పరిగణించే ద్రవ్యాలు డాలరున్నా, పౌండు స్టెర్లింగున్నా గనుక, ఆ ద్రవ్యాలకు అంతర్జాతీయ మైన చలామణి వున్నది గనుక, ఎన్ని రూపాయలు అయితే ఒక డాలరు, లేక ఒక పౌండు స్టెర్లింగ్ తో సమానమో గూడా ప్రభుత్వంవారు ఈ సందర్భంలో నిర్ణయించారు. దీనివలన పూర్వంపున్న ఈ రకం విలువలు లేక రేట్లు మారిపోయినాయి. పూర్వం 4.76 రూపాయలు అయితే ఒక డాలరుగా వుండేది. ఇప్పుడు 7.50 రూపాయలు అయితేనేగాని ఒక డాలరు కాదు. అదేవిధంగా పూర్వం 13.33 రూపాయలుగా వుండే పౌండు స్టెర్లింగుకు ఇప్పుడు 21 రూపాయలు రేటుగా నిర్ణయించారు.

ఈ రకమైన మార్పును, లేక విలువ తగ్గింపును ఇంగ్లీషులో Devaluation అంటారు.

ఇప్పుడు రూపాయి విలువను ఎందుకు యీ విధంగా తగ్గించవలసినవచ్చింది? ఇందుకు ఆర్థికమంత్రి చెప్పిన సమాధానం యీవిధంగా వుంది: “భారతదేశంలో వస్తువుల ధరలు పెరిగిపోయినాయి. పది సంవత్సరాల క్రిందటి ధరలకు, ఇప్పటి ధరలకు యేవిధమైన పోతుగాని లేదు. ఈ పదిసంవత్సరాలలో ధరలస్థాయి 80 శాతం పెరిగింది. రూపాయి ధర పెరగలేదు. 1949 నుంచి ఒకేవిధంగా వుంటున్నది. ఇతరదేశాల సంగతి తీసుకుచూస్తే, ఆ దేశాలలో ధరలు ఇంతటి ఎత్తున పెరిగిన జాడ కన్పించదు. ఈ కారణంచేత భారతదేశపు సరుకులు విదేశముల మార్కెట్లలోనికి ఎక్కడం కష్టం అయిపోతున్నది.” అనగా ఈ కారణం చేత ఎగుమతులు తగ్గిపోతున్నాయని, అందుకు కారణం మనదేశంలో వస్తువులయొక్క ధరలయొక్క అధికమైన కారణమని ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించినందువల్ల ఈ ధరలు అంతర్జాతీయ విలువలలో సమస్థితికి వచ్చి, ఎగుమతులు అధికం కావచ్చునని ఆర్థికమంత్రి భావిస్తున్నారు.

రూపాయి విలువను ఇట్లా మార్చడానికి ముందు చాలాకాలంగా ఎగుమతుల అభివృద్ధికిగాను ప్రభుత్వం అనేక విధాలయిన చర్యలు అవలంబిస్తూ వచ్చింది. ఎగుమతులకు సబ్సిడీలు ఇచ్చింది. ఇంపోర్ట్ ఎన్ ట్రైబ్యూటీమెంటు సౌకర్యాలు సమకూర్చింది. వస్తు పరవతి సర్టిఫికేట్లు పద్దతిని అమలు పరచింది. అయితే ఈ చర్యల కొంతవరకే పని చేయగల్గింది గాని, అనుకున్నవేరకు పని చేయలేదు. మరి భారతదేశానికి వున్న కష్టాలు తాత్కాలికమైనవి కావు. ప్రాతిపదికము, మౌలికము అయినటువంటివి. ఇప్పుడు దేశంలో ధరలు వూహాయి. ఈధరలను తగ్గిస్తే, కనీసం ఐదు సంవత్సరాల క్రిందటి స్థాయికి తగ్గిస్తే సరిపోతుంది గదా అని వాదించవచ్చు. కాని అది కుదరే విషయమా?

ఆర్థికమంతరి ఇట్లా సమాధానం చెప్పారు. “ఇప్పుడు ధరలను ఐదు సంవత్సరాల క్రిందటి స్థాయికి తగ్గించ గలగ్గడమనేది అత్యంతము అసాధ్యమైన విషయము. ఇప్పుడు ఈ ధరలను పున్న స్థాయిలో వుంచగలగ్గడమే పెద్ద విషయం. ఎంతో బ్రహ్మావయత్నం వంటి ప్రయత్నం చేయగల్గినప్పటికీ ఇది అయినా సాధ్యం అవుతుంది.”

ఈ ధరలు ఒక్కటే గాక, ఇప్పుడు రూపాయి మారకపు రేటును, లేక విలువను తగ్గించడానికి ఇతర మైన కారణాలు కూడా కొన్నివస్తాయి. విదేశీద్రవ్యపు సమస్య వుంది. ఆ విదేశీద్రవ్యం పెద్ద పెద్ద మొత్తాలలో అభ్యంతరించినా, మనం ఆర్థిక క్షిప్త స్థితి నుంచి బయటపడలేని స్థితి ఏర్పడిపోయింది. దిగుమతులపై నిర్బంధాల మూలంగా వరి శమలలో ఉత్పత్తి దెబ్బ తింది. 1965 సంవత్సరం అంతటిమీదను పారిశ్రామికోత్పత్తి 4 శాతం మాత్రమే పెరిగింది. ఇక వ్యవసాయరంగం సంగతి చూస్తే, అది విషమంగా వుంది. వెంటనే ఎరువులను దిగుమతి చేసుకుంటేనే గాని, దేశంలో వ్యవసాయ కార్యక్రమాలు సుషున్నా నడిచే పరిస్థితిలేదు. వ్యవసాయంలో స్తంభనవల్ల ఆర్థిక రంగంలో ద్రవ్యోల్బణం అధికం అవుతుంది. ఇతర దేశాలకు మనం చెల్లించవలసిన పన్ను బాకీలు చూస్తే అవి అధికంగా వున్నాయి. అభ్యంతరించుబాటుకు వచ్చే ఆర్థిక సహాయం ఆటేలేదు. కాబట్టి కొత్త సహాయం పుట్టునిదే పని జరగని పరిస్థితి ఏర్పడిపోయింది.

ఈ అన్నింటి కన్నా ముఖ్యమైన విషయం ఎగుమతులకు సంబంధించింది. ఇవి ఇప్పుడే అంతంత మౌనంగా వున్నాయి. ఈ జరుగుతున్న ఎగుమతుల వలన అభ్యంతరించుబాటు ఆర్జున కూడా ఇతరత్రా వినియోగం అవుతున్నది. ఇందుమూలంగా విదేశాలతో మన వ్యాపారపు లావాదేవీలలో భోటును తట్టుకొనడం కష్టమూ, భారమూ అయిపోతున్నది. ఇప్పుడు అనున రిస్తున్న విధానాలు మారితే అది ఒక పద్ధతి; మార్చక పోవడం అంటే పని జరగదు. అందువల్ల మన విధానాలను మార్చుకొనక తప్పని పరిస్థితి, రూపాయి విలువను తగ్గించక తప్పని పరిస్థితి ఏర్పడిపోయినాయి.

ఇప్పుడు మనకు విదేశాలనుంచి సహాయం లభించాలి. ఆ సహాయం లభించాలంటే, కొన్ని పనులు చెయ్యాలి. ఎగుమతులను అధికం చేసుకోగలమని, మన

ఆర్థిక పరిస్థితిని చక్కబెట్టుకోవాలన్న కృతనిశ్చయత్నం మనకు వున్నదని ఈ సహాయం చేస్తున్న దేశాల వారికి అనిపించాలి. కాదు సమ్యక్ కలగ్గలి. ఇప్పుడు మనం ఒకదశలో వున్నాము. ఒకస్థాయిని అందుకున్నాము. పాత అప్పాలను తీర్చడానికి కొత్త అప్పాలను చేయక తప్పనిపరిస్థితి ఇది. ఇతరదేశాలవలన మనకు లభించే సహాయం ఇంత, అది ఇట్లా వుంటుంది అని తెలియకుండా వాల్గన ప్రణాళికను చేసుకొనడమే కష్టం అయిపోతుంది. ఇతరదేశాల సహాయం లేకుండాను, లేక కొద్దిమాత్రపు సహాయంతోను ప్రణాళికను రచించుకుంటామా? అటువంటి “అర్థకను” ప్రణాళికవలన ఏమీ లాభంలేదు. మన అవసరాలు తీరవు. అటువంటి భగ్గు ప్రణాళిక మూలంగా మన ఆర్థిక సమస్యలు ఎంతమాత్రము తీరవు. ఆర్థిక పరిస్థితి బాగుపడదు. దేశంలో ఏదో విధంగా కావలసిన ధనాన్ని సేకరించగలమే అనుకుందాము. అప్పుడు కూడా విదేశీద్రవ్యం సహాయం లేకుండా అభివృద్ధి అవుదీ ఒక్క అడుగు కూడా ముందుకు సాగదు. దెబ్బతింటుంది. ఇప్పుడు గనుక తాత్కాలికమైన లాభాన్ని మాత్రమే పాటించి దీర్ఘకాలికమైన లక్ష్యా లను బలిచేసుకుంటే, అప్పుడు ప్రజాస్వామ్య ధర్మ వ్యవస్థలో ప్రణాళికా పద్ధతిని అభివృద్ధి సాధించ వచ్చును అన్న మూలస్మృతినికీ కూడా మోసం వస్తుంది. మరి యీ పద్ధతి, అనగా ప్రజాస్వామ్య ధర్మంలో ప్రణాళికా పద్ధతిని అభివృద్ధి సాధించ గలగ్గడం అన్న పద్ధతి జయప్రదం కానిపక్షంలో భారతదేశమే దెబ్బతినిపోవచ్చు. అప్పుడు ఇతరదేశాలతో కూడా మనకు ప్రకాశి అన్నది లుప్తం అయిపోతుంది.

ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించము అనుకుందాము; అందువల్ల మనం సాధించగల్గిన విశేషం ఏమన్నా వున్నదా? మన ఆర్థిక పరిస్థితి బాగుపడుతుందా? ఇప్పుడే గనుక ఈ పని చేయని పక్షంలో ముందుముందు మన పరిస్థితి ఇంతకన్నాహీనము ఇంతకన్నాహీనము అయిపోవచ్చు. అప్పుడు ఇతర దేశాలతో ఏమి మాట్లాడాలన్నా మనకు మనకే నీగ్గుగా వుండే పరిస్థితి తటస్థం అయినా కావచ్చు.

ఇన్ని కారణాలను పురస్కరించుకొని భారత ప్రభుత్వం రూపాయి యొక్క విలువను తగ్గించింది. ఇంతకీ రూపాయి విలువ తగ్గించడం అంటే ఏమిటి?

రూపాయికి కూడా ఒక ధర అంటూ వుంటుంది. ఆ ధర విదేశీ ద్రవ్యాలతో సంబంధించింది. ఒక రూపాయి వున్నదంటే, ఆ రూపాయతో ఒక డాలరులో ఎంతభాగాన్ని కొనవచ్చు, ఒక పౌండు స్టెర్లింగులో ఎంత భాగాన్ని కొనవచ్చు అన్నది ఇచ్చట ధరగా ప్రతీతి చెందుతున్నది. అన్ని ధరలకు ఒక లక్షణం వుంది. అది ఒకప్పుడు వుండాలి. అప్పుడే జాతీయ ద్రవ్యధారణను పరిగ్గా కేటాయింపులు చేసుకోడానికి వీలు ఏర్పడుతుంది. ఇచ్చట దురభిమానాలు, వ్యర్థ ప్రతిష్టలు పెట్టుకొని లాభంలేదు. రూపాయి ధరను జాతీయ ప్రయోజనాల దృష్ట్యా, అడ్వాం దృష్ట్యా అది ఎట్లా వుంటే బాగుంటుందో దానిని అట్లా నిర్ణయించవలసి వుంటుంది.

ప్రపంచంలో ఆర్థిక క్షిప్ట పరిస్థితినుంచి బయటపడడానికి ద్రవ్యపు విలువను తగ్గించిన దేశాలు ఇంకా కొన్ని వున్నాయి. ఇటీవల ఫ్రాన్సు, యుగోస్లావియాలు ఇట్లా చేసే వున్నాయి. 1958 కి పూర్వం ఫ్రాన్సు దేశం ఆర్థిక స్థితి, రాజకీయ పరిస్థితి లాగానే, పరమ అధ్వాన్నంగా వుండేది. ఆ తర్వాత జనరల్ డిగోల్ అధికారంలోనికి వచ్చారు. అంతకుముందు అధికారం నెరపిన ప్రభుత్వాలు విదేశాలతో వ్యాపారం వలన కల్గిన లావాదేవీల తట్టుకోడానికి అనేక రకాల చర్యలను తీసుకున్నాయి. 1957 లో యూరొపానికి ఫ్రాంకు విలువను ప్రభుత్వం తగ్గించింది. అయితే ఆ తగ్గింపునకు న్యాయస్థితిలో స్థితిలేదు. అసగా అది De-facto తగ్గింపు అన్నమాట. దానిని అప్పుడు "Operation 20 Percent" అన్నారు. ఇట్లా అనడానికి కారణం వుంది. ఫ్రాన్సు చేసుకుంటున్న అన్నిరకాల దిగుమతుల మీదను 20 శాతం చొప్పున సర్వార్థ విధింపబడింది. ఎగుమతిదారులకు 20 శాతం చొప్పున బోన్స్ సమకూర్చబడింది. విదేశాలలో వారు అమ్మిన సరుకు విలువను బట్టి ఆ బోన్స్ ఇచ్చారు. అంతేగాక విదేశీ ద్రవ్యాన్ని యాక్రతులంద్వారా ఆకర్షించడానికి మార్పిడి రేటులో 20 శాతం "డిస్కాంట్" ప్రకటించబడింది. ఇవి అన్నీ ఏమీ పని చేయలేదు. దేశంలో ద్రవ్యోల్బణం యొక్క ప్రత్యక్షముండు యీ "Operation 20 Percent" అగలేదు. అందుకు ఇది చాలలేదు. విదేశాల నుంచి ఎంత సహాయం లభ్యమైనా బడ్జెట్టు సమస్థితికి రాలేదు. డిగోల్ అధికారంలోనికివచ్చి

బంగారపు బుణాన్ని జారీ చేశారు. అందువల్ల కూడా పరిస్థితి బాగుపడలేదు. మనదేశంలో బంగారపు బాండ్స్ స్కీము మొదలైన అవతార్లూ కార్యక్రమాలకు వలెనే ఆకాలంలో ఫ్రాన్సులో కూడా కొన్ని కొన్ని కార్యక్రమాలు అమలు జరుపబడినాయి. దిగుమతుల మీద నుంకాలు పెచ్చించబడినాయి. ఎగుమతులకు సబ్సిడీలు ప్రకటించబడినాయి. ఇవి అన్నీ ప్రాంకు యొక్క మారకపు రేటును తగ్గించకుండా పుండుమని చేసిన పనులే. ఇచ్చట మనదేశంలో కూడా అటువంటి పనులే ఆచరింపబడినాయి. అవి ఇచ్చట కలిసిరాలేదు; అచ్చటా కలిసిరాలేదు. జనరల్ డిగోల్ అంతటితో ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేశారు. ప్రాంకు యొక్క విలువను తగ్గించారు. ఆ తర్వాత ఫ్రాంచి ఆర్థిక వ్యవస్థ వెనక చూపు అంటూ రేకుండా ముందువోయింది. 1958లో 100 కోట్ల డాలర్లుగా వున్న ఫ్రాన్సు యొక్క డాలరు నిల్వలు 1965 ఏప్రికి 600 కోట్ల డాలర్లు అయినాయి.

ఇదే విధంగా మరో దేశం కూడా తన ద్రవ్యపు విలువను తగ్గించింది. దేశం పేరు ఏమో పైననే చెప్పి వున్నాము. అది యుగోస్లావియా. సోషలిస్టు దేశం. ఆ దేశం తన ద్రవ్యం విలువను తగ్గించడం మూలంగా ఆర్థికంగా ఎంతగానో తేరుకొన్నది. 1951 లో యుగోస్లావియా విక్రుల్లో పడి పోయింది. ధరలు పూరికే పెరిగిపోయినాయి. కోమిన్ ఫారమ్ దేశాలు పెట్టిన తిప్పలు మూలంగా ఆదేశం ఆర్థిక పరిస్థితి అస్తవ్యస్త స్థితిలో పడిపోయింది. యుగోస్లావియా చలామణీ ద్రవ్యాన్ని "డినార్" అంటారు. దాని విలువను మార్షల్ టీబి, యీ ఆర్థిక వైక్లబ్యం నుంచి బయటపడటానికి, తగ్గించి పూరు కున్నారు. దేశంలో ధరలకు, ప్రపంచంలోని ధరలకు సామ్య నిష్పత్తిని అనుసంధానం చేశారు. ఈ పని చేయకపూర్వం ఒక్క డాలరుకు 50 దీనారులు ధర నిర్ణయింపబడి వుంది. ఆ పని చేసినప్పుడు ఒక్క డాలరుకు 300 దీనారులు రేటుగా నిర్ణయించారు. అది కూడా పరిస్థితిని చక్కబెట్టులేదు. 1960 లో "డినార్" విలువ ఇంకోసారి తగ్గించబడింది. ఈసారి డాలరుకు 750 దీనారులుగా మార్పిడిరేటును నిర్ణయించారు. ఈ రేటు కూడా నిలకడగా నిల్వలేదు. ౧౦౦ మీద దీనార్ కు పేరు పేరు రేటు

ఏర్పడుతూ వచ్చాయి. అధికారికంగా డాలరు ఒకటికి 300 దీనారులు అని నిర్ణయించినప్పుడు కొన్ని సరుకులను ఎగుమతి చేసినప్పుడు యీ రేటు డాలరు 1 కి 1500 దీనారాలగా కూడా వుంటూ వచ్చింది. ఇది అంతా గోలగా తయారైంది. అందువల్ల యుగోస్లావియా తిరిగి దీనార్ రేటును మార్చింది. ఇది గత జూలైలో జరిగింది. ఇప్పుడు 1250 దీనారాలైతేగాని ఒక్కడాలరు కాదు. ఈ వనిచేస్తూ ఎగుమతులకు సబ్సిడీలు మొదలైన పద్ధతులను పూర్తిగా ఎత్తివేసింది.

ఇప్పుడు అటు (స్లావ్), ఇటు యుగోస్లావియా చేసిన పనులను చూస్తే, వానిలో ఎంతో సామ్యం గోచరిస్తుంది. చలామణి ద్రవ్యం విలువ తగ్గించడం, ఎగుమతులకు సబ్సిడీలను ఎత్తివేయడం, విదేశీ వ్యాపారంపై నిర్బంధాలను తొలగించడం, మిశ్ర దేశాల నుంచి ఆర్థిక సహాయం పొందడం ఇవి అన్నీ అక్కడా, ఇక్కడా కూడా ఒకే పద్ధతిలో జరగడం గోచరిస్తుంది. ఇప్పుడు భారతదేశంలో కూడా అదే పద్ధతి అనుసరించబడుతున్నది.

ఆయుర్వేద భూషణ
పండిత నోరి రామకృష్ణలవారి

* డీ ర వ ర్థ ని *

పనుకాఅను వృద్ధిచేయు రసాయనము. దీనిని వాడుచునది చూబాలు స్వస్థులై నమృద్ధిగా పనిపాటు పరిశోధనలుచేసి, లెక్కిసిల్లని యారోగ్యమును కాపాడును.
30 100ml రు. 3/- : 200ml రు. 5/-

* జీ వ న వ తి *

రాతు పుష్టికి, సరముల పటుత్వమునకు ప్రసిద్ధి గాంచినది. టుకన్మము, సపుంసకత్వము లనే పడించబడు స్వదులకు పైలము శక్తి నిచ్చి, ఓ సన్నును వృద్ధి చేయును.
వెల 30 మౌతలు రు. 6/-

మాచే దీర్ఘవ్యాధులకు పొన్నద్యాయకూడ నలవో యిచ్చి, ప్రత్యేకచికిత్స చేయబడును. క్యాటరాగు, నలవో కువము.

డాక్టరు నోరి వెంకటేశ్వరకాశ్రి,
A.V.A.C., A.L.I.M.

ఫీఫ్ ఫిజీషియను. ఆయుర్వేద నిలయం,
హిస్సాబాక్సు 32, విజయవాహ-1. ఆంధ్రప్రదేశ్.

అయితే ఇప్పుడు రూపాయి విలువ తగ్గించడం వల్ల ఇతరదేశాలలో భారతదేశం ప్రతిష్ట తగ్గి పోతుందని వాదించే వాళ్లు లేకపోలేదు. అంతేగాక ఈ విలువ తగ్గింపు వలన దేశం ఎదుర్కొంటున్న ఆర్థిక సమస్యలు మరిన్నిరకావు అనేవాళ్లు కూడా వున్నారు. ప్రపంచవ్యాంకు, అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధులే గాక, అమెరికా వంటి దేశంకూడా పత్తిడిచేయడంవల్ల ఇప్పుడు భారతదేశం రూపాయి విలువను తగ్గించిందని గోలచేస్తున్న వాళ్లు కూడా వున్నారు. కమ్యూనిస్టుల వాదం ఇది. అయితే వీరు ఒక్కవిషయాన్ని గమనించడంలేదు. ఇతఃపూర్వమే యదార్థతః రూపాయి విలువ తగ్గిపోయింది. ఒక్కడాలరుకు, ఒక్కషానుకు— ఆ ద్రవ్యాలకు అధికార రీత్యా నిర్ణయించిన రూపాయలకన్నా ఎక్కువ రూపాయలు చీకటిబజారులలో ఇతరదేశాలలో లభ్యం అవుతూ వస్తున్నాయి. “ఇంపోర్టు ఎంపై టీల్ మెంటు” మొదలైన స్పీముల వలన అధికార రీత్యా గూడా రూపాయి విలువ తగ్గి నట్లు గుర్తించబడింది. ఇటువంటి స్పీములమూలంగా ఇతరదేశాలలో భారతదేశం అంటే విపరీతమైన అభిప్రాయాలు కలిగితే కల్గివుండవచ్చు. భారత ప్రభుత్వం పరిస్థితిని అదుపులో పెట్టు లేని స్థితిలో పడిపోయిందన్న భావం అటువంటి పరిస్థితిలో ఆ దేశాలలో కల్గినా కల్గి వుంటుంది. ఇటువంటి దురభిప్రాయాన్ని తొలగ జెట్టుడానికి మార్గం ఏమిటి? రూపాయికి తగినటువంటి మార్పిడిరేటును నిర్ణయించడం కన్నా ఇంకో పద్ధతి ఏమన్నా వున్నదా? ఒకసారి రూపాయికి తగిన విలువను నిర్ణయించిన అనంతరం అది తిరిగి పడి పోకుండా, దానిని సంగ్రహించుకుంటూ రావడం కన్నా వేరుమార్గం అంటూ ఏమన్నా వున్నదా? రూపాయి విలువ తగ్గిస్తే బాగుంటుందని ప్రపంచవ్యాంకు మొదలైన ద్రవ్య సంస్థలు నలవో ఇచ్చిన మాట నిజమేనని ప్రభుత్వంవారు కూడా అంగీకరిస్తున్నారు. అయితే నలవో ఇచ్చినంతమాత్రంచేత ఒత్తిడి చేశారని విమర్శించడానికి వీలువున్నదా! చాలా దేశాలు చాలా దేశాలకు నలవోలు ఇస్తూ వుంటాయి. ఆ నలవోలు మంచివైతే, లేక తమ స్వప్రయోజన సాధనకు ఉపయోగపడేవి అయితే ఆ దేశాలు వానిని పాటిస్తాయి. లేకపోతే తిరస్కరిస్తాయి. ఇప్పుడు రూపాయి విలువ తగ్గింపు వ్యవహారంలో కూడా అలాగే జరిగి వుండవచ్చు. కాని ఇందులో బలవంతం వున్నదని, నిర్బంధం

వున్నదని అనలేము. ఒక్కప్పుడు రష్యకు గూడా విదేశీ ద్రవ్యం అవసరం అయింది. ఇప్పుడు ఆ అవసరం లేదని కాదు. ఇప్పుడు కూడా రష్య దాదాపు 29 దేశాల ద్రవ్యాలను ప్రత్యేకంగా నమూనా ర్పించుకొనడానికి అనేక రకాలయిన ఏర్పాట్లు చేసుకుంటూ వుంది. విదేశాలతో రష్య చేసే వ్యాపారం దాదాపుగా అంతా “వస్తు సరఫరా” పద్ధతిని సాగుతూ వుంటుంది. అయితే ఆదేశం కూడా రూబుల్ విలువను తగ్గించవలసి వచ్చింది. 1950 లో రూబుల్ విలువను బంగారం ప్రాతిపదికను నిర్ణయించినప్పుడు రూబులుకు వాల్కా డాలర్లు అధికారపు మార్పిడిరేటుగా నిర్ణయించడం జరిగింది. అయితే విదేశీ ద్రవ్యార్జన కన్న 1957 లో రష్య “ప్రీమియం” లు ప్రకటించింది. కొన్ని కొన్ని దేశాల ద్రవ్యాలను రూబుల్లలోనికి మార్చినప్పుడు యీ “ప్రీమియం” ఇస్తానన్నది. ఇవి కొన్నిసందర్భాలలో 150 శాతం దాకా కూడా వుంటావచ్చాయి. ఆర్థికశాస్త్రంలో వేనిని “Invisible earnings” అంటారు. వానికి రష్య యీ “ప్రీమియం”లను ప్రకటించింది. అంతేకాదు. 1961 లో రష్య కొత్త రూబుల్ ను జారీ చేసింది. దేశంలో 10 పాతరూబుల్లు ఒకకొత్త రూబులు అవుతుంది. ఇది రూబుల్ యొక్క అంతరంగికమైన విలువ. అయితే బయట దేశాల చలామణి ద్రవ్యాలకు సంబంధించినంతవరకు రూబులు విలువ వేరు. ఇచ్చట బంగారానికి రూబులుకు మధ్య వున్న నిష్పత్తి విలువ తగ్గించబడింది. కొత్త రూబులుకు దేశంలో నిర్ణయించిన విలువను బట్టి బంగారపు మదుపు కూడా 10 రెట్లు పెంచవలసి వుంది. పాత రూబులుకు పెట్టిన మదుపు 222 మిల్లిగ్రాములు. ఇప్పుడు కొత్త రూబులుకు నిర్ణయించిన మదుపు 987 మిల్లి గ్రాములు మాత్రమే. మన దేశంలోని కమ్యూనిస్టులు రష్య యీవనిని ఎవ్వరో చెప్పడంవలన చేసేందంటారా? అదిపూర్తిగా అసంగతం. ఏ దేశం అయినా తన ఆవసరాన్ని బట్టి, తాను ఎదుర్కొంటున్న పరిస్థితిని బట్టి ఆ పరిస్థితిని తట్టుకోడానికి మాత్రమే ఇటువంటి పనిని చేస్తుంది. అయితే రూపాయి విలువను తగ్గించకుండా, ఆ విలువ తగ్గింపు అవసరాన్ని నివారించుకొనడానికి వీలుగా తగిన చర్యలు అవలంబించి వుంటే బాగుండేదని కొందరు వాదిస్తారు. వీరి అర్థం ఏమిటో అర్థం కాకుండా వుంది. అటువంటి పనులను ఇంతవరకు

ప్రభుత్వం చేయలేదా? ఒకదేశం తన చలామణి ద్రవ్యంయొక్క మార్పిడిరేటును, లేక విలువను సంరక్షించుకొనడానికి ఎన్ని పనులు చేయవలసి వుంటుందో, అన్ని పనులను భారత్ ప్రభుత్వం చేసింది. ఏమి చేసి వున్నదో పైన వివరించి వున్నాము. మళ్ళీ ఇంకొకసారి చెప్పినా దోషంలేదు. దేశంలో ధరల స్థాయి పెరిగిపోయింది. ఎగుమతులు సాగడం కష్టం అయి పోయింది. ప్రపంచపు మార్కెట్టులో ఈ ధరలతో మన సరుకులు పోటీకి నిల్వడం కష్టం అయిపోయింది. వస్త్రాల వ్యాపారం తీసుకు చూస్తే ఇది ఎట్లా జరిగింది వివరం అవుతుంది. ఈ మన వస్త్రాల ధరలు విదేశాల వారికి సరసంగా కన్పించలేదు. ఇందుకు ప్రతి ధర, వేతనాలు కారణం కావచ్చు. ప్రభుత్వ విధానం కూడా ఇందుకు ఒక కారణం అయింది. దేశంలో ఉత్పత్తిని పెంచేందుకు ప్రభుత్వం వ్యవసాయ సమృద్ధిలకు అధికమైన ధరలను నిర్ణయించింది. ఇప్పుడు ఈ ధరలను తగ్గించడం సాధ్యమా? Deflation ద్వారా ఆపని చేయవచ్చు. కాని అందువల్ల లాభం ఏమన్నా వుంటుందా? అప్పుడు అభివృద్ధికి సంబంధించిన అన్నిరకాల ఆశలను వదులు కోవలసి వుంటుంది. సరే, ఇటువంటి పని చేద్దాము అనుకుందాము. అప్పుడు రూపాయి విలువ రక్షింపబడుతుందా? Deflation ద్వారా ధరలను తగ్గించడానికి పూనుకుంటే, వేతనాలను, అర్జనలను కూడా తగ్గించవలసి వుంటుంది. ఇందువల్ల ఎటువంటి విపరీతావస్థలు కలుగతాయో చెప్పనవసరంలేదు. మనం తగు విధమైన అభివృద్ధిని సాధించాలంటే, దిగుమతులు అధికం కావలసి వుంటుంది. దిగుమతులను అధికం చేసుకోవాలంటే ఎగుమతులను పెంచుకోవలసి వుంటుంది. కొంతకాలం పాటు ఇతరదేశాల వలన పోయాల్సి పొందవచ్చు. అయితే ఇది ఎల్లకాలం జరిగే పనికాదు. కాబట్టి ఎగుమతులను పెంపొందించుకొనడం ఒక్కటే ఇక్కడ ప్రశ్నమైన మార్గంగా కన్పిస్తుంది. అందుకు రూపాయి మార్పిడి రేటులో మార్పు అవసరం అని వేరుగా చెప్పనవసరం లేదు. ఉత్పత్తిని పెంచకుండా, ఎగుమతులను అభివృద్ధి చేసుకోకుండా, రూపాయి విలువను పూర్వం స్థాయిలో వుంచి, దానిని సంరక్షించుకొనడానికి ద్రావిడ ప్రాణాయామాలు చేసి లాభంలేదు. ప్రాప్తయేమి, జపాను ఏమీ తమ తమ ద్రవ్యాల విలువను మార్చి

లోకోత్తరకమైన అభివృద్ధిని సాధించినవద్దతి చరిత్రలో కన్పిస్తూనే వుంది. అందుచేత ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించినందువల్ల ఉరికే ఆయాపవడి లాభం లేదు. ఆ పని చేసినందువల్ల ఏర్పడిన పరిస్థితిని రాజకీయ ప్రయోజనాల నిమిత్తం ఉపయోగించుకుందామని చూసి అంతకన్నా లాభంలేదు. అది శాస్త్రద్వేషికాదు.

ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించడం జరిగిపోయింది. ఇందువల్ల దేశంలో రూపాయి విలువలో ఏవిధమైన మార్పుగాని వుండదు. విదేశీ ద్రవ్యాలతో పోల్చినప్పుడు మాత్రమే ఈ విలువలో తేడా కన్పిస్తుంది. అయితే విదేశాల నుంచి దిగుమతి అయిన సరుకులను ఏయే వస్తువుల ఉత్పత్తిలో ఉపయోగించ వలసి వస్తుందో, ఆ వస్తువుల ధరలు పెరగడానికి అవకాశం వుంది. ఈ విషయం ప్రభుత్వానికి కూడా తెలుసు. అందుకే అందుకు సంబంధించిన ఏర్పాట్లను కొన్నింటిని ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. అయితే పూర్తిగా దేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యే సరుకుల ధరలు పెరగవలసిన అవసరం కన్పించదు. అవి పెరుగుతున్నాయి అంటే, అందుకు యీ విలువ తగ్గింపు గాక ఇతర మైన కారణాలు వున్నాయి అని అర్థం. ఆకారణంచేత ప్రభుత్వం ఇప్పుడు దేశం ఆర్థిక పరిస్థితిని రెండు విధాలుగా చక్కబెట్టవలసి వుంది. (1) రూపాయి విలువను లేక మార్పిడిరేటును తగ్గించినందువల్ల ఏర్పడిన పరిస్థితిని చక్కబెట్టుకొనడం. (2) ధరల పెరుగుదలను ఆరికట్టడానికి తగు చర్యలు అవలంబించడం. ఇప్పుడు వీనిలో ఈ ధరల విషయంలో జాగ్రత్తపడని వక్కుంలో రూపాయి విలువను తగ్గించడము మూలంగా ఏమి సాధిద్దామని ఆశించబడు తున్నదో, అది సాధ్యమైరాదు. 1949 లో రూపాయి విలువను తగ్గించిన అనంతరం అటువంటి జాగ్రత్త పడకపోయినందు వలన ఇప్పుడు యీ పరిస్థితిని మనం ఎదుర్కొనవలసి వచ్చిందన్న విషయాన్ని విస్మరించ రాదు.

ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించడం మూలంగా కొన్ని కొన్ని లాభాలు ఒపగూడి రాగలవని ప్రభుత్వంవారు భావిస్తున్నారు. ముఖ్యంగా ఎగుమతులు పెరగగలవని, విదేశీద్రవ్యం వినియోగంలో అవసర్యపు పద్దతులు నివారణ కాగలవని, “వరోక్ష ద్రవ్యార్జన” అధికం కాగలదని ఆశించబడుతున్నది. అయితే కొందరు

ఈ విలువ తగ్గింపు వలన ఎగుమతులు అనుకున్నంతగా పెరగకపోవచ్చునంటున్నారు. కాని ఈ వాదంలో పని వున్నట్లు కన్పించదు. పూర్వం రూపాయి విలువను పాక్షికంగానైనా తగ్గించినందువల్లనే మన ఎగుమతులు 800 కోట్ల రూపాయల స్థాయిలోనైనా నిల్వడం జరిగింది. ఇందుకు సబ్బిడీలు మొదలైనవి ఇవ్వవలసి వచ్చింది. ఇప్పుడు యీ సబ్బిడీలు వుండవు. అందుచేత ఎగుమతులు పడిపోవచ్చునని వాదిస్తున్నారు. ఇది సరికాదు. రూపాయి విలువను తగ్గించినందు వలన ప్రతిఒక్క విదేశీద్రవ్యము ఇప్పుడు పూర్వంకన్నా ఎక్కువ రూపాయలను పొందగలదు. అనగా ధరలు గనుక సరిగ్గా వుంటే, ఒక డాలరు, లేక ఒక పౌను ఎక్కువ సరుకులను ఈ దేశంలో కొనగల్గడానికి సమర్థం అవుతున్నది. రూపాయి రేటులో మార్పిడి వలన కలుతున్న లాభాలలో ఇది ఒకటి. ఇట్లా ఆలోచిస్తే, పూర్వంకన్నా ఇప్పుడు ఎక్కువ ఎగుమతులు ఎగుమతి చేయగలదంటే అవకాశం వుంది.

రూపాయి విలువను తగ్గించినందువలన ఇంకో మేలా కూడా కలుగుతున్నది. ఇప్పుడు దిగుమతుల ఖరీదు అపుతాయి. ఒక డాలరు విలువ చేసే సరుకును దిగుమతిచేసుకోవాలి అంటే, రూపాయి విలువను తగ్గించకముందు ఆ సరుకుకు అధికారికంగా విద్య యించిన రేటు ప్రకారం రు. 4.76 లు చెల్లించవలసి వుండినది. ఇప్పుడు అదే సరుకుకు రు. 7.50 లు చెల్లించవలసి వుంటుంది. ఇట్లాగే ఇతరదేశాల నుంచి దిగుమతుల విషయంలో కూడాను. ఆ కారణంచేత ఇప్పుడు దిగుమతులు తగ్గుతాయి. ముఖ్యంగా అవసర వైన దిగుమతుల విధిగా తగ్గిపోవలసి వుంటుంది. ముఖ్యమైన సరుకుల దిగుమతులకు యేవిధమైన ఇబ్బందులను ప్రభుత్వం కల్పించదు. అటువంటి దిగు మతులను ప్రోద్బలపరుస్తుంది. అందుకు కూడా ప్రభుత్వం తగు చర్యలు అవలంబిస్తూ వున్నది.

దిగుమతులు ఖరీదైపోయినప్పుడు, వానికి ప్రత్యామ్నాయంగా దేశంలో అటువంటి సరుకులను ఉత్పత్తి చేసుకొనవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఆ ప్రత్యామ్నాయపు సరుకులను దేశంలో కనిపెట్టి ఉత్పత్తి చేసుకొనని వక్కుంలో ఈ తగ్గింపువలన కల్గవలసిన ఒక ఫలితం కలగనిదైపోతుంది. అందువల్ల ఇప్పుడు శాస్త్రపరీక్షనకు, దిగుమతి సరుకులకు

ప్రత్యామ్నాయపు సరుకును ఉత్పత్తి చేయవలసివున్న కృషికి బ్రహ్మాండమైన ప్రోత్సాహం లభిస్తుంది. అనగా ఏవం విధమైన అనేక పరిశ్రమలు మనదేశంలో తల ఎత్తడానికి వీలు ఏర్పడి పరిశ్రమలరంగంలో నూతన్ తాపాం వెల్లివిరుస్తుంది.

ఇవి అన్నీ బాగానే వున్నాయి. కాని ఇచ్చట ప్రధానమైన విషయం ఒకటి వుంది. రూపాయి విలువను ఎందుకోసమని తగ్గించడం జరిగిందో, ఆ లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి గాఢమైన కృషి జరగని పక్షంలో దేశం పూర్తిగా దెబ్బతినిపోతుంది. అందు చేతనే ఇప్పుడు వారు వీరు జరిగిపోయిన పనినిగురించి విమర్శలు చేస్తూ కూర్చోనడం పనికిదాదు. ఇప్పుడు ఏమి చేయవలసి వుంటుందో విశ్చయించుకొని, ఆ ప్రకారం నడుచుకోవలసి వుంటుంది; ముఖ్యంగా

వ్యవసాయరంగంలో తగు అభివృద్ధిని సాధించవలసి వుంటుంది. ఆహారధాన్యాల విషయంలో ఇతరదేశాల మీద ఆధారపడవలసి వున్న స్థితిని ఎంత త్వరగా నివారించుకుంటే అంత మంచిది. అన్నింటి కన్నా ముఖ్యం దేశంలో ద్రవ్యోల్బణ స్థితిని అరికట్టడం. ఆ పని చేయలేని పక్షంలో ధరలను అదుపులోనికి తీసుకునిరావడమే కష్టమైపోతుంది. ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించడంవలన ప్రభుత్వం తనపై అత్యంతము గురుతరమైన బాధ్యతను వేసుకున్నది. అది దేశాన్ని ప్రస్తుత ఆర్థిక దుస్థితినుంచి ఉద్దరించడం. ఆ పనిని సాధించగల్గినప్పుడే ఇప్పుడు రూపాయి విలువను తగ్గించినందువలన ఆశించిన ప్రయోజనం లభ్యం అవుతుంది. దానిని సాధించనివాడు అంతా కష్టమే; అంతా నష్టమే.

తెలుగుపై ఉర్దూ సాహిత్య ప్రభావం

శ్రీ సదాశివ

తెలుగు వారికి ముసల్మానులతో సంవర్కం అల్లాదుద్దీన్ ఖిల్జీ కాలంలో కలిగింది. అప్పటి ముసల్మానుల భాష పారసీ. అప్పట్లో తెలుగువారు కొన్ని పారసీ పదాలు వినిపింట్టారు.

తుగ్లకుల కాలంలో, దక్షిణానంద చాలాభాగం ముసల్మానులకు వశమైనప్పుడు తెలుగు భాషలో పారసీ పదాలు కొన్ని చేరివుంటవి.

గోలకొండ, బీజాపూరుల మల్తానుల కాలం నాటికి ఉర్దూ (దక్కనీ) భాష రూపొందింది. ఆ ప్రభువులు పారసీ ఉర్దూ సాహిత్యానే పాక ప్రాంతీయ భాషల సాహిత్యాలను పోషించారు. అదాన ప్రదేశ రూపంలో, అనాదు పాక ఉర్దూ పదాల అనేకం తెలుగులో కలిసిపోయినవి.

ఉర్దూలో అరబీ పారసీ పదాలు లభికంగా వుంటవి కనుక ఆ పదాలన్నిటినీ ఉర్దూ పదాలనే వ్యవహరించటం ప్రస్తుతానికి బాగుంటుంది.

తమకు ఆష్టభాషా పాండిత్యం వున్నదని చెప్పుకొనిన మన కవులు “అరబీభాష, తురుష్కభాష.....” అన్నారు. తురుష్కభాష ఎన్నడూ మనదేశంలో ప్రచారం పొందినట్లు లేదు—ఆ నాటి ముసల్మానుల భాషనే తురుష్క భాష అనిపింట్టారు మనవారు.

అనాడు ప్రభుత్వ వ్యవహారాలకు పనికి వచ్చే ఉర్దూ పదాలతో ప్రజకు పరిచయం కలగటం వహజము—ప్రజల వ్యవహారాల్ని స్వీకరించిన స్వతంత్ర బుద్ధిగరి మహాకవులు, క్రివాభుడూ ఇతర ప్రబంధ కవులూ తమ కొవ్వొత్తల ఉర్దూ పదాలను ఎక్కించారు.

ఇలా పారస్వతంత్ర చేరినవేకాక, అనాటి కవితలూ, కైఫీయతులూ, దివానేజాలూ పరిశీ

లిస్తే తెలుగు వారి వ్యవహారంలో చేరిన ఉర్దూపదాలు అనేకం కన్పిస్తాయి.

ఈపదాలు చాలావరకు నిఘంటువుల కెక్కాయి. లంబితే నిఘంటువులో అనేకపదాలకు, అటు మూల భాషకు, ఇటు వ్యవహారానికి పరిమళని అర్థాపియబడిన వని మే 1962 భారతిలో చేసు తెలిసి వున్నాను.

తెలుగువారి వ్యవహారంలో చేరిపోయిన ఈ అస్యదేశ్యాలు కొన్ని వున్నట్లే వున్నవి. కలము, కలముదాసు, ఖజానా, జమీందారు, జాగీర్దారు, ఖుషీ, గులాము ఆ కొన్నిటిలో కొన్ని.

మరికొన్ని రూపురూపుకున్నవి — కిటికీ (ఖిత్కీ) కుర్చీ (కుర్చీ) కచేరీ (కచోరీ) గలీబు (గిలాఫ్) గోరీ (గోర్) జాల్మానా (జార్మానా) నగిషి (నగ్ష) అబ్బోరు (అబ్రూ) భలానా, సలానా (సలా) ఈ కొన్ని అలాటివి.

ఇంక కొన్ని నిదిత్రంగా అర్థమే మార్చుకున్నవి. సంస్కృత పదాలు కూడా తెలుగులో అర్థం మార్చు కున్నవన్నవి. కనుక ఇది స్వాభావికమే. అలాటి పదాలు కొన్ని ఉదాహరిస్తాను.

1. గలభా—‘గల్బా’ అనే పదం నుండి యేర్పడిన పదమిది. మూలభాషలో దీనికి ఆధిక్యం అని అర్థం— మనం అల్లరికి వాడుతున్నాము.

2. తగాదా, అగాయిదా— దీనికి మూలం “తఖాజా” ఒత్తిడి చేయుట అని అర్థం. మనం సురక్షకు వాడుతున్నాము.

3. ఖానందు, ఖామందు— దీనికి మూలం “ఖానిద్” కావచ్చు—ఖానిం దంటే భర్త. మనం యజమాని, భూస్వామి అనే అర్థాలలో వాడుతున్నాము. ఉర్దూలోనూ దీనికి యజమాని అనే అర్థం వున్నప్పటికీ భర్త కొరకే రూపి.

4. కులాసా—‘ఖరాసా’ అనే పదం దీనికి మూలం—సాహిత్యముని—అర్థం—మనం క్షేమానికి వాడుతున్నాము.

5. తిరకాసు—తిర్కన్ అంటే పంకరగా మూడు మూలలు కలిగినది.

6. అజమాంషి—‘అజ్మాంషి’ అనే ఈ పదానికి మూలంలో పరీక్షార్థం అని అర్థం.

7. మోతుబరు—‘మోతెబర్’ అనగా నవ్వు దగనవాడు.

8. కత్తు—‘కత్’ అనే పదానికి ఎత్తు అని అర్థం—‘అంతా ఒక కత్తువారే’ అంటారు తెలంగాణలో—అంటే అంతా ఒకే మోగారని తాత్పర్యం.

9. భాతరు—‘భాతిర్’ అనే పదానికి కొరకు గౌరవం అనే అర్థాలున్నవి. ‘భాతిర్ మే రానా’ అనే పదబంధానికి లక్ష్యం చేయుటమని అర్థం. మనం ఈ అర్థంలో వ్యాఖ్య చేయవచ్చును.

10. కౌలు—‘ఖౌల్’ అంటే మాట. తెలుగు లోనే ఈ ప్రయోగం వున్నది. తెలుగులో భూసంబంధ వ్యవహారాలకే ఇదీ రూఢి.

11. దేవిడిమన్న—ఈ ప్రయోగమూ తెలుగు లోనే వున్నది. దేవిడి అంటే భవనం—మనా అంటే నిషేధం—భవనానికి రాకపోకలు నిషేధించబడినానికి ఈ పదబంధం వాడబడుతూ వున్నది.

12. పాంజేవులు. మన పదంవలె ఉన్న ఇది ‘పాజేబ్’ అనే పాఠానికి పదం. పా అంటే పాగం. జేబ్ అంటే భూషణం.

ఇలా తెలుగులో ఉన్న పదాలు వరశ్శతాలు కలిపిన మాట వాస్తవమే కాని తెలుగు కవితపై కాని ఇతర రచనలపై కాని విశ్లేషణలు చేయకు ఉన్నా సారస్వత ప్రభావం ఏమీ పడినట్లు కన్పించదు—

అందుకు కారణాలున్నవి.

ఉన్నా కవిత ప్రాంతభద్రతలో వున్నప్పుడే తెలుగు కవిత చాల పరిణతి చెందింది.

ఉన్నా కవుల సమయస్థానప్రదాయములు విజా తీయమైనవి. కవితావస్తువు అట్టిదే—వారి భృంగ ధము, ప్రణయము, మనకు సరిపడనివి కనుక ఉన్నా కవిత తెలుగు వారిని ప్రభావితం చేయలే దన్నట్లు.

వారి ఉపయోగాల్లో చాలావరకు మనకు విరుద్ధమైనవి. వారి ఆలంకారాలు మన ఆలంకారాల ముందు నిలువజాలినవి కావు.

ఉన్నా పదన రచన కూడ తెలుగు వారిపై ఏమీ ప్రభావం చూపలేదు.

నేడు ఉన్నా ముషాయిరాల ప్రభావం వలన ఉన్నా గజల్ల సౌకడలు పోతున్నారని మన కవులు కొందరు. అది అంతప్రసాసరకే.

నవలా రచనపై కథారచనపై, ప్రేమచంద్, కిషన్ చందర్ ల ప్రభావం కన్పిస్తున్నది.

అయినప్పటికీ, మహాకవులు ఎప్పటివారైనా, ఎక్కడివారైనా కొన్నిపందర్బాల్లో ఒకే తీరుగా ఆలోచిస్తారంటారు. కొందరు ఉన్నాకవుల భావార్థం తెలుగుకవుల పోలికలున్నవి. అవి కనపరచి లవటానికి ఎలాగూ అవకాశంలేదు.

“ప్రియురాలి విరహంతో నేను కృశించి ప్రాణా పక్షిమృత్యుయ్యము. హేతుల బలవంతం వలన అమె నన్ను చూడవచ్చినది. అమె రాక వలన కలిగిన నా ముఖ వికాసాన్ని చూచి, “అతనికేమైంది? బాగానే వున్నాడంటుంది.” అంటాడు గాలిబు.

“వారిజనాభ! నేనిప్పుడు పచ్చుచు నుండి

యలొకికాదుక

క్రిరుదిరత్నదీయనగగిరిమాలికాయావరోక లా రన దూరధూత పరవ్యధ చిత్తదన్వై

యధా పురా

కారత నీకు దోచెదనో కాని తనుదుర్బలి

బాసితిం బుమీ.”

అంటాడు ఇంద్రుడు కృష్ణునితో, సింగభి సూర్య ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నంతో—

మక్కియూ రచయితలు మిర్ అసిఫ్, మిర్జా దదీరుల క్రిష్టావనవర్ణనలో ఎన్నెన్నోను సామికలు కన్పిస్తవి కొన్ని—

అయినా ఇది అనుభవకాదు, అనువాదమూ కాదు. ఒక భాష ప్రభావం ఇంకొక భాషపై పడిందనటానికి వీలులేదు.

“సంవాదన్యో మేధావిసాం బద్ధయః”

ఉన్నా పదాలు తెలంగాణ ప్రాంతపు తెలుగులో చాలా కన్పిస్తాయి— ఆదిలాబాద్ తెలుగులో మరిను. ఉన్నా పదాలకే ఇంకాగమం లేని. క్రియలుగా మలకుకుప్పారిక్కుపారు.

ఇక్కడి కారకం వింతగానే వుంటుంది—ఉన్నా జాతీయాంశు, వలుకుబళ్లను తెలుగులో అనువదించి

యశేచ్ఛగా వాడుతానికి—అమ్మ ఓసిగా సేకరిస్తే ఓ గంధం తయారు కావచ్చు.

ఉర్దూ సంస్కృతం తెలుగు భాషలో కొంత వదజాం పెంపు చేసిందికాని సాహిత్యంపై చెప్పుకోదగినంత ప్రభావం చూపలేదు.

కాటమరాజు : పుల్లరి యుద్ధకాలము

(శ్రీ అప్పారావుగారు మరల (1966 సం.జూన్) భారతీలో చర్చ సాగించుచు కాటమరాజు 'యుద్ధమెప్పుడు జరిగినదియు విప్పటికి గల యాధారములతో నిర్ణయించుటకు వీలుకాద' పీఠికతో కీర్తిశేషులు మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు వ్రాసినట్లు పేర్కొనుట; అప్పటికి సరిపోయినను, పుప్పటికి సరిపడదని నా విన్నవము.

'పైన వేసు సూచించినట్లు యీ కావనము వీరుల మాహాత్మ్యము తెల్పుటకు పుట్టినది గనుక కాటమరాజు కథ ద్వీపదలో రచించిన తర్వాతనే చెక్కి యుండవలెను.' అవి శ్రీ అప్పారావుగారు రూపొందించుటకు కావనమందలి ద్వీపద లక్ష్యము తోడ్పడుచున్నది. కాని, కావన ద్వీపద కాలమే కాటమరాజు ద్వీపదకాలమే కారాదు?

కాటమరాజు పుల్లరి యుద్ధకాలము నిర్ణయించుటకు గుంటూరుజిల్లా నర్సారావుపేట కావనము చక్కగా తోడ్పడుచున్నది. అందలి నెల్లూరు చోడవంశము, కాలము పనికివచ్చును.

తీక్మరాజు

మన్మసిద్ధి

తీక్మరాజు నలసిద్ధి

మన్మగండ గోపాలయ (క్రీ. శ. 1297

ఈ నెల్లూరు చోడవంశముందలి 'నలసిద్ధి'యే కాటమరాజుతో పుల్లరి యుద్ధము కావించినట్లు ద్వీపద చరిత్ర సూచించుచున్నది.

'తనర వ్రాయుచిరి తీక్మన చాత విరుషు' సంవత్సర కాలము కార్తిక

యాశు విదియ యలమి గురువారము

యిలలోన నలసిద్ధి రాజిచ్చిన కవులు' (అవుల మేపు. 1—59 తాటియాకు.)

ఈ ద్వీపదలో శకవర్షములు చెప్పకపోయినను, కావనమందలి కా. శ. ౧౨౦౪ అగు, హేమలంబి కాలము కంటే కొంచెము ముందు కాలమనట కాక్షేపములేదు. కాకతీయ 'వతాచరుద్ర భూపతి' కాంము నాటిదన వీలున్నది. కాబట్టి, నెల్లూరి పుల్లరి కవులు కా. శ. 1203 అగు విష్ణు సంవత్సర కార్తిక శు 2 గురువారము—అనగా 16—10—1281 లేదా నెల్లూరు కరణము తీక్మన వ్రాసినట్లు స్పష్టమగు చున్నది. (క్రీ. శ. 1281 నాటికి నెల్లూరు చోడరాజు నల్లపేద్ది రాజ్యము సాగినట్లున్నది. (క్రీ. శ. 1282 చిత్రభానులో పుల్లరి యుద్ధము పరిసమాప్తమయినట్లు ద్వీపద కాల చరిత్ర తెల్పుచున్నది.

చిత్రభాను సంవత్సరము చెలగి కార్తిక చతుర్దశి దినమున శనివారము నాడు ఆ రాత్రి వేగిన అవుల వల్లము.' (అవుల మేపు 1—32 తాటియాకు.)

కా. శ. 1204 అగు చిత్రభాను సంవత్సరము కార్తిక బ 14 శనివారము 17—3—1282 లేదా తేదీతో సమకాలమగుచున్నది.

ఇట్లు ద్వీపదకాలములు నర్సారావుపేట కావన చోడవంశ కాలముతో సరిపోవుచున్నను, కాటమరాజు యుద్ధకాలము నిర్ణయము కాలేదనట చిత్రమే కద! 'కాటమరాజు (ద్వీపద) కథలో చెప్పిన కాలము, మాఘ బహుళ అమావాస్య మంగళవారము' కా. శ. 1204 అగు చిత్రభాను కార్తిక బ 14 శనివారము నకు తర్వాత సుమారు మూడు మాసములకు సరి పడునో, లేదో చూడవలసియున్నది. చిత్రభానులో అవుల వల్లము తర్వాత యుద్ధము జరిగినది. కాళయుక్తి పుల్లరి యుద్ధకాలము కావకాదు.

(క్రీ. శ. 1282 ప్రాంతములో కాటమరాజు పుల్లరి యుద్ధము కాగా, (క్రీ. శ. 1438 కాళయుక్తిలో కావన ద్వీపద రచించబడినదనట కాం సమస్యయము. అది 'కాళిలోయము—దానికి

ప్రబలాధారమేలేదు. వారి తిలంపే దానికి ఆధారముగా కన్పట్టుచున్నది. అని శ్రీ అప్పారావుగారు వ్రాయుటలో న్యాయమున్నదో, లేదో? ఆలోచింప వేడుకోలు.

అట్లుగూడో కాలదోషమున్న కాసనములన్నియు పనికిమాలిన రాళ్లగును కద!

—దేవరకొండ వెంకటకృష్ణారెడ్డి.

శ్రీ దేవరకొండ బాలగంగాధర తిలక్

కొందరిపై మనం ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకుంటాము - వారి చురుకుదనంచూచి. ఆ ఆశలను ఆ దుర్విద్యగ్తులే ధ్వంసంచేస్తారు. మరొకప్పుడు దుర్విధి ఆ ఆశలపై ఆశని పడవేస్తుంది అలవోకగా. మన గుండె ప్రిదిలిపోతుంది. అలాంటి దుర్విధి విలసిల్తే శ్రీ దేవరకొండ బాలగంగాధరతిలక్ విషయంలోను సంఘటిల్లింది.

సాహిత్యంలోని అన్ని ప్రక్రియలలోను శ్రీ తిలక్ కైవాడం చూచిన సహృదయులు, 'ఈయన ముందు ముందు ఆరువ నా మోతలేకాక, పూర్తి ఆమెతలు ఇస్తాడనే ఆశించారు. విధి ఎందుకో కన్నెర్ర చేసింది. శ్రీ తిలక్ ఈ నెల మొదటి లేదీన (1-7-66) కాలధర్మం—కాదుకాదు అకాల ధర్మం చెందారు. పట్టుమని పదిదారుల ప్రాయ మన్నాకాలేదు.

శ్రీ దేవరకొండ బాలగంగాధరతిలక్ 1921 ఆగస్టులో పశ్చిమ గోదావరిజిల్లాలో జన్మించారు. మద్రాసులో విద్యాభ్యాసం చేశారు. తణుకులో స్థిరపడ్డారు. ఇష్టమైన వృత్తి సాహిత్యంకాని, జీవితపు వృత్తి గుడ్డల వ్యాపారం.

శ్రీ తిలక్ తెలుగు సాహిత్యంలోని పుజనాత్మక ప్రక్రియలన్నిటిలోను ఎంతోకాలంగా పున్న వారి సందరినీ తీసుకుని ముందుకువచ్చి, ఔననిపించు

కున్నారు. ముఖ్యంగా పద్యగంధీ వచనం—వచనగీతం పాతవారినికూడా లోగొన్నది. ఇటీవల భారతిలో—1966 ఏప్రిల్ వడిన “ఖిరారోహణ” చాలు—ఆయన పద్యగంధీ వచన రచనకు తార్కాణం.

ఆయన కథకుడుగాను గొప్పస్థానం సంపాదించాడు. “ఊరిచివరిఇల్లు”వంటి ఆయన కథలు గొప్ప కథలస్థాయిని అందుకుంటాయనడంలో అతిశయోక్తి వుండదు. సమకాలిక పత్రికలు ఈ రెండు దశాబ్దాలుగా ఆయన వివిధ రచనలతో నిండిపోయాయి. కథ రచించే కనుసీయతతోనే పద్య గంధీ వచనం, పద్య గంధీ వచనం వ్రాసే ఒడుపుతోనే వృత్తరచన, అంతటి అంద చందాలతోనే గేయం, ఇలా అన్నిటిని సాంకంగా రచించారు.

కళకోసం కళ అనే పద్ధతిలో కాకుండా శ్రీ తిలక్ రచనాకళ మానవతావాదంతో, నేటి మానవుణ్ణి మానవుడుగాచూచి అతి సామాన్యవాదంతో వెల్లినిరిసింది. ఆయన కథలలో దళితులు, పతితులు, భ్రష్టులు, ఏవో అపొహితో, భ్రమలతో మోసపోయినవారు, తమ హృదయంలో దాగిన మానవత్వం, మినుకు మినుకుమనే మానవత్వం వెలుగులు వెలికిరాగా తమతోపాటు మనసూ చకితులమనేకారు.

ఇలాటివాడు కనీసం షష్టి పూర్తివరకై వావుంటే, ఇంకా ఎన్ని రచనలు వచ్చేవో, ఇలాటివారు కనుమరుగులవుడల్లా కలిగే వెలితి, వెలితే!

ఏలూరు 'ప్రజాప్రచురణ'లవారు శ్రీ తిలక్ వ్రాసిన—ఊరిచివరి ఇల్లు, సుందరీ—సుబ్బారావు కథానికలు, సునిత్రపరిణయం, సుశీలపెళ్లి వ్రకటించారు. వీరి అనుద్రిత రచనలలో “సుప్రశీల” అనే నాటకం, ఇంకా ఎన్నో కథలు, గేయాలు వున్నాయి. వీరి కొన్ని రచనలు మళయాళం, కన్నడం, హిందీ, బెంగాలీ, ఇంగ్లీషు, రష్యన్ భాషలలోనీ అనువదించబడినాయి.

గ్రంథ విమర్శలు

కాదంబరీ కల్పాణము

[అనువాదకులః శిరోమణి శ్రీ సన్నిధానము సూర్య నారాయణశాస్త్రి, ప్రాప్తిస్థానముః గ్రంథకర్త, 44 జీరా, సికింద్రాబాదు. డెమి 1/8 సైజు పుటలు 20+144 వెల రు. 3.]

ఈ గ్రంథమూలము బాణభట్టవిరచిత కాదంబరీ కథ నాధారముగా గ్రహించి సంస్కృతములో నరసింహభట్టు రచించిన నాటకము. మూలకథనే కొలది మార్పులతో మాత్రము అనుసరించెను. మహా శ్వేతా పుండరీక మను సంతర్పాటకము ప్రదర్శించుట అట్టి మార్పులలో నొకటి.

సంస్కృతభాషలో ననేక నాటకములున్నను అభిజ్ఞానశాకుంతలాదులగు కొన్నిటికే ప్రసిద్ధి వచ్చినది. శాకుంతలమువలె మహానృతస్తాయిలో లేకున్నను, ప్రచారలోపముచేత తగినంత ప్రసిద్ధి రాని మంచి నాటకము లెన్నో సంస్కృతభాషలో ఉన్నవి. అట్టివానిలో నిది యొకటి. ఆంధ్రకవులు సంస్కృత వాణిని తమ రచనలలో అన్నికాలములందును ఆలంకరించుచునే ఉన్నారు. ఆంధ్రుడైన ఈ విద్వత్కవి నాటకమును అనువదించుటకు చేపట్టినందులకు ఈ అనువాదకులను ప్రత్యేకముగా అభినందించుచున్నాము.

ఈ అనువాదములో గ్రంథకర్త కొన్ని మంచి సంప్రదాయముల ననుసరించిరి మూలగ్రంథములో స్త్రీలకును అథమ పాత్రలకును సంప్రదాయసిద్ధముగా ప్రాకృతము వాడబడినది. అనువాదములో ఉత్తమ స్త్రీపాత్రలకు గ్రాంథికభాషయు, తక్కిన వారికి వ్యావహారిక భాషయు వాడిరి. ఇది కొంతవరకు సమన్వయ పద్ధతి. ఆంధ్రదేశములో వ్యావహారిక భాషలో గూడ వెన్నో అవాంతర భేదములున్నవి. ప్రాకృత భాషాభేదముల ననుసరించి ఆంధ్ర వ్యావహారిక భాషా భేదములను ఒక వ్యవస్థతో ప్రయోగించుట ఇంతకంటె మంచిదేమో సంస్కృత నాటకముల ననువాదము చేయువారు ఆలోచించదగియున్నది.

వ్యాకరణ శాస్త్రభిమానులయిన శ్రీ శాస్త్రి గారు వీరగ్రాంథికములు అనుమతించని ప్రయోగము లెన్నో చేసి, వారి సమన్వయ పద్ధతి ప్రదర్శించిరి. 'వసించెన్నిప్పుడు' వంటి సంధులు, 'ఓరి...తి...ధరణి - మెఱుగు' వంటి లఘులఘురేఫల ప్రాస మైత్రి, 'ఏక మొత్తముగా' వంటి వ్యావహారికములోనున్న వైరి సమాసములు, 'పరాయి సౌఖ్యములె సరదామెయి' వంటి ప్రయోగములు ఈ గ్రంథకర్త వంటివారు కావలెనని చేయుట నేడు ఆంధ్రభాష జీనద్ధావకు ఎంత సమీపమునకు వచ్చుచు పరిణామము చెందు చున్నదో తెలుపుటకు ప్రబలి నిదర్శనము. ఈ నడలింపులు ఎక్కడెక్కడ రచనలో కానరాకుండ కలసి పోవునో, ఎక్కడ కలియవో గ్రంథకర్తలే శ్రవణ సౌఖ్యమును బట్టి ప్రస్తుతము నిర్ణయించుకొనవలసి యున్నది. అందులో నభిప్రాయభేదముల కెంతో అవకాశమున్నది. కాని కొన్ని ప్రయోగములు ఎంత వ్యాకరణయుక్తములైనను చెవికి ఇంపుగా నుండవు. "నలినదేవత లిత్త దృశ్యత్వమైంది" (పే. 14) వంటివి అట్లేవానిలోనివి.

అనువాదములో పద్యరచన ఎక్కువభాగము మధురముగా సాగిపోయినది. కొన్ని మాత్రము కుంటు పడుచున్నవి. మరికొంత శ్రద్ధ చూపినచో అవి కూడ తక్కిన వాని శ్రావ్యధోరణిలో మురుపు కుల్కడివి.

"తినదాహారము; తొంటించందమునఁ బ్రీతిన్ వీణఁ బల్కినఁ; దొయ్యన మాటాడదు; చెల్మికత్తియలతో హాస్యబలం బల్కఁ; దాననముం గొంగునఁ గిప్పి మూసి కనులం దల్పంబునం బండ రేయిని వేగించును దొర్లుచున్ హృదయమెంతే దూయ మానంబుగాన్" (పే. 56)

"పులకల కేసరములతో
మలసిన ఘర్మోదబిందు మకరందముతోఁ

జలితాంగుళి దళములతోఁ

దలిరాకుంటోఁడి కేటదామర తాకెన్” (పే29)

ఇట్టి మంచిపద్యములు గ్రంథ మందంతట నున్నవి.

ఈ నాటకమునకు ముందు 20 పేజీల ‘ఉప్పకమణిక’ గ్రంథకర్త వ్రాసిరి. అందులో సంస్కృత నాటకములలో “విష్ణుభము, ప్రవేశకము, అంకాన్యము, జనాంతికము, అకాశభాషితము” మొదలగు వాని సంకేతములను వివరించి, నాటకములోని పంచసంధులను గూడ సమన్వయము చేసి అంధ పాతక లోకమునకు ఎంతయు ఉపకరించునట్లుగా చేసిరి. రెండు తావులందు సందర్భము లేకపోయినను బలవంతముగాతెచ్చి “వ్యాకరణ శిరోమణి, బ్రాహ్మీ పుత్ర చెలిమిచెర్ల రంగాచార్యులవారు జనాంతికమని చెప్పక “మెల్లగా” అని Stage direction చేసిరి. ఇది శుద్ధతప్ప” అని ఇత్యాదిగా వ్రాయుకున్నచో ఎక్కువ ఉదాత్త ధోరణిలో నుండెడిది.

ఈ యనువాదము ముఖ్యముగా నాంధ్ర పాత కులును విశ్వవిద్యాలయాధికారులును అభిమానింప దగినది. నాటక లక్షణము అను శీర్షిక కింద “కావ్య వాఙ్మయము, దృశ్యము, శ్రవ్యము, అని ద్వివిధము..... (శవ్యమనఁ బద్యకావ్యము)” అని వ్రాయుటలో కాదంబరివంటి గద్య కావ్యములను శ్రవ్య కావ్యములలో చేరవని సూచించునట్లు నిర్వచించినది, గ్రంథ కర్త ఉద్దేశింపక ప్రమాద పతితమైనదిగా భావించుము. —నోరి నరసింహశాస్త్రి.

నీటిమీద దీపాలు

[కథలు. రచయిత : ఇచ్చాపురపు జగన్నాథరావు, ప్రచురణ : ప్రభాత్ పబ్లిషింగ్ హౌస్, తెనాలి. పుటలు : 318. వెల : రు. 6.]

ప్రతికల్లో లోగడ ప్రచురించబడిన కథలను రచయిత సంకలితం చేశారు. ఇందులో ‘రాగోదయం’, 64 పుటల పెద్దకథ, అన్నిటిలో ఉత్తమంగా ఉన్నది. రచయిత కథ చెప్పటంలో ఒక ప్రత్యేక ధోరణిని రూపొందించుకున్నారు. ఆ ధోరణి సాధించిన ఉత్తమ ఫలితం ‘రాగోదయం.’ శేఖర్ పేహీతుడు రామాన్ని చూడటానికి అతని గ్రామానికి వెళ్తాడు. శేఖర్ కూడా అతని భార్యకూ మధ్య ఒక అగాధం ఏర్పడింది.

అందుకు ఇదమిత్యమంటూ కారణంలేదు. భార్య పట్ల క్రమంగా శేఖర్ చూపుతూ వచ్చిన నిర్లక్ష్యమే కారణం. తనలోని ‘అశాంతి’కి సేహీతుడి దగ్గరకు వెడితే నివారణోపాయం ఏదైనా దొరకవచ్చుననుకోని వెళ్తాడు శేఖర్. వెళ్లబుట్టికి రామం అకస్మాత్తుగా మరణించి అరురోజునెట్లు తెలుస్తుంది. రామానికి అతని భార్య శ్యామలకూ కూడా పరస్పర వైముఖ్యం ఏర్పడి ఉండినట్లుగా, అకస్మాత్తుగా రామం మరణించటం మూలాన శ్యామల గతాన్ని తలచుకొని రామాన్ని సరిగా అర్థం చేసుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తూన్నట్లుగా గ్రహిస్తాడు శేఖర్. రామం వైవాహిక జీవితంలో ఏర్పడిన పరిస్థితిని అర్థం చేసుకోవడంలో, అనుకోకుండానే, శేఖర్లోనూ. అత్య పరీక్ష జరుగుతుంది. భార్య రాజేశ్వరిపట్ల అకారణంగా గలిగించిన ఆసక్తి, మళ్ళీ చివురెత్తి అతనిలో రాగోదయం అవుతుంది. శేఖర్లో వచ్చే ఈ మార్పుకి రామాపురంలో తార సిల్లిన పార్వతి, వసుంధర, మనోరమ అనే స్త్రీలు కూడా—శ్యామల, రామం, రాజేశ్వరిల పట్ల వరుసగా ఆ ముగ్గురూ చూపే అభిమానం ద్వారా—కారణ భూతులౌతారు. ఈ కథని చెప్పడంలో, పరిస్థితిలోని క్లిష్టతని మెలకువతో చిత్రించడంలో, రచయిత వ్యక్తం చేసిన ప్రతిభ మెచ్చుకోదగ్గది. శేఖర్, రామం, యిద్దరూ మధ్యవయస్కులు—వారి సమస్య మధ్యవయస్కుల సమస్య; అనుకోకుండా జీవిత దృక్పథంలో వచ్చే పరిణామం; అంతకుపూర్వం అసక్తి కలిగించిన సంగతులూ, వ్యక్తులు అసక్తి కలిగించక పోవడం; మనోవైఖరిలో మార్పు; ఏదో అలబడి, అశాంతి, ఏమీ చెయ్యాలో తెలిక చీట్లపేక, మధ్య పానం, వగైరాలను ఆశ్రయించడం. రామం రచయిత కావడంతో తన సమస్యని నవల రూపంగా తర్కించడం ప్రారంభించాడు. వసుంధర అందుకు దోహదం చేసింది. ఫలితంగా అతని భార్య శ్యామలలో అమాయ, అపొహ రేతెత్తాయి. కాని నవల పూర్తి కాకుండానే రామం మరణించాడు. అతని మరణం కలిగించిన ‘షాక్’ వల్ల శ్యామల అమాయ అపొహ అనే తెరలు ఒత్తిగించి, రామాన్ని పుష్కంగా, ముస్తాకం అర్థం చేసుకోగలిగింది. శ్యామలను గమనిస్తూ, రామం జీవితంలో ఏర్పడిన సమస్యను అవగాహన చేసుకునే ప్రయత్నంలో, శేఖర్ కూడా తనని తాను

వృష్టంగా చూసుకోగలిగాడు. రామం శేఖర్లు ఎదుర్కొన్న సమస్య వాళ్ళకు అంత పెద్దదిగా కనిపించడానికి, అలా పెద్దది కావడానికి ముఖ్యకారణం ఒకటున్నది—ఇద్దరికీ పిల్లలులేరు! పిల్లలున్న సందర్భంలోనే మధ్యవయస్సులో వచ్చే మానసికమైన మార్పు ఏదైనా, పిల్లల బాధ్యత కారణంగా, విపరీత పరిణామాలకు దారితీయక పోవచ్చునేమో! కాని తోతుగా చూస్తే పిల్లలకూ వాళ్ళ ‘ప్రపంచం’ అంటూ వాళ్ళకు వుంటుంది. అందువల్ల భార్యకూ భర్తకూ మధ్యగల ‘నిజాన్ని’ దైర్యంగా గుర్తించటం కంటే సరియైన పరిష్కారం మరొకటి యీ సమస్యకు వుండదు. కథలో పార్వతి అనే అమ్మాయి ద్వారా శేఖర్కు ఈ స్ఫురణ కలుగుతుంది. “పార్వతి తన దగ్గర కూర్చున్నప్పుడల్లా తనకి అనిపిస్తుంది. ఆమె తన పిల్ల అయితే ఎంత బాగుండునని...కాని ఆమెలో చిత్రమైనది ఆమె మరొకర్ని రక్షిస్తున్నా, తానే రక్షితగా కనబడడం” (33) “అతనికి ఆశ్చర్యం అనిపించింది. పార్వతి తననుకొంటూన్న పసిపిల్ల కాదు. ఆమె యువతి. తన వయస్సుని బట్టి ఆమె మీద తన దృష్టిని నిర్ణయించుకున్నాడు తాను. ఆమె మానసిక జీవితాన్ని ఏమాత్రమూ అర్థం చేసుకోలేకపోయాడు.” (46) “కాదు.. తనకి రాజ్యానికి, మధ్య ఏదో నిజం ఉంది. శ్యామలకి రామానికి; రామానికి వసుంధరకి మధ్య ఉన్నట్లే...తార్కాలికంగా తాను పారపాటుపడ్డాడు. ఆమె కూడా ఏదో పారపాటు చేసింది. ఔనా?” “రాజ్యానికి తాను తప్ప ఎవరున్నారని? ఎవరి మీద ఆశలతో ఆమె బ్రతుకుతుందని? తనకి ఎవరున్నారు?” (55) ఇది రాగోదయం! ఈ కథలో చక్కని ధ్వని—ఎదుటివారిని ఆర్థం చేసుకుంటే తప్ప ఆత్మజ్ఞానం కలగదు. అనుబంధాన్ని అంగీకరించటం ద్వారానే శాంతి, సౌఖ్యం.

ఈ రచయిత కైలి ఒక్కొక్కసారి వింత పోకడలు పోతుంది. ఉదాహరణ. “ఆ ఆలోచనల మబ్బుల్లో నన్ను వదిలేసి నుడిగిలి మల్లే చివాలన లేచి వెళ్ళిపోయావు. నువ్వల్లా చీదరించుకుని వెళ్ళి పోతుంటే ఎన్ని మృత్యువులో నన్ను గుచ్చుకున్నాయి... స్తబ్ధుడవైపోయి కదలేక పోయానుగానీ, ఆలోచనల్లోనే నీకాళ్ళకి చుట్టుకుని నా మనస్సులోని వ్యథల సంతెళ్ళుచేసి నన్నా మందర పరిసరాలలో ప్రవేశించుకున్నాను. నా కథలా చెప్పాను. నామనసులో వుండిపోయిన

శిధిలాలతో యిల్లు కట్టి నిన్నందులో దాచుకున్నాను.” (సాంధ్యరాగంలో సావిత్రి) ఇది ఒక్కొక్కసారి—అరుదుగానే—కేవలం నీడల్ని తరిమే అయోమయత్వంలోకి దిగజారిపోవడం కద్దు. కాని ఈ రచయితలో తరచు ఆలోచనే అవేశం మీద అజమానిని చేస్తూ చెప్పదలచింది వృష్టంగా నూటిగా తిక్మకలు లేకుండా వ్యక్తం చేస్తూ వుంటుంది.

మగవాళ్ళ అనుమానాలూ, ఆడవాళ్ళ అబద్ధాలూ వరస్పరం ఆధారపడిన బొమ్మ—బొరుసు లాంటివనీ, ఏవి ముందు పుట్టాయో, ఏవి ముందు నశించాలో నిర్ణయించడం కష్టమనీ, ఒకానొక మనస్తత్వ రూపాన్ని, చక్కగా చిత్రించిన కథ ‘నీటి మీద దీపాలు’ నీటి మీద దీపాలకు అవి తప్పించుకోలేని ప్రతిబింబాలు వుంటాయని ఉద్దేశం. వెలుగుతున్న దీపం క్రింద చీకటి వుంటుంది. (ప్రేమించినవాడే మోసగింపబడతాడు. మనసిచ్చిన వాడే బాధ పడతాడు. ఈ జీవన ధర్మాన్ని గుర్తించి వెలుగుతో చీకటిని, ప్రేమతో మోసాన్ని, మనస్సుతో బాధని జయించే నిరంతర ప్రయత్నం చేయాలని సూచిస్తూ చక్కని సన్నివేశంలో తయారైన కథ ‘ప్రేమ—చీకటి’. కథ ముగింపు వాక్యాల “రేపు దీపావళి.....చిక్కటి చీకట్లని రిక్వా దీపం తరుముతోంది. సాంద్రనిశ్శబ్దాన్ని అతని ఈరిపాలు భంగం చేస్తోంది.” (144)

చక్కని సన్నివేశాలను సృష్టించటంలో ఈ రచయిత అందేసిన చెయ్యి. ప్రతి కథలోనూ ద్వంద్వాలను ప్రతిపాదించటం, ఆ రెండింటినీ సమన్వయపరచే సత్యాన్ని అన్వేషించటం ఈ రచయిత వద్దతి. ప్రతి అనుభూతిలో, ప్రతి ఆకాంక్షలో, నిత్యజీవితంలోని సన్నివేశాలలో, ఈ ద్వంద్వాల సంఘర్షణ వుంటుంది.

అన్ని సమస్యలకూ (రాగోదయం, నీటిమీద దీపాలు), అపోహలకూ (ఏకరక్తం, నీటిపరాలు) ఆకాళంగాలకూ (సాంధ్యరాగంలో సావిత్రి, ప్రేమ—చీకటి) ఇంగపాటలకూ, (భర్తలా—భార్యలూ, నిరూపకమ్, రసభంగం), విభ్రమాంకూ (1+1=0), విషాదాలకూ (బొమ్మలు, తిరిగి వచ్చిన దీపావళి), వివర్యయాలకూ (నీటిగిరినీ త్యాగాలు), ఆధారభూతము ద్వంద్వాల విచిత్ర తేజసమేనని, ఒకరకం ద్వంద్వత్వక తర్క

పద్ధతిని (Dialectical method) బీవిరంతోని వైచిత్రీని వైచిత్ర్యాన్ని విశ్లేషించి రసవత్తరంగా చిత్రించే ఈ కథలు తప్పక చదువదగినవి.

అల్పజీవులు

[కథల సంపుటి. రచన, ప్రచురణ; నవ్య సాహితీ సమితి, విజయవాడ శాఖ. ప్రతులకు : విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం, విజయవాడ—2. పుటలు : 181. వెల : రు. 3.]

“గత ఆగస్టు నెంబో (1944?) ప్రారంభించబడిన సమితిశాఖ విజయవంతంగా పనిచేసి...ఈ పుస్తక ప్రచురణకు తలపెట్టి నిర్వహించగలిగినందుకు ఎంతో గరిష్ఠస్పందన...లన్నికథలూ ఉత్తమ రచనలకి చెందిన వని మేము అభ్యుక్తులు చెప్పబోవటంలేదు. లయనా రచయిత లందరితోనూ ప్రస్తుతపుపుస్తకం ఉత్సాహాన్ని పాఠకులు లభించిందిచింతించి ఆగిస్తున్నాము....” (మనవి). తథాపి!

ఈ సంపుటిలో నవ్యసాహితీ సమితి సభ్యులు పదవలగుట వ్రాసిన పదనాలుగు కథలున్నాయి. ‘భిష్మయోగి’ (పెద్దిబోట్ల ముబ్బామయ్య) ‘శ్రీయోధిలామలు’ (ఆదివిష్ణు) అనే రెండు కథలు మాత్రమే అందులో ఎన్నదగినవిగా ఉన్నాయి. మొదటి కథలో కష్టజీవి ఒంటెద్దు బండి తోలే ముబ్బన్న పాత్ర చిత్రణ హృద్యముగా ఉన్నది. ముబ్బన్న కర్మయోగి. ఒంటరివాడై తన బ్రదుకు తను బ్రదుకుతూ ఊరి వాళ్ళకి చేతనైనంత సాయంచేస్తూ రోజులు వెళ్లు బుచ్చాడు. చిట్టచివర వయసు పైబడుతున్నదని తోచి తను కూడబెట్టిన చిల్లరడబ్బుల మూటతో ఊరికరణంగారి దగ్గరకు వెళ్లి, దాన్ని గ్రామంలో స్థాపన కాబోతున్న పాఠశాలకు వినియోగం చెయ్యమని చెప్పి ‘నిబ్బరంగా అడుగులు వేస్తూ సహదా సందంతో తేలికపడిన మనస్సుతో నడిచిపోతాడు.’ కాని ఆ చిల్లరడబ్బుల మూటలో చాలాభాగం ‘ఒకనెల రోజుల క్రితం ప్రభుత్వంవారు రద్దుచేసిన పచ్చబేడలూ అజాలూ, అర్జుణాలూ!’ అందువల్లనే కాబోలు రచయిత ముబ్బన్నను ‘భిష్మయోగి’ అంటున్నట్లు తోస్తున్నది. కథకు ఆసేరు పెట్టడంలో ఉద్దేశం అదే అయితే ముబ్బన్న ఏవిధంగానూ భిష్మయోగి కాలేదనే చెప్పాలి! ‘కర్మకృపాధికారస్థి’ మా

పరేషు కదామ’ అను మాక్కికి అనుగుణంగా కరణం గారికి దబ్బు ముట్టుజెప్పటంలో అతని కర్తవ్యం ముగిసింది. అరసిచ్చిన ఆ కొద్ది డబ్బూ విజంగా ఉపయోగపడినా ఉపయోగపడకపోయినా అతనికి మూలం భిష్మత్వం రాదు! కథకు మరో పేరు పెడితే బాగుండేదేమో! ‘శ్రీయోధిలామలు’ కథ ఒక వృద్ధుని పాత్ర చిత్రణ. చక్కగా వుంది. ఎటాప్రీ రచయిత యిదివరకే తన నవల ‘మనిషి—మిథ్యలో’ కాబోలు చిత్రించిన వృద్ధుడైన తండ్రికి, ఈ కథలోని వృద్ధుడైన తాతగారికి పెద్దగా భేదం లేదు. ఇద్దరూ ఒక మూసలో తయారైన వారే. ఇటువంటివర్గీకరణము (Repeating One self) రచయిత తన సాహిత్య వ్యాసంగంలో జాగ్రూకతతో పరిహరించుకోవలసిన లక్షణం.

‘మనసులోని కోరిక’ (కృష్ణమాచార్య) ‘అల్పజీవులు’ (అరిగే రామారావు), ఒక మోషరు నుంచి కథలు. ‘వీరజ’ (సరస్వతీ బాలారావు) ‘మగున మనసు’ (సింగరాజరామచంద్రమూర్తి) ‘గులాబిముళ్లు’ (వివేరి, శాలివాహన) ‘అమారాధ’ (రాధామాధవ్) ‘పేను. వాల్మీద్దరు’ (ఎన్. రమణమూర్తి) కథల్లో మనస్తత్వ పరిశీలనా ప్రయత్నం కనిపిస్తుంది. యిందులో ఏ ప్రయత్నమూ ఫలించలేదు. కాని ఈ రచయితల సాహిత్య కృషి భవిష్యత్తులో ఫలనదం కావచ్చు. ఆమూటే ఇక్కడ పేర్కొనక మిగిలిన అయిదు కథల రచయితల విషయంలోనూ అనడానికి ఏ ఆధారమూ లేదు!

కాంతలు

[నవల. కన్నడ మూలం : కె. వి. అయ్యరు.. తెనుగుసేత: తిరుమల రామచంద్ర, ప్రచురణ : కేంద్ర సాహిత్య అకాడెమీ వక్షమున సాహితీకేంద్రం, తెనాలి. పుటలు : 387. వెల : రు. 8/-]

నేటి మైసూరు రాష్ట్రంలోని బేలూరు హాళియబీడు దేవాలయాన్ని విర్మించిన హాయిసళ ప్రభువు విష్ణువర్ధనుని సాంపారిక గాథ అయినప్పటికీ గల ఈ నవలలో, చారిత్రకమైన కొన్ని అధారాలతో రచయిత చేసిన కల్పన, సాధించిన అర్థం, ఉత్సృష్టమైనది, విశిష్టమైనది. హాళియబీడు హాయిసళేశ్వర దేవాలయంలో మహాదేవుని ముందున్న వర్తలాకార

మైన శిలాపీఠం మీద కూర్చుని, రచయిత విష్ణు వర్ణనుని దేవేరి శాంతల భక్తి వరసకురాలై వర్ణించిన దృశ్యాన్ని భావించి మనసం చెయ్యడం ద్వారా, ఆ రాత్రి కాంచిన ఒక దివ్యస్వప్నం, ఈ కథకు బీజమని పీఠికలో ప్రసక్తమైంది. ఆ స్వప్నమే నవలలో రెండవభాగం, 20 వ అధ్యాయంలో కుమార విష్ణువు కన్న కలగా వర్ణింపబడినదట. నవల ముగింపును సూచించే సాధనంగానేకాదు, నవల అభివ్యక్తం చేస్తున్న విలక్షణమైన దృశ్యభావాలకు సుందర పతాకంగా కూడా ఈ స్వప్నం ముఖ్యమైనది. ఈ ఒక్క అధ్యాయమే చాలా ఈ నవలకు సాహిత్య గౌరవం కలిగించేందుకు.

నవల మొదటిభాగం శాంతలా విష్ణువర్ణనుల వివాహం. ఈ భాగం శాంతల కుటుంబాన్నీ, బాల్ నర్సిస్టా ప్రారంభమౌతుంది. శాంతలతోబాటు ఆమె సహాధ్యాయిని లక్ష్మిని కూడా రాజా పరిణయం కావడాన్ని సమర్థించేందుకు ఈ భాగంలో రచయిత చూపిన కారణాలూ, కల్పించిన పరిస్థితులూ, విమర్శనా దృష్టితో చూచే సాకులనీ అవిశ్వాసం కలిగించక మానవు. తర్వాత శాంతల పట్ల చూపాల్సిన రూపాం దటం గాని ఆమె వ్యక్తిత్వం యొక్క విశిష్టతగాని రచయిత 'నిరూపిత' లేకపోవడంతో సాకుని

ఉత్సాహం తగ్గి, నవల మొదటి సగం అనంతస్థి కలిగిస్తూనే వుంటుంది. విష్ణువర్ణనుని దక్షిణ దిగ్విజయయాత్ర ముగియటం, రాజధానికి కలిగిన ముప్పు, కుమార విష్ణువు దైర్యసాహసాలు—(రెండవ భాగం—8 అధ్యాయం) ఇక్కడి నుండి కథకు ప్రాణం వస్తుంది. శాంతల వ్యక్తిత్వం 'నిరూపిత' వౌతుంది. చివరకు రచయిత 'స్వప్నం', అక్షరాలా, ఫలిస్తుంది! కాబట్టి నవల మొదటి 160 పుటల్లో రచయిత శిల్పం మరో విధంగా మెరుగులు దిద్దుకొని వుంటే బాగుండేదేమో! నవల సొంతం చదివిన తర్వాత గాని రాజా శాంతలనూ లక్ష్మిని మొదటిసారి చూచి నవ్వుడు లక్ష్మి శాంతల అని అభిప్రాయపడి ఆమె మీద వలపు నిలుపుకోవడంలోని స్వరస్యం గోచరించదు. శాంతల, లక్ష్మి, యిద్దరు కారు: ఒక్కరే: శాంతల ఆత్మ, లక్ష్మి శరీరము—అనే భావాన్ని రచయిత మొదట చిత్రించేప్పడం కూడా అవిశ్వాసాన్నే కలిగిస్తుంది కాని కథ ముగింపు దృష్ట్యా అభావంలోని ఔచిత్యమేకాదు, యాధార్థ్యం, ఉపాతితమైన

రహస్యం, చివరకు గొప్పగా స్ఫురిస్తుంది. ఇలా నవల పూర్వార్థం అర్థపుష్టి కోసం బొత్తిగా ఉత్తరార్థం మీద ఆధారపడటం ఒక లోపం. ఉత్తరార్థం పూర్వార్థం మీద ఆధారపడటమే కథా శిల్పంలో సాగను. తద్విరుద్ధంగా జరగటం మూలాన నవల సాకుణ్ణి మొదట్లో ఆకట్టుకోలేకపోవడం దురదృష్టమే అని చెప్పాలి.

శాంతలకు సాంసారికంగా, రాచకీయంగా ఒక విషమ నమస్య ఎదురౌతుంది. తనకు సంతానం లేకపోవడంతో రాజ్యానికి ఔరసుదెవరన్న ప్రశ్న రాజా కంటే ఆమెనే ఎక్కువ కలవర పెడుతుంది. పట్టు మహిషి కాని దేవేరికి పుత్రుడు కలిగినా వాడు రాజ్యానికి అనర్హుడని సంప్రదాయం. లక్ష్మిని కూడా పట్టు మహిషిని చెయ్యరాదా అంటే ఇద్దరు పట్టుమహిషి లుండటానికి వీల్లేదు. శాంతల ఆ పదవి నుండి నైదొలగటానికి సిద్ధంగానే వున్నా, ప్రజల్లో ఆమె పదవి భ్రష్ట కావడం లేనిపోని అపొహలకు తాని మ్తందని, రాజా అలా చెయ్యడానికి యిష్టపడడు. పైగా ఆమె మీద అతనికి ఎనలేని గౌరవమూ, ప్రేమూ ఈ నమస్యను పరిష్కారంగా, కుమార విష్ణువును యువరాజును చేయవచ్చునని రాజా, రాణి ఊహిస్తారు. ఇంతలో వారికి తెలియజేయకనే, కుమార విష్ణువు 'గరుడ' అవుతాడు. 'గరుడ' అనడం అంటే రాజా మరణించినప్పుడు తాను కూడా మరణిస్తాననే ప్రతిజ్ఞ బానటం. ఆ కాలంలో స్వామి భక్తివరద యణులై వీరులు వహించే దీక్ష అది. శాంతల సమస్య మళ్ళీ మొదటికి వచ్చింది. ఈ పరిస్థితిలో శాంతల కుమార విష్ణువు తోడుగా శివగంగ క్షేత్రానికి యాత్ర వెళుతుంది. శివగంగ గిరి మీది గంగాధరేశ్వరుని సేవించి, గిరి శిఖరానికి వెళ్తూ, దారిలో మంచి నీళ్లు తెమ్మని కుమార విష్ణువును పంపించి, తను 'కోడుగిల్ల బనవణ్ణి' అనే నందివిగ్రహానికి ప్రదక్షిణ చేస్తూ అక్కడి నుండి వడి ప్రాణాన్ని త్యజిస్తుంది. తిరిగివచ్చిన కుమార విష్ణువు ఆమెతో బాటు దూకీ మరణిస్తాడు. ఈ చరిత్రాంశాన్ని వ్యాఖ్యానించడం లోనే రచయిత ప్రతిభ వ్యక్తమైంది. రాణి శాంతల కొండ మీద ప్రదక్షిణ చేస్తూ కాలజారి వడి మరణించిందో, లేక నమస్య పరిష్కారం కోసం ఆత్మహత్య చేసుకొన్నదో ఆమెకు తప్ప అది మరెవరికీ తెలిసి

రహస్యం! రచయిత అది ఆమె చేసుకొన్న నిర్ణయమే అని వ్యాఖ్యానించడం ద్వారా, శాంతల వ్యక్తిత్వానికి విశిష్టమైన రూపకల్పన చేశాడు. కాని ఆత్మహత్యను సమర్థించడం సులువుకాదు! ఇక్కడ జరిగినది ఆత్మహత్య—మహాపాతకం—కాదు; ఇది ఒక గొప్ప ఆధ్యాత్మిక విశ్వాసంతో, ప్రేమతో చేసిన త్యాగం; ఆమె విశ్వాసానికి, ప్రేమకూ తద్వారా తగిన సత్కలి తమూ లభించింది. ఆమె సాహసాన్ని భగవంతుడు మన్నించాడు. శాంతల, కుటుంబం విడిచిన సర్పంలాగా, తన కొఱగాని (సంతానానికి నోచుకోని) దేహాన్ని విసర్జించి, అక్షితిలో ఐక్యం అయి, క్రొత్త శాంతలగా జీవించి రాజ్యానికి ఔరసుణ్ణి కప్పది అని రచయిత వ్యాఖ్యానించడంలో, నిరూపించడంలో కృతకృత్యుడయ్యాడు. ఇదీ నవల యొక్క ఉత్కృష్టత.

రచయిత నిరూపించిన దృక్పథానికి చారిత్రకంగా మంచి ఉపపత్తి వున్నది. మనిషిగొప్పమైన విశ్వాసానికి, భక్తి భావానికి రోబడి (బ్రదికన రోజులవి. మేధ కంటే పూదయానికే ప్రాధాన్యం నాటి నాగరకతలో. సందేహాత్మక ముచ్చటైనా కనిపించరు ఈ నవలలో. సామాన్య సైనికుడు, వారావూడు, రథ చోడకుడు, ఎవరైనా సరే ప్రాణాల్ని తృణ ప్రాయంగా చూడటమేకాదు, అవకాశం వచ్చినప్పుడు రాజు కోసం, దైవం కోసం, కీర్తికోసం మనస్ఫూర్తిగా బలి కావడం కంటే జీవితానికి వేరు సార్థక్యం లేదన్న విశ్వాసంతో, సంప్రదాయంలో జీవించే వాళ్ళే కనిపిస్తారు. శాంతల నిర్ణయం కూడా ఆ సంప్రదాయానికి సంబంధించినదే! “ఈ నవలలో వచ్చే గరుడి, భైరవ, రణబలి, సతి, సల్లే లఖన, సిద్ధతలాదులు. అన్నిటికీ శాసనాల నిర్బంధం ఉన్నది.... పూర్వకాలపు ఈ వీరయుగంలో ఈరీతి ప్రాణార్పణం ఒక యోగమనే పరిగణితమయినది” (పు, 387) అని అనువాద కర్తల ఉటంకింపు. ఆకాలంలో శైవం, వైష్ణవం, జైనం ప్రబలంగా వుండటంతో సామాన్య ప్రజల్లో మూడింటికి సంబంధించిన సిద్ధాంతాలూ, భావాలూ విస్తృతంగా కాక వారి ఆభిరుచులకు తగినట్లు సమ్మతంగా వుండేవి తోస్తుంది. ప్రాణత్యాగం అనేది ముఖ్యంగా జైన సంప్రదాయానికి సంబంధించినది. యుగధర్మం ‘యుద్ధ వీరము’ కావడంతో, ఆ విధంగా కూడా ప్రాణాలకు విలువ

తక్కువ అవడం సహజమే... నవలలో చివర విష్ణు వర్ధనుడు, లక్ష్మితో పునర్జన్మ విశురాలైన శాంతలను యిలా ప్రశ్నిస్తాడు. “ప్రపంచంలో చావు బ్రతుకులే ఒక మహారహస్యం, మహా విచిత్రం. ఒక్కొక్క మతమూ ఒక్కొక్కవిధంగా చెబుతున్నది. ఒక్కొక్క మతా చార్యుడూ ఒక్కొక్క రీతిగా అభిప్రాయపడుతున్నాడు. అందరూ మహాత్ములే. ఎవరిని నమ్మడం? దేనిని నమ్మడం? నా మనస్సుకూ ఏమేమో భాసిస్తుంది. దేవీ, పిచ్చి ఏమి చూచినావు? నీ అనుభవమేమి?”.... శాంతల అంటుంది. “దేవా, నా ఆత్మకు ఏ వాస్తవీ, ఏ బాధా కలుగలేదు. దేహం మాత్రం పాడిపాడి అయినది. అప్పుడది ఆత్మనిచాసానికి అవ్వమై నది...” లక్ష్మితో తను ఐక్యం కావడాన్ని గూర్చి శాంతల వివరణ. “మా యిద్దరి ఆత్మలూ గాలిలో గాలి, నీటిలో నీరు చేరినట్టు చేరిపోయినవి.... ఈ అనంతానంతమైన ఆత్మలన్నీ ఒకే పరమాత్మ బహురూపాలని నా నమ్మకం. పరస్పర ప్రేమవిశ్వాసాలే దీనికి ఆధారం.... మేమూ, లక్ష్మిమీ ఆత్మ భిన్నరూపాలే. మనందరి ఆత్మ ఒక్కటే కావాలి.. ప్రేమ విశ్వాసాల పోషణ మొక్కటే దీనికి సాధన మార్గం. ఆత్మియలే ధ్రువం..” ఈ మాటలు వట్టి మాటలుగా కాక, శాంతల చరిత్రతో, ఆమె సాధన ద్వారా సాధనం ద్వారా, నిరూపితం కావడమే ఈ నవల ఉత్కృష్టత. విష్ణువర్ధనుని పాతచిత్రణం ద్వారా గ్రామ్యమయ్యే విషయమూ ఒక్కటున్నది— సిద్ధాంతాలూ మతమూ పెద్దగా అవగాహన కాక పోయినా అనాటి రాజుల ధర్మదీక్ష గాఢమైన విశ్వాసమే వారిని ఉన్నతుల్ని చేశాయి; మతం విషయంలో, సాధన చేసే తీరిక, అవకాశం వున్న వారి పత్తులే వారి కంటే ఎక్కువ తెలిసినవారేమో! వైవాహిక ధర్మం దృష్ట్యా చూచినా, పత్నులు ఒకరారే? నల.గురారే? అనే జనిర్వచనం కంటే, పురుషుని యొక్క గాఢశీలత్వం, సంయమనమే ప్రధానంగా ఆనాడు భాసించేది. అది వాటికే నేటికీ గల తేడా అనిపిస్తుంది! ఈ నవల పై రీతిగా అనాటి యుగధర్మాన్ని చిత్రించడంలో చక్కని సాగను దిద్దుకొన్నది. అనువాదం నిర్దుష్టంగా, కథకూ దేశకాల పాతములకూ తగిన ఒక వైలక్షణ్యంతో, స్వేచ్ఛాపూరితమైనది.

—ఆర్. ఎన్.

అలరాన పుట్టిళ్ళు

(రచయిత : శ్రీమతి కళ్యాణసుందర్ జగన్నాద్
ప్రేమచంద్ పబ్లికేషన్సు, 123 పేజీలు, వల 3 రూ)
అమ్మమ్మ వాళ్ళోనో నాన్నమ్మ వాళ్ళోనో పడు
కుని కథలు విని పసిపాపలు అరుదు. స్త్రీలు కథలు
చెప్పటంతోనూ పౌరాణిక గాథలను గానం చెయ్యటం
లోనూ ప్రత్యేకమైన నేర్పు ప్రదర్శిస్తారు. మాట
కారులైన మగువల మాటలు వింటే శబ్దరత్నాక
రాల్లానా నిర్మించవచ్చు నంటారు విజ్ఞులు. ఇలేనేం
తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో కథానికా రచయిత్రులు
తక్కువే. ఈ దశాబ్దంలో రచయిత్రులు కథానికా
రచనలో చురుకుదనం వహించారు. శ్రీమతి కళ్యాణ
సుందర్ జగన్నాద్ ఆధునిక కథానికా రచయిత్రులెవ్వరికీ
తీసిపోని సామర్థ్యంతో వల్లెడివ పౌరాణ్యాన్ని తెలుగు
వీడలనూ అజ్ఞానపుటానందంలో మునిగితేలే
గతుకుల బ్రతుకులనూ అందమైన వర్ణచిత్రాలుగా
వ్రాశారు. ఈ కథలలోని నిల్పు గొప్పది. కథా
వస్తువుతో విడదీయలేని యీ శిల్పం పడుగూ పేక
లాగ కలిసిపోయి కథలకు పుష్టిని చేకూర్చింది.
తెలుగు కథానిక యీ శతాబ్దంలోనే సరియైన
రూపాన్ని దిద్దుకుంటున్నది.

చలంగారు కలం విదిల్చేసరికి తెలుగు కథ
గడుసుదనం కూర్చుకొన్నది. జీవితపు నిడుదలాన్ని
చిన్నకథలుగా మలచటంలోనే శ్రీమతి కళ్యాణసుందర్
అనూనమైన నేర్పు ప్రదర్శించారు. వల్లెటూరి
భాషనూ, నుడికారపు సాంపునూ రచయిత్రీ అవగతం
చేసుకున్నట్లు ప్రతి కథా నిరూపిస్తుంది. ప్రతి
కథలోనూ శ్రీమతి కళ్యాణసుందర్ తనదైన నేర్పు
ప్రదర్శించారు. ఈ విషయంలో ఆమెకు కీర్తి
శేషాలు మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిగారు గురుదేవులు.
మరి రచన సాధన చేస్తున్న రచయిత చేసేవని.
చక్కగా మాల్యాడినంత తేలిగ్గా చెప్పటం మహా
రచయిత చేసేవని. శ్రీ చలం, మల్లాది,
గోపీచంద్ లు ఈ విషయంలో చెప్పుకోదగిన నేర్పు
ప్రదర్శించినవారు. క్రీ. శే. మల్లాది వారన్నట్లమె
“అపేక్షా, అంతఃకరణలన్న ఆదకూతురు గనుక
చెప్పినచోగాని రచించినవి కావు. నిరాభరణమైన
సౌందర్యమే కవితా సౌందర్యంగా ఆలంకారికులూ
భావన చేశారు. ఈమె రచనలలో వల్లెటూరి భాష

లోని పహజత్వమే కథలకు పెద్ద అలంకారం. ప్రతి
కథా పహజ జీవిత చిత్రమే. కాని వినోదం కోసమో,
గాంభీర్యం కోసమో, ప్రబోధం కోసమో వ్రాసినవి
కావు. “అలరాన పుట్టిళ్ళు” “అనుర సంద్య” “ఏడ
మాపులు” అనే కథలు చదివాక సరసమైన చదువరి
కంటికొలకుతో కన్నీళ్ళు నిలుస్తాయి.

జబ్బుతో ఉన్న ముసలమగారి మూలుగులతో
ప్రారంభమైన కథ ‘అలరాన పుట్టిళ్ళు’ గత జీవితపు
స్మృతులతో వెనక్కి ప్రాకుతుంది. సహజమనిపించి
కళ్ళెదుట కనుపించినట్లుండే వల్లెటూరి వాలావర
బంలో కథంతా సాగుతుంది. నిష్కల్మషమూ, నిరప
మానమూ లయన ప్రేమను తెలుసుకోలేక చెల్లెలు
సత్యవతిని తాను ప్రేమించిన చెంగల్వారయ్యడికి గాక
పరాయి మనుషిచ్చి ప్రేమికులను దూరం చేస్తారు.
అన్నగారేమీ దుర్మార్గుడు కాదు. కాని మన సంఘం
లోని సంప్రదాయాలూ అంశబద్ధాలూ, గొప్పింటి
వాళ్ళ వియ్యాలూ, అనిధంగా చేస్తవి. ప్రేమలేని
చోట అత్తింటు నిలువలేక చెల్లెలు ప్రేమ ఉన్న
చోటికి అలరాన పుట్టింటికి వచ్చేస్తుంది. నిరాదర
బకు గురి అవుతుంది. అన్నలూ వదినలూ అందరూ
ఛీత్యాలూ చేస్తారు.

“వరుపు గం అన్నలూ వయనమైనారా

రాకాసి వదినలూ రానివ్వరేమో” అంటూ
చిలుక సత్యవతిమనస్సులోని మాటలు వెల్లడిస్తుంది.
రచయిత్రీ ‘ఆదకూతురు’ కావటం చేతనేమో మగువ
మనస్సులోని మాటను మరింత చక్కగా ధ్వనింప
జేశారు. ఈ రోకపు కట్టులాట్లకై చెల్లెలి
జీతాన్ని బుగ్గి జేసినా ఆమెపై ప్రేమతో లహరవాచు
తప్పించి పోయి మరణశయ్యపై నగూడ ఆమెనే
తలుస్తూ కన్నుమూసిన మబ్బరాయుడి కథ కంట
సీరు వెట్టిస్తుంది.

‘అనురసంద్య’ అనే కథలో తండ్రి చిన్నప్పుడే
పోయిన కుర్రడి బాధలూ, అత్త నిరాశబాధ, మేన
మామ ఉపేక్షా భావమూ, అతగాడు పెద్దవాడయ్యాక
మేనమామ తన స్వార్థానికి వినియోగించ జూకుకునే
యత్నమూ, తన కొడుకు గొప్ప చదువులు చదివి తన
కడుపున పాలుబోస్తాడనుకునే తల్లి, ఆమె ఆశలను

నిరాశలు జేసి జీవితపు మలుపుల్లో తలవని తలంపుగా 'ఏక్కిదెంటు'కు గురియైన ఆభాగ్యుని జీవితం ఆసుర సంధ్యలో అటూ ఇటూ గాకుండా నిలిచిపోతుంది.

తాను సౌభాగ్యుడనిగానే జీవితమంతా గడపాలని కోరుకునే సుమంగళి తన కొడలేమైనా పట్టించుకోకుండా, కన్నకొడుకుతో గూడ శత్రువుతోనైనా ప్రవర్తించని విధంగా వర్తిస్తుంది. తానే జబ్బుపడి తీసుకుంటున్నప్పుడు కొడుకు తనను చూడటానికైనా రావచ్చుడు నరకయాతన ననుభవిస్తుంది. కొడుకు తన కుమార్తెను 'అమ్మా' అని పిలుస్తూ రోగి ఉన్న గదిలోకి రాగా సంతోషంతో కన్ను మూయడానికి సిద్ధమౌతుంది. అల్పమైన ఆ సంతోషమూ నిలవకుండానే ఆ పిలుపు తనను కాదని తెలుసుకునే లోగానే కన్నుమూస్తుంది. ఈ విధంగా ఉదాత్తమైన యితివృత్తంతో సాగింది "సౌభాగ్యుడతి" అనే కథ.

సంస్కారవంతుడైన భర్తను అర్థం చేసుకోలేని భార్య అనుక్షణమూ జీతాన్ని నరకప్రాయంగా చేసుకోవటమూ, అపారాధంతోనే బ్రతుకునంతా గడిపి, అపారం చేసుకుంటూనే వెళ్లి అవేశంతో అత్యుపాత్య చేసుకోవటమూ "అగ్నివృత్తం"లోని ఇతివృత్తం. కైలి అత్యంతమం. సంచలితమైన ఛందీర అత్యుపాత్య చేసుకొని కూడ ఎవ్వరి సానుభూతిని సంపాదించుకోలేదు. అవల్ల అల్పజీవులు కొందరు సానుభూతివైనా పొందకుండానే అనాన నమయంతో ప్రియపాపవృత్తమైనా పొందకుండానే ప్రాణం విడుస్తారు.

'రాతివ పూలు' అనే కథలో ప్రాణాపాయ పరిస్థితుల నాదారం చేసుకొని ఒక అబలతో తన కామతృష్ణను తీర్చుకోజూస్తాడు మురళి. అయినా అతడు చూపిన ప్రేమించి వివాహిత కాకుండానే విధవ కావటానికి సిద్ధమౌతుంది రాణి. తన తప్పు తెలుసుకున్న మురళి ప్రాయశ్చిత్తం తెలిక విషం మింగి అత్యుపాత్య చేసుకొంటాడు. మృత్యువు నన్నదిలో రాణి మురళి భార్యని బొట్టు చెరుపుకుని విరూపింతుకొంటుంది.

'ఎండమావుల' అనే కథ ముమ్మూర్తులా మల్లాది వారి కైలిని పుణికి పుచ్చుకొన్నది. తెనాల తనాన్ని స్వంతం చేసుకొన్నది. పరమ లోభిగా బ్రతికిన

రథాంగపాణి హృదయం కరిగి నీళ్లు కూడ అమ్మి ధనం సంపాదించి, ఆ ధనంతోనే పెద్ద ట్రాకం నిర్మించి, తనపై వగబట్టి చంపటానికి సిద్ధమైన ఊరివారందరికీ అదర్శప్రాయశ్చిత్తం. రథాంగపాణిని చంపబోయిన వందరి చలమయ్య అతడి విగ్రహాన్ని చెక్కి రథాంగపాణికి శాశ్వతమైన కీర్తి ప్రతిష్ఠలను చేకూరుస్తాడు. చేతిలో పని. ఉతి సుత్తి ఉన్నాయి. "ఈ కొయ్య విగ్రహం చలమయ్య చేసిందే—రథాంగపాణిగారిది"— ఇంతే రచయిత్రీవాసిన చివరిమాటలు. ఇతే అని రథాంగపాణి పట్ల చలమయ్య కున్న అనుభావాన్ని అందంగా వెల్లడి చేస్తాది.

ఆరు కథలూ అణిముక్కలు. 'రాతివ పువ్వులు' అన్న కథే కాస్త తీసికట్టు. తెలుగుదనాన్ని సంతరించుకొని వచ్చని చేలనూ, వల్లెదనుడు నవ్వులనూ, డేగల వరుగులనూ చూడగలిగినరచయిత్రీ కృషిని పెంపొందించుకుంటే ఉత్తమ కథానికా రచయితల పంక్తిలో సరియైన చోటునే గడించుకోగలదు.

—రామమోహనరావు.

అంగారతల్పం

(రచన : శ్రీ పెద్దిబోట్ల సుబ్బారామయ్య శ్రీ సత్యకామ గ్రంథమండలి, విజయవాడ—3, 100పుటలు, వెల రెండు రూపాయలు.)

ఈ రచన లోగడ 'భారతి'లో పెద్దకథగా ప్రచురితమైంది. ఇప్పుడు పుస్తక రూపంలో వెలువడింది. మానవ జీవితం చిత్రమైనది. అది కొందరికి పూజబాట అయితే మరికొందరికి అంపశయ్యగా వుంటుంది. ఈ రెండవ దానిలో హెచ్చుతగ్గులు, తరతమ భేదాలు వుంటాయి. ఈ రచనలో కావం అని చెప్పదగ్గ అత్యంత విషాదకరమైన దుస్థితిని ఒక యువకుడు అనుభవించాలని వస్తే ఎలా వుంటుందో రచయిత చిత్రీకరించారు. అతనిక అభాగ్యుడు. నా అన్న వారెవరూ లేరు. జననమృత్యుం గల వగరంలో వున్నా భయంకరమైన ఒంటరితనం అతన్ని లొంగదీసుకుంటుంది. అతను దానితో పోరాడుతాడు. కాని కష్టజ్ఞుడై దానికి వివశుడై పోతుంటాడు. పైగా కేప్టర్ వ్యాధి పీడితుడు. ఆపారం తీసుకోలేడు. గొంతు మంట. ముద్దుముద్దు కూ కళ్లు నీళ్లతో నిండి పరమాత్ముడు కనబడుతున్నాడని అతనే ఒకచోట చెప్ప

కుంటాడు. మరి మూడు నాలుగు నెలలు మాత్రమే జీవించగలడని డాక్టరు అతని మిత్రునితో చెప్పాడు. ఆమాట అతను విన్నాడు. అయినా జీవితం మీద విరక్తి పుట్టలేదు. ఆత్మహత్యకు ప్రయత్నించలేదు. ఏదో అసీనులో గుమాస్తా ఉద్యోగం చేస్తూ వరిపడని హోటలు భోజనం చేస్తూ ఎన్నో ఇబ్బందులు పడి బస్సులో పోయివస్తూ ఆ చివరి రోజు కోసం నిరీక్షిస్తూ వుంటాడు. అతను బాగా పాడగలడు. జీవితంలో అతనికి ఆనందమిచ్చేది పాట ఒక్కటే. కాని వ్యాధి వల్ల అది అతనికి దక్కకుండా పోయింది. కొద్ది గొప్పా మిగిలిన కంకంత్ పాడుకోవాలన్నా, ఇరుగుపొరుగు ఆభ్యంతరం! వింటామన్న మిత్రుల సమక్షంలో పాడి ప్రాణం మీదికి తెచ్చుకున్నాడు. వీటన్నిటినీ మించి పాడరసంలా ప్రవహిస్తూ ప్రతి అల్పవిషయాన్నిగూర్చి ఆలోచించే చురుకైన మనసుతో అతనికి శాంతముకూడా కరువైంది. చివరకు ఆసుపత్రిలో కన్నుమూయడంతో అతని కథ ముగుస్తుంది.

ఇట్టి వ్యక్తి తన కథను తానే చెప్పుకున్నట్లుగా ఆత్మశయ ధోరణితో రచన సాగింది. పాతర్ దైహిక మానసిక స్థితికి తోడు, బాహ్య వాతావరణం తగినంత మేరకు సహజ రీతిలో కల్పించబడింది. పాత్రకు ఆ నగర జీవితంలో తారస్థిని ఇతర పాత్రలను రచయిత మనకు కృత్యంగా మాత్రమే పరిచయం చేసినా ఆ పాత్రల నైవిధ్యంవల్ల ముఖ్యపాత్ర వ్యక్తిత్వం మరింత బాగా వెలుగులోకి రావడానికి వీలయింది. ముఖ్యపాత్ర జాలి, దయ కలవాడనీ, ధర్మ గుణం కలవాడనీ, స్నేహశీలి అనీ, తన యోగ్యతతో పాత్రతో ఇతరుల సానుభూతిని ఉపకారాన్ని పొందగలిగాడనీ తెలుసుకోగలుగుతాము. అంతేకాదు. అతని రోహిణి సైతానుకు గల నీచ ఉత్పంకలను, దుష్టు మైన కోర్కెలనూ కూడా వెల్లడించి వాటితో బాహ్యంగా ప్రవరించే అతని సౌమ్య వ్యక్తిత్వం ఎలా సుర్వణ పడేదీ చూపడం వల్ల మానవునిలోపుండే మంచి చెడు వ్యక్తిత్వాల విశ్లేషణ చేసినట్లయింది. తాను దుస్థితిలో జీవిస్తున్నానని తెలిసి కూడా ఎప్పుడూ లావాబే పుస్తకం పట్టుకుని కిటికీ దగ్గరగా కూర్చోని పుండే పెళ్ళికాని బియ్యం గుమాస్తా కూతుర్ను గూర్చి వేళాకోళంగా తరుసు ప్రస్తావిస్తాడంటే అది అతని రోహిణి వాణ్ణి

ఇతివృత్తాన్ని బట్టి, పాత్రలను బట్టి, పరిస్థితులను బట్టి కథలు అనేక రకాలుగా వుంటాయి. కొన్ని చదువుతూ వుంటే ఆనందం కలుగుతుంది. కొన్ని మానవ ప్రవృత్తిని పెద్దది చేసి చూపేడు తాయి. కొన్ని సామాజిక చైతన్యాన్ని, సంస్కరణనూ ప్రతిబింబిస్తాయి. కాని ఈ కథ నిస్సహాయుడైన మానవునికి సంభవించగల దురవస్థనూ, బాధ యొక్క వతాక స్థాయిని, దానిని ఆనుభవించే ప్రాణి మనోభావాలనూ వెలుగునీడలనే రంగులలో చిత్రించింది. దీనిని చదవడానికి ఓపిక, సహనం, సాటి ప్రాణితో నిమిత్తం వుండన్న భావం వుంటే 'అబ్బా ఎంత విషాదం' అన్న అనుభూతి కలుగుతుంది. వైశిష్ట్యం గల రచన. వాణికుమార్.

నూ ము కా వ శి

[సంకలనకర్త—శ్రీ మహీధర జగన్మోహనరావు, ప్రచురణ—శ్రీ వెలగల ప్రింట్స్, కాంచనం ప్రచురణలు, నల్లారామేశ్వరము వయా పెనుమంట్ల ప. గో. జిల్లా. పుటలు-648. వెల—రూ. 10=00]

భారతీయ సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే 2000 సంస్కృత శ్లోకాలను అనేక సంస్కృత ఆంధ్ర గ్రంథాల నుండి తీసుకుని వాటికి తాత్పర్యాలతో సమ కూర్చిన సంకలన గ్రంథమిది. ఈ గ్రంథము ప్రథమ ముద్రణం 1963లో జరిగి ప్రజాదరణంవల్ల రెండో ముద్రణానికి వచ్చింది. మొదటి కూర్పులో 1250 శ్లోకాలు ఉండగా ఈ రెండో కూర్పులో 2000 అయినవి. ఈ శ్లోకాలను, దేవతా ప్రార్థనలు, ఆరోగ్య విద్యావిషయాలు, గృహస్థాశ్రమ ధర్మ విషయాలు అర్థ వ్యవహారాలు మొదలైన భిన్నభిన్న వర్గములుగా సంతరించడం జరిగింది. శ్లోకానుక్రమణిక కూడా ఇవ్వబడినది.

మొదటి కూర్పును 1964 మార్చి నెల 'భారతి'లోపూజ్యశ్రీ నరేరి నరసింహశాస్త్రిగారు సమీక్షించారు.

ఈ సంకలనంలో సంకలనంపడిన శ్లోకాలు అన్ని పండిత సామర జనరంజకాలై భారతీయ సంస్కృతి సామాజ్యంలో సుప్రతిష్ఠితంగా ఉన్నవే. బహుశుతులైన ఈ సంకలనకర్త గారు చక్కని కృషి చేసి బహుజనప్రియోక్తులైన ఈ నూక్తులను ఒకే